

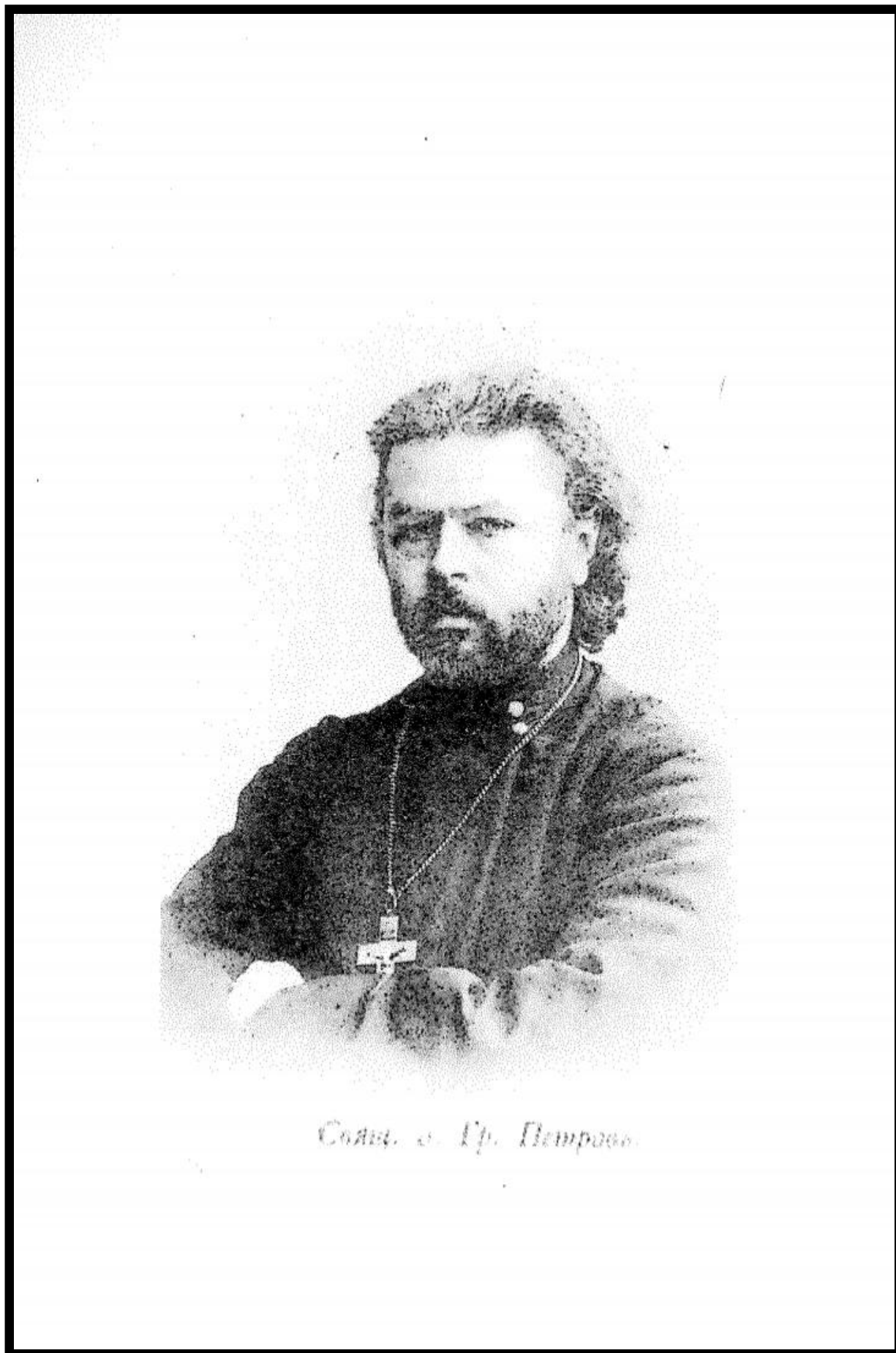
в России

Григорий Петров

ФИНЛЯНДИЯ

СТРАНА БЕЛЫХ

Лилий

Солд. в. Гр. Петровъ.

Bu Asar juda ham ajoyib tarzda yozilgan agar asar haqida takliflaringiz bulsa bemalol telegramdan yoki telefon orqali yozishingiz mumkin. Agar sizlar ham qandaydir boshqa kitoblarni tarjima qildirmoqchi bulsangiz marhamat telegram yoki telefon raqamlari orqali bog'lanishingiz mumkin. Siz bergan buyrutma uzog'i bilan 1 oy muddatda tayyor bulishi mumkin va siz bergan kitobning sahifalar soniga ham qaraladi

Tel: **+998993305739**

[Youtube manzilimiz](#)

[Telegram manzilim](#)

Telegram kanalimiz

KIRISH

1925 yil 18-iyun kuni Parij yaqinida, Maison de Sante klinikasida rus muhojiri Grigoriy Spiridonovich Petrov vafot etdi. Emigre gazetalari uning o'limiga faqat Parijning "So'nggi yangiliklari" da tejamkorlik bilan javob qaytarishdi, Petrovning hayotining so'nggi besh yilini o'tkazgan Yugoslaviyadagi faoliyati to'g'risida kichik bir eslatma bor edi. U Rossiyada kim bo'lganligi haqida eslatib o'tilgan - "taniqli jurnalist va publitsist", "sobiq ruhoniy". Ayni paytda, o'limidan atigi o'n yil oldin, Grigoriy Spiridonovich Petrovning ismi butun Rossiyada momaqaldiroqqa uchradi. Mamlakatning barcha burchaklaridagi ma'ruzalarida ko'plab muxlislar to'plandilar, uning maqolalari va kitoblari kitob do'konlarida saqlanib qoldi. Afsonaviy biografiya, qahramonning haloligi, tuzumning bepoyon qurboni, ehtirosli va'zlari va otashin qiyofasi - barchasi birgalikda Petrovni milliy butga aylantirdi. "Rus xalqi ruhoniy Petrovni rus xalqi chaqirganda va o'zini his qilsa, uni eslaydilar mi?" Petrovning o'limi, uning Rossiyada yoki Yugoslaviyada bo'lsin, ko'tarilish, pasayish va o'zgarmas odamlarning muhabbatiga to'la bo'lgan sehrli tarjimai holiga nuqta qo'ydi. Biroq, o'limidan sal oldin, u muxlislaridan biri unga yozgan bir necha so'z bilan ozod qilishga muvaffaq bo'ldi. yana vafotidan keyin turli mamlakatlarda o'z nomini ulug'lash uchun mo'ljallangan engil kitob. Bu Yugoslaviya, Bolgariya va ayniqsa Turkiyada momaqaldiroq bo'lgan Finlyandiya haqidagi "Oq zambaklar yurtida" kitobi bo'lib, o'quvchi birinchi marta rus tilida - muallifning ona tili va asl tilida nashr etilganini ko'rmoqda. 1923 yilda serb tilida Zidari Jivota (Hayot ijodkorlari) nomi bilan nashr etilgan bo'lib, u muallif vafotidan so'ng, 1925 yilda bolgar tiliga tarjima qilingan va bolgar tilida nashr etilgan. Kitobning bolgarcha sarlavhasi - "Mamlakatda oq zambaklar ustida" ("Oq

zambaklar yurtida") - keyinchalik uni boshqa tillarga tarjima qilishda ishlatilgan va endi biz, buning uchun uzbekcha nashri. unutilgan muallifning garaya kitobi Shuncha yildan so'ng bizni unga murojaat qilishga majbur qilgan narsa, qo'lyozma, jarayonga sharh bering, nashrga tayyorlanasizmi? Endi kim uchun qiziq bo'lishi mumkin - kichik, kam tanilgan shimoliy mamlakat haqida sodda va sentimental insho? Qanday qilib u hozirgi rus o'quvchisini qiziqtirishi mumkin? Bu savolga javob uchun biz ushbu kirish maqolasida keltiradigan ozmi-ko'pmi uzoq tushuntirishlarni talab qilamiz. Bizningcha, kitobning o'zi va uning ajoyib taqdiri va bir qator Bolqon davlatlari hayotidagi o'rni va shubhasiz, uning muallifi shaxsiyati va taqdiri endi unutilmasligi kerak. Muallifning ham, kitobning ham o'z vataniga, Rossiyaga qaytishi biz uchun tarixiy adolatni tiklashga o'xshaydi. Bizningcha, muallifning asosiy g'oyasi - har bir inson "hayot quruvchisi" bo'lishi kerak, uning ehtirosli fuqarolik pafosi, dunyoning kelajakdagi kamolotiga fidokorona ishonishi - bularning barchasi bugungi Rossiya tomonidan talab qilinmaydigan bo'lib qolishi mumkin emas.

M. Vituxnovskaya

GRIGORI PETROV HAQIDA

Grigoriy Spiridonovich Petrov 1866 yil 26-yanvarda Yamburgda tug'ilgan. Uning o'zi kelib chiqishini qisqacha aniqlab berdi - "burjua o'g'li, bolaligida cho'pon." "Boshqa manbalardan ma'lumki, uning otasi kichik savdogar, mehmonxonachi bo'lgan. Petrov bilan yaxshi tanish bo'lgan M. Gorkiy, u haqida bolalik yillari haqida shunday xabar bergan: "tavernachi yoki barmenning o'g'li, va bolaligida u qasam ichishdan boshqa hech narsa eshitmagan, mast odamlardan boshqa narsani ko'rmagan." Petrov Narva gimnaziyasida o'qishni boshladi, keyin St-ga ko'chib o'tdi. Peterburg, u bu erda diniy seminariyani boshidan tugatgan, shundan so'ng, 1891 yilda ma'naviy akademiya ruhoni bo'lib, u o'qitish sohasini tanlagan, uning ma'ruzalari Mixaylovskiy artilleriya maktabida, Sahifalar Korpusida, Aleksandrda o'qilgan. Litsey, Politexnika instituti, bir necha Sankt-Peterburg gimnaziyalari.yosh, iqtidorli otasi moda va obro'li metropolit voiziga aylandi.Uning yorqin va'zlari va jamoat ma'ruzalari butun Sankt-Peterburgda mashhur edi.Nazarlik mahorati, fikrlarning ravshanligi, nutqning dolzarb mavzulari, uni mashhur favoritga aylantirdi. Petrovning bir nechta jamoat ma'ruzalarida qatnashgan faylasuf Vasiliy Rozanov u haqida hayratga soladigan maqola yozgan, unda, xususan, u shunday degan: "Bilimdon, ma'rifatli va bundan tashqari, faqat akademik sxolastika bilan emas, balki Evropa ma'rifati bilan. o'zlarining mavzularidan, nutq burilishlaridan olib tashlashga jur'at etdilar, hamma narsa "aqlli", hamma narsani har qanday yo'l bilan eng sodda tushunish qiyin. Uning uchun xristian bo'lish kichik va kuchsiz shaklda, inson kuchining miniatyurasida Masihni takrorlashni anglatadi. Ammo Masih nima qildi? U kasallarni davoladi, zaiflarga yordam berdi, gunohkorlar bilan birga bo'ldi, hamma yaxshiliklarni qildi, yomonliklardan saqladi. Shunday qilib, xristian bo'lish, ruhoni

Petrov uchun, xuddi odamlar ko'chasining o'rtasida, o'ngda yurayotgandek - hamma narsa unga va chapga yaxshilik bilan kichik sumkalarni tashlashni jalb qildi ". Petrov mahoratining ko'plab muxlislari orasida biz Rossiyaning eng qudratli, eng nufuzli moliya vaziri graf S.Yu.Vitni topamiz. O'zining xotiralarida u o'zi asos solgan Sankt-Peterburg Politexnika institutiga tashrif buyurishga qaror qilib, Petrovning ma'ruzasiga qanday borganini aytadi. To'g'ri, Witte bunga intilmadi. dinshunoslik bo'yicha ma'ruzaga boring, lekin unga "Petrov o'z ma'ruzasini o'qiyotganda, boshqa hech kim o'qimaydi, chunki boshqa talabalar boshqa ma'ruzalarni qoldirib, Petrovni tinglash uchun borishadi", deyishdi. "Bu," deb davom etadi Vitte, - bu mening hayotimda tinglagan eng yaxshi ma'ruzalardan biridir. "? Xursand bo'lgan moliya vaziri Nikolay I1ga Petrovning tanbehi haqida gapirib berdi va ma'lum bo'lishicha, podshoh yosh voiz haqida allaqachon eshitgan. Grigoriy Spiridonovich hattoki Buyuk knyazlar Pavel Aleksandrovich va Konstantin Konstantinovich bolalariga tarbiyachi sifatida taklif qilingan. Notiqning sovg'asi Petrovda adabiy iste'dod bilan birlashtirilgan. Uning sodda va hissiyot bilan yozilgan kitoblarini aholining turli qatlamlari o'qishdi. Rozanov guvohlik beradi: "Viloyatlardan kelgan qarindoshlarimdan biri menga:" Men o'z vataniga uning kitoblari to'plamini olib yurishdan charchadim: talab juda katta va doimiy ", dedi. Mubolag'asiz aytish mumkinki, Rozanov so'zlarini davom ettiradi, kitob bozorida yolg'iz Tolstoy va Maksim Gorkiylar emas, balki Peterburgdagi eng sevimli voiz, qora tanli xalq sevgan ruhoniy Petrov ham hukmronlik qilmoqda ... "*.

Petrovning mashhurligi, uning shaxsiyatining magnetizmi sirlari nimada edi? Albatta, ko'p jihatdan uning nutqlari katta zavq-shavqni belgilab beradigan uning oratorik sovg'asi edi. Keyinchalik, bizning qahramonimizdan ko'ngli qolgan Rozanov, shunga qaramay, "uning muvaffaqiyat siri uning ovozinig sehrli tembrida, bir vaqtning o'zida g'ayrioddiy, ulug'vor va shaxsan

sizga bir narsani pichirlaganida yotganini ta'kidladi ..." "O'ylaymanki," deydi Rozanov, - Absalom ham shunday edi. " Uning oddiy odamlar bilan o'zi tushunadigan tilda gaplashishi ham muhim edi. Biroq, Petrov qo'lga kiritgan milliy sevgiga erishish uchun hech qanday tashqi nayranglarning iloji bo'lmas edi. Va bu, albatta, birinchi navbatda u aytayotgan narsada edi. Petrov o'z nutqlarida asl Xushxabar g'oyalari qaytishga chaqirdi, rus hayotining inertsiasini qizg'in qoraladi, xalq hayotidagi mashaqqatlar ustiga sepdi, ziyolilarni o'zlarini xalq farovonligi va Vatan yuksalishiga bag'ishlashga chaqirdi. "U Xushxabarning zamonaviy hayotga tatbiq etilishiga ishonadi, - deb yozgan Petrovning biograflaridan biri, - va og'riq bilan har kimni hayotni darhol tiklash zarurligiga ishontirishga harakat qiladi." ° O'zining maqolalarida, kitoblarida va nutqlarida Petrov tinimsiz takrorlaydi: rus tili hayot bu yaxshi emas, odamlar jaholat va qashshoqlikda o'sadi, mamlakatning barcha ongli kuchlari uning farovonligi uchun tinimsiz mehnat qilishlari kerak. Kitoblarning birida u shunday deb yozgan edi: "Va siz yana o'z vataningiz hayotiga nazar tashlaysiz va ulkan odamlarning kuchiga mos kelmaydigan teshiklarni, kamchiliklarni, umumiy qoloqlikni, sust ishlarni ko'rasiz ... Va siz aytasiz: siz baqirasiz: «Bu juda uzoq vaqt oldin.! Ishga kirish vaqti keldi! Biz o'rganishimiz kerak, biz o'qitishimiz kerak! Ko'proq ishchilarni chaqirish kerak! Ish juda ko'p, ishchilar kam. Ishga yangi kuchlarni chaqiring ... Va qalbning azobli dardi bilan, og'riqli yurak bilan siz odamlarning qashshoqligiga, uning azaliy zulmatiga, tashlab ketishga, etim qolgan bolaning nochorligiga ishora qilasiz. Sizning tushingizda sizning sevimli xalqingiz shunday tasvirlangan emas ». Bu g'oyalarning barchasi - odamlarga ta'lim berish, ularni ma'rifat qilish, "yangi kuchlarni ishlashga chaqirish", jamiyatning o'qimishli qatlamlarini xalq uyg'onishiga safarbar etish zarurligi to'g'risida - Petrov faoliyatining dastlabki davridanoq eng muhim, sevimli va azob chekdi. uning uchun. U nima deb aytganidan yoki nima

yozganidan qat'i nazar (va nutqlari va nashrlari mavzulari tarix va siyosatdan tortib adabiyot va san'atga qadar keng bo'lgan), uning diqqat markazida doimo biz o'z davrimiz muallifining formulasidan foydalangan holda bitta mavzu bor edi. , shunday nomlangan: "Rossiyani qanday qilib jihozlashimiz mumkin". Hayotning dastlabki yillarida shakllangan Petrov retsepti keyinchalik o'zgarmadi. Aynan shu g'oyalarga binoan u yana "Oq zambaklar yurti" ni o'ylab topdi. Ma'lumki, Petrovning fikrida, Petrovning taklifida yangi narsa yo'q edi - o'sha davrdagi rus jamiyatining aksariyati o'zgarimoqda va o'zgarishlarni talab qilar edi, liberal ziyolilar xalq farovonligi uchun ishlashga intilishardi. Ammo va'zning ehtirosi, pravoslav ruhoniysi og'zidagi g'ayrioddiylik va eng muhimi, ushbu nutqlarda yangragan mamlakat uchun samimiy, chinakam azob va azob-uqubatlarning barchasi deyarli barcha tinglovchilarni Petrovning ashaddiy muxlisiga aylantirdi. Rozanov o'z maqolasida ruhoniyni nutqidan hayajonlangan ma'lum bir generalning so'zlarini keltiradi: "Bir necha yil oldin Rossiya bo'sh soatlarda tavernalarda o'tirib, mast qo'shiqlarni kuylagan edi. Ruhoniy xizmatdagi cherkovdan tashqari hech qaerda ko'rinmas edi. Endi esa?! Axir, odamlar bu erda yugurishmoqda, chunki ular ikkinchi soat turishadi. O'tirmaydi. Xavotir olmang, xirgoyi qilmang. Va bu bir nechta ibratli so'zlarni eshitish - hayratlanarli emas - oddiy so'zlar ". Petrovning karerasining boshida, cherkov ma'murlari uning g'ayrioddiy va'zlarini norozilik bilan kuzatishni boshladilar. 1903 yilda, o'zi eslaganidek, «bu ma'ruzalar, K. Pobedonostsevning iltimosiga binoan, 13 tasi maxsus tsenzuraga olingan. So'ngra jamoat oldida nutq so'zlashning yarim taqiqlanishiga javoban men barcha ta'lim muassasalarida va cherkovlarda ruhoniydan qonun o'qitishdan bosh tortdim. U shtatdan chiqib ketdi va 1907 yilgacha kassok kiyib, hech qaerda xizmat qilmadi ». Shu paytdan boshlab, ehtimol, ruhoniy va rasmiy cherkov o'rtasida doimiy mojaro boshlanib, uzoq vaqt yonib, alanganib, oxir-oqibat uning 1908

yilda buzilishiga olib keldi. Bunda uning 1898 yilda birinchi marta nashr etilgan, Rossiyada 20 ta nashrga bardosh bergan va ko'plab tillarga tarjima qilingan "Xushxabar hayotning asosi" kitobi alohida rol o'ynadi. Ushbu asar muallifga butun Rossiya shuhratini qozondi. M.Gorkiy Chexovga yozgan xatlaridan zavqlanib kitobga yozgan: «. u juda ko'p ruhga ega, aniq va chuqur diniy ruh ... uni ruhoniylar yozgan va ruhoniylar umuman yozmaydigan kabi yozgan. "13 Muallif kompozitsiyaning asosiy g'oyasi o'zining barcha o'ziga xos ehtirolari bilan tasdiqlaydi, Xushxabarga qaytish, uning ideallarida haqiqiy hayotda boshqarish zarurati. Biograf Petrovning so'zlariga ko'ra, kitob protestantizm ruhida saqlanib, L. Tolstoyning diniy va'zlariga yaqinlashdi. 6 Albatta, rasmiy cherkov bunday tarkibga toqat qilolmadi, bundan tashqari ruhoniylar yozgan. Petrov va Sinod o'rtasidagi to'qnashuvda uning cherkovni liberal yangilash harakatida uning rahbarlaridan biri sifatida ishtirok etishi muhim rol o'ynadi. Zamonaviy tadqiqotchi S.L.Firsovning ta'kidlashicha, "asr boshidagi cherkovni yangilashdagi GS Petrovning roliga baho berish qiyin: yorqin publitsist va yaxshi notiq bo'lgan Petrov inqilobiy yillarda haddan tashqari" chap "ning shon-sharafiga sazovor bo'ldi. . "" 7 "Renovatsionizm" Petrov, albatta, olovga yog 'qo'shdi va rasmiy sud jarayonini va uni ruhoniylar safidan chiqarib yuborishni tezlashtirdi. Muqaddas Sinod protokolidan kelib chiqadiki, Petrov "fikrlarni tarqatishda ayblangan" Pravoslaviya ta'limoti va Xudo tomonidan o'rnatilgan hokimiyatlarga munosabat bilan rozi emasman. "8 Uning izidan ayblanuvchi metropoliten Entoni (Vadkovskiy) ga maktub yozdi, keyinchalik u alohida risola sifatida nashr etildi, butun mamlakat bo'ylab momaqaldiroq bilan. rasmiy cherkov - uning harakatsizligi, hokimiyatga bo'ysunishi, xushxabar idealidan uzoqlashishi. "U hozirgi cherkovning" poydevori, devorlari bor "deb yozgan. , mohiyati Iso Masih va Uning Xushxabaridir, lekin u bizning zaminimizda qanchalik chuqur ildiz otganligi, qanday qilib har qanday uskuna

va qurilish inshootlari, sinod, sinodal idoralar, konstruksiyalar, tsirkulyatsiya va retseptlar bilan chalkashib ketganligi. Qiyinchilik bilan, ushbu yuzaki qatlam orqali ulkan sa'y-harakatlar bilan siz tirik Masihga erishasiz ". 9 Petrov yuqori ruhoniylarni "Masihning keng haqiqatini toraytirgan, hayotdagi evangelistlar oqimining kanalini yopib qo'ygan" haqiqiy evangellik ruhining "sustligi" da ayblamoqda. 20 Maktub muallifi, ayniqsa, g'azablantiradi cherkov va davlatning birlashishi, cherkov ma'murlarining shikoyatsiz ma'qullashi shafqatsizlik. 1905-1907 yillardagi inqilobiy harakat bostiriladi. "Hozirgi paytda cherkovning jim turishi, - deb yozadi Petrov, - bu og'ir jinoyatdir. Va hozirda Rossiya ruhoniylari qilayotgan ishi, ayniqsa yuqori ruhoniylar, monastirlar, hokimiyatning barcha zarbalarini ma'qullash, bu mavjud avtokratik tizimga sadoqat bo'lishi mumkin, ammo bu shubhasiz cherkov vazifalariga xiyonat, xiyonat Masih haqiqati, Vatan ehtiyojlarini kamsitish, hukmron hokimiyat uchun xalq azoblarini qurbon qilish. "1 Petrov qanchalik quvg'in qilingan bo'lsa, uning ulug'vorligi shunchalik kuchaygan. 1907 yil boshida u "kliros itoatkorligi uchun", "zararli publitsistik faoliyati uchun" Luga tumanidagi Ioanno-Bogoslovskiy Cheremenetskiy monastiriga uch oyga surgun qilinganida, ko'plab muxlislar uni Varshava temir yo'l stantsiyasida olib ketishdi. . "Uni kutib olish ulug'vor namoyishga aylandi", deb yozgan biograf.2 Petrov monastirda bo'lganida, uning g'ayratli tarafdorlari o'zlarining hamdardliklarini bildirish va duosini olish uchun u erga oqib kelishdi. Umumiy ehtirom kayfiyatini monastir mehmonxonasida ma'lum bir talaba Neumann yozgan: "Men keldim, ko'rdim, gaplashdim, xursand bo'ldim". Va Petrov o'z qadr-qimmatidan mahrum bo'lganidan so'ng, jangchi va qurbon sifatida uning obro'si erishib bo'lmaydigan balandlikka ko'tarildi. Muxbirlardan biri unga shunday deb yozgan edi: "Sizlar qahramonlik ahdiga bardosh berdingizlar" va biz haqiqatni oxirigacha qo'llab-quvvatlaymiz. Sinodning kamsitilgan

qasamyodlari faqat bitta natijaga ega bo'lishi mumkin: ular sizning biografiyangizni "hayotga" aylantiradi va ko'p yillar davomida Rossiyaning chiroyli va foydali afsona bilan to'ldiradi. Sizda ruhoni Avvakumning fe'l-atvori, mo'tadilligi va kuchi bor, lekin sizning biznesingiz Avvakumovga qaraganda yuz marta aqlli, chuqurroq va muhimroqdir. Siz juda yaxshi odamsiz. "8 Rossiya madaniyat arboblarning aksariyati Petrovni surgun va g'alaba qozongan kunlarida qo'llab-quvvatladilar. Vasiliy Rozanov, Maksim Gorkiy, Vasiliy Nemirovich-Danchenko va boshqa ko'plab insonlar unga turli yo'llar bilan hayrat va qo'llab-quvvatlashlarini bildirishdi. Buning eng yorqin dalillaridan biri - Ilya Efimovich Repinning Grigoriy Petrov portretidir. 1899 yildan buyon rassom doimiy ravishda Finlyandiyaning Kuokkala kurort shahrida (hozirgi Repino, Leningrad viloyati) yashagan, u erda do'stlari to'planib, uning uyi Penatesga tashrif buyurgan. Ulardan biri Grigoriy Petrov edi, usta unga hayrat va ehtirom bilan munosabatda bo'ldi. 1907 yilda Repin o'zining portretini, muhojirlik yillarini chizgan, Petrovning "ishi" va ta'qiblari bilan yozilgan, Repindan Petrovga yozilgan tirik qolgan yagona maktub shundan dalolat beradi. O'z vaqtida birinchi navbatda quvg'in qilingan ruhoniyning Chavvakum xususiyatlarini aks ettiradi - otashin qarash, chuqur ishonch, ishtiyoq va imon. Mashhurligining eng yuqori cho'qqisida Grigoriy Petrov 1907 yilda edi. 1-Dumaga saylangan, ammo monastirda qamoqqa olinishi uning faoliyatida ishtirok etishiga to'sqinlik qildi. Qadr-qimmatdan mahrum qilish bu mavzuni taqiqlashga olib keldi. Petrovning nutqlarida hech qanday inqilobiy narsa, mavjud tuzumni ag'darish uchun chaqiriqlar va fitnalar yo'qligi shubhasiz. Uning barcha g'oyalari G'arb mamlakatlari misolida, odamlar hayotini "tozalash" ga yo'naltirilgan ma'rifat, sanoat va iqtisodiy modernizatsiya bilan bog'liq bo'lgan o'sha davrdagi umumiy liberal ideallardan tashqariga chiqmadi (bu bejiz emas) Petrov jurnalistikasining eng muhim mavzularidan biri - ichkilikka qarshi kurash). Moskva va Sankt-Peterburgga kirib,

ularda yashashning asosiy etti yili. 1908 yildan boshlab Petrov yashash joyini o'zgartirdi - u hozir Finlyandiyada, hozirda Qrimda yashaydi, tez-tez chet elga sayohat qiladi va tinim bilmay mamlakat bo'ylab sayohat qiladi, Vladivostokgacha bo'lgan turli shahar va shaharlarda ma'ruzalar o'qiydi. "Uning asosiy faoliyati jurnalistikaga aylanadi -" Russkoe slovo "gazetasining deyarli har bir sonida uning maqolalari turli mavzularda nashr etiladi. Inqilobgacha Grigoriy Petrov politsiya nazorati ostida edi. Rossiya davlat arxivida Federatsiya (GARF) da turli viloyatlarning jandarm bo'limlaridan uning militsiya bo'limiga uning ma'ruzalari haqida hisobotlari bo'lgan bir nechta hajmli papkalar mavjud. Politsiya xodimlari Petrovning ma'ruzalarining mazmun-mohiyatini sinchkovlik bilan bayon qilib, ularning "ajitatsion", "hukumatga qarshi" va "anti "tabiatni sotib olish. uning u yoki bu shaharda paydo bo'lishi ijtimoiy ko'tarilish bilan birga keladi, ma'ruzalar katta qiziqish uyg'otadi." Masalan, Saratov jandarm ma'muriyati boshlig'i tomonidan 1914 yil mart oyida yuborilgan ma'ruzadan bir parcha. Petrovning ma'ruzalarida hukmronlik qilgan umumiy hayajon ko'tarish muhitini takrorlaydi: «Xulosa qilib aytganda, Petrov U yoshlarga qizg'in murojaat bilan murojaat qilib, ularni yovuzlik bilan kurashishga, tinimsiz kurashishga va hozirgi o'tish davridan foydalanib, hayotning yaxshi shakllarini yaratishga chaqirdi. "Rossiya siz bo'ladigan narsa bo'ladi". "O'zingizdan boshlang, so'ngra bino quring. Krepostnoylik merosi qullik, biz ezilib, bo'g'ilib yotibmiz, ammo uning muvaffaqiyatiga sabab u o'sha paytda Rossiyada hukm surgan umumiy muhitga u aytgan va yozgan hamma narsaning hayratlanarli "kelishuvi" edi. Petrov, xuddi dengiz qobig'i singari, o'z nutqlarini, bo'g'ilishning umumiy shokini, iktidarsizlikni, nafratlangan tyni, yangilanishga tashnalikni to'plab, "vaqt xumini" o'ziga singdirganga o'xshaydi. Petrov yozgan va aytgan har bir narsada jamoatchilik ularning fikrlari va his-tuyg'ularini tan oldi. Grigoriy Spiridonovichning shaxsiy hayoti haqida kam narsa ma'lum. Barcha yoshlar bilan

birgalikda u vafot etgan kelinining singlisi Mariya Kapitonovnaga uylandi (1874-1948; B qizning ismi bizga noma'lum). Petrov o'g'li Borisni juda yaxshi ko'rsa-da (fuqarolik urushi paytida Denikin armiyasida xizmat qilgan o'g'lining o'limi uning uchun katta fojia edi), garchi ba'zi eslashlarga qaraganda ularning oilaviy hayoti yaxshi o'tmadi. Turmush o'rtoqlarning yakuniy o'zaro sovishi qaysi daqiqaga aniq bog'liqligini aytish qiyin, ammo, shubhasiz, biz ilhomdan qaytganimizdan so'ng, biz hech narsa sarf qilmasdan, hech narsaga tavakkal qilmasdan erishmoqchimiz. Agar biz qurmoqchi bo'lsak, yalang'och qo'limiz bilan hech narsa qilmaymiz ». ... Petrovning ma'ruzasi, davom etmoqda politsiya polkovnigi, uning so'zlari bilan juda katta ifoda bilan xorijiy mamlakatlardagi hayot va hukumatning ko'plab misollari bilan parallel ravishda tinglovchilarni doimo ushlab turdi ... politsiya vakili Petrovga ogohlantirish bilanoq, Gorkiyi maqtay boshlagach, jamoatchilikning qattiq noroziligi va hattoki hushtak eshitildi. Ma'ruza oxirida tinglovchilar Petrovning qadr-qimmatiga qarsak chalib, er-xotin alohida yashashdi. Mariya Kapitonovna tibbiyot bilan shug'ullangan, 1908 yilda u Sankt-Peterburgdagi ayollar tibbiyot institutini tugatgan va keyinchalik professor, akademik I.P.Pavlovning eng yaqin hamkori va sherigi bo'lgan. Ko'p o'tmay, inqilobdan oldin, Narvada Petrov o'zining ikkinchi xotini Zinaida Ivanovna Krasnov (1899-1975) bilan juda yosh qiz bilan uchrashdi. Birinchi xotini bilan ajrashish rasmiylashtirilmaganligi sababli, Grigoriy Spiridonovich va Zinaida Ivanovna turmushga chiqmasdan birga yashashgan. Inqilobdan keyin va Petrovning hijratidan oldin, 1919 yilning kuzida uning qizi Marina Kievda tug'ildi. Marina Grigorievna Petrova, 1950 yildan 2002 yilgacha Myunxenda yashagan, turmush qurgan-Konrid, ushbu satrlarning muallifi otasi, uning tarjimai holi, eng muhimi, hayotining muhojirlik yillari haqida juda ko'p jonli va ravshan hikoyalarga ega. . Ba'zi ma'lumotlarga qaraganda, Petrov o'z taqdirini ko'ngillilar armiyasi bilan bog'ladi. 1920 yil may oyida.

"Bolshevik" gazetasi ma'ruzachini va shu bilan birga uni quchoqlagan holda chop etdi, yana politsiyaga qarshi baland ovozda norozilik bildirdi, aftidan juda hayajonlangan edi. "Gpigori Petrovning oqlar xizmatidagi kichik eslatmasi - Petrovning rus inqilobining sabablariga bag'ishlangan "Kasallik ildizlari" tugallanmagan maqolasida monarxist emigrantlar haqida odatiy sharhni topamiz. Mana, u Rossiya monarxistlari haqida gapiradi, ularning asosiy uyasi bo'lgan Serbiyada siz yigirma mingni hisoblashingiz mumkin. Bu voqealarni tushunish ma'nosida - odamlar umuman umidsiz. Monarxiya idiga nisbatan "serbiyalik" monarxistlar do'stdirlar, ular haqida shunday deyilgan: "Ey Xudo, meni do'stlarimdan qutqargin va o'zlarini rus monarxistlari deb tanishtirgan dushmanlar bilan ular o'zlarini emas, balki har kimni ayblashadi, ularning o'tmishdagi yirtqichligi va pompadurizmi emas ... Ular ziyolilarni, yahudiylarni, masonlarni, yahudiy-masonlarni va nihoyat hatto Dajjolni ayblashadi. Agar men rus pompadurlarining eng sevimli notiqlarini shaxsan eshitmagan bo'lsam, Belgrad Fanlar akademiyasi devorlarida jamoat oldida Dajjol haqida rus inqilobining aybdori sifatida ikki soat gapirish mumkinligiga ishonmagan bo'lar edim. . Shubhasiz, monarxistlar emas, balki rus monarxiyasining pompadurlari bo'lgan ruslar jamoatchilik fikrini aldashni o'ylashadi. Buni noto'g'ri yo'lga qo'yish va shu bilan Rossiyaning qulashining asosiy aybdorlarini, sizning yirtqich va mayda pompadurizmingizni yashirish. "Petrov, Oktyabr to'ntarishining sababi, avvalambor, xalqning g'azabiga sabab bo'lgan deb o'ylardi. Petrov shunday deb yozgan edi: "Lenin va bolshevizm ruslar fojiasining sabablari emas, balki kasal odamlar qalbining namoyonidir. Muammolar vaqtini tug'dirgan firibgar emas, balki muammolar O'sha kunlarda Rossiya davlatchiligida soxta odam tug'ildi, demak, bu zerikarli bosh va qorong'i ruh Lenin. Xalq ommasi unga ergashdi, chunki ular o'zlarida mujassamlikni ko'rdilar, zulmatli, yovuz, qasoskor kuchlar. Lenin va leninizm -

bu Petrovning Rossiyada sodir bo'lgan voqealarga bo'lgan munosabati - umidsizlik hissi bilan bo'yalgan - u Rodinaning tezda "tiklanishiga" ishonmagan. Ammo V. yozgan deyarli hamma narsada: "arafasida taniqli Grigoriy Petrov oq gvardiya ma'ruzalari bilan Shimoliy Kavkazda va Kubanda oqlarning chekinishi "," oraliqlardan biri uning turar joyi uning qizi tug'ilgan Kiev edi.Kiyev bolsheviklar zarbasi ostiga tushishi aniq bo'lganida, Petrov oilasi bilan ajralib, qizi eslaganidek, doimiy ishontirishdan so'ng, Denikin qo'shiniga ergashib, Qrimga yo'l oldi. , yozadi: "Men bolsheviklarning repressiyalaridan qo'rqqan xotinim uchun juda ko'p xandaqqa ega bo'lmayman. Zina-ida Ivanovna va kichkina Marina o'zimni boshqarish uchun Kiyevdan Narva tomon yo'l oldilar. " Odamlar, qarindoshlar. Petrov 1920 yil oxirida, Oq qo'shinlar Qrimni tark etayotgan paytda hijrat qildi.Bolgar do'sti va tarjimoni Petrov Dinio Bojkovning xotiralarida unga Oq Armiyaning Qrimdan chiqib ketishi to'g'risida xabar berilgan. hayot va hech qanday zaxira kiyimsiz yashash imkoniyati yo'q edi. Paroxodda u Konstantinopolga suzib ketdi, u erdan Gallipolidagi Bsjenskiy lageriga va u erdan Triestga yo'l oldi. "U erda uning asarlarini o'qigan yugoslavlarga unga qiziqish uyg'otdi va nihoyat Yugoslaviya hukumati Petrovni Belgradga taklif qildi. Shunday qilib Grigoriy Petrov hayotining ikkinchi, muhojir qismi boshlandi. Grigoriy Spiridonovich Narvadagi xotini va qiziga yuborgan bir nechta postkartalar. unga ko'chib o'tishga ruxsat olishlarini kutishgan.Mana birinchi postkartaning matni: "Zinulya, taxminan 1921 yil 1 yanvarda Belgradga Nishimga pulsiz, ichki kiyimsiz, yirtilib ketgan etiklar bilan kelgan. 1921 yil 26 yanvarda men o'qiganman. Gimnaziya ruscha 1- ikkinchi ma'ruza 2. Men 300 dinor oldim va undan odamlarga bordim. Il gimnaziya direktori aziz inson, buyuk o'qituvchi "Ushbu birinchi ma'ruzadan Petrovning yangi ko'tarilishi boshlandi. Tejash, dacha Qrim va eng muhimi, haqiqatan ham Butunrossiya shon-sharafi, o'z auditoriyasi, o'quvchilari yana "o'z yo'lini"

Rossiyadagidek tezroq chaqmoq chaqirdi, ammo endi u boshqa o'quvchi va tinglovchiga ega bo'ldi. Petrov qat'iyat bilan Yugoslaviya va Bolgariya tomoshabinlari, muhojirlar muhiti bilan hamkorlik qilish uchun har qanday imkoniyatni rad etishdi. Shubhasiz, Petrovning emigratsion madaniy va siyosiy hayotda ishtirok etishni istamasligining eng muhim sabablaridan biri bu uning o'ziga xos yot jism ekanligini his qilishidir. Aftidan u yonida hamfikrli odamlarni, xuddi shu kabi pozitsiyalardan Rossiya fojiasini baholagan odamlarni ko'rmaganga o'xshaydi. U o'zini Yugoslav muhojirlar jamoasining asosini tashkil etgan monarxistlarga ayniqsa begona his qildi. u chet elda o'zini ifoda etgan, o'zini, Yugoslaviyani va ma'naviy jihatdan panoh topgan mamlakatning gullab-yashnashi uchun yangi umid-umidga singib ketgan holda, "zo'rg'a va zo'rg'a" qochdi. unga yaqin Bolgariya. Petrovning ideallari o'zgarmadi - faqat ularni qo'llash ob'ekti o'zgardi. U o'zining va'zini yangi "hayot quruvchilariga" qaratdi. Bu orada Grigoriy Petrovning yashashiga atigi to'rt yildan sal ko'proq vaqt bor edi. Va shu vaqt ichida u g'ayrioddiy miqdorni amalga oshirishga muvaffaq bo'ldi. Yugoslaviya bo'ylab sayohat qilgan Petrov jami 1500 ga yaqin ma'ruzalar o'qidi. U ularni avval rus tilida o'qidi, so'ngra tilni o'rganib, serb tilida, turli xil auditoriyalarga murojaat qildi (xususan, bir necha bor, musulmon ayollarga, u bilan ayollarning dunyo va jamiyatdagi roli haqida suhbatlashdi). Petrov, yugoslavlar va bolgarlar tomonidan ma'ruzalar o'qilgan zallar haqida guvohlarning so'zlariga ko'ra, ular doimo haddan tashqari ko'p bo'lgan. Marina Grigorievna Konrid shunday eslaydi: «Ota deyarli hech qachon uyda bo'lmagan, u ma'ruzalar uchun mashina haydab borgan. Xotinim Zinaida Ivanovna va men, bolaligimizda, asosan otam kabi sayohat qildik. " Shuningdek, u otasining ma'ruzalari bilan birga kelgan g'ayrioddiy yutuqlarini eslaydi - bir kuni ma'ruzadan keyin u uning qo'lida ko'tarilgan va u, kichkina qiz juda qo'rqib ketgan - ular dadasi bilan nima qilishyapti, qayg'usi qayerda? Rossiyada

bo'lgani kabi, Petrovning mashhurligi uning tinglovchilar va o'quvchilar qalbidagi eng og'riqli satrlarga tegishi bilan izohlandi. U o'z vataniga muhabbatni qanday qilib samarali qilish, qanday qilib "hayot yaratuvchisi", ijtimoiy yaralarni davolovchi va odamlarning tarbiyachisi bo'lish haqida suhbatlashdi. U mamlakat hayotini yaxshilash har bir fuqaroning qo'lida ekanligiga ishonch bilan qablarni o'zgarish haqiqatiga umid bilan yoqdi. Petrovlar oilasi 1923 yil oxirida birlashtirildi. Ilgari Belgradda yashagan Grigoriy Spiridonovich, bola toza havoda o'sishi va rivojlanishi uchun rafiqasi va qizi bilan yaqin atrofdagi Pancevo shahriga ko'chib o'tishni afzal ko'rди. Marina Grigorievna, uning qizi, ularning oilasida hukm surgan o'zgarmas iliq muhit haqida, ularning uyida mehr bilan kutib olgan ko'plab do'stlar va muxlislar haqida guvohlik beradi. Petrov jurnalistik faoliyatini davom ettirdi. Bular asosan gazeta nashrlari emas, balki serb va bolgar tillarida nashr etilgan kitoblar edi. Ushbu nashrlarning ba'zilari ma'ruza matnlari yozib olingan va tahrir qilingan. Qo'lyozmalar Bolgariyaga yuborilgan. Petrovning eski do'sti Dinho Bojkov ularni bolgar tiliga tarjima qilgan va nashr etgan Ryu. U xotiralarida Petrovning jami ellikka yaqin kitobini nashr etganini eslaydi. 3 Bolgar tilida nashr etilgan, ammo hech qachon rus tilida nashr etilmagan ushbu asarlarning qo'lyozmalari hali ham xavfli operatsiya hisoblanadi ". Va keyin Petrov Bojkovga yuzlanadi: «Aziz do'stim, men dalsega ham buyruq berolmayman. Sizga rus tilida "Qora Muso" nomli kichkina kitobimni ajoyib qo'shimchalar bilan jo'nataman, u hozirgina paydo bo'ldi va katta muvaffaqiyatga erishdi. Men Lilyumlarni olmadim. Iltimos, darhol "Lilyum" ni menga Parijga yuboring. Sizning yuragingiz G. Petrov. 3 / VI. Pancevo ". Franhoda Dinho Bojkov zambaklar bo'lsa ham, Petrov uni ko'rishga ulgurmedi. U davolanolmaydigan saraton kasalligini aniqlagan operatsiyadan so'ng darhol vafot etdi. G.S.Petrovning kullari, uning irodasiga ko'ra, Parijdagi Pere Lachaise qabristonida yoqib yuborilgan va

Pansevodagi beva ayolga yuborilgan. Bir muncha vaqt o'tgach, Novy Sadga o'tgan Zinaida Ivanovna, erining kulini o'sha joyda Dormition qabristoniga ko'mdi. Urushdan so'ng, 1950-yillarda butun oila - Zinaida Ivanovna, Marina va uning eri Pavel Konrid - Myunxenda tugashdi, u erda kommunistik rejimdan Yugoslaviyadan qochib ketishdi. Semya o'rnidan turdi. Marina va Pavel Myunxen markazida bir necha o'n yillar davomida saqlagan filatel do'konini ochishlari kerak edi. Zinaida Ivanovna 1975 yilda vafot etdi. 1981 yilda Marinaga Noviy Sad shahridagi Assusiya qabristoni ma'muriyati uni qayta qurmoqchi bo'lganligi va Petrov qabri joylashgan joy buzilishi to'g'risida xabar berilgan. Marina Grigorievna otasining qoldiqlarini Germaniyaga ko'chirgan. Endi Grigoriy Petrovning kullari Myunxendagi Ostfriedhof qabristonida yotadi. nusxasini yubordi "Sofiyada Bojkovning nabirasi to'plamida oq tanli mamlakatda. "Oq zambaklar yurtida" - Petrovning so'nggi kitoblaridan biri. U 1923 yilda tugatgan va deyarli darhol serb tilida nashr etilgan.

GRIGORY PETROV va FINLANDIYA

"Oq zambaklar yurtida" kitobi Finlyandiyaga bag'ishlangan. Bu botqoq va toshlar orasida joylashgan, minerallarga kam bo'lgan bu kichik mamlakat qanday qilib qashshoqlikdan chiqib, iqtisodiy, siyosiy va madaniy jihatdan ideal darajada moslashgan jamiyat yaratganligi haqida hikoya qiladi. Bu, Petrovning so'zlariga ko'ra, mamlakat aholisi, "hayot yaratuvchilari", tinimsiz ishchilar va o'qituvchilarning tavba qilmaydigan g'ayratlari tufayli sodir bo'ldi. Aslida, butun kitob ushbu odamlarga, Finlyandiya fuqarolari va vatanparvarlariga qoyil qolgan. O'quvchida qonuniy savol bo'lishi mumkin - nima uchun Finlyandiya? Jahon tarixida xuddi shunday ta'sirchan

yo'lni bosib o'tgan, farovonlik va farovonlikka erishgan boshqa mamlakatlar bo'lmaganmi? Petrovning o'zi, inqilobgacha bo'lgan jurnalistikasida, bir necha bor bolgar nashrini nashr etgan, Grigoriy Spiridonovich og'ir kasal bo'lib qoldi. Uning ahvoli tezda yomonlashdi va oilaviy kengashda bemorni Frantsiyaga, Maison de Sante klinikasiga yuborish to'g'risida qaror qabul qilindi, u erda eski do'sti, professor Ivan Pavlovich Aleksinskiy shug'ullangan. Ketishidan oldin Grigoriy Spiridonovich avval "Bolgariya yoshlariga" maktub yozishga, keyin esa uni yozishga harakat qildi - bu uning qalamidan chiqqan so'nggi narsa. Maktub quyidagicha tugaydi: * Xatning asl nusxasi G. Petrovning Sofindagi qo'lyozmalari E. Bojkovada saqlanadi. Boshqa davlatlar - Gollandiya, Chexiya, Germaniya tajribasiga murojaat qilib, ushbu mamlakatlarni Rossiyaga misol qilib keltirdi. Va shunga qaramay, u o'zining eng samimiy, og'riqli kitobida aynan Finlyandiya tajribasiga murojaat qiladi. Va bu tushunarli. Bir tomondan, Grigoriy Stpiridonovich Finlyandiyani boshqa mamlakatlarga qaraganda yaxshiroq bilar edi, chunki Davlat Dumasi uzoq vaqt talab qildi. Ularga "profinist" lager qarshilik ko'rsatdi, ular tarkibiga chap qanot partiyalari, kadetlar va eng realistik fikr yurituvchi byurokratiya kirdi. Finlyandiya avtonomiyasini "himoya qilish" da asosiy rol ni rus liberallari o'ynagan. Inqilobgacha bo'lgan liberal rus matbuoti Finlyandiya haqida xayrixoh va g'ayratli nashrlarda juda ko'p edi. Grigoriy Spiridonovich Petrov bu ma'noda istisno emas edi. Finlyandiyani himoya qilishda u bir nechta maqolalar va "Botqoqlar mamlakati" nomli kichik kitob yozgan. "" Shimoliy Pigmalionlari "," Madaniyat burchagi "," Madaniy mehnat mamlakati "maqolalarining sarlavhalari allaqachon ifodalangan. Petrovning maqolalarida Finlyandiya muhabbat bilan tasvirlanadi, hayrat bilan uning ma'rifati, farovonligi, uyushqoqligi, pokligi, Masalan, u shunday yozadi: "Mana, bizning vatanimizning eng noshukur burchagida, Rossiyaning butun aholisining ellikdan bir qismini tashkil etadigan bu bir

nechta vatandoshlarimiz o'zlarini shunday joylashtirdilar. Bunga qarab, hasad o'z zimmasiga oladi, kichik va mintaqaning gullab-yashnashi juda oz, ammo yaxshilanish juda yaxshi. Hatto bizning ruslarning tartibsizligi, vayronagarchiliklari, tartibsizligi, beparvoligi, odobsizligi haqida ham so'z yuritilmagan. Vyborgdan boshlangan , Sankt-Peterburgdan uch yarim soat o'tgach, siz o'zimni qandaydir go'zallikda his qilyapsiz "," Muallifning, shuningdek, aksariyat rus liberallarining hayratini Finlyandiyaning konstitutsiyaviy tuzilishi qo'zg'atdi. Petrov "Botqoqlar mamlakati" asarida shunday deb yozadi: "Sankt-Peterburgning o'zi oldida, shunday qilib aytganda, oldinga yo'naltirilgan Rossiya, Neva qirg'og'idan ikki soat o'tgach, rus filisti uchun tirik konstitutsiyaviy vasvasa boshlanadi. Finlyandiya va uning ostida, xuddi reklamalarda bo'lgani kabi, tushuntirish: "Men Herkulni iste'mol qilaman. unda yashab, uzoq-uzoqlarga sayohat qilgan. Ammo yana bir, ehtimol, eng muhim sabab - Petrov Finlyandiya doimo munosabatda bo'lgan samimiy hayrat, iliqlik va hamdardlikdir. Suomiga bo'lgan ushbu maxsus munosabat nimaga asoslangan edi, biz o'quvchiga tushuntirishimiz kerak. Nafaqat Grigoriy Petrov, balki umuman 20-asrning boshidagi barcha liberal rus ziyolilari kichik Fin muxtoriyatiga doimiy hamdardlik his qilar edilar, Finlyandiya 1809 yildan buyon Rossiya imperiyasining bir qismi, balki eskisini saqlab qolgan muxtoriyatning bir qismi edi. Shvetsiya konstitutsiyasi va o'zini o'zi boshqarish. 19-asrning oxiriga kelib, Finlyandiya Buyuk knyazligi, aslida G'arbiy Evropa modeliga moslashtirilgan, o'z valyutasi, fuqaroligi, urf-odatlar va boshqaruv tizimiga ega bo'lgan davlat tarkibidagi davlatga aylandi. Rossiyalik liberallar uchun bu Rossiyaning yaratilishida, ularning fikriga ko'ra, intilish kerak bo'lgan, ma'rifatli, qonunlarga bo'ysunadigan, qulay uyushgan jamiyat bo'lgan miniatyuradagi Evropa edi. Tadqiqotchi aniq shakllantirganidek, "avtonom Finlyandiya o'zining umumiy saylov huquqi bilan, tabiiy va tarixiy sharoitlarda erishilgan nisbatan katta iqtisodiy

yutuqlar bilan Rossiya imperiyasining qiyin muammolarini jonli ravishda inkor etish edi *" Finlyandiya masalasi "ni muhokama qilish juda keskinlikka erishdi. Rossiya jamiyati 19-asr oxiri va 20-asr boshlarida bir necha hiyla-nayranglar bilan kuch doiralari Finlyandiya avtonomiyasidan xalos bo'lishga harakat qilganda. Finlar uchun bu g'amgin yillar fin tarixshunosligida "zulm davrlari" deb nomlangan. "Bu vaqtda imperiya Finlyandiya huquqlariga bir necha yo'nalishda hujum qilar edi: Finlyandiya qonunchiligi milliy qonunga bo'ysundirildi, Finlyandiya parlamentining roli pasaytirildi, Finlyandiyaning yo'q qilish uchun qadamlar qo'yildi. Finlyandiyaning o'zida rasmiylarning bu harakatlari bo'ronli norozilikni keltirib chiqardi, uning eng yuqori ifodasi bu mintaqada ruslashtirish siyosatini faol olib borayotgan Finlyandiya general-gubernatori N.I.Bobrikovning o'ldirilishi edi ». Rossiya jamiyatida Finlyandiya masalasida keskin demarkatsiya bo'lgan. Ekstremal o'ngchilar, millatchilar va oktobristlar "anti-fin" lageriga yig'ilishdi. Uning eng muhim vakili 1906-1911 yillarda bosh vazir va ichki ishlar vaziri Pyotr Arkadevichevich Stolypin edi. O'ng qanotli matbuot har kuni anti-tehinliklarga qarshi materiallarni e'lon qildi, millatchilar menda o'z-o'zini boshqarish borasida shov-shuvli faoliyatni rivojlantirdilar. Men uchun xalqning o'zi saylangan amaldorlari orqali o'zlarining kichik erlarining xo'jayinlari. Va Finlyandiyaning bunday gullab-yashnayotgan, yer osti ichki obodonchiligi yonida, xuddi serhosil, tashlandiq bemor singari, Rossiya cho'zilib ketadi, eskirgan, jirkanch, parishon, parchalangan, o'qimagan, qamchilanadigan, ruhan urilgan, ezilgan iroda bilan. Finlyandiyaning katta bayonotida: biz konstitutsiyaviy Gerakni iste'mol qilamiz. Qadimgi, huquqsiz, konstitutsiyaga qadar bo'lgan Rossiya faqat afsus bilan aytishi mumkin; Va ular menga qayin bo'tqasini yedirdilar. " Petrov Finlyandiya avtonomiyasini himoya qilish uchun bir nechta dalillarni keltiradi. Ular umuman oddiy - mamlakat Rossiyadan ajralib chiqishni istamaslik uchun juda kichkina; hech narsa

Finlyandiyaning ajralib chiqish istagini bildirmaydi; Finlyandiya qarshi kampaniya faqat Finlyandiyaning bezovta qiladi. Ammo Petrovning asosiy qo'rquvi, aksariyat liberal ziyolilar singari, ushbu konstitutsiyaviy vohani yo'q qilish mumkinligi va finlarning "madaniy mehnati" mevalari bekor qilinishi bilan bog'liq edi. Bunga hech qachon yo'l qo'ymaslik kerak, chunki Finlyandiya Rossiya uchun jonli o'rnak, taqlid qilish uchun zetsdir. Petrov yozadi: "... botqoqlar orasidagi toshlar o'lkasi singari Suomi kabi erga ekish va madaniyatini oshirish juda qiyin, ammo hamma narsani ag'darish juda oson, va bizning buyuk bo'lsa ham, Rossiya, ham chekkasida, ham markazida, ko'z yoshlari bilan, madaniy burchaklarda kambag'al. Shuning uchun ham, fin savolini berishda ham, hal qilayotganda ham, shoshilmasdan, ettita marta sinab ko'ring va keyin uni kesib tashlamang. Finlyandiya, Rossiya bilan taqqoslaganda, har qanday holatda ham Rossiya uchun xavfli bo'lishi uchun juda kichik ahamiyatga ega ... 42 o'quvchi buni tasdiqlashni matnga sharhlarimizda ko'radi. Biroq, kitobda haqiqiy fin inqilobidan oldingi tarixida o'xshashligi bo'lmagan voqealar va faktlar mavjud. Petrov, ehtimol, Birinchi Jahon urushi boshlangandan so'ng, 1914 yil atrofida Finlyandiyaning tashlagan va shundan keyin o'tgan shiddatli, fojiali o'n yillikda uning xotirasida ko'p narsa ochilgan. Masalan, Petrov tomonidan chizilgan Snellman obrazi haqiqatga to'g'ri kelmaydi, albatta, uning Finlyandiya tarixidagi, Finlyandiya milliy davlatchiligini shakllantirishdagi roli kitob muallifi tomonidan juda to'g'ri tushunilgan va ko'rsatilgan, ammo Snellmanning haqiqiy faoliyati, uning shaxsiy xususiyatlari aslida butunlay boshqacha edi. Xuddi shu narsa kitobdagi boshqa belgilar bilan sodir bo'ladi. Savdogar Jarvinen, tavba qilgan jinoyatchi Kapokep, ruhoniylar Makdonald - bu Petrov tomonidan aniq ixtiro qilingan raqamlar, aniqrog'i, bir nechta tarixiy belgilarning xususiyatlarini o'zida mujassam etgan jamoaviy obrazlar. Kitob muallifi o'z bayonotiga hujjatli film xarakterini berishga intilgan bo'lsa-da,

aslida uning kitobining janri umuman boshqacha. "Oq zambaklar mamlakati" da Petrov yaxshi bilgan va u uzoq vaqt yashagan haqiqiy Finlyandiya ba'zan tanib bo'lmaydigan darajada o'zgartirilgan. Hikoyada haqiqiy voqealar va muallifning fantaziyalari, haqiqiy Finlyandiya tarixi xususiyatlari xiralashgan, personajlar yuzlari teatr maskalariga aylangan. Bizning oldimizda, aslida, har qanday afsonada bo'lgani kabi, haqiqat ham ba'zan tanib bo'lmaydigan xususiyatlarga ega bo'lgan fantastika bilan chambarchas bog'liq bo'lgan inson tomonidan yaratilgan afsona. Petrov tomonidan yaratilgan afsona haqiqiy asosga ega, ammo u xuddi sehrli oynadagidek, tanib bo'lmaydigan darajada o'zgargan. Va bu erda gap, bizga o'xshab ko'rinib turibdiki, umuman xotirani buzish emas. Albatta, o'n yil ichida Petrov ko'plab fin haqiqatlarini unutishi mumkin edi, ammo yarim unutilgan faktlar asosida u bunday izchil, mulohazali, ishonchli rasmni yaratishi mumkinligiga ishonish qiyin. Gap boshqacha - u tasvirlagan Finlyandiya ideal davlat, "va'da qilingan er", ajoyib utopiya bo'lib, unga har qanday yo'l bilan intilish kerak. Kitob tuzilgan barcha syujetlar o'zlarining Vataniga va xalqiga bo'lgan muhabbatga to'la toza, yorug 'odamlar, uning gullab-yashnashi uchun fidoyilik bilan kurashayotganligi to'g'risida tasavvur berishlari kerak. Bunday beg'ubor rasmni chizish uchun muallif haqiqatni qat'iyat bilan o'zgartiradi, aniqrog'i, uni o'z vazifalariga muvofiq ravishda shakllantiradi. Va shunga qaramay, "oq zambaklar mamlakati" haqidagi afsonaning asosi haqiqatdir. Finlyandiyaning tarixiy rivojlanishining umumiy sxemasi uchun Grigoriy Petrov to'g'ri chizgan. Finlyandiya milliy tiklanishining surati, o'pi GPetrovning Finlyandiyada qolishining juda ozgina haqiqiy dalillari saqlanib qoldi. Bir nechta tarqoq arxiv materiallari va, albatta, Petrovning o'zi yozgan maqolalardan tashqari, bizning ixtiyorimizda faqat uning bolgar do'sti Dinho Bojkovning xotiralari bor. Ulardan bilib olishimizcha, poytaxtda yashash imkoniyatidan mahrum bo'lgan Grigoriy Spiridonovich men Viborgni uning yashash joyi

sifatida Peterburgga yaqinroq bo'lgan madaniy markaz sifatida tanlagan edim, Bojkovning o'zi bu erga Peterburgdan tashrif buyurgan. Petrovning Finlyandiyaning qanchalik chuqur va ko'p qirrali bilishi mehmonni hayratda qoldirdi. U bir necha soat davomida Bojkovga mamlakat tarixi va uning bugungi kuni, fin xalqi va ularning milliy fe'l-atvori, Finlyandiya adabiyoti va rasmlari haqida gapirib berdi. Muzeylar, teatrlar, san'at galereyalari namoyish etildi. Ateneumda, Xelsinki shahridagi san'at muzeyida Petrov har bir rasmga uzoq sharhlar berib, asarning tarixi va rassomning taqdiri haqida gapirib berdi, Bojkov Petrovning ajoyib xotirasi - u aytgan hamma narsadan hayratda qolishdan charchamadi. Finlyandiya haqida, cheksiz ko'p ismlar va faktlarni sanab o'tdi va tushuntirib berdi, u yodidan yodda qoldi! Petrovning o'zi kitobda Finlyandiya uzoqqa sayohat qilganligini aytadi va bu, shubhasiz, uning mazmuni bilan tasdiqlanadi. O'quvchi o'z sahifalarida Finlyandiya tarixi va madaniyati namoyandalarining ko'plab nomlari bilan, tarixiy voqealar va haqiqatlar ekspozitsiyasi bilan, shaharlar, me'moriy yodgorliklar, maktablar, muzeylar, rasmlar haqidagi hikoyalar bilan uchrashadi ... Ushbu xabarlarining aksariyati olingan, qoida tariqasida, Petrov o'zining avvalgi nashrlaridan haqiqatga mutlaqo mos keladi. Minglab finlarning o'z vatanlari ravnaqi yo'lidagi fidokorona kurashining oxiri dolzarb voqealarga asoslangan. Va, albatta, sof haqiqat shundaki, Finlyandiyaning "hayot yaratuvchilari", uning fuqarolari o'zlarining kundalik mehnatlari bilan Grigoriy Petrov o'z kitobida hayrat bilan ta'riflagan o'sha gullab-yashnayotgan, erkin va obod davlatni yaratdilar. Keyingi bobda o'quvchiga ushbu jarayon aslida qanday bo'lganligi haqida ma'lumot beriladi.

Finlandiya

Finlyandiya olti asr davomida Shvetsiya tarkibida mavjud bo'lgan. Shvetsiya hukmronligi ostida Finlyandiya viloyatida

avtonomiya yo'q edi. Bu erda Rossiya Federatsiyasi, Shvetsiya ma'muriyati va Shvetsiya boshqaruv organlari qonunlari amal qilgan. Yagona rasmiy tili shved tili edi, fin tili oddiy xalq tili hisoblanardi. Fin tilida gazetalar yoki dunyoviy adabiyotlar bo'lmagan; aniq aytganda, fin adabiy tili ham nihoyat shakllanmagan; mamlakatda shved madaniyati hukmron edi. 1809 yilda Rossiya imperiyasiga qo'shilgandan so'ng Finlyandiya maxsus qonunlar bilan boshqariladigan Buyuk knyazlikka aylandi. Iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish masalalari bilan shug'ullanadigan o'zining qonun chiqaruvchi (Seym) va ijro etuvchi (Senat) organlariga ega edi. Rossiya imperatorining vakili general-gubernator bo'lib, u Xelsingforsning yangi poytaxti qarorgohi bo'lgan. Fin qo'shinlari bir necha o'n yillar davomida portlatilgan. Shvedlar ostida yaratilgan sud tizimi saqlanib qoldi va hattoki shved pullari 1840 yilgacha - rus rubli bilan birga muomalada bo'lgan. Finlyandiya va uning aholisi - finlar va shvedlar uchun yangi, psixologik jihatdan qiyin vaqt keldi. Bir necha yuz yillar davomida o'zlarini Shvetsiya qirolligining bir qismi kabi his qilishga odatlanib, ular to'satdan o'zlarini butunlay yangi vaziyatga tushirishdi, o'zlarining shaxsiyatlarini qayta ko'rib chiqish zarurati tug'dirishdi. Finlar oldida juda qiyin vazifa turgan edi: garchi ular hech qachon o'zlarini shved deb hisoblamagan bo'lsalar-da, ularning milliy o'ziga xosligi hali shakllanmagan edi. "Birinchi milliy uyg'onish" deb nomlangan etakchi arbob Adolf Ivar Arvidsson mavjud vaziyatni juda to'g'ri tavsiflab berdi. U shunday deb yozgan edi: "Biz shved emasmiz, biz rus bo'lishni xohlamaymiz, shuning uchun biz fin bo'lamiz". Ammo, finlar bo'lish uchun »yagona milliy jamoat bo'lib, juda katta miqdordagi ishlarni bajarish kerak edi. "Birinchi milliy uyg'onish" faollari boshidanoq til millatni mustahkamlaydigan mulkka aylanishi kerakligini angladilar. Arvidsson shunday deb yozgan edi: «Avvalo biz ona tilimizni hurmat qilishimiz va himoya qilishimiz kerak; faqat davom etsa, biz o'zimizni xalqdek his qilamiz. Agar otalarning tili yo'q bo'lib ketsa,

odamlar yo'q bo'lib ketadi va yo'qoladi ". Ammo til nafaqat saqlanib qolishi, balki rivojlanib borishi kerak, bundan tashqari, uning mavqeini ko'tarish, uni Buyuk knyazlikning rasmiy tili qilish kerak. Ushbu vazifa "ikkinchi milliy uyg'onish" rahbarlariga duch keldi, ular aslida Finlyandiya milliy hamjamiyati va davlatchiligining yaratuvchilari deb hisoblanishi kerak edi. Bu ramziy ma'noga ega, xuddi shu 1822 yilda, birinchi milliy uyg'onishning bir necha etakchi arboblari "Turku universitetidan haydalganda, bir xil talabalar o'zlari boshlagan ishlarni davom ettirish va yakunlashlari kerak bo'lgan o'sha universitetga kirishdi. Ular Elias Lyonrot, Yoxan Lyudvig Runeberg va Yoxan Vilgelm Snellmann edi. Albatta, fin millatining "yaratuvchilari" guruhi ancha keng edi, u doimiy ravishda o'sib bordi va tobora ko'proq odamlar unga qo'shilishdi, ammo aynan shu uch kishi - Lyonrot, Runeberg va Snelman - hanuzgacha Finlyandiya tomonidan hurmatga sazovor. milliy tiklanishning etakchi arboblari. Shuning uchun Yoxan Snellman hayoti va ijodiga to'xtalmasdan oldin, o'quvchini uning ikki sherigi va sheriklari bilan tanishtirish kerak. Elias Lyonrot 1802 yilda tug'ilgan va Snelm on va Runebergdan ancha katta bo'lmagan. Tug'ilgan Finn, talabalik davridan boshlab, u o'z mamlakatining xalq she'riyatiga qiziqib qolgan va butun hayotini uni to'plash va nashr etishga bag'ishlagan. Milliy fikrlaydigan har qanday odam singari, u o'zining tarixiy va madaniy ildizlari to'g'risida xabardor bo'lmasdan shakllanish mumkin emasligini tushundi. Buning uchun milliy epos epchillikning o'zgarmas asosiga aylanishi kerak edi. Mashhur Kalevala rinalarini to'plash, qayta ishlash va nashr etish sharafiga muyassar bo'lgan Lyonrot edi.³⁰ Ma'lumoti bo'yicha shifokor Lyonrot Sharqiy Finlyandiyada joylashgan Kajaani shahrida tuman shifokori bo'lib ishlagan va u erdan har yili xalq sayohatlarini olib borgan. dostonlar. Birinchi folklor she'riy to'plami "Kantele", u 1831 yilda o'z mablag'lari hisobidan nashr etilgan, so'ngra "Kalevala" 1835 yilda nashr etilgan va 1849 yilda

qayta nashr etilgan. Finlyandiya xalqining qadimgi tarixiga bag'ishlangan Lyonrot tomonidan qayta ishlangan runlar to'plami - Kalevala, millatni birlashtirgan asosiy bo'g'inga aylanishi kerak edi, desak mubolag'a bo'lmaydi; boshidanoq milliy erioka paydo bo'ldi. finlar tomonidan ulkan milliy miqyosdagi voqea sifatida qabul qilingan, fin xalqi o'zlarining umumiy tarixini, umumiy madaniy ildizlarini topdi, uning tili madaniyat tiliga aylandi. Lyont, Runeberg va boshqa ko'plab ziyolilar jamiyatda o'ziga xos muhit yaratdilar, millat shakllantirish, milliy ruhni mustahkamlash va mamlakat iqtisodiyoti va madaniyatini rivojlantirish zarurligiga ishonchni chuqurlashtirdilar. Yoxan Vilgelm Snellman ushbu g'oyalar va intilishlarni davlat, siyosiy darajada o'zida mujassam etgan va milliy romantizmga oyoq osti qismida mustahkam o'rnashgan. Uning Finlyandiya davlatchiligi sohasidagi ko'p yillik izchil va ehtirosli faoliyati zamondoshlari tomonidan yuqori baholangan va shu kungacha Snellman Finlyandiyaning eng obro'li tarixiy shaxslaridan biri hisoblanadi.

JUHAN VILHELM SNELMAN

Ushbu g'oyani 1836 yilda Finlyandiya adabiy jamiyatining raisi I.G.Linsen o'zining nutqlaridan birida aytgan edi: "Bizning mahalliy adabiyotimiz nafaqat cheksiz boyib ketdi, balki deyarli Evropa ahamiyatini oldi. Shunday qilib, mubolag'asiz, u endi beshikdan chiqdi deb ayta olamiz. Ushbu runlar bilan Finlyandiya ... o'z-o'ziga aytishi mumkin: "Va mening hikoyam bor! "Kalevala" Len kompaniyasining yaratilishi eng muhim, ammo yagona emas edi. U butun hayoti davomida (Lyonrot 1884 yilda vafot etgan), shuningdek, fin lirikasi "Kanteletar" to'plamini nashr etgan, ko'plab fin maqollarini soxtalashtirgan, katta fin-shved lug'atini tuzgan, Lenrot asarlari fin tili, adabiyoti

va umuman madaniyatini yaratishga imkon bergan. oldinga ulkan bozor ... Finlarning o'zlari o'zlarining tili va madaniyati o'z mamlakatlarida ham, dunyoda ham fuqarolikning to'liq huquqlariga ega ekanligini angladilar. Shoir Yoxan Lyudvig Runeberg (1804-1877), Lenrot va Snellmandan farqli o'laroq, fin bo'lmagan va fin tilini bilmagan, ammo bu uning Finlyandiya milliy tiklanishining faol rahbarlaridan biriga aylanishiga to'sqinlik qilmagan. Shu ma'noda, Runeberg umuman istisno emas edi - Finlyandiyadagi shved elitasining ko'pgina vakillari finni qo'llab-quvvatlaydigan odamlar edi va faqatgina Finlyandiya xalqining millat sifatida shakllanishi bu mamlakatda milliy davlatchilikning asosi bo'lishi mumkinligini angladilar. . Snelman davridagi finlarning "hayot quruvchilari" ning aksariyati Finlyandiyaning o'zlarining vatani deb hisoblagan shvedlar edi. Runeberg o'z asarlarida Finlyandiyaning romantik rasmini yaratdi, uning oddiy odamlarini maqtadi. Aynan uning she'rlarida fin dehqoni birinchi marta fuqarolik huquqini, mamlakatning asosi va qo'llab-quvvatlashini oldi. Runeberg uni to'laqonli adabiyot qahramoniga aylantirdi. Shoirning eng mashhur she'ri - "Saarijarvidan Paavo" - dehqon - kashfiyotchiga bag'ishlangan bo'lib, uning obrazi fin xalqining eng yaxshi xususiyatlarini - mehnatsevarlik, halollik va taqvdorlikni o'ziga singdirgan. Biroq, iltimos, eng muvaffaqiyatli 1848 yilda Shvetsiya va Rossiya o'rtasidagi 1808-1809 yillardagi urushga bag'ishlangan "Ensign Stolning ertaklari" bo'ldi. Shvetsiya uchun umuman sharmandali urush, natijada Finlyandiyaning undan voz kechishiga olib keldi, "Ertaklar" da romantik tarzda namoyish etilgan; Runberg, ayniqsa, fin qatnashchilari, askarlari va oddiy dehqonlarni idealizatsiya qiladi. Haqiqatdan yiroq, ammo jonli ifoda etilgan Runeberg she'riyatining ideal romantik obrazlari fin milliy o'z-o'zini anglash, milliy g'ururini rivojlantirish va mustahkamlashda ulkan rol o'ynadi. Finlarning milliy o'ziga xosligi "Kalevala" folklor eposida katta ishtirok etgan. "va Runeberg she'riyatining vatanparvarlik obrazlari ...

Yoxan Vilgelm Snellman 1806 yilda tub fin oilasida tug'ilgan. Finlyandiyada tez-tez Speds ostida bo'lganidek, asl Fin familiyasi shvedlashtirildi va Virkkunovlar oilasi Snellman oilasiga aylandi. Kelajakdagi hayotni yaratuvchisi "kapitani edi va Snellmanning Stokgolmda bo'lganida Finlyandiyaning" Sabr "kemasida tug'ilganligi juda ramziy ma'noga ega. Ushbu ramz hamma narsani - va hayot dengizidagi Snellmning bo'ronli, bo'ronli safarini va Finlyandiya tarixidagi "uchuvchi" rolini, ildiz otishi va shved madaniyatini aralashtirdi. Oilaning kundalik tili shved tili bo'lib, butun hayoti davomida Snellman uni ona tili deb bilgan va fin tiliga qaraganda ancha yaxshi gapirgan. Kichkina Yoxan hayotining dastlabki etti yilini Stokgolmda o'tkazdi va Shvetsiya poytaxtiga bo'lgan iliq tuyg'ular uning qalbida abadiy saqlanib qoldi. Keyinchalik uning shvedlarga qarshi kayfiyati uchun tanbeh berganida, u shunday javob berdi: "Qanday qilib men Shvetsiyaga bolaligimdan ketganimdan keyin Stok Xolmni ko'rganimda yig'laganimda, unga nisbatan yoqimsiz his-tuyg'ularni saqlay olaman". Finlyandiya Rossiyaga qo'shilgandan so'ng, Shvetsiya bilan bog'liq bo'lgan ko'plab fin oilalari ushbu mamlakatlarning qaysi biri ularning vataniga aylanishlarini o'zlari hal qilishdi. Snellmans Finlyandiyaning tanladilar va 1813 yilda ular mamlakatning shimoli-g'arbiy qirg'og'idagi kichik Gamla - Karlebu shaharchasini ko'chirishdi. Maktabni tugatgandan so'ng, 1822 yilda Snellman Finlyandiyada yagona bo'lgan Abo Universitetiga o'qishga kirdi. Yuqorida aytib o'tganimizdek, Runeberg va Lenrot u bilan bir vaqtda kirishdi. Uchalasi ham umumiy kelib chiqishi, oilalari boy bo'lmagan va o'qishlari ular uchun oson bo'lmagan. Dastlab dinshunoslik karerasini olib, ilohiyotshunoslik stipendiyasini olgan Snellman, shunga qaramay, doimo shaxsiy darslarni o'tkazishga majbur bo'ldi. Asta-sekin bir marta ko'paytirildi.

ilohiyotshunoslik sehergarligi va Sneldin yangi kasbni tanladi - u sudralib yuruvchi bo'lib, faylasufga aylandi, 1827 yilda Abo

shahri qattiq yong'inda, opa-singillar universitetida omon qoldi va shundan so'ng u Xelsinkiga ko'chirildi. Tosh boshqa talabalar cherkoviga, Stelmakka va bu erda va Xelsinki FB12 ga ko'chib o'tdi, u falsafaning mohiriga aylandi. Biroq, ular ham, uning druslari ham, Nikiga o'xshash fikr yurituvchilar ham yahudiylarni tinchlantirish bilan cheklanib qolishni xohlamadilar - ularning barchasi Finlyandiyaning kashshof rivojlanish standartini amalga oshirishga, mamlakatda bo'lib o'tayotgan voqealarga faol kirishishga harakat qildilar. Ushbu intilishlarning amalga oshishi bilan 1830 yil atrofida "Shabbat to'garagi" tashkil topdi, ularning a'zolari eng iqtidorli yosh olimlar edi. Filosof Selman tilshunos Kastren, botanik Tentström, Nrax Shevan va boshqa ko'plab yosh yoshlar. odamlar bu erda birlashdilar va muhokama qildilar, kelajakda Finlyandiya fanining elevelarini yaratadilar. Bu erda siyosat, madaniyat, adabiyot haqida munozaralar bo'lib o'tdi. Bu erda qisman hayotga ta'sir ko'rsatadigan amaliy g'oyalar ham tug'ildi, masalan, "Shabbat doirasi" da yangi turdagi ta'lim muassasasini yaratish g'oyasi paydo bo'ldi; shu tarzda Gelsintrores litseyi paydo bo'ldi. bunda bostirishning yangi usullari birinchi marta maktab islohotini o'tkazishda namuna sifatida sinovdan o'tkazildi. "Doira" ning muhim tashabbusi 1831 yilda "Finlyandiya Adabiy Jamiyati" ni tashkil etish bo'lib, u shakllantirish bo'yicha ishlarning markaziga aylandi. Snellman o'zining akademik o'qishini to'xtatmadi, Hegelning falsafiy tizimi, u o'zining dissertatsiyasini puflaydi va himoya qiladi, chunki Tina Kishchuyu o'zining falsafiy ta'limotini beradi va Ta Universitetining dotsenti, yangi imkoniyatlardan ilhomlantiradi. Falsafa bo'yicha ko'plab ma'ruza kurslarini o'qiydi, ammo shu qadar silliq ediki, talabalarning oz qismi buni anglay olishdi va ularning tarkibini to'liq anglab etish uchun Snell Amanning birinchi jurnalistik tajribalari ham shu davrga tegishli - Runsberg va Fredrik Signeus bilan birgalikda u jurnal maqolalarini ham himoya qiladi. Finlyandiya adabiyotining mustaqil rivojlanish

huquqi uchun. Bu boshidanoq va universitet boshlig'i bilan bo'lgan munosabatlardagi ajoyib kelishmovchilik. O'sha paytda universitetdagi nranslar va butun jamiyat va moliyaviy jamiyat o'sha paytda juda turg'un edilar (bu mamlakatda politsiya rejimini o'rnatgan Nikolay I davri bo'lganligini osongina eslang), hech qanday liberal g'oyalarga yo'l qo'yilmagan, ammo sahnalar intellektual faoliyatning barcha sohalarida yutib yuborilgan, Snellman, Nigodipitsya oppozitsiyada va hokimiyatning befarqligini qo'zg'atgan, olti oyga donorlik mavqeidan mahrum bo'lgan va hatto itoatsizlikka 1839 yil oxirida pul jarimasini to'lashga majbur bo'lgan. Finlyandiyaning tark etadi - 1842 yilgacha Stokgolm uning yashash joyiga aylanadi, u erdan Daniya, Xermann va Shveytsariyaga boradi. Shlemi Snellmanda jonli natistik, jonli va adabiy hayotning faol oqishi mavjud. Zaesi esa rivojlanayotgan va shakllanayotgan vaziyatni idrok etadi, ammo masalaning mohiyatiga ko'ra uning kelgusi faoliyati dasturi. Ushbu dastur, shuningdek, lakonik va aniq tarzda, Krum Seamstress tomonidan yuborilgan bir xatda joylashgan. Oi, ayniqsa, shish. «Uning o'qimishli qismi (vatan, o'qimishli qismga ko'ra, Snellman shved harakatini anglatadi - M. V) odamlarning bir soatligi uchun ma'naviy va jismoniy muvaffaqiyatga zarracha qiziqish bildirmaydi (Finlar). Ajoyib qarab, aholining moddiy qashshoqligi hukmronlik qiladigan uch kishiga kim ta'sir qilayotganini yoki Ukrstet rahbarlari miyasini quritadigan, dehqonlarga ma'rifiy ish olib boradigan odamlarni toping, men bu erda yo'q bo'lganlarning legioni haqida gapirmayman. vijdon ular manfaatlari o'rtasida tanlov qilishlari kerak bo'lganda Rolini izano dannem, se buyrug'i bilan - Xalq ommasi sinov va o'qitish uchun shved bo'lib qolgan ekan, o'z qullik maydonini hech qachon tark etmaydi. Shuning uchun o'qimishli sinfda vatanparvarlar bo'lishi mumkin emas, ular odamlar muhitidan qanday chiqib ketishni bilishmaydi va uning taqdiriga befarq bo'lgan begona irqdan chiqa olmaydi. - Bu yerdan olib tashlanishi kerak bo'lgan aksioma. Finlyandiya

machelo majburlash mumkin emas; Sala ta'limi - yagona najot Snellman shved bilimlarida faol ravishda nashr etilgan, falsafiy doiralarda behushlik bilan shug'ullangan, Stokstolmning o'z ishidan ko'ra yaxshiroq deb hisoblagan davlatlar bo'yicha mahorat indistosini tugatgan. Biroq, uning farovonligi va akademik faoliyatini davom ettirishning haqiqiy imkoniyatiga qaramay - Lund universitetida kafedra egallash istiqboli - Snejman 1842 yilda uyga ega bo'ladi, u Gelsintforaga keladi va o'zini tanitishga yangi urinishlarni boshlaydi. uning vatani. Ammo, bu safar ham uni yoshlar orasida jiringlamang va baland ovozda, chunki olimga bo'lgan haqiqat va kistaning yo'li universitet kamotining qaroriga ta'sir o'tkaza olmaydi, u hali ham mukammal liberal hisoblanadi va hech qachon na gazetalarda nashr etilgan, na haqli ravishda unga tegishli bo'lgan Stelman universiteti.Orta maktab rektori o'rnini egallashga majbur bo'ldi va 1943 yilda Galu xizmat qilgan Kuraliy shaharchasini pichoqlab qo'ydi. Stelman davrida uch marta aholisi bo'lgan, kichkina kichkina odam, chunki ular penta bolaligidan beri kelgan, mamlakatning qolgan qismidan yo'llarning etishmasligi tufayli chiqib ketishgan, bizning qahramonimiz shunday kuchli harakatni boshladi uning ismi butun Finlyandiya haqida edi. Nafaqat shu bilan, uning g'ayrioddiy fikriga ko'ra, bir nechta yangi maktablar, shu jumladan fin tilida o'qitish bilan shug'ullanadigan maktab juda yaxshi ochildi, bu erda, Seit shaxtalari boshlandi va ba'zi obiarin gazetalari o'ynay boshladi, til - o'sha paytda bu yagona edi Mamlakatdagi Finlyandiya gazetasi "oddiy odamlar uchun, ularni ma'rifat qilish uchun edi va IP tomonidan anani memledeliy asoslariga bag'ishlangan butun maqolada chop etildi. Dehqonning do'sti "nachin - hstcit uchun obrazga aylandi, undan keyin fin tilida hech qanday gazeta chiqmadi. Biroq, Stelman tomonidan nashr etilgan "Salma" gazetasi ongga juda katta ta'sir ko'rsatdi. Tomoshabinlar ma'lumotli sinf, tezkor o'qigan auditoriya edi. Bu ziyofat organi va strina, seminal

anketalarni ochiq muhokama qilish uchun qo'shiq edi. Fin hayotida Ba "Sayma" ga taalluqli hech qanday muammo bo'lmagan bo'lishi mumkin - uning sahifalarida sanoat, savdo, qishloq xo'jaligi, o'rmonchilik, og'irlashuv, madaniyat ... Selman eng katta e'tiborni qozondi - va shunga ko'ra gazetaga Finlyandiya-Padonal sanoatining rivojlanishi, rejalashtirishni tashkil etish va muxlislar ta'limini va Finlyandiya eksklyuzivining holati to'g'risida savollar berildi. Aynan shu muammolar "Summe gazetasi Stelmani uning g'oyasining boshlig'i bo'ldi. Aynan Samu orqali Finlyandiyaning Itermo Jamiyati milliy davlat quruvchisining "Jasoratli qidiruv" dasturi bilan tanishdi. Hozirgi vaqtda obunachilar soni (800 kishidan sal ko'proq), Snellinning g'oyalari teri shaklidagi odamga aylanib ketdi, qizg'in muhokamalar boshlandi va loy - pagalar kurash olib bordi, harakat qilish istagi paydo bo'ldi. Bu ma'noda Stelmning publitsistik faoliyati befoyda edi - u kuyovning yangi va yangi ijodkorlarini ichar edi, kelajak avlodga ko'pchilikni uydirdigan - foydasiz ko'plab g'oyalar ... Albatta, Silman tubistlar maydonida dushmanlar va yomon niyatli kishilarni yaratdi. Uning do'stlari, olimo doiralarida bo'lgan odamlar bo'lsa ham, uning ahmoqona qarama-qarshiliklari, fitnam degan so'zlari bor edi - Agar siz madaniy qadr-qimmatga ko'tarilmasangiz yoki tizimni saqlamasangiz va o'zingizning adabiyotingizni yaratmasangiz. Ammo mafkuraviy muxoliflar pulni ushlab turishdan ko'ra juda ozroq yovuz edilar, ular Stelmanga shubhali va mehrsiz munosabatda bo'lishni davom ettirdilar. Turg'unlik davri davom etdi va bir necha yashirin ogohlantirishlardan so'ng 1846 yil dekabrda "Salma" loyihalar uchun mo'ljallangan edi .. Keyingi o'n yil ichida, ehtimol, ibodatxonalar Snelminining hayotida g'amgin edi.Xelsingforga ko'chish unga hayot bermadi. va mansab o'zgarishlari qayta tiklandi, u sizni yana universitet filialining bo'limiga qabul qilmadingiz, do'stingiz bo'lmadi, bu ish edi Ayni paytda, u allaqachon unga ega edi, uni Inestom butun mamlakat uchun ta'minlashi kerak edi, publitsist va faylasuf

ishga joylashishi va mumkin bo'lgan menejer lavozimiga mas'ul bo'lgan savdogar savdogariga ega bo'lishi kerak edi. So'nggi ikki yil davomida Stelman savdo yozishmalarini yeydi va aslida ish beruvchining stolini egallaydi. 10-yillarning ikkinchi yarmiga qadar Velot, Rossiyada ham, Finnimsda ham, kardinal juftlikda, Selman erkaklar teatri va yovuz xon, ijtimoiy faoliyat bilan shug'ullanmaganida, Nikola 1833 yil 2-martda vafot etdi. G'oyalar va islohotlar tarixi liberali bo'lgan yosh Aleksandr II taxtga o'tirdi, uning mujassamlanishi Rossiya va Finlyandiya tarixidagi nordon davr bo'lgan Notoning boshlanishini ko'rsatdi. "Shari ozodlik beruvchi, Poe sayuni serfdomlik, yangilanish va islohot mashinalari himoyasidan chetlatilgan, ammo uning hukmronligi davrida Anton Ingi nalal nova yig'ilib, mamlakat muammolarini hal qildi, Finlyandiya ishk davlat, milliy iqtisodiyot va madaniyat uning rivojlanishiga turtki bo'ldi. Finlyandiya minnatdorchiligining chegarasi yo'q edi 1881 yilda shahid koogchim Aleksandr II ortidan so'ng, Helsing Force-ning markazida, Senatda, elu-da, Senat tomonidan to'plangan pullarga yodgorlik qo'yildi va barcha muammolar. Shuningdek, u universitetning kadrlari Xelsint forrekkasini va Stelmanning ba'zi asarlarini bilar edi. Leninning birinchi yuzligidagi Oreno universitet hayotini liberallashtirish edi (gidroksidi jarayonlar, albatta, Rossiyadan kelib chiqqan). 1856 yil kitarida Stelman Val falsafa professori etib tayinlandi. Ushbu mehribonlik uyi sharafiga talabalar ulkan bayramni uyushtirishdi va o'sha Rumeber klyieste-ni hatto Yagona davlatga taklif qilishdi. Selmanning Finlyandiyadagi mavqei uxlab qoladi. Va uyqusirab. nomaqbul sinflar, potentsial raqamning asoslari, talabalar hurmat qiladigan professorlarga aylantiriladi, etakchi publitsist, fin hayotida innovatsiyalarning etakchisi va ilhomlantiruvchisi. Uning har bir Tubanski va "Adabiy tinglovchilar" animatsion tarzda birlashtiriladi. u haqida yozgan narsalar asta-sekin so'riladi. Selman Finlyandiyada qurilishni faol qo'llab-quvvatlaydi, zhanak dert - natijada butun mamlakat bo'ylab temir yo'l qurilishi

rivojlandi. Ular yoshlar she'riyatiga, milliy tarozi irqchilariga bag'ishlangan qator maqolalarni tohiyatiya qildilar va ular asta-sekin islohotlarni boshladilar. Snetmanga oid ko'plab nashrlarda shiteritning ko'rinishi va asarlarini qo'llab-quvvatlagan va 1863 yilda fin tilida birinchi tarixiy tadqiqotlar o'tkazilgan, Aleksandrning shaxsiy iltimosiga binoan PSvetlgan senator etib tayinlangan. Ushbu hodisa 180 gektardan yig'ilmagan fin qishlog'ining yig'ilishi ochilishi bilan deyarli tenglashdi, shuning uchun Buyuk knyazlikning o'zini o'zi boshqarish to'liq tiklandi. Snellman Ssavning moliyaviy uchrashuvini boshlash vazifasini o'z zimmasiga oldi va bu bejirim muvaffaqiyat mamlakatning jinsiy aloqada bo'lishiga katta ahamiyat berdi, u o'ta muhim islohotni - islohotni ishlab chiqdi, unga ko'ra yigirma yillik o'tish daraxtidan keyin finlar til, shved bilan bir qatorda, IV ning asl maqomi 1863 yilda islohot to'g'risida farmonni qabul qildi. Vka Aleksandr Shi tomonidan imzolangan va Fanino pikni bilan kutib olingan. Bundan tashqari, 1865 yilga kelib Snellman pul islohotini ishlab chiqdi va amalga oshirdi, natijada Finlyandiya o'zining pul birligini oldi. Finlyandiya temir yo'llari tarmog'ini rivojlantirishda, liberal matbuot to'g'risidagi qonunni amalga oshirishda Prinni Sinelmanning faol ishtiroki, uning bemoriga Senat fin miqyosida adabiy mukofotlar berishni boshladi. Albatta, Snejanni Finlyandiyaning gullab-yashnashi uchun qandaydir jahannam xudosi sifatida ko'rsatish noto'g'ri bo'lar edi - avvalambor, bu uning hamfikrlari va Spanikinlik Boreaga nisbatan adolatsiz, bu mamlakatda haqiqiy iqtisodiy va ma'naviy yuksalish. Sedmin ozod qilingandan va 1868 yilda Senati iste'foga chiqqandan keyin boshlandi. Aynan o'sha paytda, 1870-yillarda qishloq xo'jaligi, sanoat, glatnoe, o'tin va daraxtlar juda tez yaralangan va mamlakatning gullashiga asos bo'lgan. Mosom 1879 yilda qabul qilingan tadbirkorlik va transpozitsiya erkinligi to'g'risidagi yangi qonun chiqaruvchi tomonidan targ'ib qilindi, natijada past fuqarolar turli xil uydirmalar bilan uchrasha boshladilar. Xuddi

shu yili yangi qonunlar kiritildi, mamlakatni ta'minlash va himoya qilish uchun senoniyalik qirg'oq ishlatilgan. Finlyandiyaning rivojlanishi tezlashdi va, albatta, ushbu rivojlanishni tayyorlashda Spelmyanning to'dasini ortiqcha baholash mumkin emas. Bir yildan boshlab u kredit filiali raisi o'rnini egalladi va 1870 yildan buyon u to'rt yil davomida Finlyandiya adabiy viloyatining raisi bo'lib ishladi va qo'shimcha ravishda jamoatchilikka deputat sifatida doimiy ravishda ko'plab qonunlar va siyosiy masalalarni muhokama qilishda qatnashgan Finlyandiya talabasi Trilitiya Snellini har yili o'zining ism kuni - 6-aprel kuni nishonlaydi, u kuylagan va nutq so'zlagan. Ushbu nutqlar - va Stel'minga, uning o'ziga bo'lgan murojaat - nashr etildi va tinglovchilar tomonidan chuqur e'tibor va hurmat bilan targ'ib qilindi. Unda - aslida, oxirgi - godinani foydasi uchun burunlarini sindirishga jiddiy tayyorgarlik ko'rishga da'vat etgan yoshlarning obrapalak hujumi, qaysi davomchilarga davom ettirishni maslahat berdi va kurashga to'la yoshligi haqida gapirdi. Ushbu nutqlar. yoshlikdan nopoklik, siz shunchaki orzu qilgan va shunday o'sishga astoydil harakat qilgan druz sozishgalamjini bilan vidolashuv safari bo'lishingiz mumkin. Yuan Vandalim Snellman 1881 yil dalalarida vafot etdi. Uning dafn marosimi va ko'plab yuzlab motam qatnashchilari vositachilar tomonidan oziqlangan. Maktabni Zakaris Topolius menga etkazdi, u Syandananing omon qolgan tengdoshlari va tarafdorlaridan biridir. INTO-ning nutqlari parchalari: Bu xalq lageridir, Zhit nomini yo'q qilish uchun qo'shiq, bu borboo to'pi, bilimdonlarning muvaffaqiyati va taraqqiyot uchun, ozodlik uchun, kamdan-kam uchraydigan va to'g'ri va adolatli, ko'prik Providence yuborganiga shubha yo'q. Bizda bu odam aniq, tarixiy ravishda tushunarli Lenin zarur bo'lgan paytda, aqliy va qat'iy ongsiz ong bilan. Zerikish va buzilish paytlarida, avvalgi mavjud bo'lish shakllaridan o'sib chiqayotgan odamlarning muqarrar izhani, mil ruhning kuchidan bizga yuborilgan edi, uning yoshligi milliy si uyg'onish

boshlanishiga to'g'ri keldi. Ushbu harakatni rivojlantirgan kunimiz bilan etuklik, yangi vaqt esa tezkor shiddat bilan keksalik. Faqat kuchli harakatlanuvchi ruh tezkor vaqt talabiga va yopishqoq harakat boshidagi maqolalarga moslasha oladi, chunki biz bu odamga muhtoj edik; qo'rqmas jangchi, har doim burgutdan ham tezroq, har doim iste'dod qobiliyati bilan to'liq qurollangan, Teto va noto'g'ri, dori va turg'unlik bilan emas, balki shisi radiosiga ko'ra kurash olib boradi, shuning uchun inson irodasini buzadi. Qarindoshimiz asosida ongimizga kirib borishimiz uchun biz uni kuchli mozaika, uning ulkan energiyasi, to'siqlarni yiqitmaslik, o'ziga zarar etkazmaslik bilan urishimiz kerak - g'oya o'z-o'zini unutgan, qarang. o'zingizni va vatanningiz an'alarini moa. Proani va, halol bosish huquqi va huquqi, lekin oila va shon-sharaf ildiz otmagan, o'tmish va guruh ... Men Tis xotirasini birlashgan fin xalqidan qutlayman, bir qator filmdan million Hayot insoniyat uchun qisqa va uzoq va soyalar uchun ular Proanaly asrida yashaydilar Shunday qilib Finlyandiya Ohin Vilhell Stelmoni Gone bilan xayrlashdi - lekin unutmadi. Fitonning uzunligi bor, bu mamlakatning Grizilarining bir necha avlodlari jamoatidagi xotira tufayli Snellmanning obrazi cheklangan - faol bo'ling va u Finlyandiya davlatchiligi uchun Borg, yagona fin yigiti, uning asl nusxasi -pasta madaniyati. Snellman yodgorligi "Finlyandiya milliy banki binosi oldida turibdi - ammo simvoto mamlakat bilan uchrashmagan, ammo Osaka Turenniy Vilhelm Stelmash shahridan Grigoriy Petrot, shubhasiz, Sles na qanday homila bo'lganligi. U aynan shunday, Betavetnye, grippga va hayot quruvchilar xavfiga to'sqinlik qilmasligini tushundi », deb kata jamoat oldida turish kerak, hatto qo'g'irchoqlar mamlakati ham. U bunday odamlarni orzu qiladi - dastlab Rossiyaning uyasi, lekin Rannadagi vaziyatning umidsizligini anglagan holda, men - Yugoslanik va Bon garin Kerechno, Petrovning kitobida Snelegant paletterezikning qiyofasi o'zgartirilgan, devracene bir turga aylangan jin xalq sudi va uni qo'llab-quvvatlovchi - km Selman

hech qachon ... Menimcha, men Petrovning haqiqiy shaytoni bilan birlashtirilgan qahramonlarning o'ziga xos xususiyatlarini, Spelman "Oqlarning mamlakati" yoki "-" Petrenning o'zini o'zi portretini birlashtirgan. Lekin oxir-oqibat bu kerak emas. Biz allaqachon Grigodna Petrov o'z kitobida Finlyandiya va uning asosiy merosxo'rlari - ushbu mamlakatni yaratuvchilari haqida utopiya, afsona yaratganligini aytdik. Va afsonaning Petrov tomonidan o'ziga xos go'shti va qoni borligi ajablanarli, va afsonalarni yaxshi ko'radiganlar singari, strina oq zambaklar dunyosi "Yugoslanti, Bolgariya va Turkiyada ilohiyot uchun qo'llanma bo'lganligini bilib olamiz. O'quvchilarning ta'kidlashicha, aksariyat hollarda u "Kasa Grigor Petropav hayotini tarqatish va amalga oshirish o'z mamlakatiga ega. 4 marta Sima pi ta ingredlaas va Bolgariya 14 marotaba o'zlarining belbog 'deb hisoblangan, u bilan har bir do'konda Menga yoqish. Petrovning kitobi qarsaklari ostida 120-1930-yillarda Bolgariya ziyolilari avlodi. Evedovateli bo'lmagan guvohlikka ko'ra, bolgarlar va lus diy aparolata top kigo. Ushbu maqola muallifi bilan suhbatda Boltir jurnalisti Tsanko Jekor "Mamlakat va oq nilufar va ular boshidan kechirgan tajriba bezak yozuvchisi Jivkovga duch kelmoqda va shu kungacha uning ko'plab nashrlar Petrovning g'oyalari va raqamlari uchun oqilona ... Yugoslaviyadagi Petropaning pozitsiyasi va charchoqlari bir-biriga o'xshamadi, 00 jildga asos solingan, masalan, 1941 yil boshida "Gregori Petron - havoriysi" kitobining "Falcon" Yugoslaviya modal birlashmasi tomonidan tuzilgan rejada. nazariyotchilar kuchi " Avsanda haydovchi o'rindig'iga murojaat qilib, "termoli tisali": Ushbu kitobni ko'cha bo'ylab Saksizga yuborishning asosiy sababi Grigoriy Petrosnan shirskikning buyuk fikrlari va ezgu ta'limotlarini o'z jamiyatlariga va, avvalambor, yoshlar orasida tarqatish edi. ", Biroq, Turkiyaning qiynoqqa solinadigan lilin doktoranchiligida mamlakat mavsumlarida eng faol voqealar bo'lgan. Kitob 1928 yilda Soltarskiy va Istanbul kitob to'ldiruvchisi qit'asidan tursi sa

snazh tiliga tarjima qilingan. O'sha paytda mamlakat yashayotgan edi. limon va modernizatsiya jarayonlari, uning rahbari "turklar - Kamol Otaturk Nestno, Petriznning kitoblari bilan tanishar ekan, negadir juda xursand bo'lib, uni mamlakat o'quv dasturiga kiritishni buyurdi va Ko'p yillar davomida Gurenz zobitlari va hayotning yangilanishi "o'z mamlakatlarida Turkiyada kitob bahtiga chorshanba kuni kamida 1 marta 12 dan 25 minggacha nusxada nashr etilgan. Va bir vaqtning o'zida "Strini betin ata" yangi turk tilida Turkiyada eng ko'p o'qiladigan kitob ekanligi aytiladi. "Oq zambaklar mamlakati" fin chizig'i bilan bog'liq holda (sono tsila, taqqoslab ma'lum bo'lgan, 1978 yilda) xarakterli misol keltirilgan. Turkiyada general Ksid Gorsel rahbariyati tomonidan davlat to'ntarishi amalga oshirildi. Qo'zg'olonda bir qator zobitlar mavjud bo'lganidan bir necha oy o'tgach, onaning fikri va cheerleading darajasini aniqlash uchun so'rov o'tkazildi.

BALKANLARDAGI "OQ LAYLAKLAR YERI"

Asarlari orasida tarjima qilingan va nashr etilganidan so'ng darhol "Oq zambaklar yurtida. Bolgariyada katta mashhurlikka erishdi. Toslavniy Ta'lim vaziri M. Kitobni afzal ko'rgan qarindosh-urug 'modeli ijtimoiy muammolarni ideal tarzda hal qilishning namunasi ekanligini ta'kidladi. Dinho Bojkov o'z xotiralarida «1925 yildan 1930 yilgacha - Bolgariya UAH davlatida bo'lgan. u o'z vazifasini o'z mamlakatining hayotida "Grigoriy Petrov g'oyalarini tarqatish va amalga oshirish" deb bilishini aytdi. 02 Kitobning o'zi Bolgariyada 14 marta qayta nashr etilgan va har bir fuqaro tanishishi kerak bo'lgan o'ziga xos darslik hisoblangan.0 1920-1930-yillarda bolgariyalik ziyolilar avlodi Petrovning kitobi sehrida edi. Tadqiqotchining so'zlariga ko'ra, keksa bolgarlar "bu kitobni hanuzgacha

hayratda qoldirmoqdalar." 64 Ushbu maqola muallifi bilan suhbatda bolgariyalik jurnalist Tsanko Jivkov "Oq zambaklar o'lkasi" bilan ilk tanishishini va u ayolning unutilmas taassurotlarini eslab qoldi. unga qilingan ... Tsanko Jivkov jurnalist va yozuvchi bo'lib, bugungi kungacha uning ko'plab nashrlari Petrov g'oyalari va siymosiga bag'ishlangan. Yugoslaviyada Petrovning kitoblari va g'oyalarining ta'siri shunga o'xshash edi. Masalan, 19411 yil boshida Yugoslaviya "Falcon" yoshlar ittifoqi tomonidan nashr etilgan kitob shundan dalolat beradi. Yozuvchining beva ayoliga yo'llagan maktubida "lochinlar" quyidagilarni yozishgan: "Bizning ittifoqni ushbu kitobni chiqarishga undagan asosiy sabab Grigoriy Petrovning buyuk fikrlari va ezgu ta'limotlarini jamiyatning keng qatlamlari orasida tarqatish istagi edi. barchasi, yoshlar orasida "deb nomlangan. Biroq, Oq zambaklar mamlakati bilan bog'liq eng qiziqarli voqealar Turkiyada bo'lib o'tdi. Kitob bolgar tilidan turkchaga tarjima qilingan va 1928 yilda Istanbulning nashriyotida paydo bo'lgan. O'sha paytda mamlakat tanazzul va modernizatsiya jarayonlarini boshidan kechirayotgan edi, uning g'oyaviy rahbari "turklarning otasi" - Kamol edi. Otaturk. Petrovning kitobi bilan qanday tanishgani noma'lum edi, lekin uni o'qib bo'lgach, u juda xursand bo'lib, uni mamlakat ta'lim muassasalari va ayniqsa armiya maktablarining o'quv dasturiga kiritishni buyurdi. Ko'p yillar davomida turk zobitlari o'z mamlakatlarida "hayotni yangilash" uchun qo'llanma sifatida "Oq zambaklar o'lkasini" majburiy ravishda o'rganib chiqishgan. Turkiyada kitob kamida 16 marotaba qayta nashr qilingan, uning nusxalari 12 dan 25 minggacha. Nashrlardan birining muqaddimasida "Oq zambaklar o'lkasi" yangi turkiy tilda Turkiyada eng ko'p o'qilgan "Grigoriy Petrov Quvvat Havoriysi 65" deb aytilgan. 66 Oddiy misol Finlyandiyaning "Lily Lilyumlar mamlakati" nashrining muqaddimasida keltirilgan (nisbatan kech, 1978 yilda nashr etilgan). 1960 yilda. Turkiyada general Kamol Gürsel boshchiligida davlat to'ntarishi amalga oshirildi.

Ushbu tadbirdan bir necha oy o'tgach, to'ntarish qatnashchilari ofitserlari o'rtasida ularning dunyoqarashi va bilim darajasini bilish uchun so'rovnoma o'tkazildi. Savollar orasida Tunda boyqush bor edi va qaysi kitob sizga eng katta taassurot qoldirdi? Ko'pchilik javob berdi: "Oq zambaklar yurtida". 67 Ko'rib turganingizdek, turli mamlakatlarda Petrovning ishiga milliy, rivojlangan, modernizatsiya qilingan va madaniyatli davlat barpo etilishi kerak bo'lgan aniq bir retsept bo'yicha hurmat bilan qarashgan. Ammo biz deyarli ishonamizki, aslida Petrovning g'oyalari o'z-o'zidan "ishlamadi", chunki mamlakat ichkarisidagi iqtisodiy va madaniy "yutuq" uchun avvalambor vakolatli va puxta o'ylangan davlat siyosati zarur. . Bu holda, har bir ishqibozning sa'y-harakatlari qumga singib ketgan suvga o'xshab ketadi, bu tarix bizga cheksiz xilma-xil variantlarni ko'rsatadi ... Va shunga qaramay Petrov kitobining ahamiyati juda katta. Tinimsiz targ'ibotchi, otashin va ishonchli notiq, iste'dodli publitsist Grigoriy Petrov o'quvchilariga va tinglovchilariga muhim g'oya bilan ilhom bera oldi: o'z mamlakatining yuksalishi va "bunyod etilishi" ni ular o'zlari uning shaxsiy mas'uliyatini anglamaguncha amalga oshirib bo'lmaydi. kelajak. Har bir inson fuqaro, "hayot yaratuvchisi" bo'lishi kerak - bu Petrovning deyarli barcha asarlarining pafosidir. Inqilobgacha bo'lgan maqolalaridan birida u Rossiyaning o'zgarishiga hali ham umidini uzmaganligini yozgan edi: «Qadimgi Rossiya eski tuzum bilan, eski ruslarning dangasaliklari, ruslarning muomalasi va harakatsizligi bilan o'z foydaliligini oshirdi. Yaqinlashib kelayotgan yangi Rossiya umummilliy ish, butun mamlakat bo'ylab o'qitish, butun mamlakatni qayta tarbiyalashni va har bir insonning va to'laqonli hayot kechirishni istagan har bir kishining eng g'ayratli, tinimsiz va mashaqqatli mehnatini talab qiladi va Rossiya o'z kuchi va iste'dodini namoyon qilishi kerak uning barcha ulug'vorligi va butun go'zalligi bilan. "" Muhojiratda uning ijodi pafoslari saqlanib qoldi, ammo hozirda Yugoslaviya va

Bolgariya yoshlari Petrovning umidiga aylandi. Uning so'nggi asari "Bolgariya yoshlari" deb nomlandi. dunyo tarixida misli ko'rilmagan zilzila guvohi, buyuk mamlakatning muvaffaqiyatsizligi va muvaffaqiyatsizlikka uchragan buyuk orzular, men ... sizga aytaman, Vataningizning kelajak bunyodkorlari: - Quruvchilar bo'linglar - Xalq boyliklarini quruvchilar - Quruvchilar odamlar ongi - Xalq vijdonini quruvchilar Hayotda siz kim bo'lishni va bo'lishni xohlaysiz: professor, doktor, ishchi, olim, savdogar, ofitser, ruhoniy, amaldor, dehqon, vazir, bu bog'liq qobiliyatingiz, muvaffaqiyatsizlik yoki muvaffaqiyatsizlik haqida, lekin bitta narsani yodda tuting: - siz o'z vataningizni berishingiz kerak va Sizning tanangiz, ongingiz va ruhingizning barcha kuchlarini xalqingizga! "

"Oq zambaklar mamlakati" ning yozilganidan va birinchi nashr etilganidan deyarli sakson yil o'tdi. Bolgar va serb, turk va kurd, arab va fin tillarida nashr etilgan ushbu kitob nihoyat rus o'quvchisiga etib keldi. Uning muallifi bu haqda orzu qilganiga shubha qilmaymiz, garchi u bolsheviklar rejimi ostida rus o'quvchisiga qaytishiga umid qilmagan bo'lsa. Vaqt o'zgardi va biz Grigoriy Petrovning o'zi haqida ham, uning kitobini ham o'z vatanimizga qaytarish baxtiga muyassar bo'ldik. Rossiyalik o'quvchiga ushbu kitob hozir kerak bo'ladimi, o'zi hal qiladi. Albatta, "yangi vaqt - yangi qo'shiqlar". Ammo Petrovning Rossiyaning kelajakdagi farovon tartibiga bo'lgan otashin ishonchi haqiqatan ham eskirganmi? Mamlakatda fuqarolik jamiyatini yaratish, uning har bir aholisi o'zini mamlakatining taqdiri uchun javobgar deb biladigan, o'zini "hayot yaratuvchisi" deb biladigan g'oyasi bevaqtmi? Finlyandiya va u bilan bir qatorda dunyoning ko'plab boshqa mamlakatlari Rossiya uchun yopiqmi? Garchi ushbu kitobning ko'p qismi eskirgan bo'lsa-da,

uning pafoslari ba'zida soddalik bilan ajralib turadi, ammo biz uchun uning mazmuni, ma'nosi, mamlakat ravnaqi va ravnaqiga olib boruvchi yo'llarni izlash eskirmayotganga o'xshaydi. U tomonidan idealizatsiya qilingan Petrov tufayli Finlyandiya ko'plab mamlakatlar uchun o'ziga xos yo'naltiruvchi yulduz, ajoyib, mulohazali uyushgan jamiyat, deyarli va'da qilingan erga aylangani bejiz emas. Bolgarlar, serblar va turklar Grigoriy Petrovning "Hayotning quruvchisi bo'ling!" Ushbu g'oyalar bugungi Rossiyada kerak bo'ladimi yoki ularning taqdiri tarixning arxiv javonlariga chang to'playdimi, buni kitob o'qiydiganlar hal qilishlari kerak.

M. Vituxnovskaya

endi kuchlarini yo'qotdilar, qobiliyatsiz bo'ldilar. Aqlli maqolda shunday deyilgan: "Yangi vaqt, yangi qo'shiqlar". Odamlarning avlodlari o'zgarib bormoqda. Yangilandi Ular o'zlari bilan yangi tushunchalarni, yangi intilishlarni, yangi talablarni olib kelishadi. Va bu yangi avlod odamlari endi eskirgan boshqaruv shakllarini majburan tatbiq eta olmaydilar; yangi avlodlar hayotining asosiga davlat nazoratining oqilona, adolatli va mustahkam poydevorini qo'yish zarur. Ba'zi mamlakatlarda hukumat aqllari buni amalga oshiradi. Tinchlik bilan, hech qanday buzilishlarsiz, ko'pchilikning oqilona va adolatli boshqaruv shakllari o'z vaqtida joriy etilmoqda. Biroq, boshqa mamlakatlarda ular xalqni boshqarish va xalq ta'limi tizimini bosqichma-bosqich va doimiy ravishda takomillashtirish zarurligini anglamaydilar yoki tushunishni istamaydilar. Davlat hayotining devorlari buzilmoqda, yoriqlar paydo bo'ladi, yoriqlar uzunroq va kengroq bo'ladi, lekin ularga e'tibor berilmaydi. Ammo eski, hatto qudratli davlatlar nafaqat yorilib, balki qulab tushayotgani ajablanarli emas. Eski Fors qulab tushdi. Eski Turkiya qulab tushdi. Eski Avstriya qulab tushdi. Nihoyat, buyuk qadimgi Rossiya va eski Germaniya, Bismark va Vilgelm Germaniyalari ham qulab tushishdi. Muqaddas Kitobda bir qudratli, ammo

qattiq va rahm-shafqatli podshohning saroyi devorlarida qanday qilib otashin harflar paydo bo'lganligi haqida bir rivoyat bor: Mene, Tekel, Peres. Dono Doniyor bu so'zlarning ma'nosi va ma'nosini tushuntirib berdi. U aytdi: -Bu so'zlar dahshatli alomatdir. Ularning aytishicha, eski davlat hayotiy kuchini yo'qotgan va muqarrar o'limga mahkum etilgan. Qadimgi Rimning taqdiri, Filippning buyuk Ispaniya monarxiyasi va Alba gersogi, Lyudovik XIV va XV frantsuz monarxiyasi, Rossiya Romanovlari, Xogensollerlar Germaniyasi va Xabsburglarning Avstriyasi fojiasi achinarli., Xususiy ishlar va Xavotir! Davlatingiz asoslarini mustahkamlash haqida o'ylang! Yangi, yanada yuqori va yuqori darajadagi qahramonlar va omma haqida. Ayrim mamlakatlarning vayronagarchilik yoki achinarli misollari va boshqa xalqlarning mazmunli uyg'unligi va hayot tartibining yorqin namunalari nafaqat individual davlat aqllari: vazirlar, qirollar yoki parlament deputatlari Shuningdek, ular xalqdan chiqqan odamga, har bir fuqaroga nisbatan qo'llaniladi: - Erkaklar va ayollar; Keksalar va yoshlar; - Fuqarolar va dehqonlar; -Boshlari bilan ishlaydiganlar Mamlakatlarning kuchliligi yoki kuchsizligi, xalqlarning gullab-yashnashi yoki tanazzulga uchrashi faqat hukmdorning adolati yoki ahamiyatsizligiga bog'liq emas. yovuzlar yoki yovuzlar, nima bo'lishidan qat'iy nazar ular har doim o'z xalqining go'shti go'shti. Ular odamlar ruhining nusxasi. Ular har doim odamlarning o'ziga o'xshaydi. Shuning uchun, har qanday xalq o'zlariga munosib hokimiyat va bunday hukmdorlarga ega ekanligi azaldan aytilgan. o'z xalqining tug'ilishi. bularning barchasi tarixning otashin yozuvlari: Mene, te- Afsuski, yaxshi tushunilmagan ushbu muhim haqiqatni ishlab chiqish va isbotlash uchun, sizga eski falsafiy-tarixiy bahsni eslatishga ijozat bering. Savol: Xalqlar tarixini kim yaratmoqda? Davlat hayoti va butun insoniyatning asosiy voqealarini kim boshqaradi? Kim ularga ko'rsatmalar beradi? Tarix ba'zi davlatlar va xalqlarning ayanchli taqdiri to'g'risida o'zining qattiq

jumlalarini yozayotgani kabi, o'z xalqining alohida ovqatlanishi, shuning uchun boshqa qudratlar misolida tarix bizga ibratli misollar keltiradi, ijtimoiy hayot qanday va qanday vositalar bilan mustahkamlanib borayotganini va omma qanday ekanligini ko'rsatadi. ular taqvodor hayvonlar podasiga yoki katta mehnatsevar chumoli uyasiga aylanmasliklari uchun emas, balki buyuk rassom, aqli va quvnoq hayotni yaratuvchisi bo'lishlari uchun tarbiyalanadilar. shaxslar, ya'ni ingliz mutafakkiri Karlyl ularni aytganidek, individual buyuk insonlar, qahramonlarmi? Yoki butun xalqning umumiy intilishlari, bo'ronli ruhmi yoki ommaning passivligi? Karlyl o'zining qiziqarli kitobida tarixdagi qahramonlik kult va madaniyatni targ'ib qiladi Karleyl xalq ommasi o'liklarning uyumlari, u skulatsiz harakatsiz yotganini, ammo rassom, Vedik odam, qahramon - Qaysar, Napoleon , Buyuk Pyotr, Suqrot, Muham-asal- va ruknda loy olib, u yoki bu shaklda beradi. Odamlardan, mase'dan haykallar, o'zi xohlagan narsaga muxlislik qiladi. Chingizxon Osiyo dashtlarida millionlab mo'g'ullarni to'playdi va Xitoy, Hindiston, Fors va Qadimgi Rossiyaning boshqaradi, Piter Amiens butun katolik Evropani Quddusni musulmonlardan ozod qilish uchun ko'taradi. Lyuter islohotni amalga oshiradi. Neron va Karakalla Yozgi Rimni yo'q qilishadi. Bismark va Hohenzollern siyosati Germaniyani dahshatli chiqindilarga olib boradi. Bir so'z bilan aytganda, Karpeilning fikriga ko'ra, xalqning, hatto butun insoniyatning tarixini izolyatsiya qilingan shaxslar, kuchli quloqlar va penal lyuli, qahramonlar yaratadilar: Ramesz, Romulus, Temistokl, Lyutera, Bismark va boshqalar. Leo Tolstoy buning aksini da'vo qilmoqda. U individual Lyuli emas, Napoleon emas, balki xalq ommasi hayotni yaratadi, yo'naltiradi, barcha voqealar yo'nalishini, xarakterini va ohangini paqqoslaydi, deb hisoblaydi. Karaylning aytishicha, omma yolg'on gapiradigan va ehtimol yonib ketadigan yoki o'g'itga aylanadigan somondir, va buyuk odamlar, imon bu osmondan tushgan chaqmoqdir. Leo Tolstoy boshqacha rasm beradi. U

aytadi: Katta, katta kema dengizda suzib yurganini tasavvur qiling. Harakatlanib, kema oldida kuchli samolyotni boshqaradi. Ushbu samolyot kemani o'zi bilan tortib olmoqda, deydigan odam bormi? Hamma kema oldida samolyot ishlab chiqarishi va boshqarishini tushunadi. Bu erda harakatlantiruvchi kuch - bu kema, va jet - bu suzib yuradigan kemaning kuchi ifodalangan shakl. "Xalqda ham shunday", deb o'rgatadi Lev Tolstoy. - Harakat kuchi odamlarda paydo bo'lib, to'planib qolishi bilanoq, ular o'zlari oldinga intilishadi, xiralashadilar va oldilarida oqim haydaydilar. U o'z atrofidagi etakchini ajratib turadi, u o'z his-tuyg'ularini ifoda etadi va elektr bilan chaqmoq chaqadi. stva, chaqmoq umuman ko'rinmaydi .. suv bug'ining ralkie-talkie. Demak, xalq buyuklik va qahramonlik paxmoqligida yashaydi, undan buyuk insonlar va qahramonlar chiqa oladi. Agar odamlarning massasi sovuq tuman bo'lsa, unda hech qanday kuch ulardan chaqmoq chaqishiga sabab bo'lmaydi. Bir qarashda, tarixdagi qahramonlar (shaxs-qahramon yoki odamlar-mzssa) haqidagi bu ikki fikrni hech qanday tarzda kelishib bo'lmaydiganga o'xshaydi. Xulosa qilish uchun ular bir-birlarini istisno qilmaydilar, deb o'ylashlari mumkin: yoki Karlyl yoki Lev Tolstoy haq, ammo Karail va Tolstoy fikrlari o'rtasidagi ziddiyat faqat aniq. Carlyle va Lev Toastoy bir-biriga zid keladi, lekin bir-birini to'ldiradi. Bu erda "yoki-yoki" emas deyish kerak, lekin Karlyl haq, Talstoy ham haq. Ikkalasi ham bitta tanganing ikki tomoni. Ular bitta buyuk haqiqatning ikki yarmi. Qahramonlar massani alangalaydi, ruhlantiradi, lekin uni o'z xalqining massasidan olingan olov bilan yoqadi. Optik, kattalashtiruvchi oynani oling. U maxsus usulda sayqallangan, shu tufayli quyoshning iliq nurlarini to'liq nuqtaga yig'adi. Ma'lum bo'lishicha, men Germaniya Kantprka nuqtasini berganman, unda minglab va minglab alohida nurlar bir fokusda bog'langan. Ushbu nrkay nuqtasi axlat, tosh, temirni yoqib yuborishi mumkin. Odamlarning har qanday ichki organlari o'sib-ulg'ayadigan shisha. U o'z shaxsiyatida o'z

xalqining barcha eng yaxshi kuchlarini, daholarini birlashtiradi va shu orqali o'zining va boshqa odamlarning millionlab odamlarini yoqadi. Ammo, agar osmon bulutli bo'lsa, atmosferada quyosh nurlari bo'lmasa, hech qanday stakan shilimshiqni eritib, suv tomchilarini isitmaydi. Sheizsar pishloqi faqat tog 'o'tlarida boqadigan sigirlarning sutidan, Godland pishlog'i esa Gollandiyaning boy yaylovlarida boqiladigan sigirlarning sutidan tayyorlanadi. Ular o'z xalqlarining hididir. Napolson Frantsiyada tug'ilishi mumkin edi, ammo tinchliksevar Xitoyda emas. Antliya Darvin va uning o'quvchilariga tabiatning asosiy qonuni - yashash uchun kurash haqida ma'lumot berdi. Rossya yovuzlikka qarshi turishning hojati yo'qligini va'z qilayotgan Lev Toletoyga berdi. Bu boshqacha bo'lishi mumkin emas edi. Va shuning uchun hamma joyda va har doim. Germaniyani jahon urushiga undagan Vilgelm II emas, balki Germaniyaning qo'pol, nemis ruhi uning ifodasini yo'taldi. Agar Lev Toletoy Karleylning qahramonni chaqmoq bilan taqqoslayotganini bilib qolsa, "Urush va tinchlik" muallifi: "Darhaqiqat, qahramon, chaqmoq juda zo'r, ammo xalq maces - bu uyum loy yoki pichan emas. Ular chaqmoq chaqadigan bulutdir. Agar Bismark, Vilgelm, Xindenburg va Rohrbax singari oziqlantiruvchi odamlar buluti 45 45 bo'lsa, "Neron emas, Karakalla, Komola Qadimgi Rimni yo'q qildi, ammo buzuq Rim xalqi buzilgan zolimlarni uzoq vaqtdan beri hokimiyat tepasiga qo'yishi mumkin edi. har bir narsada ehtirosli urushlar Ispaniya Loyolaga mujassamligni berdi, Germaniya esa boshqa tomonga Kantni, ikkinchisida esa Kruppni berdi. Har bir xalq buyuklarni yoki g'ayritabiiylarni tug'diradi va ularni ruhiy holatiga qarab hokimiyat boshiga qo'yadi. Odamlarda biron bir qadrli narsa bormi yoki yo'qmi? Ular odamlarning ongini, xalq irodasini, odamlarning vijdonini rivojlantirayaptimi? Yoki ular chirigan, zaharlanganmi? Yoki ular "IKUINEN TAYSTELU" dan shikoyat qilishga sarflanadimi? Men ko'p oylarda bo'lganman - Finlyandiyaning taki. Yozda ham, qishda ham, uxlab ham kuzda

bo'lganman, boy savdo shaharlarida bo'lganman, shuningdek, karlar bo'lgan qishloqlarda ham bo'lganman, ko'llar va o'rmonlar orasida adashganman. Finlarning har tomondan hayoti, men ularni ko'rib, ularning kundalik ishlarini ko'rdim. bayramlar, o'yin-kulgilar, men ularning musiqalarini o'rganganman, lekin uyatli mavjudotmi? Bu erda hammamizning hayotimiz va ishimizning tabiati haqida tantega oid savol, biz o'z mamlakatimizda nima bilan shug'ullanmoqdamiz? Biz xalqimiz taqdirida qanday rol o'ynaymiz? Janubiy mamlakatlarda mercan orollari mavjud. Marjonlar - bu toshlarning konlari. Kichkina poliplar sezilmasdan o'sib chiqadigan mayda zarrachalarni chiqaradi va natijada odamlar yashashi mumkin bo'lgan butun orollar qatori bor, boshqa tomondan kichik chumolilar janubiy mamlakatlarda yashaydilar, bu esa aholisi uchun haqiqiy ofatdir. Ular qo'shiq uylarini, barcha mebellarni yig'ib olishadi. Odamlarni o'sha joylardan qochishga majbur qilish. Bizning mamlakatimizdagi mehnatimiz qanday qilib konstruktiv yoki halokatli bo'ladi? Mamlakat farovonligi, davlat qudrati va xalqning jasorati alohida odamlarning, hukmdorlarning, fuqarolarning o'z xohish-irodasiga bog'liq emasligining eng yaxshi va yorqin namunasi bo'lishi mumkin. ikki million zrrelli kichik, qashshoq mamlakat. Ushbu mamlakat Evropaning shimolida joylashgan. U erda iqlim keskin: tez-tez yomg'ir yog'ishi, abadiy tumanlar, bahorda kech sovuqlar, avgustda qishning boshi. Er quruq, quruq: toshli tosh, granit, past botqoqli vodiylar. Tegishli qazib olinadigan yoqilg'ilar deyarli yo'q. Qazish juda katta qiyinchiliklarga duch keladi. Aholining o'zi hech qachon mustaqil davlatda yashamagan. U yoki bu qo'shni odamlarning hukmronligi ostida bo'lgan. Ushbu mamlakat Finlar mamlakati Finlyandiya deb ataladi va finlarning o'zlari sovuq, ammo sevimli vatanlarini "Suomi" deb atashadi. u fin tilidan "botqoqlar mamlakati" deb tarjima qilingan. "Tabiat, rasm, teatr, me'morchilik va men ochiqchasiga aytaman: men hamma narsaga qoyil qoldim. Finlyandiyaga har bir yangi tashrifim bilan men uni tobora

ko'proq qadrladim aftidan achinarli, charchagan ishda, kichik shimolliklarda yashovchilarni sevaman .. Bir paytlar men Xelsingforsda o'zimni topganimni va shahar teatrida "Ikuinen geistelu" (-Bepul kurash) to'rt aktyorli dramasi o'ynayotganini eslayman. plakatdagi aktyorlik disklari Olam, Eva, Kann, Hobil, ularning xotinlari, Lusifer va ularning o'rnida o'tirgan yuzta shayton edi va men tan olishim kerak, men xudojo'y cho'ponlik aralashmasi haqida o'ylashdan zerikishga mahkum bo'lganman deb o'ylardim. "Taystelu" Linnankoski, iste'dodli finnet yozuvchisi, 1 o'zini kuchli, o'ziga xos mutafakkir ekanligini isbotladi va u Keynini g'ayrioddiy, qabul qilingan yoritishga olib bordi: Keyn-yarim yarim tugun, qo'pol lojali, monster, birodarlik obrazli Promstay, har qanday zulmga, davitsa haqiqati bilan murosasiz murosasizlikka qarshi ayechny noroziligi. Qobil achinarli qo'y bo'lishga qodir emas, u hayotning zarbalarida faqat ochiqchasiga porlaydi va itoatkorlik bilan boshini kaltaklaydi.

GRIGORY PETROV FINLANDIYASI, OQ LILILAR O'LKASI

MENE, TEKEL, PEREZ

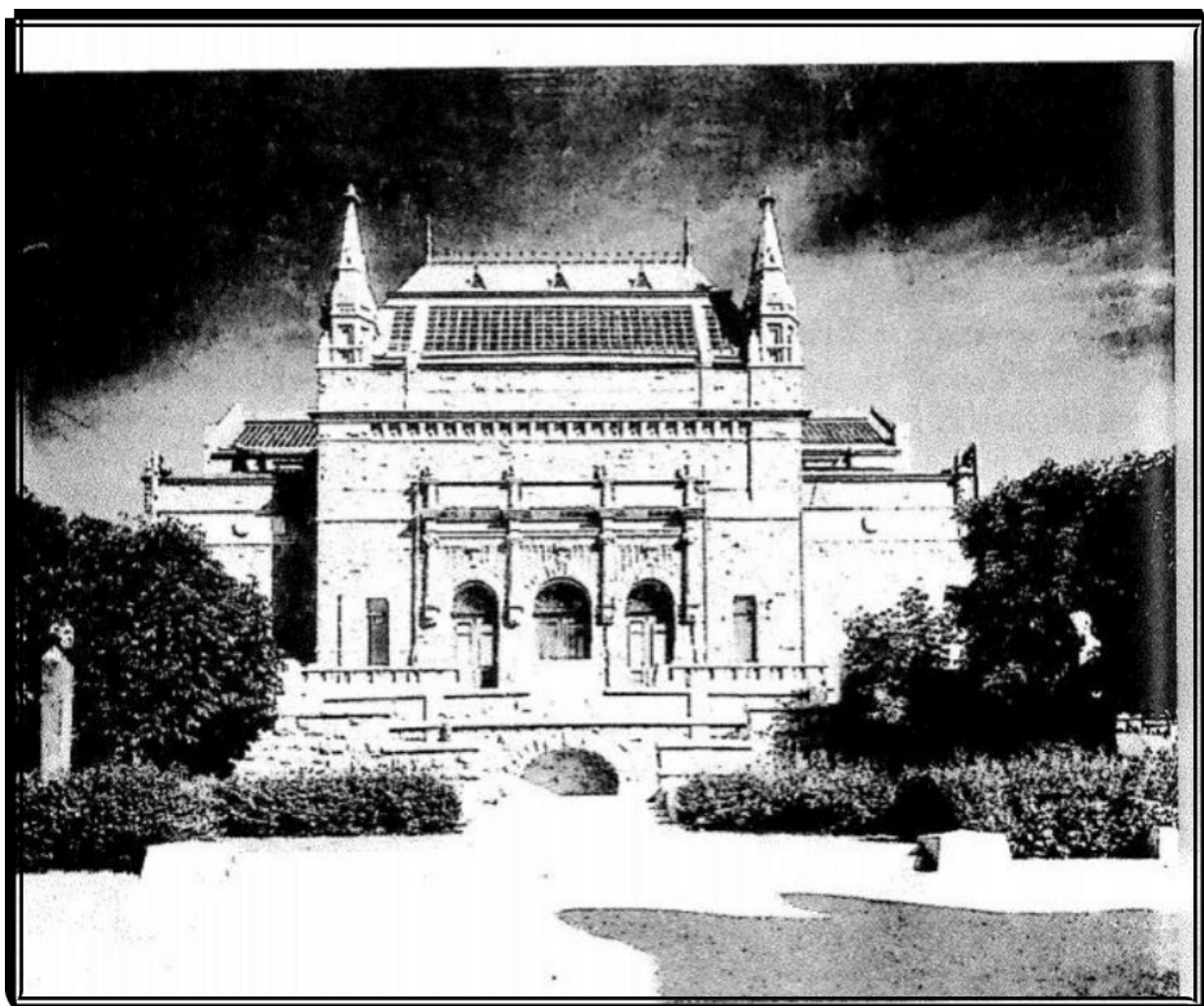
Bir necha yil oldin Moskvadagi Imperial Katta teatri devorlarida to'satdan katta yoriqlar paydo bo'ldi. Ushbu yoriqlar poydevordan peshtoqqacha cho'zilgan va butun ulkan bino qulab tushishi va odamlarni teatrga yoki uning yoniga ko'mish xavfi mavjud edi. Ular bu yoriqlar paydo bo'lishining sabablarini izlay boshladilar, poydevorlar yaqinidagi bir necha joylarda

teshik ochdilar va topdilar: Imperial teatrning ulkan binosi, tosh inshoot, eskirgan yog'och poydevor ustida turibdi. Yuz yil oldin, ushbu ulkan teatrni qurish paytida katta qalin qoziqlar yerga haydaldi, uning ustiga qalin eman daraxtlari qatorlari yotqizildi va ularga allaqachon baland tosh devorlar o'rnatildi. O'sha paytda bunday poydevor etarlicha kuchli deb hisoblangan. Va teatr yuz yil turdi, ammo vaqt o'z ta'sirini o'tkazdi. Qalin loglar chirigan va devorlar osila boshladi, yorila boshladi, Yurish bor edi, devorlarning qulashi xavfi bor edi. Nima qilish kerak? Bino buziladimi? Muhandislar boshqacha qaror qabul qilishdi. Parcha-parcha bo'lib, ular asta-sekin chirigan loglarni yirik granit bloklar bilan almashtira boshladilar va shu bilan butun poydevorni almashtirdilar. Imperial teatrning ulkan binosi yangi, barqaror poydevorga aylandi. Bu bugun qat'iy turibdi. Davlatlar tarixi, xalqlar hayoti bizga Moskvadagi Imperator teatrining gorilini eslatadi. Qadimgi davrlarda mantiqiy bo'lgan davlat tuzumining eskirgan poydevori, xalqni boshqarishning eski shakllari,

Qobil butun insoniyat madaniyati va abadiy madaniy kurashning otasi sifatida hozirgi paytda biz uchun masala. Spektaklning asosiy g'oyasi muhimdir, uning vakili Qobildan tashqari yana bir tarixiy yoki xayoliy odam bo'lishi mumkin. Inson hech qachon biron bir narsaning oldida yiqilib tushmasligi kerak degan fikr. Inson hayoti uzluksiz madaniy ijodkorlik, o'z ichidagi va o'zi tashqarisidagi qo'pol kuchlar bilan abadiy kurash degan fikr. Yoxann Linnankoski Qobilning qahramoni singari "Abadiy kurash" g'oyasi, siz finlarning hayoti va yashash sharoitlariga yaqindan nazar tashlaganingizda, ayniqsa aniqroq bo'ladi. I. Linnankoski o'z o'yinida Finlyandiya ruhini aks ettirgan. Mintaqadagi porloq kelajakning har bir nuri uchun har bir dyuym madaniyat uchun o'jar, shiddatli madaniy kurash ruhi. Abo shahrida, Finlyandiyaning kichik va oddiy dengiz bo'yidagi shaharchasida, shaharni devor bilan o'rab olgan yalang'och granit tizmasida yangi badiiy muzey bo'yalmoqda. Ichkarida ham, tashqarida ham har bir chiziq, har bir tosh, zinapoya panjaralari, deraza tirgaklari diqqatni tortadigan va ko'zni silab turadigan ajoyib me'moriy go'zallik binosi.? Muzeyda faqat fin rassomlarining asarlari mavjud. Ularning soni oz, ammo asarlarning badiiy xizmatlari fin san'ati uchun shubhasiz sharaf keltiradi. Ikkala rasm va haykaltaroshlik fin rassomlarining yuqori tashqi texnikasi va chuqur ichki ishi haqida gapiradi. Va bu erda, boshqa haykaltaroshlik ishlari qatorida, Vikström shahrining yirik haykali - "Finlyandiya" ajralib turadi. 8 Tasvir odatdagidek olingan: yosh, kuchli, baland bo'yli ayol, fin ayol. Ammo bunday haykallar bilan kamdan-kam uchraydigan ushbu rasmda rassom juda ko'p ichki ma'no va hissiyotlarga sarmoya kiritgan. "Finlyandiya" ning butun figurasi muhim, katta va uzoq narsa haqida chuqur, chuqur va jiddiy fikrlarga to'la. Bir qo'l, chapga tushiriladi. Ikkinchisi yam-yashil sochlarga botiriladi va go'yo boshini ko'taradi, aks holda aqlining og'irligi bilan ko'kragiga egilishga tayyor. "Finlyandiya" yuzida azob chekish emas, qayg'u va hatto xafagarchilik emas, balki o'tmishdagi

qayg'uga o'xshaydi. "Finlyandiya" odamida, janob Vikstrem, o'tmishdagi azob-uqubatlarning ingichka, deyarli sezilmaydigan qoldig'i bor. Bu hozirgi kunda ham baxtli, ham kuchli, kelajakka ishonch bilan ishonadigan, ammo yoshligida juda qiyin, og'riqli va dahshatli hayot kechirgan ayolning yuzi.

Turku san'at muzeyi binosi (Abo) (me'mori Gustaf Nystrom, 1904) Aboda, Finlyandiyaning dengiz bo'yidagi kichik va mo'tadil shaharchasida, shaharni devorga o'rab olgan yalang'och granit tizmasida yangi badiiy muzey mavjud. Ichkarida ham, tashqarida ham har bir chiziq, har bir tosh, zinapoyadan yasalgan panjaralar, deraza tirgaklari diqqatni o'ziga tortadigan va ko'zlarini silab turadigan ajoyib me'moriy go'zallik binosi.kunlar. Va bu kunlar, hatto unutilgan bo'lsa ham,

yashab o'tdi. Ular mamlakatning ruhini kuydirdilar. Ular uning

aholisida o'zlarining izlarini qoldirdilar. Finlyandiyalik rassomlar Edelfeldt, Gebhart, Enkell, Vesterxolm, Halonen⁹ va boshqalar, o'zlarining kichkina, kambag'al erlarini jonkuyarlik bilan sevadigan barcha finlar singari, fin tabiati go'zalliklarini mehr ila muhabbat bilan chizishadi, lekin ular ham rassomlarning zo'r nigohi bilan qodir emaslar. tomoshabin e'tiborini tortadigan manzaralarni toping ... Finlyandiya tabiatida juda ko'p yolg'izlikdagi sokin qayg'u, g'amgin yolg'izlik bor, ammo na shafqatsiz ulug'vorlik, na mast qiluvchi yorqinlik mavjud. Mox bilan qoplangan toshlar. Granit bloklari. Archa va qarag'ay. Zerikarli botqoqliklar. Ochiq yashil osmon ostidagi ko'llarning och yashil masofasi. Finlyandiyaning qayeriga bormang, tabiatning sovg'alarini ko'rsangiz, bitta o'rmon va toshlar. Hamma joyda toshlar yirtilmoqda, shakar kabi porlab turgan granit kulgili. Yog'ochning yig'ilgan chuqurlari cheksiz ravishda cho'zilib ketadi, yog'och va taxtalar tog'lari ko'tariladi. Dockda minglab barrel bochka bor. Er kambag'al. Bittadan tashqari hamma uchun kambag'al. Quvvatdan tashqari, ishda qat'iyatlilik. Mening ozgina tuproqimning muhabbatidan tashqari. Finlyandiya san'ati omborida joylashgan Afinada, Xelsingforsda, 20-sonli Jarnfeld, Halonen, Blomstedt va Rissanenning 21 rasmlarini topasiz, ular sizga o'z mamlakatlarida finlarga qancha kuch, mehnat va mashaqqatli hayot sarf qilinishini aniq ko'rsatib beradi. . Bir qator tuvalalar bir xil rasmlarni aks ettiradi. Dehqonlar oilalari haydaladigan erlar uchun er uchastkalarini ajratadilar. Daraxtlar kesilmoqda va kesilmoqda. Stublar yulib tashlanadi. Ular og'ir toshlarni erdan aylantiradi. Yalang'och granit toshida ular erni olib kelishadi. Har bir er uchastkasi eski avlodlarning mehnatini talab qildi. Tabiat bu odamga kulishni xohlaganday tuyuldi: u uni botqoq va ko'llar orasiga yalang'och toshlarga tashladi. Ammo odam tabiat ustidan kuldi. Qiyinchilikni qabul qildi va tabiatni zabt etdi. Finlyandiyaning bir qator shaharlarida, ko'cha -ko'yda aylanib yurganingizda, goh-gohida pastdan yalang'och

granit chiqayotganini ko'rasiz. Tosh tizmasi butun blokka cho'zilgan, bu yig'ilgan toshlar uyumi. Gersegovinaning yalang'och tepaliklarini ko'rganlar finlarning ishlarini tasavvur qilishadi. Rossiyada, Novgorod va Pskov viloyatlarida biz bunday uyum toshlarni uchratamiz. U erda ular "Iblisning shakar kosasi" deb nomlangan. Finlyandiya "Iblisning shakar kosalarini" bog 'va istirohat bog'lariga aylantirdi. Ular serhosil tuproqni toshlarga sudrab, daraxtlar ekdilar, gullar ekdilar. Menga Qobilni bering, "dedi Ikuinen Taystel muallifi J. Linnankoski, va men uni ilhomim bilan madaniyatning abadiy boshlanishi uchun sodiq kurashchiga aylantiraman. - Biz botqoq va toshlarni oldik, ularni madaniy o'lkaga aylantirdik, - dedi finlar. Ular azaliy mehnati bilan, mehnatsevarligi bilan aytdilar. Va bularning barchasi uch millionga yaqin aholisi bo'lgan kichik odamlar tomonidan amalga oshirildi: ikki million uch yuz ming finlar va to'rt yuz ming shvedlar.²² Suomi bilan tanishib, unga hasad qilish mumkin. Mamlakatda hamma narsa kichik: ikkala shahar ham kichik, va mintaqaning boyligi kichik, ammo qulayliklar juda yaxshi. Bizning slavyan tartibsizligimiz, vayronagarchilik, beparvolik, beparvolik, odatiylikdan asar ham yo'q. Vyborg'dan boshlab, Peterburgdan uch yarim soatlik yo'lda siz o'zingizni qandaydir maxsus erdadek his qilasiz. Vyborg, Kuopio, Uleaborg, Vasa va Tavastgus - bularning hammasi yaxshi palma ichiga sig'inadigan shaharlar, ammo ularning barchasi shunchaki chiroyli o'yinchoq. Go'yo bu uylarning barchasi ko'rgazma uchun kartaga yopishtirilgan. Ko'chalar keng, toza va asfaltlangan. Hovli toza. Uylar shinam. Mehmonxonalarda va pochta stantsiyalarida, to'xtab turganingizda bejirim toza, yangi ovqat, barcha qulayliklar va umumiy arzonlik. Shu bilan birga, vijdonlilik har bir musofirga ta'sir qiladi. Mintaqaning asosiy shahri bo'lgan Xelsingfors haqida hech narsa deyolmaydi. Biz uchun, slavyanlar, bu shahar vizual o'qitish predmeti bo'lib xizmat qilishi mumkin. Hech qanday hashamat, pul tashlamoq

belgisi va hayot uchun hech qanday ishora yo'q, lekin hamma narsa uydagidek, ishbilarmon, chiroyli va toza. Yangi bekatdan. Bu shaharning markazida, asosiy maydonda. Shuningdek, Finlyandiya milliy teatri, Afina, badiiy maktab bilan va Xalq parhezi binosi ham shu erda joylashgan. 24 Bekatning maydondan ko'rinishi olijanob soddaligi bilan ajoyib. Bitta da'vogar chiziq va shu bilan birga, quti byurokratiyasining soyasi emas. Ichkarida hamma narsa: pochta, telegraf idorasi, yuk va kassalar. Finlyandiya milliy teatri - bu yangi fin me'morchiligining yaratilishi. Finlyandiya shaharlari hozirda ijobiy arxivlarni namoyish qilmoqda –

Xelsinkidagi temir yo'l stantsiyasining binosi (me'mori Eliel Saarinen, 1914) Vokzalning maydondan ko'rinishi olijanob soddaligi go'zalligi bilan hayratga soladi. Bitta da'vogar chiziq va shu bilan birga, quti byurokratiyasining soyasi emas. Ichkarida hamma narsa: pochta, telegraf idorasi, yuk va kassalar.

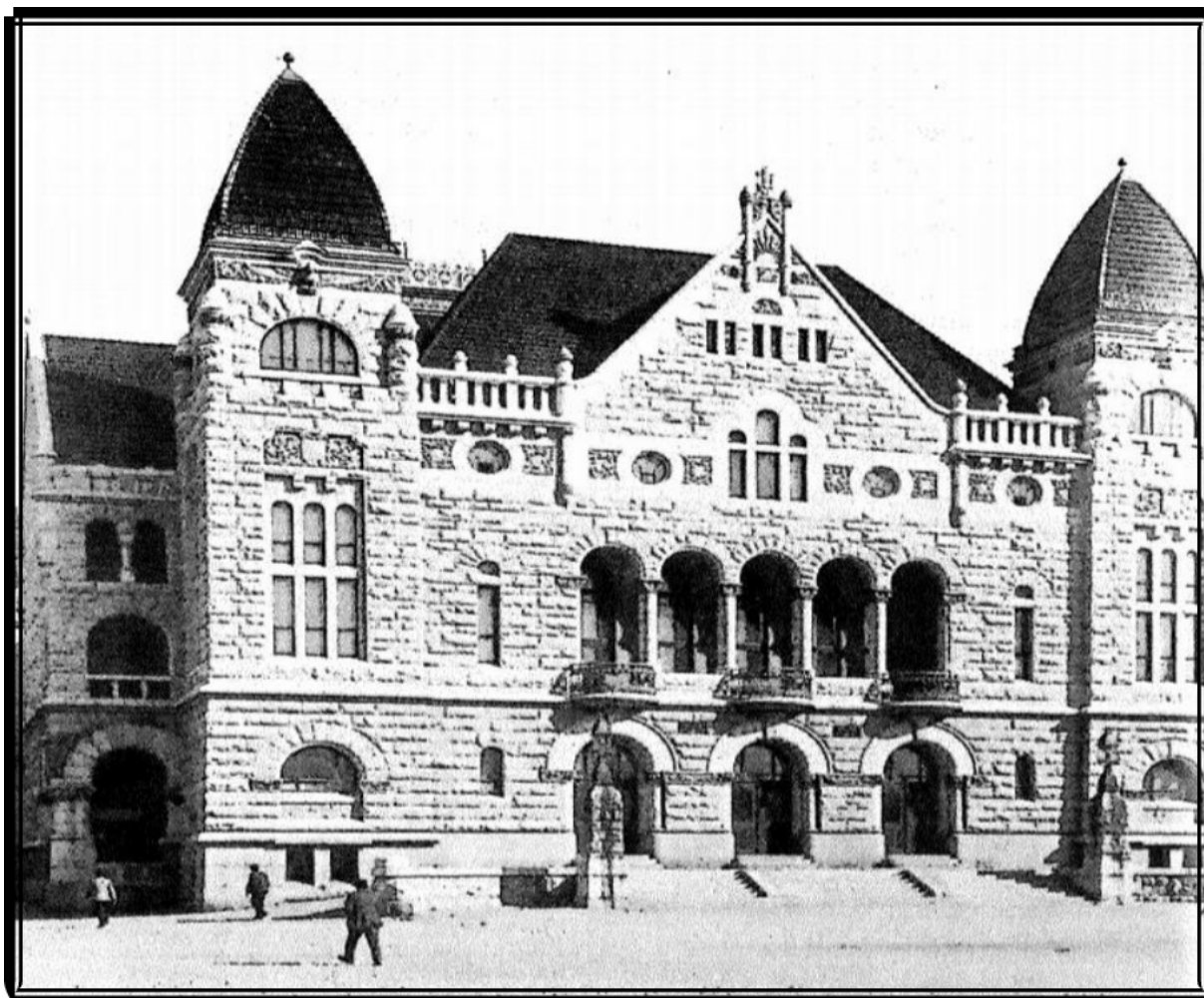

ularning yangi binolari to'qimalari. Yangi turar-joy binolari, banklar, teatrlar, muzeylar, ibodatxonalar, hattoki fabrikalar va

o't o'chirish bo'limlari har bir bino san'at asari bo'ladigan tarzda barpo etilmoqda. Shu nuqtai nazardan, mubolag'asiz va juda jiddiy qilib aytish mumkinki, finlar endi o'rta asr florentsiyasiga o'xshaydi. Faqatgina Florentsiyada, siz eng chekka ko'chada tez-tez shunday go'zallikdagi eski uyning old tomoniga qoqilib ketasizki, uning oldida bir soat turishingiz mumkin. Finlar bilan ham xuddi shunday. Zerikarli va bir xildagi toshlar, botqoqlar va o'rmonlar orasida yashovchi bu qabila qanday qilib go'zallik tuyg'usiga ega bo'lib, ular qanday qilib tez va "qat'iy" o'sib borayotganiga qaraydi. Helsingfors va Aboning badiiy muzeylari eng jiddiy e'tiborga loyiqdir. Ular son jihatidan unchalik boy emas, lekin ular yaxshi, badiiy jihatdan qimmatlidir. Naqqoshlik yaxshi, madaniyati yanada yaxshi, va avvalambor, me'morchilik. Finlyandiya, xuddi shimollik kabi, tashqi devorlardan boshlanadi va keyin uyning ichki qismini bezashga o'tadi. Bolgariyalik yozuvchi Xelsingforsda men bilan birga edi. 3 U fin teatri oldida to'xtab, maydon o'rtasidan uzoq vaqt davomida unga qoyil qoldi. U yaqinroq kelib, har tomondan qaradi va beixtiyor hasad bilan dedi: - Ha, men buni tushunaman: o'z yuzi bor. Va endi tomosha qilish yoqimli, shundan keyin siz unutmaysiz. Sofiyada biznikiga o'xshamaydi: Ular xalq teatri qurishdi, ko'p pulni o'ldirishdi va bino katta sandiq edi. Teatr yagona model emas. Finlyandiya xalqi, agar xohlasa, butun mamlakat bo'ylab o'sib borayotgan yuqori badiiy binolarning katta albomini nashr etishi mumkin edi. Masalan, Aboda tabiiy muzey, Tammerforsda yangi protestant ibodatxonasi mavjud.% Ketmang. Binolar umuman badiiy jihatdan nafaqat go'zaldir. Har bir qismi yoqimli. Har bir oyna, eshik, minoralar, truba, har bir burchak va korniş chizig'i. Ko'rinib turibdiki, tashqaridagi har bir tosh ishchining emas, balki buyuk rassom-rassomning qo'li bilan yotqizilgan. Zinapoya muzeyga olib boradi, Abo shahrida, tepalikning tepasiga, Tammerfordagi ma'bad yaqinida burchaklarda kichik to'siqlar bor. Uzunligi uch-besh santimetr bo'lgan tosh panjaraning parchalari va narvonlarning tosh

panjaralari, balandligi bir yarim yoki ikkita arshin, lekin bularning barchasi yana qanday qilib takrorlandi, toshlar qanday yotqizildi, qanday qilib plitkalar bilan qoplandi! Devorning har bir qismini eskiz yoki suratga olish so'raladi. Muzey ichida eng yuksak san'atning yanada go'zalligi, badiiy soddaligi go'zalligi bor ko'rinadi. Yog'och zinapoyaning har bir pog'onasi, devorlarning pardozi, rasm ramkalari, to'shakdagi eng nozik yashil ranglar, hamma narsa, hamma narsa zinapoyalar panjarasi bo'ylab issiq qozonlarda chiroyli - alohida-alohida va umuman go'zal. Va e'tibor bering, bularning barchasi mintaqaning eng oddiy boyligi bilan tug'ilib o'sadi. Butun Finlyandiya ham, xususiy shaxslarda ham katta janglar yo'q. Iste'dodlarni to'plashingiz mumkin bo'lgan bog 'kichik: aholisi uch millionga etmaydi. Shunday bo'lsa-da, butun Finlyandiyaning havas qiladigan farovonlikning umumiy muzeyi deb hisoblash mumkin. Bu erda sir nima? Mahalliy aholining alohida iste'dodida? Xo'sh, eng ashaddiy fin vatanparvarlaridan hech kim buni aytmaydi. Slavyan aholisi qobiliyatlari yoki mehnatsevarligi jihatidan finlardan yoki dunyodagi boshqa hech kimdan kam emas. Farqning siri boshqa joyda yotadi. Mehnat va mehnat bor. Dag'al mehnat, ho'kiz va bitug mehnati, yirtilgan nag mehnati - va oqilona mehnat, ma'rifatli mehnat. Bilim bilan o'n barobar, yuz baravar va ming barobar kuchaytirilgan mehnat. Shuningdek, kishanlangan mehnat, krepostnoylar mehnati, kuchsiz irodali mehnat, chet ellik boshliqlar, boshqalarning qo'lidan olinadigan mehnat mavjud. Ish zolim. Va baquvvat, tetiklantiruvchi ish bor. Bepul mehnat, o'z-o'zini ish bilan ta'minlaydiganlar. Yashash, ijodiy ish. Burgut qanotlari bilan mehnat. Bu erda, ishning tabiatida, finlar Rossiyaga qo'shilish davrida va bizni so'nggi kunlarga qadar juda katta farq bor, Finlyandiyaning ozgina, toshli va noyob dalalari hech qachon o'z aholisiga etarlicha imkoniyat bera olmas edi. boqish uchun non. Qadim zamonlardan buyon Finlyandiya sotib olingan don bilan yashab kelgan va hozirgi vaqtda don importi uning umumiy

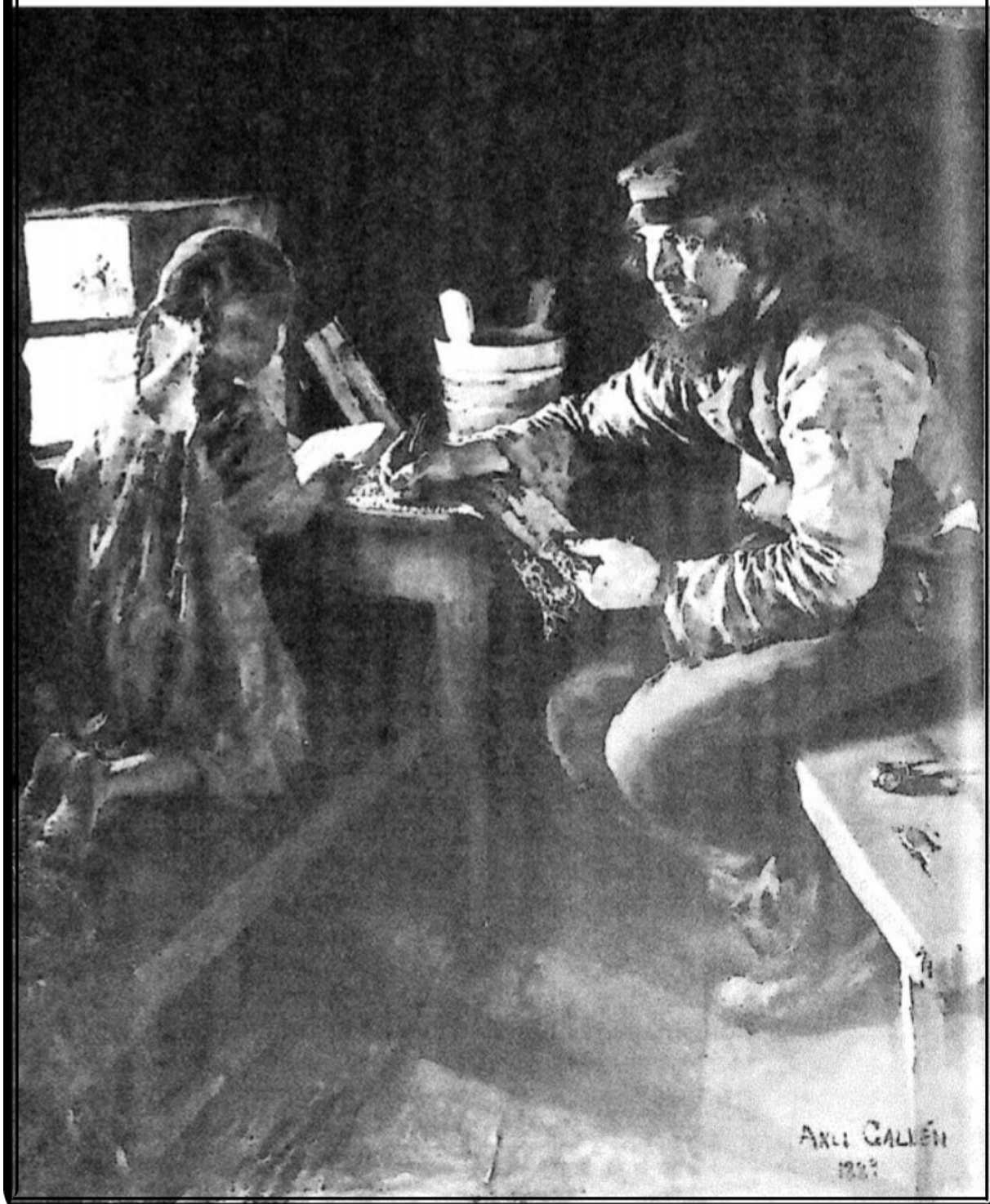
importining deyarli uchdan bir qismini tashkil qiladi. Ammo Finlyandiya ochlik e'lon qilishni yoki tilanchilikni bilmaydi. Ammo unda Bosniya yoki Dalmatiya hududida bitta universitet, bitta politexnika, 51 gimnaziya, 23 haqiqiy maktab, 8 o'qituvchilar seminariyasi, 7 dengiz maktablari, 9 tijorat, 10

texnik, 24 qishloq xo'jaligi va boshqalar mavjud. ayol. Mahalliy hududlarga o'zingiz tashrif buyurganingizda va maktablarning nima ekanligini va ularning mamlakat bo'ylab qanday tarqalishini bevosita ko'rganingizda taassurot yanada kuchayadi. Maktablar nafaqat tashqi qiyofani, balki tozalik va gigienani yaxshi ko'radilar: katta derazali yuqori sinf xonalari - Xelsinki'dagi Milliy teatr binosi (me'mori Onni Tarjanne, 1902) Finlyandiya milliy teatri - bu yangi fin me'morchiligining yaratilishi. Finlyandiya shaharlari endi yangi binolarning me'morchiligini ijobiy namoyish etmoqda.

keng koridorlar, ajoyib shamollatish, oqilona va qulay mebellar, ochiq o'yinlar uchun toza va keng hovlilar, yaxshi jihozlangan sport zallari. Shunday qilib, u butun Finlyandiya o'tadi. Vyborgda rus, shved va fin ayollar gimnaziyalari, rus va shved real maktablari, shved va fin litseylari, shuningdek tugallanmagan haqiqiy litsey, yoshlarning Finlyandiya qo'shma ta'lim maktabi, rus va fin xalq maktablari, navigatsiya, tijorat va oliy kasb-hunar maktablari, ayollar uchun qo'shimcha kurslar, shved va Finlyandiyaning ikkita tayyorlov maktabi va quyi kasb-hunar maktabi. Kuopioda seminariya, litsey, texnik maktab, karlar va ko'rlar uchun maktab, sanoat maktabi, qizlar gimnaziyasi, savdo maktabi, bir nechta davlat maktablari, to'qqiz sinf shved va etti sinf fin maktablari mavjud. birga o'qiydigan o'g'il va qizlar. ... Tavastgusda olti mingga yaqin aholi bor. Bu mutlaqo uzoq viloyat shaharchasiga o'xshaydi. Qo'lda soat bor, men uni 7 daqiqada, 8 daqiqada bosib o'tdim. Butun shahar uchun bitta mehmonxona va bitta restoran mavjud ("TGeatralnyy"), ba'zan katta zalda spektakllar namoyish etiladi. Ammo maktablar, ular aytganidek, ularning barchasi. U erda: sakkiz sinfli erkaklar gimnaziyasi, o'qituvchilar seminariyasi, to'quvchilik oliy maktabi, ikkita ayollar gimnaziyasi (fin va shved), ikkita oliy xalq maktabi (o'g'il bolalar va qizlar uchun), quyi maktab, ishchilar uchun yakshanba maktabi, yakshanba kuni "Erkin cherkov", tuzatish maktabi, tayyorgarlik, toremnaya va rus maktablari. Olti ming aholisi bo'lgan, maktablar bilan juda boy jihozlangan shaharni toping! Abo shahrida shaharning yillik daromadining million yarim ming rublidan taxminan ikki yuz ming rubl maktablarga sarflanadi. Va maktabning o'zi qanday jihozlangan! Yoshligimda men ko'p yillar davomida Sankt-Peterburg gimnaziyalarida dars berdim. Binolar tor va sinf xonalari odam bilan band. O'n ikkidan keyin sinflarda endi nafas oladigan narsa yo'q. Havo ekshalatsiyadan zaharlanadi. Talabalar tinglay olmaydilar. Diqqat sust, o'qituvchilar g'azablangan.

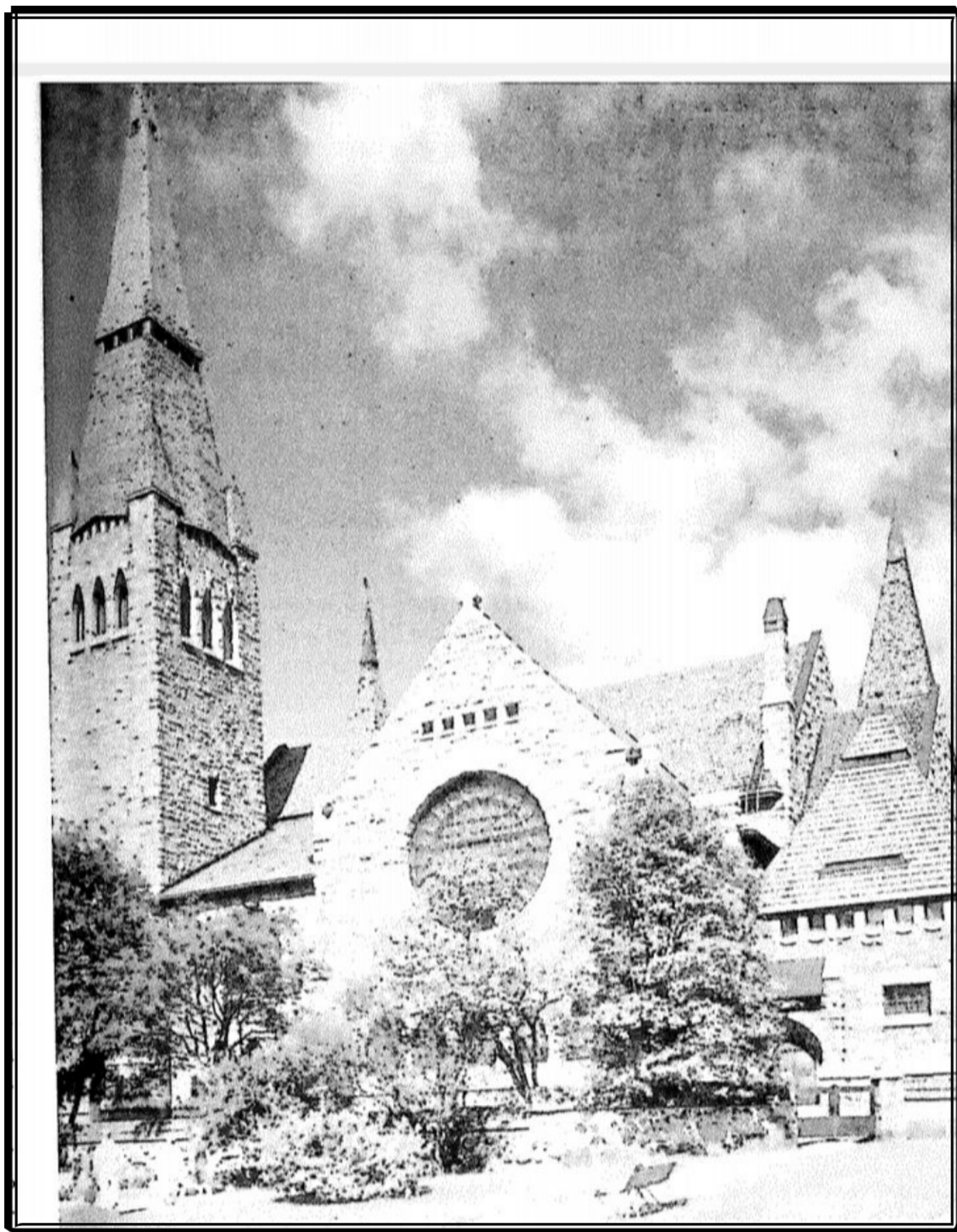
Talabalar doimiy ravishda sinfdan chiqib ketishni so'rashmoqda. Va bu poytaxtda. Viborgdagi litseylar, Tavastgus, Xelsingforsdagi ayollar gimnaziyalari tashqi tomondan kichik saroylardir. Maktab binolari Aksel Gallen-Kallela "Birinchi dars" (1889) (Markaziy tasviriy san'at arxivi, Xelsinki) ... bechora baliqchilar kulbasi. Keksa bobo to'r to'qadi, to'rni yamaydi. etti yoshli qushcha, nevarasi, so'zlarni tushunishda qiynalib, bobosiga o'qiydi. Uyda, ikkitasi kekxa va o'rtoq, ikkalasi ham kitob bilan.

Finlyandiya shaharlarini bezatadi. Masalan, Abo shahrida, shaharning yuqorisida, tog'da, kanal bo'yida, uy-qal'a, uy-minora mavjud. Bu yelkanli maktab. ? 7 Boshqa tomonga, chiroyli muzey tomon boring, shunda siz yorqin qasrga duch kelasiz. Sizningcha, bu badiiy did bilan boy odamning uyi. Bu shuningdek maktab, savdo. Viborgda maktablar qandaydir tarzda birlashib, baland shiftli, keng derazali va ikkita chiroqli zalli binolarning maxsus blokini tashkil etishdi. Maktablarda darslar maxsus buyurtma asosida taqsimlanadi. Ertalab soat ikkida, sakkizdan o'ngacha, tushdan keyin ikkitadan ikkigacha to'rtgacha. Shuning uchun shogirdlar eskirgan havoda uzoq vaqt o'tirishdan charchamaydilar. Sinf xonalari doimo yaxshi ventilyatsiya qilinadi. Finlyandiya yoshlari bo'sh vaqtlarida qish paytida soatlab konki va chang'ida harakat qilishadi. Yozda u kurash olib boradi, yuvinadi, to'p o'ynaydi, yuguradi. Ko'krak qafasi, mushaklar, o'pka, qo'llar, oyoqlar rivojlanadi, chidamlilikni o'rganadi, sog'likni mustahkamlaydi. Erta bahordan ko'chada yalangoyoq yurgan ko'plab o'g'il bolalarni ko'rasiz. Kostyumning yaxshi dam olishi shuni ko'rsatadiki, qashshoqlik uxlash uchun sabab emas. Ammo maktab o'quvchilariga qarash yoqimli. Yuzlarida bizning bolalarimiz singari sovuqdan, bo'yning pastligidan, ko'kalamzorlikdan asar ham yo'q. Yigitlar porchini qo'ziqorini singari mustahkam bo'lib o'sishadi yoki go'yo ular eng qattiq xamirdan yasalgan kabi. "Maktab bizning asosiy boyligimizdir, - deydi finlar. - Bizda sizning Uraldagi rus konlaringiz ham, Sibir oltin konlari ham yo'q. Tabiat bizni o'z sovg'alari bilan yuvinmadi. Biz o'z energiyamizni qoplashimiz kerak. O'z fuqarolaridan berishlari mumkin bo'lgan hamma narsani talab qiling. Biz fabrikalarda ingliz po'lati qattiqlashtirilgandek, biz maktablarda yoshlarni to'qiyimiz. Maktab bilan biz va toshlarimizda botqoqliklar orasida nisbatan qoniqish hayotini yaratdik, Rossiyaning qolgan aholisi hali yaqin emas. Maktabni bizdan tortib oling va biz adashamiz. Xamirturushsiz xamir kabi tushaylik. Ta'limning

butun mamlakat bo'ylab bunday keng tarqalishi natijasida aholi kitob o'qishga odatlanib, kitoblar va gazetalarga tortishmoqda. Abodagi muzeyda Aksel Gallening yoqimli rasmlari mavjud. 9 Kambag'al baliqchining kulbasi ko'rsatilgan. Yalang'och devorlar, devorlar atrofida yalang'och skameykalar, yog'och stol. Erdagi eski to'rlar. Quruq javdar pishiriqlari non o'rniga shift ostidagi tayoqchaga osilib turibdi. Chol bobo to'r to'qadi, to'r tiklaydi. Yaqinda skameykada, bitta ko'ylakda, etti yoshli qushcha, nabirasi, so'zlarni tushunishda qiynalib, bobosiga o'qiydi. Oilaning qolgan qismi ishda. Uyda, ikkitasi keksa va o'rtoq, ikkalasi ham kitob bilan. Mamlakatdagi gazetalar, xuddi maktablar singari, qalin bo'lib to'plangan. Har bir shaharning o'z gazetalari mavjud. Vyborgda o'n sakkiz ming aholi uchun to'rtta gazeta mavjud: ikkita fin va ikkita shved. Gazeta qishloqning deyarli har bir oilasiga obuna. Men bunday misolni bilaman. Bir qishloqda ikkita kambag'al, lekin odatdagidek toza kulbalar bor. Bittasining egasi - oyoqsiz qariya, yolg'iz qoqil. Styuardessa boshqacha - o'n yoshli nabirasi bilan ko'r kampir. Keksalikka bag'ishlangan bu ikki guruh birgalikda gazetaga obuna bo'lishdi. Bundan tashqari, nabirasi, gazeta olish uchun pochtaga yugurib, har kuni ko'r buvisini oyoqsiz cholga olib boradi va u erda u ularga butun gazetani o'qiydi. Shuning uchun, bu erda va odamlarning tubida fikr chuqur uxlamaydi, o'lik daraxt bilan chirimaydi. Odamlar o'zlarining shafqatsizlariga toqat qilmaydilar. Birovning irodasiga suyanmang: - Nima bo'ladi, deyishadi, shunday bo'ladi. Yo'q, o'rmondagi yangi va tirik o'tlar singari, hamma va bu erdagi odamlar o'zlariga ekilgan eski yiqilgan barglar ostidan chiqishga intilmoqda. Er yashaydi. Butunlay yashaydi, yuqoridan pastgacha. So'nggi oshpaz Miina Sillanpää 30 o'zini shunday o'qitadi, u maqolalar yozadi, ayollar uchun kuchli ishchi kuchini yaratadi, bir qator yirik jamoat muammolarini ko'taradi, mintaqaning siyosiy hayotida muhim rol o'ynaydi va a'zosi etib saylandi. parlament. Finlyandiyada Xalq Seymi saylovlarida nafaqat mintaqaning butun erkak

aholisi ishtirok etadi, balki ayollar ham xalq vakillari sifatida saylanadi. Va ular bilan xalq qonunchilari davrasida, odatda ular bilan hisoblashni istamagan, ular ko'zlarini yumgan masalalar bo'yicha nutqlar boshlanadi. Oila, nikoh va ayollarning mavqei to'g'risidagi savollar qayta ko'rib chiqilmoqda. Butun Finlyandiyada, Evropaning boshqa hech bir joyida bo'lmaganidek, ayollarning qonuniy savdosi chiqarib yuborildi. Hech qanday qonuniylashtirilgan uy yo'q. Xalq ichkilikbozligiga qarshi qattiq kampaniya boshlandi. Finlyandiyaliklar tabiiy ravishda alkogolga moyil, ammo ular bu tendentsiyani qabul qilishga umuman moyil emaslar. Finlyandiyada bu aroqdan tushadigan daromad davlat bilan to'ldirilgan davlat emas, balki aroqning o'zi imkon qadar iloji boricha sandiqdagi, qulf va kalit ostida odamlar vasvasasidan yashiringan. Butun Finlyandiya bo'ylab aroqni faqat beshta marka narxida katta idishlarda, kanonlarda, uch yarim butilkada sotib olish mumkin. Bunday idish tez emas -

Ro sotib oling. Bundan tashqari, o'tgan yili Finlyandiya Seymi butun Finlyandiya bo'ylab alkogolli ichimliklar, hatto pivoni sotishni to'liq taqiqlash to'g'risidagi qonunni ishlab chiqdi va qabul qildi. Ushbu qonun hali ham tasdiqlanishini kutmoqda. Finlyandiya xalqi hayoti juda chiroyli, iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va intellektual jihatdan tartibga solingan. Finlyandiya aholisining halolligi yoki "Suomi", finlarning o'zlari o'zlarining vatanlari deb atashadi, bu maxsus maqola. Finlyandiyaga bormaganlar, Suomining o'zi, fin halolligiga ishonmaydi va tushunmaydi. Siz Finlyandiyadan boshqa hech narsani topa olmaysiz. Va bularning barchasiga nisbatan 70-80-90 yillarda nisbatan yosh Finlyandiyaning qat'iyati bilan erishildi. Ularning madaniyatining yuqori darajasi hammasi bilan bog'liq. SUomi fin xalqi Rossiyaning shimoli-g'arbiy qismida joylashgan. Boshqa tomondan Finlyandiyaning orqasida Shvetsiya joylashgan. 1811 yilgacha Finlar Shvetsiya tomonidan boshqarilgan. 33 Shvetsiya va Finlar o'rtasidagi munosabatlar Vojvodinada yoki Bosniya va Gertsegovinadagi Avstriya va serblar o'rtasidagi munosabatlarga o'xshash edi. Butun hokimiyat, barcha savdo va hunarmandchilik, maktab, hatto cherkov ham hamma narsa shvedlarning qo'lida edi. Butun ma'muriyat va butun ziyolilar - sudyalari, amaldorlar, shifokorlar, ofitserlar, ruhoniylar, o'qituvchilar - barchasi shvedlar edi. Shvedlar finlarga yuqori irqdagi odamlarning quyi irqiy odamlarga nisbatan munosabatiga past nazar bilan qarashgan. Finlar shvedlar singari siyosiy erkinliklarga ega bo'lishsa-da, intellektual, iqtisodiy va hatto axloqiy jihatdan ularga bo'ysunishgan. Bu Finlyandiya xalqining madaniy rivojlanishida aks etdi. O'n sakkizinchi asrning oxirigacha, aniqrog'i, XIX asrning qirqinchi yillariga qadar, fin madaniyati, havosi bo'lmagan g'amgin qabrlarga tushgan mayin o'simlik singari, rangsiz va zaif edi. U boshlang'ich savodxonlik darajasidan tashqariga chiqmadi. Biroq, 1808 yilda, Rossiya va Shvetsiya o'rtasidagi urush paytida, rus podshosi Aleksandr 1

Finlyandiyaning yarmini o'z armiyasi bilan egallab olgan holda, Finlyandiyaning Borgo shahridagi barcha Suomidan vakillar kengashini chaqirib, ulardan so'radi: - Sizmi? avvalgidek, Seamdov hukmronligi ostida qolishni xohlaysizmi? Yoki siz Finlyandiya xalqining ichki o'zini o'zi boshqarish borasidagi avvalgi barcha huquqlari Rossiya hukmronligi ostida saqlanib qolishi sharti bilan Rossiya bilan birlashishga rozi bo'larmidingiz?

SNELMAN

Snellman Finlyandiyaning yangi yosh ziyolilarining eng yaxshi vakili edi. Finlyandiyaning bir qancha yosh o'qituvchilari, ruhoniylari, huquqshunoslari va amaldorlari ommani tarbiyalash uchun salib yurishini targ'ib qila boshladilar. Ular takrorlanib turar edilar: «Intellektual bo'lish degani, xo'jayin kiyinish yoki bo'yniga kraxmal yoqasi va boshida moda shlyapa bo'lishi degani emas. Ziyolilar xalqning miyasidir. Xalq sizni tarbiyalaganingiz uchun yaxshi maosh olishingiz va kechqurun restoranlarda o'tirishingiz, o'qish zallari deb nomlangan kartalarda va dominolarda o'ynashingiz uchun sizni ko'tarmadilar. Bunday holda siz ziyolilar emassiz, siz intellektual qolipsiz. Siz odamlarning ongini, odamlarning irodasi va g'ayratini, odamlarning vijdonini uyg'otishingiz shart. Ommabop fikrni uyg'otish uchun. Odamlarga - dehqonlar, ishchilar, jamiyatning quyi qatlamlariga qanday qilib yaxshiroq yashashni, qanday qilib yaxshi hayot yaratishni o'rgatish. - Unga qanday ishlashni o'rgating. Unga kambag'al, ammo sog'lom hayotni qanday tashkil qilishni o'rgating. Unga o'zingizni va farzandlaringizni qanday qilib sog'lom saqlashni o'rgating. Unga baxtli oilaviy hayotni qanday tashkil qilishni o'rgating: er xotiniga qanday munosabatda bo'lishi kerak, xotin er bilan qanday munosabatda bo'lishi kerak, bolalarni qanday tarbiyalash kerak. - Odamlarni aniqlikka, buyurtma berishga, intizomga o'rgating. Odamlar orasida vijdonlilikni rivojlantirish.

Unga tartibni qadrlashni o'rgating. O'zingizning va boshqalarning huquqlarini hurmat qiling. - Bunda odamlarga yaxshi o'rnak bo'ling. - Odamlarga bo'lgan munosabatingiz bilan, so'zingiz va ishingiz bilan siz ularning tarbiyachisi ekanligingizni ko'rsating.

64

Юхан Вильхельм Снельман (1806–1881)

66

bitta katta oila, ammo barchasi esda tutingki, bizning Suomi fin xalqi, xoh u kambag'al o'tinchi yoki har qanday ishchi, beva yuvuvchi ayol, sizning singillaringiz. - Sizning vazifangiz ularni o'qitishdir. Ularni keksa, madaniyatli xalqlar oilasiga kiriting. Yodingizda bo'lsin, xalqingizning bexabarligi, qo'polligi, yovvoyi ichkilikbozligi, kasalliklari, qashshoqligi sizning sharmandangiz, sizning jinoyatingizdir. Ko'plab yosh xalq o'qituvchilari, ruhoniylar va shifokorlar shunday deb o'ylashgan, gapirgan va yozgan. Snellman ular orasida alohida ehtiros va energiya bilan ajralib turardi. Snellman qishda chang'ida yurar, bahor va yozda u Finlyandiya bo'ylab qayiqda yoki hatto piyoda sayohat qilgan. Men turli xil odamlar bilan uchrashdim: ayniqsa tabiatan iqtidorli bo'lgan dehqonlar bilan, o'rmonlarda va konlarda ishchilar bilan. Men eng yaxshi yigitlar va qizlar bilan tanishdim. Men ular bilan gaplashdim. U ularga kitoblarni berdi. Men ularning manzillarini bilib oldim va ular bilan yozishib turdim. - Qorong'u burchaklarda jonli lampalarni yoqdim. Men ularga yog 'qo'shdim, shunda ular yaxshiroq kuyishadi, - dedi Snellmanning o'zi. "Bir, ikki, uchadan, hatto katta daryolar bo'lsa ham, siz butun mamlakat aholisini sug'orolmaysiz", dedi Snellman. Har bir chekka qishloq o'z manbasiga ega bo'lishi kerak - ko'l, soy, buloq yoki quduq. Xuddi shu narsa odamlarning ma'naviy chanqog'ida. Har bir aholi punkti o'z odamlariga, hayot beradigan quduqlarga muhtoj. Bunday odamlarga Snellman xatlarni yozgan, keyin ularni bir joydan ikkinchi joyga uzatgan. Snellman ushbu maktublarda (apostollik maktublari, do'stlari hazillashib shunday deyishgan) ba'zilarni rag'batlantirgan va ma'naviy jihatdan mustahkamlagan. Men boshqalarni malomat qildim. Boshqalarga u maslahat berdi, yangi vazifalar qo'ydi, yaxshi misollarni ko'rsatdi. - Hatto u o'tayotganda ham do'stona uchrashuvga xalq ta'limi bilan shug'ullanadigan odamlarni yig'di. Men ularga aytdim: - Siz kanopdan qanday qilib arqonlar yasashini bilasiz. Birinchidan, bu kenevir

parchalari, undan ingichka iplar o'ralgan; ular arqonlarga to'qilgan va bu arqonlarning bir nechtasi to'qilgan bo'lib, ulkan okean kemalarini bog'laydigan qalin arqonlar hosil qiladi. Bizning ishimiz ham shunday. Tarqoq ezgu niyatlardan biz birlashib, ikki millionlik xalqimizning qudratli ma'rifiy kuchini yaratishimiz mumkin va kerak. Yozgi ta'til paytida Snellman ikki yoki uch hafta davomida butun mintaqadan o'qituvchilarni turli joylarda yig'di. Yuz va ko'proq odamlar. Dastlab, bu to'lovlar istaksiz edi. Qishda ishdan charchagan cho'llarida, ko'pchilik qiyin o'qituvchilik hayotidan shikoyat qildilar. Ba'zilar: "Qanday yangi xayol! Qaysi kurslar? Biz o'qituvchilar va dars beramizmi?! Snellman bularning hammasini bilgan, tushungan va xafa bo'lmagan. U odamlarga kasallarga qaragan shifokor kabi qaradi: ularga davolanish kerak. Birinchi yozgi o'qituvchilar yig'ilishida Snellman xalq o'qituvchilariga shunday dedi: «Aziz do'stlar, men sizning ishingiz qanchalik qiyinligini bilaman. Bilimsiz odamlar sizning mehnatingizni qadrlamaydigan uzoq joyda yashash qanday ekanligini bilaman. Sizning qiyin moliyaviy ahvolingizni ham tushunaman. Ammo, nima qilish kerak?! Esingizda bo'lsa, biz odamlarni uyg'otish buyuk ishini endi boshlaymiz. Biz yangi mamlakatda kashshoflarga o'xshaymiz. Biz xalqning johiliyatiga qarshi kurashning butun yukini elkamizda ko'tarishga majburmiz. Va buning uchun biz maqtov yoki xushyoqishni emas, balki og'ir qurbonliklarni qabul qilamiz. Men ular haqida siz bilan gaplashayapman. Ularning zaruriyati to'g'risida. Ularning muqarrarligi haqida. - Men sizni qurbon qilishga chaqiraman! Men hammaga qo'ng'iroq qilayotganim yo'q. Men qurbonlikka rozi bo'lgan va unga qodir bo'lganlarni chaqiraman. Meni kechiring, men sizga ochiq aytaman: bilaman, har bir kasbda bo'lgani kabi, o'qituvchilar orasida umuman o'qituvchi bo'lmagan o'qituvchilar ham ko'p. Ular hatto hunarmand emaslar. Ular sevmaydiganlar, ammo o'qitish ishlarini la'natlaydigan mardikorlardir. Men sizga do'stona ismni maslahat beraman: maktabni tark eting!

Boshqa faoliyatni qidiring. Ofislarga boring. Savdogar bo'ling. Biron bir ish bilan shug'ullaning, lekin tirik ruh va buyuk bilimga ega odamlar zarur bo'lgan joylarni egallamang. Xalqimizning eng madaniyatli odamlari, fin olimlari, avvalgi iltimosimga javob berishdi. Ular ilmga bo'lgan chanqog'ingizni shogirdlaringizga etkazishingiz uchun har xil bilimlarning barcha go'zalliklarini uzoqdan ko'rsatib berish uchun har biringiz besh, olti, o'nta ma'ruzalarni sharaflashga va'da berdilar. Xalq o'qituvchilarini asosan Snellmann rag'batlantirgan. Uning yordamchilari bo'lishni xohlashdi. Ular o'z-o'zidan ko'p o'qishni boshladilar va o'zlarini takomillashtirdilar. Vaqt o'tishi bilan ularning har biri taniqli madaniyat arbobiga aylanishdi. Mamlakatda o'nlab, keyin yuzlab katta va kichik Snellmanlar paydo bo'ldi. Cherkov nafaqat sevgilisi Suomini uyg'otish uchun Snellman nafaqat xalq o'qituvchilari bilan suhbatlashdi. Amaldorlar, shifokorlar, ruhoniylar, savdogarlar, o'qituvchilar, ofitserlarning uchrashuvlari qaerda bo'lmasin, Snellman har doim va hamma joyda ilhom bilan aytardi: - Odamlarni eslang. Siz hammangiz odamlar orasidan chiqdingiz. Siz nima bo'lasiz? Siz o'zingizni ma'rifatsiz birodarlaringizdan uzoqlashtirasizmi? Yoki o'z xalqingiz hayotini qanday yaxshi tartibga solish haqida o'ylab ko'ring? Aholini madaniy jihatdan uyg'otish uchun nima qildingiz? Snellman ruhoniylarga dedi: - Aziz otalar, cherkov ruhoniylari! Dushmaningiz sifatida emas, balki cherkovning o'g'li sifatida, diniy ruhdagi odam sifatida sizdan so'rayman: o'z xalqingizning chinakam cho'ponlari bo'ling! Ruhoniylar cherkov amaldorlari emas. Sizning vazifangiz nafaqat marosimlarni bajarish va ibodat qilishdir. Sizning vazifangiz nafaqat cherkov xizmatlarini to'g'rilashdir. Iso Masih avvalo odamlarga pok, mehribon, odil hayotni o'rgatdi. Men odamlarda vijdonni uyg'otdim. Ularda ularning qo'shnisiga bo'lgan sevgisini uyg'otdi. U ularga yaxshilik qilishni o'rgatdi. U odamlarga hayvonlardan, odam hayvonlaridan Xudoning o'g'illarini yasashni o'rgatdi. Tirik haqiqatni va'z qilish bilan odamlarga

boring. Zerikarli, jirkanch jirkanch ruhoniylarning tilingizda gapirmang, unda yuzlab yillar davomida o'lik munofiqlar singari o'lik so'zlarni takrorlaysiz. Iso Masihning o'zi Suomida hozir paydo bo'lganida, u sizning xalqingiz bilan qanday gaplashsa, u kabi gapiring. - Otalar, Masihning suruvining cho'ponlari, ikki million fin xalqi nomidan sizlardan ko'z yoshlarim bilan so'rayman: o'lik sxolastikangizning qalin qatlamini tiriklardan silkiting. Masih va odamlarni Masihning haqiqatini tushunishga o'rgating. Keksalar va bolalarni, yoshlar va kattalarni hayot irodasini uyg'otib, Xushxabar o'rgatganidek yashang. 38 Finlyandiya poytaxti Xelsingforsda episkoplar kengashi mavjud edi. Quyidagi masalalar muhokama qilindi: - Ommada dinni yo'q qilish; - Cherkovga beparvolik va ruhoniylarga hurmatsizlik; Bunga qarshi kurashish uchun choralar. Snellman kengashda o'z ma'ruzasi bilan chiqish uchun ruxsat so'radi³⁹. Avvaliga unga rad javobini berishdi. Ular: - Bu yepiskoplar kengashi, dindorlarga joy yo'q. Ilohiy darajaga ega bo'lmagan Snellman cherkovning eng yuqori ierarxlariga nima deya oladi? Keyin Snellman soborga ochiq xat yubordi: "Men sizga ma'ruza qilmoqchi emasman. Men, oddiy odam, nima uchun biz oddiy odamlar sizning keng va boy ibodatxonalariningizda sovuq his qilayotganimizni sizga aytmoqchiman. Siz odamlarning din va cherkovga bo'lgan qiziqishini yo'qotgan deb da'vo qilyapsiz va men sizga nima uchun bunday bo'lganini aytmoqchiman. Sizdan - odamlarning ovozi sifatida mendan so'rayman!" Ammo siz istamaysiz, meni soborga borishga ruxsat bermang. Qanday qilib bemorni tinglamasdan uni davolash mumkin? "Eshiting. Shundan so'ng Snellman kengashga taklif qilindi. Va u yepiskoplarga dedi: "Men sizni ayblamoqchi yoki ayblamoqchi emasman. Va mensiz ruhoniylarni ayblaydiganlar ko'p. Men ruhoniylarni ayblamayman. Men o'zimni, jamiyatni, butun xalqni ayblayman. Ruhoniylar osmondan tushmaydi, ularni botqoqlardan shamol olib kelmaydi. Bizning ruhoniylarimiz tanamizdan tanamiz va suyaklarimizdan suyakdir. Bizning

ruhoniylarimiz - nima bo'lishidan qat'i nazar, yaxshi yoki yomon - o'zimiz. Bu bizning o'rtamizdan chiqdi. Shuning uchun, ruhoniylar qanday hukm qilinishini eshitganimda, hukm qilganlardan so'rayman: - Va sizning orangizda qancha halol, vijdonli savdogarlar bor? Sizning orangizda halol oshpazlar, vijdonli masonlar, me'morlar, temirchilar bormi? Siz qaysi kasbni yaxshi ko'rasiz? Sizning advokatlaringiz, parlament a'zolaringiz, jurnalistlaringiz - ularni mamlakat tuzi deb hisoblash mumkinmi? Nima xohlaysiz? Agar siz o'zingizning orangizda halol cho'chqalarni topa olmasangiz, unda nega sizning orangizda Cherkov ruhoniylari yo'qligiga hayron qolasiz? Va sizning cherkovingiz o'zingizdir. Va sizning ruhoniylaringiz o'zingizdir. Ular sizning xamiringizdan pishirilgan. "Shuning uchun men bu erga keldim - sizni ayblamaslik uchun, - dedi Snellman Finlyandiya bo'ylab episkoplar kengashiga, - men o'zim oldingizga, xuddi bemor shifokorga kelgandek keldim. Sizga aytishga keldim: - Odamlar qo'pol. Odamlar qo'pol. Xalq yolg'onchi. Xalq ochko'z. Xalq hech kimni yoki hech narsani hurmat qilmaydi. Xalq hech kimga ishonmaydi. U hammaga va hamma narsaga shubhali qaraydi. Din uchun joy qayerda? Qanday din bo'lishi mumkin? Ba'zi qadimiy cherkov odatlari, xurofot parchalari odamlar orasida ildiz otgan. - Bu odamlar aybdormi? Din haqida kim va qaerda, qachon va qanday qilib xalq bilan gaplashdi? Iso Masih va undan keyin havoriylarning o'zlari odamlarning oldiga borishdi. Ular u bilan oddiy, aniq gaplashdilar. Misollar bilan. Masallar bilan. Hayajonlangan qalblar va qalblar. - Va minglab odamlar Masihga ergashib, sahroda Yuhanno payg'ambar huzuriga borishdi ... Va endi buyuk bayram kunlarida cherkovlarga ruxsat bering! Odamlar cherkov va'zlaridan qochmoqdalar. Nima uchun? Chunki o'lik odamlar o'lik so'zlarni aytishadi, ular odamlarning ongi va qalbiga hech narsa demaydi. Ushbu muammoga qanday va qanday yordam berish haqida o'ylab ko'ring. Bu sizning vazifangiz. Sizning vazifangiz. "Men sizga aytaman, - davom

etdi Snellman, - odamlar og'ir ruhiy kasal. Xavfli kasallik. Din - bu odamning dunyo bilan, odamlar bilan, daladagi har bir o't pichog'i bilan aloqasini his qilishdir. Agar bunday bog'liqlik bo'lmasa, davlat ham, jamiyat ham, oila ham, hatto odam ham bo'lishi mumkin emas. Odamlar orasida dindorlikning yo'qligi cherkov masalasi emas. Bu davlatga tahdid. Ommaviy dinning befarqligi odamlarning eng xavfli kasaliga aylanishi mumkin. Ochiq yoshlar, shuningdek, kambag'allar, liberal mutafakkirlar behuda xudojo'ylik erkin fikrning belgisi deb hisoblashadi. Xudosizlik - bu ruhning shafqatsizligi, ruhning kasalligi. Ateizm - bu odamlarga xos bo'lgan barcha muqaddas narsalarni yo'q qilishdir va natijada bizda hayvonlar, axloqsizlik, axloqsizlik, qo'pol egoizm, talonchilik va jirkanch axloqiy odob-axloq mavjud. - Va men, oddiy odam, aytaman, cherkov ruhoniylari: Xudo odamlarning ruhida o'ladi! Bu o'limdan ham yomonroq narsa nima bo'lishi mumkin? Va agar siz o'zingiz bilan, Xudo va xalqingiz oldida halol bo'lishni istasangiz, atrofingizdagi aybdorlarni qidirmang. Ilm-fanni, falsafani yoki ziyolilarni ayblamang, chunki barcha mazhablarning farziylari shu paytgacha qilganlar va hozir qilmoqdalar. - O'zingizni ayblang! - O'zingizni davolang! Xalqqa qanday qilib ta'lim berishni o'zingiz o'rganing! - Xudoni o'zingiz qidiring. O'zida. O'zingiz uchun. Va keyin odamlarga Xudoning hayot yo'lini ko'rsating! Yana takrorlayman, Xudosiz odamlar qalbidagi najot yo'q. Men sizlarga, cherkov ierarxlarini, o'z murojaatimni yordam so'rab murojaat bilan yakunlayman: - Bizning odamlarni qutqaring! Unga Xudo bering. E'tiqodning o'lik formulalari emas, balki Xudoning qalbidagi jonli tuyg'usi. Tugatgandan so'ng, Snellman soborga chuqur ta'zim qildi. Uning nutqi barchada turlicha taassurot qoldirdi. U ba'zilarni g'azablantirdi. Ular baland ovozda pichirladilar: - Xorlik! Dadillik! Bu cherkovga haqorat! Bizni masxara qilish! Boshqalar, sobori sharafiga ular ko'pchilik edi, ularning sukuti Snellman so'zlarining to'g'riligini eng yaxshi tan olish edi. Ular o'tmishidan uyalishdi va shu bilan birga

kelajakka xursand bo'lishdi. Yig'ilishda qatnashgan eng qadimgi episkoplardan biri, bolaligida Snellman yuridik fani o'qituvchisi ma'ruzachining oldiga kelib, uni qattiq quchoqlab: "Rahmat! Siz eski ustozingizni xursand qildingiz. Endi aytishim mumkin: endi qulingni tinchlik bilan qo'yib yubor, chunki mening ko'zlarim xalqimning najotini ko'rdi. Rabbiy sizga yordam beradi! Xalqni ko'taring, yaxshilang! Rahmat senga! Kengashdan keyin ba'zi yepiskoplar o'zlarining yeparxiyalari ruhoniylarini yig'dilar. Ular cherkov va'zini qanday jonlantirish, ruhoniylarni odamlarga qanday qilib yaqinlashtirish haqida uzoq vaqt, butun qalblari bilan gaplashdilar. Qanday qilib ular o'zlari haqiqiy cho'pon bo'lishlari mumkin? Ko'p joylarda ruhoniylar o'zlarining uchrashuvlarini tashkil qilishdi. Biz Xushxabarni birga o'qiydiz. Biz buyuk haqiqatlarning ma'nosiga chuqurroq kirib bordik. Ular jim turishdi va yig'ilishlariga sodiqlarni taklif qilishdi. Xalq bilan yangi tilda yangi mavzular va yangi savollar haqida suhbatlashdik. Ular yoshlarni, bolalarni yig'dilar. Ularga ta'sir ko'rsatdi. Ular na ongni, na ilmni va na hayotning quvonchini la'natlamadilar, balki ular har doim hamma narsaga bola qalbining pokligi, yoshlik idealizmi iliqligi uchun mablag 'kiritishni iltimos qildilar. Ommabop omma ham ko'nglini ko'tardi. Biz yaxshiroq hayotga intila boshladik. Ko'pchilik o'zlarini yaxshi his qilishdi. Yuraklar yumshadi. Ko'zlar yanada ochiq, mehmondo'st ko'rinardi. Snellman va uning do'stlari xursand bo'lishdi. Ular: Bizning polkimizga etib keldi. Biz xalq ta'limi sohasida yangi, eng qimmatli xodimlarni topdik.

BOSHQARISH

1816 yilda Finlyandiyaning Rossiyaga qo'shilishi to'g'risidagi shartnomaga binoan parlament to'g'risidagi yangi qoidalarni o'z ichiga olgan yangi konstitutsiya qabul qilindi. Aleksandr I podshohlik manifestida e'lon qilingan narsani yana bir bor tasdiqladi: "Biz bu zaminning maxsus konstitutsiyasini o'z

hukmronligimiz va merosxo'rlarimiz ostida muqaddas saqlash to'g'risida va'damizni har doim tasdiqladik". Finlyandiya bo'ylab hukumat amaldorlari Gelsingforsda yangi tashkil etilgan parlamentning ochilishiga yig'ildilar. Snellman u erda bo'lgan va ma'ruzani o'qigan. "U buni shvedlar davrida Finlyandiya rasmiylarining tarixi bilan boshladi: - Shvedlar ajoyib odamlar: aqlli, halol, olijanob, do'stona, quvnoq va madaniyatli. Men shvedlarni hurmat qilaman. Ularning orasida mening ko'p qarindoshlarim bor, do'stlarim. Shvetsiyaga eng yaxshi tilaklarimni tilayman. Ammo men kambag'al, e'tiborsiz qolgan mamlakatimiz endi Shvetsiya hukmronligi ostida emasligidan xursandman. Xalqimizning Shvetsiya davlatidan emas, balki Shvetsiyadan ozod qilinishini mamnuniyat bilan qabul qilaman. mansabdor shaxslar. Finlyandiyada shved ma'murlari nima edi? "Ular ikki baravar yomonlik edi: bizning xalqimiz uchun yomonlik va Shvetsiya hukumati uchun yomonlik. Bu har qanday hukumat uchun yomon edi. Shvetsiyadagi amaldorlar aqlli, halol va mehnatsevar odamlar, ammo Shvetsiya hukumati ko'pgina rasmiylarning xavfli xatolarini takrorladi, mamlakat ichkarisidagi rasmiylar, bu viloyatlarga, jamoat donorlariga topshirildi, ular bizning mamlakatimizda bunday bo'lmagan. Barcha xalqlar singari, shvedlarning boy va zodagon oilalarida ham yomon bolalar bo'lgan: dangasa, yaramas, ahmoq, degeneratlar, ichkilikbozlar, buzilgan do'stlar. Ular barcha maktablardan haydalgan. Ular hech qanday xizmat uchun qabul qilinmagan - na ofisda, na savdo idoralarida. Ular biron bir ish bilan o'z-o'zidan kurashishga qodir emas edilar: ular ishlashni xohlamadilar, lekin ichkilikbozlik va beparvolik bilan pul sarflashdi. Bunday johil va dangasa odamlarni nima qilish kerak? Ota-onalar va qarindoshlar, agar ular orasida nufuzli shaxslar bo'lgan bo'lsa, bu yoshlarni Finlyandiyada amaldor qilib tayinlashdi. Siz ushbu rasmiylarning mingtasi va ehtimol ikki mingtasi qilgan ishlarini tasavvur qilishingiz mumkin! Gimnaziyaning ikki yoki uch sinflarida o'qigan, dangasa, axloqi

buzilgan, Finlyandiyada ular ish joylariga qaraganda boy restoranlarda va barcha ko'ngilochar muassasalarda ko'proq vaqt o'tkazishgan. Ular xohlamadilar va qanday ishlashni bilishmadi. Ular qo'pol, o'qimagan edilar. Xizmat sust. Mahalliy aholiga kibr bilan munosabatda bo'lishdi. Ular xizmatga kech kelishdi, erta ketishdi. Xizmatda, qoida tariqasida, ular qahva ichishdi, chekishdi, gazeta o'qishdi, do'stlari bilan suhbatlashishdi. Ularning oldiga ish bilan kelganlar har doim uchrashuvni uzoq kutishgan. Qo'pol yordamchilar odamlarga baqirishdi: - Xo'jayin band. Kutmoq! Agar bunday "xo'jayin" ga borish imkoni bo'lsa, u holda tez-tez ahmoq va uyqusirab turadigan uyqudan chiqib, u shishgan kurka kabi mehmonni qabul qildi. Odatda u so'zini to'xtatib, oxiriga quloq solmay, qo'pollik bilan: Ertaga kel! Men bugun bandman. - Meni tinglang, men mehmonman. Ertaga! "- kurka yanada balandroq baqirdi. Kutishga pulim yo'q ... Men sizga aytdim: ertaga! Chiqib keting! Kechasi fohishaxonalarda sharob daryodek oqardi. Yuqori maoshli ayollar ularning atrofida to'planishdi. Bularning barchasi juda ko'p pulni talab qiladi. Ushbu to'lqinlarda munosib odamlarni dahshatga soladigan narsalar sodir bo'ldi. Ular: - Bu nima? Stokgolm bunga qanday yo'l qo'yadi?! Bu qancha davom etadi? Aholi zarar ko'rdi. Shikoyat qilingan. Yaxshi emas edi. Bu g'azablandi. O'zi axloqsiz, yaramas bo'lib qoldi. U aytdi: Agar rasmiylar buni qilsalar, men yuzaga keladigan imkoniyatni boy bermayman! Endi, Xudoga shukur, unday emas, deb davom etdi Snellman. «Biz oz-ozdan, oz-ozdan, biz hamma joyda o'zimizning fin rasmiylarini tayinlaymiz yoki mahalliy shvedlardan eng yaxshi odamlarni saylaymiz. Biz yangi sharobni yangi meshlarga quyishimiz mumkin. Yangi vaqtni qadrlang. Boshidanoq ishlang. Eski ruhdan asar ham qolmaguncha haydab chiqaring. Yangi, bizning fin an'analarimizni yarating. Aholi sizning parazitlar emas, balki odamlarning xizmatkorlari, homiylari ekanligingizni ko'rsin.

Sizga zerikarli chivinlar deb murojaat qilganlarga qaramang, iloji boricha har doim harakat qiling va barchani yarim yo'lda uchrating. Odamlarga xabar bering, agar biror narsa qilinmasa, bu siz istamaganingiz uchun emas, balki siz qila olmaganingiz uchun imkoniyat yo'q edi. Shuni yodda tutingki, siz mansabdor shaxslar, bir vaqtning o'zida ruhoniylar va xalq o'qituvchilari kabi xalqning o'qituvchisiz. Siz adolatsizlikning asosiy o'qituvchisi kimligini bilasizmi? "Snellman chuqur kinoya bilan gapirdi." Rasmiylar! Qonun vakillari! Ular odamlarni qonunlarga bo'ysunmaslikka o'rgatishadi. Shuning uchun, yangi Finlyandiya nomidan, sizdan, qonun egalari, fuqarolarimizga qonun ustuvorligini anglashda yordam berishingizni so'rayman. Yoki undan ham ko'proq, chuqur ichki adolat tuyg'usi. Snellmanning nutqi yolg'iz emas edi. Butun mamlakat bo'ylab aholining o'zi qattiqlashdi, ammo ularning rasmiylariga katta ishonch bilan. Bir-ikki avloddan so'ng Finlyandiya byurokratiyasi qayta tug'ildi, u yanada aqlli va axloqiy bo'lib qoldi. Misol tariqasida xizmat qilishi mumkin. Aholi ular bilan faxrlanar va ularni hurmat qilar edi.

KAZARMA

Konstitutsiyaga ko'ra, Finlyandiya, hatto shvedlar davrida ham o'zining pochta aloqasi va o'z pul tizimiga ega edi. Uning o'z armiyasi ham bor edi.% 2 Finlyandiya Rossiya tasarrufiga o'tganida ham xuddi shunday bo'lib qoldi. Pul tizimi, pochta aloqasi, keyinchalik temir yo'llar, mintaqaviy va mahalliy boshqaruv - bularning barchasi finlyandiya bo'lib qoldi. Kichik Finlyandiya armiyasi ham omon qoldi. Shvedlar ostida hamma narsa aslida shvedlarning qo'lida bo'lganligi bilan, ruhiy jihatdan shvedlar edi. Finlar shved hukumati va shved madaniyatini urug'lantirish uchun ishlab chiqilgan tirik o'g'itdan boshqa narsa emas edi. Suomining Rossiya boshqaruviga o'tishi bilan finlar asta-sekin, lekin qat'iy ravishda o'z erlarining egalari sifatida

o'zlariga tegishli joylarni egallay boshladilar. Bu pastdan boshlandi. Davlat maktablarida, keyinchalik - shved o'qituvchilarining o'rta va yuqori darajalarida, fin o'qituvchilarining onasi bo'ldi. Fin ruhoniylari, sudyalari va shifokorlari va amaldorlari tobora ko'payib bordi. Kichik Finlyandiya armiyasi ham ruhan finga aylandi. Ushbu armiyadagi askarlarning aksariyati shvedlar hukmronligi davrida finlar bo'lgan, ammo bu shved harbiy botinkasi uchun faqat fin terisi edi. Oliy qo'mondonlik, uning ruhi, ofitserlarning askarlarga munosabati, hammasi shved edi. Shvedlar jasur xalqdir. Shvetsiya qiroli Gustav-Adolf ham islohotlar davrida Rossiyada Buyuk Pyotr davridagi Karl XII singari shved qo'shinini ulug'ladi. Butun Evropaga.4 Ammo Shvetsiyaning harbiy qudrati, haqiqatan ham, boshqa mamlakatlarda bo'lgani kabi, aristokratik, o'ziga xos, imtiyozli kasta edi. Zobitlar amaldorlarga, savdogarlarga va ziyolilarga past nazar bilan qarashgan. Odamlar - quyi qatlamlar, askarlar - qo'pol, qattiq intizomda saqlanishi kerak bo'lgan to'p ozuqasi edi. Old qism, paradlar va kazarmalardan tashqari, zobitlar boshqa narsalar haqida bilishni xohlamadilar. Biz bo'sh vaqtimizni ichishga, karta o'ynashga, eng yaxshi holatda raqsga sarfladik. Ularning aksariyati kam ma'lumotli edi. Ular deyarli hech narsani o'qimaydilar. Ular hech qanday jamoatchilikka ega emas edilar, ammo manfaatlari ham yo'q edi. Ular shivirlashni va qurol bilan tahdid qilishni yaxshi ko'rishardi. Juda yaxshi edi. Tantanali formada kiyingan. Ajoyib salon edi - xalq kavalierlari, g'ayrioddiy raqqoslar. Ammo, eng muhimi, ular ichishgan va karta o'ynashgan. Ular askarlarga nisbatan qo'pol munosabatda bo'lishdi, ko'pincha shunchaki qattiqqo'l edilar. Ular askarlarni chaqirgandek "kazarmadagi mollarni" xor qildilar. Snellman boshchiligidagi yosh fin ziyolilari o'zlarining armiyasidagi vaziyatga, askarlar ta'limiga jiddiy e'tibor berishdi. Gimnaziya va hatto universitetlarning ko'plab eng yaxshi bitiruvchilari o'qishni tugatib, harbiy maktablarga o'qishga kirdilar, so'ng

armiyaga borib, u erda o'z fanlarini o'rganish bilan birga besh, olti, hatto o'n yil xizmat qildilar. Snellman ularning fikrlari va his-tuyg'ularining vakili bo'lgan va talabalar va yosh zobitlar bilan uchrashuvlarda u gazetalarda so'zlagan va yozgan: - Armiya odamlar uchun eng yaxshi, eng minnatdor va eng mas'uliyatli maktabga aylanishi mumkin. Esingizda bo'lsin: butun mamlakat aholisi orasida minglab sog'lom odamlar ko'pincha hayotlarining eng yaxshi paytlarida eng chekka joylardan tanlanadi. «Ular oilalaridan, odatdagi ishlaridan tortib olinadi va baraklarda uzoq vaqt davomida minglab to'planadi. Bu erda ular ovqatlantiradi, kiyinadi va har tomonlama qo'llab-quvvatlanadi. Agar ular ko'pincha hatto o'lchovsiz ishlashga majbur bo'lsalar, u holda uyga qaytgandan keyin bu ko'nikmalar ularga foyda keltirmaydi. "Hatto eng madaniyatli xalqlar ham, afsuski, hanuzgacha qanday qilib tinch yashashni bilishmaydi, - dedi Snellman." Qadimgi yovuzlik va o'g'irlikka bo'lgan ishtiyoq to'satdan ulardan chiqib ketdi, xuddi qirg'oqni tezda suv bosgan jahldor dengiz singari. O'zingizni suv omborlari toshqinlaridan himoya qilishingiz kerak. Har qanday armiya - minglab qahramonlarining ko'kragi bilan Vatan chegaralarini qo'riqlaydigan qimmatbaho tirik suv ombori. Uning orqasida u o'z xalqini tinchlik va bepul mehnat bilan ta'minlaydi. Armiya - bu maxsus qurbonlik monastiri buyrug'i, dedi Snellman. - Va biz, tinch aholi, har bir qum donasi tirik odam bo'lgan tirik suv omborlarimizni qadrlash va hurmat qilishni etarli darajada bilmaymiz. Va agar kerak bo'lsa, minglab bu qum donalari biz uchun, tinch hayotimiz uchun ketadi va o'ladi. Agar biror joyda - ko'chada, dalada, do'konda, hatto tavernada - men ofitser yoki askarni uchratsam, ularga xushmuomalalik bilan salom aytishni istayman. Men ularga mehribon tabassum bilan murojaat qilmoqchiman: - Aziz! Qarindoshlar! Qimmat! Biz tufayli, men tufayli siz o'zingizni Vatanni himoya qilish uchun mashaqqatli xizmatga bag'ishladingiz. Sog 'bo'ling! - O'zingiz o'ylab ko'ring, - davom etdi Snellman, - kazarmadagi har bir askar jonli

marvariddir. Va har yili bunday tirik xazinalar minglab. Ular uzoq vaqt birga bo'lishadi ... Bu tirik olmoslar, bizda bo'lganlaridan keyin, uyga tiralgan yoki hatto singan holda qaytib kelishlari nafaqat haqoratli, balki gunohkor ham bo'lar edi. "Bizning yangi Finlyandiya armiyamiz ruhda, axloqda, rivojlanishda va kazarmadagi askarlar xizmatining natijalarida yangi bo'lishi kerak", dedi yangi yosh ofitserlar, fin xalqi va Snellmanning ruhiy talabalari ilhom bilan. - Askarlar barak mollar emas. Bu askar bizning ona yoshligim uchun tarbiyalash uchun yuborgan bizning eng yosh, etarli ma'lumotga ega bo'lmagan birodarimiz. Xizmat tugaganidan keyin u uyiga qaytgach, vatan mendan so'raydi: - Siz kimni tayyorladingiz? Men sizga ishonib topshirgan yuzlab va minglab yosh, yashil yigitlarni qanday qilib ozod qildingiz? Ofitser nafaqat askar uchun birodar. Urushdagi nafaqat uning katta o'rtog'i. Soldier o'qituvchi ofitseri. Uning tarbiyachisi. Zobitning vijdoni va askarning tanasi (uning sog'lig'i) va askarning boshi (uning aqli, miyasi) va askarning yuragi, uning ruhi (fe'l-atvori), vijdoni, tushunchasi to'g'risida hayot, odamlarga, ota-onalarga, hayotga munosabat. Va o'zlarining vazifalarini shunday tushungan yosh Finlyandiya zobitlari, yangi Finlyandiya armiyasining ishchilari, xizmat qiyinchiliklaridan qo'rqmay, hayrat bilan gapirishdi: - Xo'sh, keyin nima bo'ladi? Biz o'z vatanimizga nafaqat urushda, balki foydali bo'lishimiz mumkin. Biz barakda bo'lgan vaqtimizda odamlarga xizmat qilishimiz mumkin. Har bir askar bilan doimiy aloqada. Ilgari, "kazarmalar" so'zining o'zi ko'pincha iflos so'z sifatida qabul qilingan: - O'zingizni tuting: siz kazarmada emassiz! Barakka o'xshash hid. - Barak uni buzdi ... Endi barak boshqacha bo'lishi mumkin va o'zgarishi kerak, - deb ishonishadi yosh fin zobitlari. maktab. Keling, uni xalq universiteti qilaylik. Askarlar barakni eslashdan xursand bo'lishadi. Odamlar mag'rurlik bilan ka haqida gapira boshlashadi- Biz barakni ommabop zarmaga aylantiramiz: - Barak buni tuzatdi. Uni baraka tarbiyalagan: uni rivojlantirgan,

epchil, halol, mehnatsevar, xushmuomala, yordamchi, ozoda bo'lishga o'rgatgan. Shunday qilib Finlyandiya zobitlari g'azab bilan o'zlarining kazarmalardagi katta havoriylik missiyasini boshlashdi. Ular o'zlari ustida qattiq ishlashdi. Biz har bir qadamni kuzatib bordik. Ular butun hayotlarini barakda tikladilar. Ilgari, shvedlar davrida, barakda iflos va noqulay edi. Ularda jasad ruhi hukmronlik qildi. Havo eskirgan va nordon edi. Askarlar tartibsiz kiyinishgan edi. Biz ochlikdan azob chekayotgan edik. Ular ko'pincha yomon ovqatlanishdan kasal bo'lishgan. Oqsoqollar ularni hamma narsada talon-taroj qildilar: ovqatda, kiyimda, poyabzalda, isitishda, hatto binolarni jihozlashda. Ularga nisbatan qo'pol muomala qilingan. Eng jirkanch la'natlar tez-tez uchraydigan xizmatlar edi. Endi hamma narsa tubdan o'zgardi. Barak olib tashlanmoqda. Ular doimiy ravishda ventilyatsiya qilinadi. Bo'sh vaqtlarida binolar atrofiga maysalar ekilgan, hovlilarga gullar ekilgan. Idishdagi gullar barakda. Derazalarda pardalar bor. Pollarda gilamlar, eshiklarida gilamchalar bor. Kirish joyida ular oyoqlarini yaxshilab artib olishadi. Poyafzal va kiyimlar ham tozalanadi. Askarlar haftasiga bir marta hammomga borishadi. Tashqi tozalik bilan birgalikda ular ichki tozalikka g'amxo'rlik qilishadi. Qadim zamonlardan beri mastlik va shvedlarni qo'pol ravishda suiiste'mol qilish to'g'risida so'zlar bor edi: "Shved kabi mast". - Shved askari singari qasam ichadi. Darhaqiqat, shvedlar barakda bo'lganlarida, ular juda ko'p ichishgan va jirkanch odobsizlik doimo eshitilardi. Askarlar qasamyod qildilar, ofitserlar qasam ichdilar, generallar qasam ichdilar. Ular g'azablanib qasam ichishdi, do'stona suhbat davomida qasamyod qilishdi. Ular jirkanch qasamyod qildilar. Jirkanch zo'ravonlik onani ham, Xudoni ham, Masihni ham, quyoshni ham, osmonni ham ayab o'tirmadi. Eng shafqatsiz la'natlarning oqimi to'kildi. Finlyandiya yosh ofitserlari barakalarida sovundan foydalanishni boshladilar. Ertalab, kechqurun va har ovqatdan oldin o'z askarlariga dars berdi qo'l yuvish. Ular

sochiqlar, tish cho'tkalarini olib kelishdi. Ular ularga tishlarini qanday yuvishni o'rgatishdi. Askarlarga og'zini toza saqlashni o'rgatishganda, ular tilning sofliigi, nutq sofliigi haqida gapira boshladilar. Avvalo, ularning hech biri qasam ichmadi. Ular qat'iy edilar. Ular askarlarga hech qanday yaxshilik berishmadi. Ular qat'iy intizomni talab qildilar, ammo askarlarni suiiste'mol qilmaslik. Ilgari, nafaqat askarlar, balki ko'pincha yaxshi oilalardan bo'lgan ofitserlar ham bu jirkanch suiiste'mollikni o'ziga xos jasorat, nafislik, harbiy xizmatning ajralmas qismi sifatida namoyon etishgan. Ko'cha janjalidagi qandaydir mutaxassislar paydo bo'ldi: ular har xil yo'l bilan iflos qasam ichishlari mumkinligi bilan maqtanishdi. Finlyandiyaning yosh ofitserlari hayotga yangi modalarni g'ayrat bilan tatbiq etdilar. Ular: Barak - ruhoniylar uchun cherkov nima biz uchun barakdir. Bu erda siz ayollar kompaniyasidan ko'ra ko'proq o'zini tutishingiz kerak. Shunday qilib, bu yosh zobitlar so'zlari bilan ham, misollari bilan ham askarlarga ta'lim berishdi - bu bizning umumiy oilaviy uyimiz. Bu bizning bo'limimiz. ommaviy: Barakni mast pabga yoki uyga aylantirmang. Erga tupurmang, polni toza tuting. Qattiq la'natlarni havoga tupurmang, tilingiz pokligi va o'rtoqlaringizning quloqlari tozaligiga e'tibor bering. Qattiq qarg'ish itning hurishidan yomonroqdir. Bu aqliy va umumiy axloqiy madaniyat etishmasligidan dalolat beradi. Agar siz o'z mahoratingizni namoyish qilmoqchi bo'lsangiz, olijanob va chiroyli boshqa yo'lni toping: - Sport bilan shug'ullaning. Chiroyli va uzoq vaqt suzishni o'rganing. Tezda konkida uching. Kurashda epchillik bilan raqobatlash. bu va uzunligi bo'yicha. burp in high - Qo'shiq aytishni, u yoki bu asbobda chalishni o'rganing. Chiroyli raqs qilishni o'rganing. - Jamiyatda o'zini tutishni o'rganing. Qiziqarli suhbatdosh bo'lishga harakat qiling. Maslahatlar o'qing va tinglang. Ularni eslang. Shu tarzda yosh ofitserlar eng g'amxo'r o'qituvchiga aylanishdi. Harbiy harakatlar bilan bir vaqtda ularning har biri askarlarni o'qitish uchun bir-ikki soat ajratdilar. Ular urush

o'yinlari, partiyalar, o'yin-kulgilarni tashkil qildilar. Ular askarlarga ashula va musiqa to'garaklari, raqs kurslari, rasm to'garaklarini qanday tashkil qilishni o'rgatishdi. Savodxonlikda zaif bo'lganlarga talabalar kabi munosabatda bo'lishdi. Kechqurun o'qidik. Ular bilan suhbatlar. Eng yaxshisini o'qing turli millatlarning hikoyalari, qahramonlarning sarguzashtlari va ekspluatlari haqida qiziqarli hikoyalar. Ular ekranda rus va dunyo tarixidan noaniq rasmlarni namoyish etishdi. Ular Suomi va boshqa mamlakatlarning shaharlari va go'zal manzaralarini namoyish etishdi. Ko'pchilik har bir askar uyga qaytgach, qanday qilib vatan manfaati uchun xizmat qilishi mumkinligi haqida tez-tez gaplashardi. - U erda odamlar teshiklarda mol kabi yashaydilar. Ular nimani ko'rishadi va nimani eshitishadi? Va siz ham tuynukdagi mollarga o'xshab qolasiz: agar yana mollar singari qurt teshiklariga qaytsangiz, uyalasiz. Yangi hayotning xabarchilari bo'ling. Boring va cho'lingizda uyqusiz aqlni uyg'oting. Yangi qo'riqchi bo'ling. Tinch madaniy mehnat gvardiyasi. Har bir armiyada ayniqsa sharafli polklar mavjud. Qahramonlarning javonlari. Va ular o'zlari va boshqalar ularni "o'lim javonlari" deb atashadi. O'lim gussarlari, o'lim ajdarlari, o'lim o'qlari va boshqalar. Bu shuni anglatadiki, agar kerak bo'lsa, ular jangda o'lishga tayyorlar, bir umrga. Ular haqiqiy qahramonlar. Ammo vatan uchun o'lish vatan uchun yashashdan kam bo'lmagan qahramonlikdir. O'qitish, Vatan ravnaqi uchun, xalqimiz ravnaqi uchun mehnat qilish. - Qanday qilib erni ishlov berasiz, u qanday ekilgan, don qanday yig'ib olinadi? Sut mahsulotlarini qanday ishlab chiqarasiz, o'rmon mevalari qanday yig'iladi? Siz qanday qilib hunarmandchilik qilasiz? - Erlaringiz xotinlariga qanday munosabatda bo'lishadi? Ota-onalar farzandlarini qanday tarbiyalaydilar? Mana, odamlar aql-idrok bilan o'ylaydigan mamlakatlarda hamma qanday ishlaydi. Nega hamma ingliz matolari, chex stakanlari, golland baliqlari, irland qo'ylari, frantsuz vinolari, daniya moyi, Bryussel to'rlari, shveytsar sigirlari, amerika toklari, rus mo'ynalari va

terilari, shved kartonlari va shved gugurtlarini maqtaydi va qimmatga to'laydi? Chunki u erda ushbu tovarlarning barchasi yanada chiroyli, chiroyli qilib yaratilgan. Buni biz bilan bir xil qilish uchun barcha sa'y-harakatlaringizni qiling, - yosh fin zobitlari o'z askarlariga doimo maslahat berib turdilar. Ularga izoh berib, Finlyandiyada bunga qanday erishish mumkinligini o'rgatdi.- Kim buni qiladi? Qishloqdagi o'qimagan otalaringizga va ukalaringizga kim o'qitadi? Botqoqlar va zich o'rmonlar o'rtasida joylashgan uzoq joylarga kim etib boradi? - bu oliyjanob o'qituvchilar o'z askarlaridan so'rab, eshitdilar: Siz! Avvalo, siz! Shunda sizning qishloqlaringiz, ota-ona vatani sizni barakda uzoq vaqt ushlab turishingizdan hech narsani yo'qotmaydi. Aksincha, siz ularga qimmatbaho o'lja bilan qaytasiz. Bilan olib keling katta foiz. Siz barakka o'tin kabi keldingiz va tirik nur sifatida, qudratli, mo'jizaviy iliqlik sifatida qaytasiz. Va shuning uchun Finlyandiya armiyasining yosh zobitlari Suomi tabiiy boyliklaridan mahrum bo'lib, o'zlarining yovvoyi hayotida bitta buyuk madaniy kuchga aylanishdi. Mamlakatda, xuddi katta fabrikada bo'lgani kabi, minglab aqlli mashinalar ishlay boshladi. Askarlar armiyadagi katta o'rtoqlarini qadrlashdi. Ularni yaxshi ko'rar edi. Xizmat paytida ular ularni xafa qilmaslikka harakat qilishdi; o'zlarining cheklanmagan, norozi o'rtoqlarining xatti-harakatlarini o'z zimmalariga oldi. Vatanga qaytib, askarlar ko'pincha ofitserlarga xat yozishdi. Harbiy xizmatni minnatdorchilik bilan esladik. Ular ularga endi hayotga boshqacha, boshqa ko'z bilan qarashlarini aytishdi. Ular o'zlarining rejalari, niyatlari haqida yozdilar. Biz ulardan maslahat kutdik. Ular kitob va gazeta sotib olishda yordam so'rashdi. Butun mamlakat bo'ylab, eng chekka joylarga qadar, kazarma aholisi va aholi o'rtasida ajoyib, iliq ma'naviy aloqalar rivojlanib bordi. Barak katta to'quvchilik ustaxonasiga aylandi, u erda yangi, madaniy jihatdan mustahkam va madaniy jihatdan go'zal xalq hayotining tuvali yaratildi. Barak odamlar uchun qo'rqinchli bo'lishni to'xtatdi.

Ular barakni qadrlay boshladilar. Shahar va qishloqlarda otanalar o'zlarining yengiltak, yaramas yoki yomon muomalali o'g'il yigitiga qanday qilib aytayotganlarini eshitish mumkin edi: qachon, nihoyat, sizning armiyangizga borish vaqti keladi? Balki barak sizni tuzatar? Va Barakdan bir yigit tarbiyalanadi, - dedi qo'shnilar.- U erdagi eng yomon odamlarni odam qiladi. Pekka Yuksenni eslang, Rudyu Atonenga qarang: ular umuman yo'qolganga o'xshab qolishdi. Ular armiyadan qaytgach, ikkalasi ham namunali yigitlarga aylanishdi. O'g'illarimiz ham shunday bo'lishini istardik. Ma'lum bo'lishicha, barak yoshlarni bizdan ko'ra, oilamizga qaraganda yaxshiroq tarbiyalaydi. - Ha, ha, ha, - dedi oqsoqollar. - Darhaqiqat, biz ko'r edik. Ular tushunmadilar. Biz yomon yashadik. Xudoga shukur, yangi odamlar yangicha yashashni boshlaydilar: ular hayotlarini yaxshiroq, aqlli va chiroyli qilib tartibga soladilar. Barakning o'zi ruhiy va axloqiy jihatdan pishdi. Yaxshi xamirturush xamirni ko'targani kabi, odamlarni aqliy va axloqiy jihatdan ko'targan.

FUTBOL

Napoleon Frantsiyada hokimiyat tepasiga kelishi bilan Evropada urush to'xtamadi. Napoleon tom ma'noda barcha Evropa davlatlari bilan kurashdi, uning asosiy vazifasi kuchli Angliyani mag'lub etish edi. Ammo Angliya ham Napoleonni mag'lub etishga urindi. Napoleon Rossiyani urush bilan ham tahdid qildi. Shuning uchun 1808 yilda Rossiya Napoleon bilan urush bo'lsa, qo'llarini bo'shatish uchun Shvetsiya bilan urushni tugatishga shoshildi. 5 Va u chiqib ketdi. Napoleon Rossiyaga qarshi yigirma xalqni to'plab, Moskvaga etib bordi va u erda g'oyib bo'ldi. Boshini va ko'kragini rus xalqining ko'kragiga o'ldirdi. U Frantsiyaga to'liq mag'lubiyat bilan qaytdi. To'g'ri, u hali ham o'z kuchi va shon-sharafini tiklash uchun harakat qildi, ammo Angliya Napoleonga qarshi butun Evropani ko'tarib chiqdi va u nihoyat mag'lub bo'ldi. Ular uni Aziz Yelena orolida

qamoqqa tashladilar. Napoleon bilan davom etgan doimiy urushlardan charchagan Evropa xalqlari Angliya shuncha balolarni sodir etgan shaxsni tinchlantirganidan xursand edilar. Ular Angliyaning buyuk energiyasiga minnatdorlik bilan bosh egdilar. Ular Angliyaga qoyil qolishdi va unga taqlid qilishga harakat qilishdi. Biz inglizlarga o'xshab qolishga harakat qildik. Ingliz tilining hammasi moda bo'lib qoldi. Ammo, yoshi ulug'larga taqlid qilishga intilayotgan bolalar va etuk bo'lmagan yoshlar bilan sodir bo'lganidek, hamma narsa xatolardan boshlanadi, hatto illatlar: ular chekishni, past darajadagi spirtli ichimliklarni ichishni, basda gaplashishni va oxirgi so'zlar bilan ta'na qilishni boshlaydilar. Kichkina, madaniyatli yosh, aqlan etuk bo'lmagan xalqlar bilan ham shunday edi. Ular ingliz tilining barcha tashqi, ko'pincha kulgili va xunuk xususiyatlarini o'zlariga olishdi. Buralgan ingliz turmush tarzining yomon nusxalariga aylaning. Kattalar, boy odamlar inglizlar singari yugurish uchun juda ko'p pul sarfladilar. Ular ingliz tilida viski va soda ichishgan. Ular inglizcha kesilgan kostyumlarni kiyishdi. Biz soch oldirdik va boshiga "inglizcha namuna" qildik. Yoshlar ingliz sporti bilan shug'ullana boshladilar, asosan ingliz sportining eng yomon turlari: futbol, to'p tepish. Butun Evropada maktabni hali tugatmagan yoshlar orasida futbol o'ziga xos dinga aylandi. Barcha mamlakatlarda minglab odamlar futbolga sig'inishni yaratdilar. Biz u bilan birga yugurdik. Ular buni fanga, san'atga aylantirdilar. Kambag'al, johil, qo'pol ko'cha matbuoti bu o'spirin ehtirosiga yopishib oldi. Uni ekspluatatsiya qildi. Maxsus sarlavhalarni boshladi. U deyarli har kuni bufalo oyoqli qahramonlarning sharhlarini nashr etdi. Snellman davrida Finlyandiya shunga o'xshash narsa yuz bergan. Finlyandiya yoshlari hali jiddiy aqliy mehnatga o'rganmagan. Hali ham yuqori g'oyaviy qiziqish yo'q edi. Xalqning shvedlarga nisbatan nafrati va ularga qarshi milliy kurash Finlyandiyaning Rossiyaga qo'shilishidan keyin o'z ma'nosini yo'qotdi. Finlyandiya bo'sh, sog'lom va afsuski,

dangasa yoshlar futbol bilan shug'ullanishdi. Futbol, ma'naviy yuqumli kasallik singari, Finlyandiyada shahar yoshlarining barcha qatlamlarini qamrab oldi. Navbat katta qishloqlarga etib keldi. Futbol modaga aylanib, butun avlodning fikrlari va qalbini egallab oldi. Klublar va futbol tadbirlari kasal tanadagi sivilceler va mollar kabi, botqoqdagi chivinlar kabi paydo bo'ldi. Ushbu jamiyatlar shahardan shaharga sayohat uyushtirgan, gugurtlar uyushtirgan. Biz boshqa mamlakatlarga o'ynash uchun bordik. Ko'p pul sarflandi. Eng yaxshi yoshlik, maktab kunlaridan keyin behuda vaqtni behuda o'tkazdik. Ruhning harorati o'chdi. Buffalo oyoqlari zamonning mafkuraviy belgisiga aylandi. Snellman va uning do'stlari yoshlarning intellektual rivojlanishi buffalonlarning qalin oyoqlariga qanday almashtirilganligi bilan kelisha olmadilar. Ular butun avlodning aqliy va ma'naviy qashshoqlashishiga jiddiy qarashdi. Muskulli kestirib, tizzalari va oyoqlari bo'lgan bu qahramonlar nima bo'ladi? - so'rashdi Suomining madaniy uyg'onishi havoriylari. - Keyingi hayotda ular bilan nima bo'ladi? Ular qanday yangi ma'naviy ne'matlarni o'z vatanlarini boyitadilar? Snellman va uning do'stlari bir paytlar buyuk Servantesning "Don Kixot" ning ajoyib kitobini qanday yozganini esladilar, u erda ispanlarning noma'lum qahramonlar-ritsarlarining sarguzashtlarini tasvirlaydigan ahmoqona, qo'pol romanlarni o'qish bilan shafqatsiz masxarasini shafqatsizlarcha masxara qildilar. Ko'rinib turibdiki, ahmoqona romanlarni o'qishga butun mamlakatning ahmoqona hayronligi befarq emas edi, chunki Ispaniyaning eng buyuk dahosi unga qarshi kurashishni zarur deb hisoblagan edi, - deb ta'kidladilar Snellman va uning do'stlari.- Servantes Ispaniyada butun o'quvchilarning maftunkorligini ko'rdi. ahmoqona uydirma romanlar bilan mamlakatdagi barcha savodli odamlarning aqliy dangasaliklaridan dalolat beradi. Odamlar o'z vatanida yaxshi hayot uchun g'amxo'rlik qilishni xohlamaydilar. Ular o'z xalqlarining iqtisodiy, aqliy va ma'naviy yaxshilanishi uchun ishlashni xohlamaydilar. Shu ma'noda ular yalang'och! Na

ularning fikrlari, na qalblari va na irodalari to'g'ri yo'nalishga yo'naltirilgan. Ular ishlashni xohlamaydilar! Odamlar o'zlarini qanday aldaydilar. Kunlar, oylar, yillar uzoq voqealar yozilgan romanlarni o'qishga sarflanadi. Ular biznes bilan shug'ullanayotgandek tuyuladi .. Va mamlakatda madaniyat xodimlari yo'q. Odamlarning aqli uxlab yotgan. Jaholat tarqalmoqda. Ommaviy qo'pollik va qashshoqlik kuchaymoqda. Mamlakat doimo qashshoqlashmoqda. Axloqiy, aqliy va iqtisodiy bankrotlikka yaqinlashish. Biror narsani o'rgangan, qaerdan mamlakat yordam kutishga haqli odamlar qaerda? Ular ahmoqona, ko'ngilochar ixtirolarni o'qish bilan mast bo'lishadi ... Afsuski, biz ajoyib yozuvchilarning ma'nosi va ahamiyatini bilmaymiz, tushunmayapmiz, deb maslahat berdi Snellman .. Bizning zamonimiz ham, xalqimiz ham o'zlarining Servanteslariga, ularning tezkorlari bilan o'zining yorqin sati bilan kerak - lilliputlar xalqi to'g'risidagi to'da. Liliputlar fikrlari, litiputlar siyosati, litiputlar ruhi bo'lgan odamlar haqida. Snellman va uning do'stlari bir qarorga kelishdi: bizda Servantesning dahosi yo'q, biz Svift bo'la olmaymiz, ammo aql va qobiliyatimiz bor ekan, biz ularning buyuk ishlarini o'z yurtimizda davom ettiramiz ... Vabo mikroblari, vabo va tifo ko'rinmas: ular kichik, ammo butun mintaqalarni yo'q qiladi. Shuningdek, jamiyat va odamlarning ma'naviy kasalliklari mikroblari mavjud. Ehtimol, ular vabo mikroblaridan ko'ra xavfli. Botqoqlar mamlakati bo'lgan Finlyandiya bezgak va sil kasalligi o'chog'i bo'lgan. Aholisi birinchisidan juda aziyat chekdi va tom ma'noda sil kasalligidan vafot etdi. Shvedlar bunga unchalik ahamiyat berishmadi. Endi Snellman davrida sil kasalligiga qarshi kurash olib borildi. "Shuningdek, fikr tüberkülozu, iroda tüberkülozu, ruh tüberkülozu, deb o'ylagan Snellman, bizning yoshlarimiz, deyarli barchasi, bu yuqumli ma'naviy sil kasalligiga chalingan. 5-15 yil ichida ijodiy hayot ostonasidan o'tishi kerak bo'lganlar orasida ruhiy sil kasalligining tarqalishiga befarq qarab bo'lmaydi. Biz kurashishimiz kerak. Bir paytlar

futbolchilarning katta bayrami tayyorlanayotgan edi - ularning etakchi jamiyatlaridan biri o'zining o'n yilligini nishonlamoqda. Terma jamoalar o'rtasida ajoyib uchrashuv bo'lib o'tdi. Uchrashuvdan so'ng tantanali konferentsiya bo'lib o'tdi. Namoyishlar bilan. Ko'plab sport turlari havaskorlari ishtirok etishdi. Ular orasida Snellmanning do'stlari ham bor edi. Snellmanning o'zi tanlovda ishtirok etgan eng yirik jamiyatlardan birining faxriy raisi bo'lgan. Konferentsiyada u shunday dedi: - Finlyandiyalik yoshlarimiz sport bilan shug'ullanayotganidan mamnunman. Turli va mazmunli jismoniy mashqlar katta tarbiyaviy ahamiyatga ega. Qadimgi yunonlar, donishmandlar xalqi, gimnastika, kurash, yugurish, uzunlikka sakrashni juda hurmat qilishgan. Jismoniy mashqlar tananing elastikligi va epchilligini rivojlantiradi. Ularning yordami bilan tanasi egiluvchan bo'ladi, yurish engil, harakatlar silliq. Shahar turmush tarzi, uzoq vaqt o'tirish bilan, ko'pincha tor va tiqilib qolgan xonalarda, tanani buzishi mumkin. Mushaklar yumshoq. Qon zaharlangan. Odamlar sustlashadi. Va bundan tashqari, hali ham o'ylamagan, asossiz uzoq muddatli maktab. Hayotiy bilimlarni maktab sxolastikasiga aylantirish. Kitoblar bilan miyaning haddan tashqari yuklanishi: yillar, ismlar, o'lchovlar, formulalar, o'lik qonunlar. - Germaniyada aksariyat maktab o'quvchilari ko'zoynak taqishadi. Ularning ko'zlari allaqachon zaif. Shaharlarda aksariyat bolalar umurtqa pog'onasi egri, ko'ksi cho'kib ketgan, oyoqlari ingichka, qo'llari zaif, yuzlari oqarib ketgan; charchagan ko'rinadi, havosiz o'simliklar kabi. Men odamlarni shahar tashqarisiga olib chiqmoqchiman. Ularni yugurishga, sakrashga, maysada kurashishga majbur qiling. Chuqur nafas oling. Yunonlar buni qilishdi. Biz ham buni qilamiz. Ammo Suqrot, Fidiy va Periklning zamondoshlari "9" Ortiqcha bo'lmasin! "Qoidasini hayotiy donolikning asosi qilib qo'yishdi. Bu shuni anglatadiki, haddan tashqari narsalarga hojat yo'q, biryoqlama, har bir narsa me'yorida, har bir narsa o'z vaqtida va o'z o'rnida. Bundan

tashqari, Suqrot, Esxil va Aristofanlarning zamondoshlari odamlarni aqliy mehnatdan ajratishni, ziyolilarning o'lik va zaifligini achchiq masxara qildilar. - "Aqlsizlikni madh et" o'lmas satirasining buyuk muallifi 51 kitoblarni donishmandlar, quruq nazariyotchilar deb ataganidek, shafqatsizlarcha tadpollarni kasting qiladi. - "Gulliver" Sviftning zukko muallifi lilliputiyaliklarning hayotini barcha jihatlarini masxara qilish uchun juda ko'p joy ajratadi, bu mitti odamlar o'zlarini katta odamlarga o'xshatib, qurbaqalar singari puflamoqda. Svift xuddi shu miqdordagi makonni, butun bir maxsus bobni xunuk hayotni, lilliputiyaliklarning xunuk moyilligini kinoyali tasvirlashga bag'ishlaydi. Lilliputlar - ingichka bo'yniga katta shishgan boshi va yelkalari tor odamlar. Ularning butun hayoti kitob formulalariga, geometrik chizmalarga muvofiq tartibga solingan va ular bilan hamma narsa jirkanch va xunuk bo'lgani kabi jirkanch va xunukdir. "Ammo men istamayman, - dedi Snellman, - shunda do'stlarimiz va men orzu qilgan kelajakdagi Suomimiz Liliputga o'xshab qolsin. Bizga midget kerak emas. Ammo biz finlarning oyoqlari kuchli, ammo miyasi zaif xalq bo'lishini istamaymiz. Quyida buvollarining oyoqlari, yuqorida esa qo'chqorlarning boshlari joylashgan; quti singari bo'sh, engil bosh suyagi, bunday rasm bizni xursand qilmaydi, bizning kichkina odamlarning buyukligi haqidagi orzularimizga javob bermaydi. - Siz Finlyandiyada futbol muvaffaqiyatiga qoyil qolasiz. Siz quvonch bilan baqirayapsiz, sizning Kuchli oyoq jamiyatingiz qo'shni davlatlar - Shvetsiya, Norvegiya, Daniya o'yinlariga taklif qilinganidan va Kuchli Oyoq uzoq Vengriyaga tashrif buyurib, u erda g'alaba qozonganidan faxrlanasiz. Sizning quvonchingiz meni baxtli qilmaydi. - Agar bizning aziz Suomimizda "Kuchli fikr", "Buyuk ish", "Sut ishlab chiqarish", "Eng yaxshi tuxum", "Tanlangan don", "Oq kanvas", "Toza vijdon", " yangi g'oyalar ", " mexanika g'ururi ", " to'yimli odamlar ". Men sizlardan, yosh finlar, nafaqat vengerlarni, balki nemislar va frantsuzlar va inglizlarni ham mag'lub etishlarini istardim. ilm-

fan, san'at, savdo-sotiq, hunarmandchilik, dono qonunchilik sohasida, o'z vatanini eng yaxshi tashkil etish uchun xalqning kurashida to'pni tepmasdan, balki boshi va yuragi va irodasi bilan. Futbolchilarning oyoqlari singan bu ajoyib kurashda siz unchalik uzoqlasholmaysiz. To'pni bosh bilan urish uchun kuchli peshona kerak, va eng ko'p qo'chqorda kuchli peshona. Qo'chqor boshi Finlyandiya yoshlari faxrlanadigan narsa ekanligiga amin emasman. Suqrot obrazini Geraklning yuzlab mashhur thuja bilan qidirib toping. Suqrot portretida donishmandning boshi, katta, katta peshonasi, miyaning idishi hayratlanarli. Aftidan, miyamiz peshonaga sig'magan, u erda tor bo'lgan, juda katta. Sokratning peshonasi va boshi mana shunday. Endi Gerakl haykaliga qarang. Avvalo, qadimgi yunon afsonalari qahramonining qudratli, og'ir, mushak qiyofasi bizni hayratga soladi. Mox tanasi jarlik kabi katta oyoqlarga suyanadi. Qo'llarning mushaklari dengizning bir-biriga bog'langan arqonlariga o'xshaydi. Keng yelkalar, baland ko'krak. Buqaning bo'yni va boshi nomutanosib kichkina, peshonasi past. Hamma narsa sizning oldingizda intellektual yoki ma'naviy emas, ulkan jismoniy kuch borligidan dalolat beradi. Gerkules kuchli konstitutsiya, kuchli suyaklar, kuchli muskullar odamidir, lekin u buyuk aqlli, fikr va ruhning ritsari emas. - Men sizga Sokrat yoki Gerakl boshini tanlashingizni maslahat bermayman. Sizga maslahat beraman: Bufalo oyoqlarini ta'qib qilish va Sokratning boshiga g'amxo'rlik qilishni unutish. Tosh kabi qattiq qo'chqor peshonasida qolmang. Qoidani eslang: o'ynang, lekin kamarlarga yotib oling. Yosh Finlyandiyaga faqat charm to'pni ta'qib qilishni biladigan odamlar kerak emas. U iqtisodiy, ijtimoiy, aqliy va axloqiy hayotning kuchli dvigatellariga muhtoj. Finlyandiya xalqi. - Madaniyatli xalqlar hayotini o'z hovlisidan, axlat qutilaridan o'rganishni boshlagan, baxtsiz charlatanlar, yetarlicha madaniyatsiz xalqlardan o'rnak olmang. Parijda ular shantan kafelarini o'rganishadi. Germaniyada ular pablardan boshlanadi. Angliyada ular futbol to'pini egallab olishadi.

Axtarish, izlash! Evropada ijod uyiga tashrif buyuring. Fikr ibodatxonalariga boring. Germaniyadagi minglab odamlar tomonidan Tugendbundni, Fazilat Soya-ni to'ldirgan yoshlarga taqlid qiling. 85 Ruhingizni rivojlantirish uchun ishlang. Qo'rg'oshinni eslang: "Sog'lom tanada, sog'lom ruhda". - Esingizda bo'lsin: sizning vazifangiz, Finlyandiya yoshlari, balandroq emas va og'ir to'pni haydash uchun bo'ynini bergan, ammo xalqingizni ko'tarish uchun balandroq bo'lgan. Vatanningizni tezroq rivojlantiring.

OTA-ONALAR VA BOLALAR

Snellman va uning do'stlari kelajakda Finlyandiyaning uyg'onishi uchun yoshlarning dono ta'limiga bo'lgan barcha umidlarini bog'lashdi. Yoshlik uning buyuk sevgisi va ayni paytda og'riqli joy edi. Snellman to'g'ridan-to'g'ri ko'zlarini yoshlarga urdi, lekin u har doim uni oqsoqollar oldida himoya qildi, ayniqsa, agar oqsoqollar har doimgidek va hamma joyda uni axloqsizligi uchun haqorat qilsalar yoki undan foyda yo'qligini ta'kidlasalar. Snellman oqsoqollariga shunday dedi: "Yoshligingizni ayblamang, yoshligingiz - siz uni tarbiyalagan yo'lingiz. Yoshlaringizni qanday tarbiyalaysiz? Bo'lishi mumkin emas! Onalar uyni saqlash, oshxona, xarid qilish, tozalash, yuvish bilan band. Otalar xizmat, savdo, biznes bilan band. Kechqurun ular tavernalarda va klublarda o'tirishadi, karta o'ynashadi. Bolalar bilan, o'zingizni ayblang. ular hech qachon o'qimaydilar - vaqt yo'q, ular bilan qiyin va zerikishadi. - Ular bolalar bilan gaplashishmaydi. Ularni hayoti qiziqirtirmaydi. Vaqt bo'lsa, ular ularni biroz silab, shirinliklar, o'yinchoq berishadi, so'ngra: - o'zing! - Boshqacha qilib aytganda, bu: - Ko'z oldimdan chiqib ket. O'zingiz xohlagan narsani qiling. Faqat bizni yolg'iz qoldiring. Bolalik yillari, bolaning aqli, qalbi beg'ubor o'tloq kabi, yolg'iz qolmoqda. Ularga yaxshi narsa sepilmaydi. Agar ular bolalar bilan yaxshilik, haqiqat, sevgi

haqida gaplashsalar, ular suyaklangan, zerikarli, g'alati so'zlar bilan gaplashadilar. Ular bolaning ongiga qanday qiziqish qilishni xohlamaydilar va bilishmaydi. Kelmanglar, bolalar! Ularning qabul qiladigan ruhini isitish uchun o'ynang. Ochig'ini aytganda, ota-onalari bilan birga bolalar, ko'plab xola va amakilar bilan birga uyda etimlar kabi o'sadi. Bolalar yaxshi ovqatlangan, kiyingan bo'lishi mumkin ular o'zlarining sog'lig'i haqida qayg'uradilar, lekin sog'liq, poklik va bolaning ongi va qalbining oziqlanishi haqida juda kam o'ylashadi. Darhaqiqat, farzandlarimiz qanday qilib o'zlaridan yomonroq bo'lib qolishmaganligi haqida o'ylash kerak. Bolalar o'sib ulg'ayganlarida, hamma narsani tushuna boshlaganlarida, hamma narsani eshitishadi, nimani his qilishadi, atrofda nimalarni ko'rishadi, oilada? Agar shahar va qishloqlarning ko'chalari va maydonlarida, uylarning hovlisida axlat va yuqumli chang uyumlari yotsa, hamma kvartiralarning toza saqlanmaganidan g'azablanmoqda, ammo o'sha joylarda sog'liq holati hech kimni ajablantirmaydi aholining tushkunligi, bu erda odamlar minglab odamlarning kasal bo'lib o'lishi. Buzilib ketish. Endi, ota-onalar, o'ylanglar va ochiqchasiga, yurakdan aytinglar: menga ayting: oilaviy muhit sizning bolalaringizning xarakteri tarbiyalanadigan va shakllanayotgan ruhiy va axloqiy jihatdan etarli? Bolalarga: "Yolg'on gapirma, aldamang! Bu yaxshi emas, bu jirkanch! Gunoh. Xudo buni sevmaydi, jazolaydi ". Va ular o'zlari yolg'on gapirishadi va aldashadi. Bir-biringiz bilan yolg'on gapiring. Boshqalarga yolg'on gapiring. Lryt bolalarga. Ular: "Siz hech kimga yolg'on gapira olmaysiz, qo'pol va yomonlik qilolmaysiz", deyishadi, lekin ular o'zlari qo'pol, yovuz va yolg'onchilardir. Ular bir narsani aytishadi, boshqasini qilishadi. Bolalar buni darhol sezadilar. Avvaliga ular hayron qolishdi. Ular qanday qilib o'zlari to'liq ishonadigan ota va onalari, qanday qilib o'zlarining so'zlari bilan aytganda, jirkanch, xunuk, gunohkor ekanligini tushunmaydilar. Shunda ular ota-onalar bir narsani aytishini va

boshqasini qilishini anglay boshlaydilar. Shunda bolalar ota-onalarini hurmat qilishni to'xtatadilar. Nima qilish yaxshi va nima yaxshi emasligi haqida ularning nutqlarini tinglamaydilar. Ular yaxshilik va yomonlik haqidagi nutqlarni zerikarli, keraksiz so'zlar sifatida tinglashadi. Ota-onalar doimiy ravishda hatto kichik bolalar ham ularga bo'ysunmasligidan, ularning qaysarligi, buzilganligidan shikoyat qiladilar. Farzandlarimizni kim birinchi bo'lib buzadi? Bizning so'zlarimizga ahamiyat bermaslikni ularga kim o'rgatadi? Biz o'zimiz, otalar va onalar. Bolalardan sevgi, hurmat va itoatkorlikni talab qilmang. Bunga tahdid qilish, suiiste'mol qilish, jazolash orqali erishaman deb o'ylamang. Bolalar oldida o'zingizni shunday tutingki, ular sizni hurmat qilsin, fazilatlaringizga ko'ra sizni sevsin. Muqaddas Kitobda yahudiy xalqining etakchisi Muso Horob tog'i yaqinidagi suruvni boqqani va butani yonayotgan, yonayotgan, yonayotgan va hech qanday yonmayotganini ko'rganligi haqida bir rivoyat mavjud. Injil masalida aytilganidek, Muso nima bo'lganligini so'radi. U butaga yaqinlashdi va bir ovozni eshitdi: - Muso, oyoq kiyimingdan tuflingni tashla. Siz turgan joy muqaddas zamindir. Ushbu Injil masalida odamlar va millatlar qandaydir buyuk ish qilishni rejalashtirayotgan bo'lsalar, hamma zamonlarda yashagan odamlar va millatlar uchun chuqur ma'noga ega. Masalda shunday deyilgan: Nopok qo'llar va oyoqlar bilan buyuk, toza va yorqin ishga yaqinlashmang. Toza biznes uchun toza qo'llar kerak. Ajoyib biznesga jiddiy tayyorgarlik bilan murojaat qilish kerak. Farzandli har bir oila jonli yonayotgan buta. Va biz bu tupga qanday iflos oyoq va qo'llar bilan, qanday iflos kiyimlar bilan kelamiz! Ota-onalar - ham ota, ham ona - uysiz, yarim yalang'och, eskirgan ichki kiyimda uy atrofida yurishganda, ular o'z nutqlarida, harakatlarida va bolalar bilan munosabatlarda xuddi shunday nopokdirlar. Men hatto ota-onalar o'rtasida bolalarning oldidagi janjallarning qo'polligi va qo'polligi haqida ham gapirmayapman, ko'pincha ota ham, onasi ham bir-biriga zarar etkazishni va

bolalarga murojaat qilishni xohlashadi: - Mana, bolalar, sizning otangiz qanday! - Sizning onangiz nima ekanligiga qoyil qoling! Va boshqalar - yangi qo'pollik, yangi suiiste'mol! Masalan, uyni, tinch suhbatni olib boring. Har tomondan g'iybat yig'ilib turibdi. Bekor, zerikarli suhbat. Kichik shikoyatlar. Qo'shimcha tanga, rang-barang lattalar, xizmatdagi kichik bonus haqida qayg'uli tushlar .. Bolalar qurbaqalar singari 15-20 yil atrofida tinim bilmaydigan qandaydir qalin botqoq mog'origa o'xshaydi! Va keyin kattalar nima uchun yoshlar osmonda burgutlar kabi uchmasligini, nega qanotsiz farzandlari borligini hayron qilishadi. Sizdan, ota va onalar sizdan so'rashga ijozat bering, farzandlaringiz bunday tarbiya bilan umuman qanotlarga ega bo'lishlari mumkinmi? Yoki siz qanotlarini boshidanoq yadroqacha sindirib qo'ygandirsiz? Farzandlar katta bo'lib, o'g'il va qiz bo'lgach, siz ularning kelajakdagi hayoti va ishlari haqida suhbatni boshlaysiz. Ularni qanday va qaerga berish haqida o'ylab ko'ring. Muhandislarga, rasmiylarga, savdo-sotiq qilish, ularni shifokorlarga, advokatlarga aylantirish. Foydali xizmat, foydali kasb qidiraysiz. Siz qizlar uchun boy kuyovlarni qidirmoqdasiz. Shaxsiy manfaat, shaxsiy manfaat va shaxsiy manfaat. Bolalarni yaxshiroq "tartibga solish" istaysizmi. Ularni yumshoq, iliq joyda joylashtiring. Va shu bilan siz bolalarga bo'lgan muhabbat burchingizni ado etyapsiz deb o'ylaysiz. Lev Tolstoy buni yaxshi aytgan: "Hayotdagi og'ir" tartibsizlik "ning asosiy sabablaridan biri shundaki, hamma hayotda yaxshi" joylashishni "xohlaydi, lekin hech kim hayotni" tartibga solishni "xohlamaydi". Hamma faqat hayotdan olishni xohlaydi, lekin hech kim xayoliga ham keltirmaydi unga biror narsa bering. Ular egoistlar, qaroqchilar, ekspluatatorlar, parazitlar sifatida hayotga kirishadilar. Ular hayotning mazmunini ushbu parazitizmga ko'rishadi. Va hayotning ushbu "donoligi" bolalarga butun hayoti davomida oilada singdiriladi. Kim emlaydi? Ota-onalar! Bolalar va yoshlar xudbin bo'lib o'sadi, o'zlarini yolg'iz yaxshi ko'radilar; B ular sayoz va kambag'al qalb

odamlari. Dangasa. Slas-mehribon. Shahvatli. Tugatildi. Oxir oqibat, ular hech kimga va hech narsaga sodiqlik va hurmatga ega emaslar: na o'z vataniga, na odamlarga, na mehnatga, na buyuk g'oyalarga, na ota-onalariga va na o'zlariga. - Siz nimani eksangiz, uni yig'asiz. - Pishirgan narsangizni iste'mol qiling. - Siz begona o'tlar o'sadigan kar-dasht - qichitqi o'ti va qushqo'nmas kabi bolangizning ongi va ruhini tark etasiz. * ** Ota va onalar, endi bolalarni shunday qoldirish mumkin emas: tarbiyasiz, ularning ongi va qalbini oqilona va mehrlil rivojlantirmasdan. Bu axloqsiz, jinoyatchidir. Bu nafaqat sizning oilaviy biznesingiz. Bu jamoat, milliy va davlat masalasidir. - Siz xohlagan har qanday konstitutsiyalarni, saylov huquqlarini yarating, eng liberal qonunlarni yozing, sotsializm yoki kommunistikning mo'jizaviy kuchiga ishonib, ammo agar yuz minglab bolalarimiz barcha parlamentlar bilan kichik, ahamiyatsiz odamlar sifatida hayotga kirsalar, bizning hayotimiz saqlanib qoladi bechora, bechora, xunuk. Rasmiylar beparvo bo'ladi. Vazirlar siyosiy yolg'onchilar bo'ladi. Deputatlar xalq hisobiga chayqovchilar. Maktablar yangi avlodlar ongi va qalbini qurituvchi bo'lib qoladi. Matbuot o'zlarining jozibalarini sotish bilan yashaydigan ko'cha go'zaliga o'xshaydi. Xalq ommasi to'yingan yoki och podaga aylanadi, unda yuqori tabaqalarga nisbatan g'azab va nafrat kuchaymoqda, qasos olish istagi, yuqoridagi hamma narsani yoki ular tushunmaydigan narsalarni ag'darish istagi kuchaymoqda. - Bu sizning yangi kelajak mamlakatingiz sizdan kutayotgan narsa emas. Yangi Suomi yangi injil meshlariga aylanishi kerak, unga yangi sharob quyamiz. Aqlli va halol davlat sharobi. Kuchli ijodiy aql, vijdon va ko'pchilikning irodasi sharobi. Sharob - bu umumiy to'yinganlik, umumiy farovonlik, oqilona shaxsiy va milliy hayotni erkin o'zini o'zi tashkil qilishning umumiy qoidalari. Ota va onalar, siz yangi paxtakorlar bo'lishni xohlaysizmi? Siz oilalaringizdagi uzumzorlarni boshqacha tarzda o'stirishni va ularda yangi, yaxshi toklarni

ekishni xohlaysizmi? Snellman va uning do'stlari yarmarkalarda va qishloqlarda yuzlab shunga o'xshash nutq so'zladilar. Ota-onalar ularni tinglashdi va bolalar va yoshlarni yaxshi o'qitish haqida o'ylashdi. Ular o'z farzandlarining rivojlanishi va xarakteri uchun o'zlarining katta mas'uliyatini angladilar. Ko'p joylarda ota-onalar uchun jamiyatlar paydo bo'ldi. Ota va onalar uchrashib, yoshlarni tarbiyalashdagi xatolarini muhokama qildilar. Biz tajriba almashdik. Taniqli o'qituvchilar va psixologlar taklif etildi. Ular mamlakat bo'ylab sayohat qildilar, bolalarni qanday o'qitish haqida ma'ruzalar qildilar. Tajriba va ilmiy kuzatish asosida ular bola qalbining mohiyatini tushuntirdilar. Ular bolalar ruhiyatidagi kamchiliklar va kasalliklar, ularni tuzatish yo'llari haqida gaplashdilar. Agronomlar odamlarga yonca, kartoshka yoki cho'chqaning eng yaxshi navlarini qanday etishtirishni o'rgatishgan ekan, shuning uchun iste'dodli o'qituvchilar, bolalar qalbining mutaxassislari har bir ona va otaga - xoh kir yuvuvchi bo'lsin, xoh g'isht teruvchi, xoh tikuvchi yoki poyabzalchi bo'lsin, dehqon yoki ishchi - vatanning aqlli va munosib xizmatchilarini tarbiyalash. Finlyandiya oilasi uyg'ongan va ruhiy va axloqiy jihatdan qayta tug'ilgan.

KAROKEP

Snellman atrofida fin ziyolilar doirasi shakllandi. Ushbu to'garak asta-sekin, ammo doimiy ravishda yangi madaniyat xodimlari bilan to'ldirildi. Xelsingfors universitetining yosh professorlari, chekka qishloqlardan kelgan ruhoniylar va bir nechta etakchi savdogarlar va ishlab chiqaruvchilar, ko'plab shifokorlar, amaldorlar va viloyat advokatlari Snellmanitlarga qo'shildilar. Yangi fikrning novdalari Finlyandiyaning barcha hududlariga kirib bordi. Bu qandaydir moda emas edi. Bu o'zlarining a'zolari va raislari bilan ro'yxatlarga kiritilgan o'lik

ruhlar bo'lgan Ma'rifat va Kultura jamiyatlarining qiziqishi emas edi. Hamma bu erda ishlagan. Ular tom ma'noda madaniyat missionerlari bo'lgan. Biz tinim bilmay, fidoyilik bilan ishladik. G'ayrat bilan. Biz eski kitoblarni sotib oldik. Eng zo'rlari tanlab olindi. Ular ko'chma kutubxonalar yordamida qishloqlarga yuborilgan. Biz ularni almashdik, bir joydan ikkinchi joyga jo'natdik. Dastlab har ikki yoki uch oyda bir marta, so'ngra har haftada ommabop o'qishlarni tashkil qildilar: gigiena, qishloq xo'jaligi bo'yicha ma'ruzalar. Biz axloq va vijdon masalalarini muhokama qildik. Ular o'z ishlarida muvaffaqiyat qozongan eng yaxshi va iste'dodli o'qituvchilarni tanladilar. Ular ularni butun mamlakat bo'ylab jo'natishdi. Shunday qilib, yuzta sayohat o'qituvchisi bo'lgan o'ziga xos xalq universiteti yaratildi. 55 Ularning barchasi yaxshi ma'ruzachilar, juda qiziqarli odamlar edilar. Kuchli, sog'lom fikrlaydigan odamlar. Ular odamlar orasida har xil bilimlarni tarqatishdi. Ular hatto eng ahmoqlarda ham uyg'onishdi. Ular har bir odamda biror narsa qilish, madaniy ta'lim va vatanni obod qilishni boshlash istagini uyg'otdi. Ilgari, boylar o'layotganda o'zlarining kapitallarini - ba'zan juda katta - xayriya jamiyatlari deb ataladigan cherkovlarga qoldirib yuboradigan odat bor edi. Endi ular tez-tez xalq ta'limi to'g'risida meros qoldirishni boshladilar. Mamlakatning turli hududlarida kutubxonalar, o'qish zallari, ma'ruza zallari va madaniyat muassasalari uchun butun uylar sovg'a qilindi. Ta'sirli holatlar ham bo'lgan. Dehqonlar tashrif buyurgan ma'ruzachilarga sariyog', asal, tuxum, zig'ir, qo'lda to'qilgan yoki trikotaj buyumlar berishdi. Ular ulardan so'radilar: - Buni oling. Uni oilalaringizga olib boring. Siz bizga o'z bilimingizni, aqlingizni olib kelasiz, bizga g'amxo'rlik qiling. Buning uchun biz ham imkonimiz boricha kamtarona ruxsat bering. Bu siz keltiradigan quvonchning eng kichik foizlari. * * * Xalq Universitetining 25 yillik mashaqqatli va tinimsiz mehnati nishonlanganda, Snellmanning vatani Kuopioda ulkan milliy bayram bo'lib o'tdi, uchrashuv oxirida men boy savdogar

Jarvinen bilan suhbatlashishni iltimos qildim "shirin shoh"
"Deya butun mamlakat chaqirgan. "Jarvinen bir soatdan ko'proq vaqt davomida gapirdi va hamma, avvalgi nutqlardan charchaganiga qaramay, Jarvinenni katta e'tibor bilan tinglashdi. U shunday dedi:" Men kambag'al kichkina savdogar edim, bolaligimda ko'chada shirinlik sotardim. Savdogarlar menga ikki-uch yuz markali lolipoplar, shirinliklar va shakarli mevalar uchun kreditga berishdi va men ularni doim to'lab turardim, ular meni hurmat qilishdi, oxir-oqibat ular yordam berishni boshladilar, o'z do'konimni ochishga yordam berishdi. , yaxshi xonasi bor edi. Ammo bu ... uni qanday qilib qo'yish kerak edi ... Men zerikdim. Ha, zerikdim va qandaydir noqulay edi. Ko'pincha men shunday deb o'ylardim: "Kichkina do'kon, ozgina xaridor, kam daromad. Va shuning uchun butun hayotim: Hammasi kichkina. - Janoblar, - o'qituvchilarga, - iltimos, mening hikoyamni tinglang, shirinliklar savati bo'lgan o'g'il bolalar har doim ham "shirin shohlar" bo'lib etishmaydilar, ular teatr binosi qurish uchun yuz ming markani xayriya qilishga qodir. Yarvinen singari tug'ilgan shahar va katta mahalliy gazeta yarating. Men maqtanish bilan gaplashmayapman. Bu erda siz bilan maqtanishim o'rinli emas. Siz bilan hozirda "shirin shoh" Yarvinen gaplashayotgani yo'q. Mening yuzimda siz oldingizda yoshlikni ko'rasiz, - davom etdi Jarvinen o'qimishli kishilarga murojaat qilib doy, kuchli, sog'lom fin xalqi. Odamlar kambag'al. Qobiq bilan aralashtirilgan javdardan tayyorlangan nonni iste'mol qiladigan xalq. Botqoqlar va yalang'och toshlar orasida og'ir, og'ir mehnatga, beminnat mehnatga mahkum bo'lgan xalq. Jared odatiy emas. Bir emas. Tasodifiy istisnolar emas. Jarvinenning ismi - legion. Xalq orasida biz minglabmiz. Jarvinenlar o'rmonlarda toshbo'ronlarni yulmoqdalar. Jarvinenlar toshlardagi toshlarni yirtib tashlashmoqda. Jarvinen tor qorong'i va nam poydevorda yirtilib ketgan etiklarga yamoq qo'ydi. - Va ularning aksariyati, ko'plari yomon ishlari uchun tor. Zerikarli. Qiyin emas - biz mehnat va

ehtiyojdan qo'rqmaymiz. Boshqalarning yaxshiroq yashashlari havas qilarli emas. Jarvinenlar zerikishgan. Tor va zerikarli. Men yana bir narsani xohlayman. Men katta, katta narsani xohlayman. Chiroyli, quyosh kabi yorqin. Ichkarida bir narsa qaynab turibdi, u yorilib ketadi, ammo chiqish imkoni yo'q. - Men o'tgan yili Italiyaning janubida bo'lganman. Shirin Qirol u erda apelsinning butun paroxodini sotib oldi. Va men Neapolga ikki-uch kunga tushib qoldim. Vezuvi tog'iga ko'tarilgan. Vulqonning bir chetidan men krater ichiga qarashga muvaffaq bo'ldim. Va u erda, Vesuvius tepasida, men yoshligimni esladim. O'shanda mening fikrlarim va hissiyotlarimni esladim. Men barcha fin xalqimizni esladim. Krater ichida qalin, qora, og'ir lava ko'piklari va dudlangan. Bu lava tor devorlardan yorilib chiqqanda og'ir xo'rsindi, kishanlangan ulkan gavdaning ko'kragiga o'xshab kraterning butun kengligi bo'ylab ko'tarilib tushdi. Lava kraterning tor devorlarida tor edi. Ichki kuchlar, yer osti isishi vulqonning og'zidan lava chiqardi. Shunday qilib, ismi fin xalqi bo'lgan yosh Jarvinen, Jarvinen boshi va ko'kragidan bo'rtib chiqdi. Janoblar, 25 yil oldin deyarli Finlyandiyada momaqaldiroq bo'lgan Yoxann Karokepning ismini eslaysizmi? 58 Karokep qaroqchi va qaroqchi edi. U banklarni, savdo idoralarini, yirik shaharlarning ibodatxonalarini talon-taroj qildi. U beparvolik bilan o'g'irlik qildi. Qandaydir qiyinchilik bilan. Deyarli politsiya oldida. Karokep o'ldirilganda, qotilliklar ko'pincha ularning Karokep manfaatlari uchun "foydasizligi" ga duch kelgan. Shuning uchun, Karokep hibsga olinganida, u avval oddiy odammi yoki yo'qligini tekshirish uchun jinnixonaga yotqizilgan. U erdan Karokep dadil jasorat bilan qochib ketdi. ko'zdan yo'qoldi. U haqida Finlyandiyada endi mish-mish, ruh yo'q. Ular uni o'lgan deb o'ylashdi. Ta'qib paytida ular neronga o'q uzdilar. Ular jiddiy jarohat olishlari mumkin edi va keyinchalik Karokep do'stlarining fohishaxonasida bir joyda vafot etdi. Shunday qilib, ular qaror qildilar. Tinchlandi. Va ular Karokepni eslashni to'xtatdilar.

Janoblar, Karokep tirik. O'tgan yili Italiyada bo'lganimda, shaxsan Ioxann Karokepni ko'rdim. Genuyada. - Men uni tanimas edim. Va men, Finlyandiyadagi hamma singari, Karokep endi tirik emas deb o'ylardim. U meni restoranda tanib, o'zi menga yaqinlashdi. U uchta o'g'li bilan edi. Ular qanday yaxshi do'st edilar! Finlyandiya xalqining go'zalligi va sog'lig'ining eng yaxshi namunalari. Uzun bo'yli, keng elkali, qahramonlik ko'kragi bilan. Sariq, ko'k ko'zli, sarg'ish Janubiy Amerika. - Uchta Apollon, italiyaliklar aytganidek. Uchalasi ham Evropaning uchta davlatidagi universitet talabalari edi. Oqsoqol Shvetsiyada konchilik bo'yicha o'qigan. Va u allaqachon Kaliforniyadagi yirik tog'-kon korxonasining boshida edi. - Eng yoshi Frantsiyada agronomiya bo'yicha o'qigan. O'rta kurs kursni tugatdi, ajoyib kimyogar bo'lishga va'da berdi. Nemisning eng yaxshi universitetida u charm, yog'och va yog'larni kimyoviy qayta ishlash bo'yicha mutaxassis sifatida e'tiborni tortdi. Va bu uchta aqlli, chiroyli, olijanob yigitlarning barchasi bir vaqtlar bizning qaroqchi va qaroqchimiz bo'lgan Karokepning bolalari edi. - Esingizda bo'lsin, o'sha paytda gazetalarda Karokepning oilasi borligi, uning xotini erining dahshatli narsalari haqida tasavvurga ega emasligi haqida yozilgan edi. U eng yumshoq er va ota edi. Keyin Karokepning xotini va uning kichik bolalari unutildi. Ammo otam ularni unutmadi. Do'stlari orqali u oilasini Amerikaga jo'natdi. Amerikada bir xotin eriga boradigan yo'lda sariq isitmadan vafot etdi. Va Karokepning o'zi uchta kichik o'g'lini tarbiyaladi. U ham ona, ham do'st edi. Men ular bilan o'zim o'qidim. Genoa Karokepga (uning ismi hozir boshqacha edi, men sizga aytmayman) bug'doydan ikkita okean bug'ini olib keldi. Shu bilan birga men Italiyani o'zim ko'rishni va uni "o'rtoqlarimga" ko'rsatishni xohladim. Yangi vatanda, Janubiy Amerikaning bir mamlakatida yangi nom ostida Karokep bug'doy shohlaridan biriga aylandi. Sizning Finlyandiyadagi "shirin shohingiz" Jarvinen bilan taqqoslaganda boy odam kambag'al odamga

o'xshaydi. Bolaligimizda, keyin esa yoshligimizda Karokep bilan men juda yaxshi do'st edik. Bizning ota-onalarimiz, kambag'al o'rmon qatroni, qo'shnilar edi. Karokep bilan men birga o'sganmiz, birga o'ynaganmiz. Qandaydir vaqtlarda ular etim qolishgan. Va beva onalarimiz bizni birgalikda shaharga olib ketishdi. Meni novvoyxonaga o'qishga yuborishdi va Karokepani boy ulgurji savdogar olib ketdi, u chet eldan kenevir, jun, smola sotib olib, chet elga jo'natdi va biz o'zimiznikiga etishmaydigan dehqonlarga olib kelingan nonlarni sotdi. Karokep chiroyli, aqlli, halol, mehribon va mehnatsevar bola edi, faqat haddan tashqari g'azablangan, o'zini tuta olmagan va Xudoga qodir bo'lgan jinoyatchiga nima qilish kerakligini biladi. G'azablanganda u hamma joyni silkitardi, tishlarini g'ijirlatar, rangi oqarar edi. Ko'zlar yonmoqda. Hislar: - Men sizga ko'rsataman! Siz Karokepni qanday xafa qilishni bilasiz. Savdogar Karokepni sevib qoldi. Men uning halolligi bilan maqtana olmadim. Bola katta bo'lganida, savdogar unga muhim xaridlarni ishonib topshirgan. Ishonchli katta pul. Nihoyat, men uni katta omborlardan biriga boshliq qilib qo'ydim. - Keyin kutilmagan va tushunarsiz narsa yuz berdi. To'satdan, hech qanday sababsiz Karokep egasining katta miqdordagi pulini dehqonlarga tarqatdi. Bekor qilingan. Egasini qattiq kaltakladi. Meni sudga berishdi. U sud jarayonida jim qoldi. Yomonlik jilmaydi. U faqat sud jarayoni yakunida aytdi: "Menga emas, xo'jayinimga hukm qilish yaxshiroqdir. Keyin egasining o'zi hammaga dedi: - Menimcha, Karokep aqldan ozgan. Karokep bir necha oy qamoqda o'tirdi. Qamoqda u g'amgin jim edi. Men juda ko'p o'qiganman va qaroqchilarning hikoyalarini tinglashni yaxshi ko'rardim, ular hatto hovliga kishanlanib, sayr qilish uchun chiqib ketishgan. Qamoqdan chiqqach, Karokep xotini va uchta kichkina bolasini olib, bir joyga olib ketdi. Tez orada Finlyandiyaning turli joylarida jur'atli talonchilik va qotillik boshlandi. Ikki yil davomida bir nechta banklar o'g'irlandi, o'ndan ortiq cherkovlar, uchta ruhoniylar o'ldirildi. O'g'riliksiz va

hech qanday ma'noga ega bo'lmagan holda, qishloqdan kasalga yo'lda, butun tuman tomonidan sevilgan shifokor o'rmonda o'ldirilgan. Nihoyat, katta shaharning chekkasida, boy qabriston cherkovi o'g'irlandi. Cherkovning o'zi yonida yashagan ruhoniylar, tasodifan derazalardan birida yong'inni ko'rdi. Men qo'riqchini chaqirib ma'badga bordim. Baland panjara darvozasida ular yomon odamga duch kelishdi. U birinchi pog'onani urib, oldinda ketayotgan qorovulni o'ldirdi va keyin ruhoniyni lumber bilan urdi. Bosh suyagini sindirib, miyasini shikastladi. Bundan oldin ruhoniylar baland ovoz bilan baqirishga ulgurdi: yordam bering! Yordam uchun! - Bu oydin qish kechasi edi. Atrofdagi hamma narsa oppoq edi. Qabriston yonida dehqonlar tasodifan yo'l bo'ylab haydashdi. Ular qichqirishga shoshildilar. Biz kimdir yugurayotganini ko'rdik. Qani ketdik. Tushdi. Ular meni politsiyaga olib kelishdi. Ular so'roq qilishni boshladilar. Qaroqchi-qotil o'zini tanishtirdi: - Yoxann Karokep. Va xotirjamlik bilan, yomon tabassum bilan, o'zi banklar va cherkovlarni talon-taroj qilgan va uchta ruhoniyni va bir shifokorni o'ldirgan deb aytdi. - Yordamchilar kimlar edi? - U o'zini o'zi o'ldirdi va o'g'irladi. Yordamchilar faqat ma'lumot to'plashdi. Hech birining nomini aytmayman. O'yinni o'z hisobimdan o'ynadim. O'yin yo'qoldi - buni oling. To'liq to'layman, agar xohlasangiz, ijro etishingiz mumkin. Siz mening sheriklarimga ahamiyat bermaysiz. Keyin u kasalxonadan qochib, g'oyib bo'ldi. Endi Genuyada uning o'zi mening stolimga keldi. Yolg'iz edi. Men o'g'illarimni sayr qilishga yubordim. U menga uzoq qarab turdi va fin tilida so'radi: - Kechirasiz, siz Jarvinenmisiz? - Ha! - hayron qoldim. - Jukka Jarvinen? - Ha! - Tammerfors yaqinidagi Kolmjarvidan Jukka Jarvinen? - Ha Ha Ha! Bularning hammasini qayerdan bilasiz? Sizni birinchi marta ko'rishim, - hayron bo'ldim. - Men sobiq Karokepman! - u o'zini qiynalib siqib chiqardi.- Yucca, mening eski sevgilim Yucca! Mening shirin bolaligim! Do'stingiz esingizdami, kichkina Yoxann? Sobiq Karokepga qo'l uzatishingiz mumkinmi?

Biz xonamga bordik. Va ular tunda kechgacha fin tilida gaplashdilar. "O'g'il bolalar Karokepe haqida tasavvurga ega emaslar", dedi mehmonim. Men Amerikada ikki mamlakatni o'zgartirdim, ikki marta ismimni o'zgartirdim. U hayotini shimoldan boshladi va oilasi janubga yuborildi. Bu erda men tanildim va boshqa nom bilan tanildim. Tashqi tomondan men yarim amerikalik, yarim ispanman, lekin yuragim Fin. Va endi qanday yashayotganimni ko'ryapsizmi ... E'tirofimni eshitishni xohlaysizmi? Mening izimni hech kimga oshkor qilmaslik uchun yaxshi so'z ayta olasizmi? Men sizning hayotingizni bilaman, Jarvinen, men bizning Suomining hayotini kuzataman. Men seni bolaligimda sevardim. Men ham sizni yaxshi ko'raman, "shirin shoh" - Va men sizning yoshlikdagi do'stingizni tushunishingizni istayman. Yoxann Karokepni xo'rmasligingizni istayman. Yoxann Karokep yomon odam emas edi. "O'shanda ruhiy kasalmisiz?" Men qo'ydim. - Xuddi siz kabi kasal, - Yoxan afsus bilan jilmayib qo'ydi.- Men qorong'i odam edim. Katta notanish uyda zich zulmatda yurganingizni tasavvur qiling. Yuzlab xonalar, ularda minglab turli xil narsalar - va bitta nur uchquni ham yo'q. Siz adashasiz. Bu erda qanday qiyinchiliklarni qila olmaysiz! Va siz boshqalarning ko'p yaxshiliklarini buzasiz va o'zingizni nogiron qilishingiz mumkin. Kimga qattiqqo'l bo'lmoqchisiz? Yovuz odammi? Yoki aqldan ozganmi? ... Faqat yorug'liksiz baxtsiz odam. Siz va boshqa ko'p narsalar uchun sevgan men, sizning Yoxanim ham shunday edim. Va bunday qorong'i Yoxanlar bizdan qanchamiz! "- dedi sobiq Karokep og'ir xo'rsindi. yaxshi! Butun xalqlar! - Men siz uchun baxtliman, mening eski Yucca! - u mening qo'limni ushlab oldi.- Milli- Men hayot zulmatida qoqilmaganingdan xursandman va hayron qoldim. Men xo'jayinning omborlarida o'zimni tor his qilardim. Yaqin va zerikarli ... Qanday? ... Yaqin va zerikarli? Men hayron bo'ldim.- Ha, xuddi shunday bo'ling va men doimo o'zimni his qilardim. - Xo'sh, ko'rdingizmi: millionlab Yarvinen va Karokepovlar yaqin

va zerikib yashaydilar. Men kengroq, kattaroq va chiroyliroq narsani xohlayman; yanada qiziqarli ... Men to'ydim. Xotini, uchta sinishi bor edi, ularni yaxshi ko'rar edi. O'zi savdogar bo'lishga umid bor edi. Ammo men o'zimni tor his qildim. Tor va zerikarli. Va keyin birdan xo'jayinimning omborlarida soxta tarozilar borligini bildim. Bir o'lchovda u dehqonlardan mol-mulk oladi. Boshqalari sotish uchun non bilan osilgan. Va ikkala tarozida ham xiyla. Va shunday bo'ldi yillar. Va men unga yordam berdim ... Yomonlik meni olib ketdi. Men egamning qo'lida bo'lgan barcha pullarni olib, dehqonlarga tarqatdim va egasini kaltakladim. Balki u mendan ozod bo'lmaganda o'ldirgan bo'lar edi. - Meni sinab ko'rishdi. Men sizlarga yolg'on tarozilar haqida gapirib bermoqchi edim, ammo dehqonlar imzo chekishdi, chunki ular hech qachon tarozidan xafa bo'lish uchun hech qanday sabab yo'q edi. Kambag'al qo'rqqoqlar, qashshoqlarning qullari, norozi xo'jayin ularni kelajak uchun kreditlaridan mahrum qilishlaridan qo'rqishdi. Men jimman. Qullarga nisbatan nafratni his qildim. Men ularni o'zim kaltaklashni, qiynoqqa solishni, ularni yo'q qilishni xohladim, shunda ular qandaydir tarzda, hech bo'lmaganda, isyon ko'tarishdi, isyon ko'tarishdi ... Men qamoqxonada o'tirdim va o'yladim: - Men vaqt xizmat qilaman, ular ozod qilishadi, - men nima qilaman? qilasizmi? Yana boshqalarni osib qo'yishga borasizmi? Yoki o'zingizni tortingmi? Ruh yanada zerikarli bo'ldi .. va tor. Keyin tasodifan qamoqxonada Ispaniya va Ispaniya xalqining tarixini o'qidim ... Baxtsiz odamlar! Shahidlar va azob chekuvchilar. Qaroqchi va qaroqchi. Ular ochiq Amerika va tilanchilarning o'zlarini o'g'irlashdi. Ular sevgi Xudosaiga boy ibodatxonalar qurdilar va bu ibodatxonalar oldidagi maydonlarda minglab tirik odamlarni yoqib yuborishdi. Xudoga bo'lgan sevgi nomi bilan o'ldiring! Boshqalar Xudoga bo'lgan sevgi uchun o'ldilar! Va men ham odamlardan, ham Xudodan g'azablandim. - Nega Ispaniyada bo'lmaganimdan afsuslandim. Men odamlarni qiynashni, ularni yoqib

yubormoqchi edim, tanaga ham, ruhga ham urmoqchiman. Ularga baqiring: Agar siz qul, qurbon bo'lsangiz, ular ham bo'ling! Sabrli bo'ling. Azob. O'l. - Men ham odamlardan, qasos olishga qaror qildim. U banklarni talon-taroj qila boshladi. Banklarni talon-taroj qilib, ko'proq odamlarni buzaman deb o'ylardim. Lekin men eng muhimi ibodatxonalarni o'g'irlashni yaxshi ko'rardim. Men eng yaxshi ruhoniylarni topdim va ularni o'ldirdim. Xudoga kuldim. Men uni men bilan jang qilishga chorladim. Nopok ma'badlar. U erda baqirdi: - Meni qatl et! Meni ushlashimga ijozat bering! "Ular meni ushlay olishmadi. Bu meni yanada g'azablantirdi. Men osmonga qarab o'yladim: - Demak, bu bo'sh degani. Va er yuzidagi yolg'on! Va osmonda yolg'on bor! - Agar iloji bo'lsa, men aldash uchun er yuzidagi barcha jonzotlarni o'ldirgan bo'lardim. Va to'satdan ular ushlandi. Tushdi. Bu meni hayratga soldi. Qo'rqmadim, lekin hayron qoldim: - "Bu" aldash emasmi? Ammo keyin meni g'ayritabiiy deb hisoblashdi va o'ldirish o'rniga meni kasalxonaga yuborishdi! Men qaror qildim: - Ahmoqlar! Ahmoqlar va firibgarlar! Yolg'onchilar va ahmoqlar! Va men o'zim ahmoqman. Nodonlik bilan u qo'lga tushdi: u oydin kechada qor maydonlari orasida talon-taroj qilishga bordi! - Men kasalxonada bir necha oy o'tirdim, hamma meni sinab ko'rdi, tushunmadim. Ahmoqlar .. Imkoniyat paydo bo'ldi, men yugurdim. - Va men ayniqsa befarq narsani tashlamoqchi edim. Men o'ldirmoqchi bo'lgan ruhoniy tuzalib, o'sha erda, qabristonda yashagan .. Men kasalxonadan to'g'ridan-to'g'ri uning oldiman! U shunchaki tanish o'g'rilar uyida kiyimlarini almashtirdi. - Tunda allaqachon kech bo'lgan edi. Men derazadan ko'raman: o'tirish, kitob o'qish. Mening peshonamning tepasida katta chandiq bor, u pol bilan urganimdan yodda qolgan narsa bor. Men qo'ng'iroq qildim. Men qadamlarni eshitaman. Eshiklardan ovoz: - U erda kim bor? Sizga ruhoniy kerak. Nima gap? Inson qalbida! U eshiklarni ochdi. Shamning qo'lida. U uni yuqoriga ko'tarib, meni yoritdi.

Biroz chayqalib, qoshlari va peshonalarini ajin bosdi, - taniysizmi? - Men aytaman va men o'zim eshik oldida turibman. Men buni biron joyda ko'rganman, lekin eslay olmayman: yaqinda bir narsani eslayman. xotira hali ham zaif. Men uni oldingizga haydab yubordim, - deyman.- Qabristondagi qotillik esingizdami? Bu -. Ruhoniy qattiqroq titradi, lekin u qichqirmadi, eshikni yuzimga yopmadi. U qandaydir tarzda juda ko'p havoni oldi va jimgina so'radi: - Qanday, siz bo'shsiz? Per. Men yugurayotgan edim, men uning gapini to'xtatdim. - Nega menga bu erga kelding? Meni o'z joyingizda yashirishingiz uchun men Xudoning qurbongohlarida bir marta jinoyatchilar boshpana topganini o'qidim. Siz ham mening qurbonimsiz. Men seni o'ldirmoqchi edim. Xo'sh, xristian ruhoniysi o'z qotilini nima qilishini ko'rishni xohlaymanmi? "Kiring!" Dedi egasi jimgina. Ostonadan oshib oldim, eshikni qattiq yopdim va yomon jilmayib: "Endi seni o'ldirishimdan qo'rqmaysanmi?" Uy egasi yana diqqat bilan yuzimga qaradi va yana jimgina dedi: - Yo'q, qo'rqmayman. - Nima uchun? Ular sizning ko'zingiz bilan o'ldirishmaydi. - Va mening ko'zlarim nima? Achinarli, qayg'uli! Chuqur sog'inchga to'la. Siz yuragingizda juda kasalsiz. Mening ish xonamda menga keling. Menga nima bo'lganini bilmayman. Men, temir Karokep, qandaydir birdan, xuddi jaziramada muzlagan baliqlar singari, birdan sustlashdim. Biz xonaga kirdik. Stolda ochiq Xushxabar yotar edi, buni ruhoniy o'qidi, men derazaga qaraganimda. Stol ustida rasmning chiroyli gravyurasi osilgan edi: Mehribon samariyalik. Siz ochmisiz? Ovqatlanishni xohlaysizmi? - deb so'radi egasi. "Menga bir oz sharob bering", deb zo'rlik bilan javob berdim. Ko'kragimga nimadir dumalab tushdi. Tomoq toraygan. Uy egasi ketgach, men eshik yonidagi stulga o'tirdim va yig'lay boshladim. U yig'ladi, go'yo, bolaligida hech qachon yig'lamaganga o'xshaydi. Uy egasi bir qadah sharob va bir parcha non va sariyog 'olib kirdi. Men unga shoshildim, oyog'iga yiqildim va tizzalarini ushladim: kechir, kechir, kechir.

Umidsiz bo'lmang. Bir qultum iching va aytmoqchi bo'lgan narsani ayting. Men nima demoqchi edim? Xudoga yangi, eng jasoratli da'voni tashlamoqchi edim. Men ruhoniyni oldiga borib, uni qo'rqitdim va endi uni o'ldirdim. Bu boshqacha bo'lib chiqdi. Men o'zaro kelishmovchilikda, katta pog'onalarda dovdirab qoldim va egasiga bir necha yillar davomida er yuzida va osmonda qanday qilib yolg'onni o'ldirishni istaganim va o'ylaganim haqida gapira boshladim. Uy egasi indamay tinglar va faqat goh go'dak singari mening qo'limdan, keyin boshimdan silagan. Xudo haqidagi hikoyani tugatganimda, egasi hayratlanarli darajada tabassum bilan dedi: - Demak siz Xudo bilan jang qildingizmi? Ibodatxonalarni talon-taroj qilish va Xudoni siz bilan urushishga da'vo qilish uchun yaxshi odamlarni o'ldirishmi? Ahmoq! Siz ahmoq bechora! Qorong'u! - Ha, lekin nima uchun Xudo meni jazolamadi, agar u mavjud bo'lsa? o'jar, injiq bola, men o'z o'rnimda turdim.- Va endi: men seni o'ldirmoqchi edim va men sizning mehmoningizman. Kutib turing, hammasi tartibda, - deb egasi e'tiroz bildirdi.- Birinchidan, Xudo bilan bo'lgan kurashingiz, so'ngra jazo .. Cherkovning bitta buyuk otasi tomonidan tuzilgan o'rta asr afsonalari to'plami mavjud. Afsonalarda juda ko'p fantastika, juda ko'p mo''jizalar mavjud, ammo asosiy g'oyaga ko'ra, ko'plab afsonalar buyuk donolikka to'la. - Demak, bitta afsonada aytilishicha, Frantsiyaning bir mintaqasida iblis monastirning asosiy binosiga joylashgan. U rohiblarni qo'rqitishni boshladi. Har oqshom u itday uvilladi, qo'yday qonadi, cho'chqadek qichqiradi. U namozxonlarni tarqatib yubordi va mamnun bo'ldi. Monastir uzoq vaqt bo'sh edi. Mintaqaga yangi episkop, mehribon va dono keksa odam keldi. Manastirda iblisning hiyla-nayranglari haqida bilib oldim va: - U erga ketyapman. Men u erda tunayman. Qo'rqqan odamlar tushkunlikka tushishadi. Odamlar qo'rquvdan kasal bo'lib, hatto vafot etganliklari ta'kidlangan. Yepiskop ketdi. Bir kecha bo'sh uyda yolg'iz qoldi. Va afsonada shunday deyilgan: - Kecha soat 12 ga

yaqinlashishi bilanoq, episkop atrofida uvillash, qichqiriq, qichqiriq, dahshatli qichqiriqlar ko'tarildi. Yepiskop uyg'onib so'radi: Siz shaytonmisiz? - I. - Afsonalarga ko'ra Xudoni rad qilmoqchi bo'lgan shaytonmi? Iblis, Iso Masih xizmatkorini nimaga aylantirmoqchi edi? - Men! - deb mag'rurlik bilan takrorladi shayton. Uyalmasizmi? - deb kuldi episkop.- U dunyoni boshqarishni Xudodan tortib olmoqchi ekanligidan boshladi,tunda bo'sh uylarda siz cho'chqaga o'xshab qichqirasiz, itni xurlaysiz. Yaxshi odamlarning uxlashiga yo'l qo'ymaysiz. Siz Xudoga qanday dushmansiz? Afsona tugaydi: Iblis uyaldi va ahmoqona ekskursiyalarini abadiy tark etdi. Siz Xudoga qanday raqibsiz? - Men ham sizga aytaman, - dedi ruhoniy ibodatxonalarning qaroqchisiga.- Siz Xudoni o'zingizda o'ldirmoqchisiz va buning uchun odamlarni o'ldirasiz, ibodat qilinadigan joylarni o'g'irlaysiz ... Ammo nega Xudo meni jazolamadi? Nega menga xiyonat qilmaysiz? - Karokep qaysarlik bilan o'z o'rnida turdi. - Ha, shunchaki Xudo siz emasligingiz kabi, Xudo ham emassiz. Xudo va sizda turli xil kurash usullari, turli maqsadlar, turli xil tuyg'ular mavjud. Siz nafrat bilan yashadingiz va Xudo bu Sevgidir. Siz Xudoni o'ldirmoqchi edingiz va Xudo sizning qalbingizni tiriltirguncha vaqtni kutgan edi. Va men sizning jallodingiz emas, sudya ham, ayblovchiman. Men sizning ichingizda uzoq vaqt unutilgan kichkina, mehribon, halol Yoxanni topishga yordam berishni istardim. Karokep men borib xiyonat qilaman dedi. Jur'at qilma, - dedi ruhoniy to'xtadi.- Sizda allaqachon hukm, Xudoning hukmi bo'lgan. Va Xudoning ushbu hukmi sizning qalbingiz tirik ekanligini aniqladi. Inson sudining siz bilan boshqa ishi yo'q. Masihning gunohkorga bergan hukmini eslang: Boring va gunoh qilmang. - Hayotga ham boring. Sobiq qaroqchi-qotil, halol, mehnatsevar hayotning apotekasiga aylaning! Sizning qayerdadir farzandlaringiz bor. Ularni hayotda yaxshi ishchi bo'lishga o'rgating. Bu og'ir mehnatda jazoni o'tashdan ko'ra qiyinroq. Va hayot uchun sog'lomroq. - Va men hayotga kirdim.

Qarang, men nima bo'lib qoldim? U qanday bolalarni tarbiyalagan! - tugatdi Karokep.- Ammo men haqimda etarli. Men sizga bolalikdagi do'stingiz Yoxan, qanday qilib mehribon va halol bola, qanday qilib u dahshatli Karokepga aylanganini tushuntirdim ... Endi siz, azizim Jukka, menga "shirin shoh" Jarvinen sizning ichingizdan qanday chiqqanligini tushuntirib berdim. Axir Karokep va Jarvinen bolalik davridagi ikki do'stdir. Bu bizning xalqimizning ikki yarmi: biri - sovuq zulmatda o'ldirilgan, ikkinchisi - quyosh nurlari ostida bahorda er kabi hayotga chaqirilgan. - Va endi sizga aytmoqchiman, aziz ustozlarim, - Jarvinen Xalq universitetining eski rahbarlariga murojaat qildi.-Men siz uchun nima qilganingizni, "shirin shoh" Jarvinen, nima qilganingizni aytmoqchiman. minglab Yarvinen, bu hamma odamlar uchun ishlaydi! Men sizlarga, aziz o'qituvchilar, Jarvinenlar ham, Karokepalar ham yaxshilik, ham yomonlik uchun imkoniyat bo'lganligini aytgan edim. Agar men - o'sha odamlarning farzandlari, biz bolaligimizda - mamlakatda hurmatga sazovor bo'lgan va qadrlanadigan inson ekanligimiz haqida chiqsa, demak, bu mening xizmatim emas. Men o'zim sizga aytaman: bu men uchun baxtli voqea bo'ldi. Agar mening sevimli bolalik do'stim Iogann Karokep yoshligida qaroqchi va qotil sifatida paydo bo'lgan bo'lsa, unda bu, avvalambor, uning aybi emas. Bu uning katta baxtsizligi. Yana takrorlayman: ikkala Jarvinen ham, Karokepes ham bitta medal. Bitta daraxt tanasida ikkita kaltak, va bu daraxt - bu ikki tomonning, millionlab odamlarning mohiyatidir. - Janoblar! Men, ehtimol sizdan ko'proq, professorlar, yozuvchilar va rassomlar ziyolilarni qadrlaysiz. Ziyolilar - bu xalqning fikri. Ziyolilar mamlakatning ma'rifatli miyasidir. Va mahalliy ziyolilar bo'lmagan joyda mamlakat baxtsizdir. Va faqat ahmoq, johil yoki ahmoq va ko'pincha yirtqich o'g'rilar ommasining qaroqchilari bo'lishi mumkin va, albatta, ular ziyolilarning dushmanlari. Ular, bu boyqushlar va burgut boyqushlari, tungi yirtqich qushlar, odamlar ongining zulmatidan zavqlanishadi. Boyqushlar

yorug'likni yoqtirmaydilar, quyosh ko'zlarini og'ritadi. Shuning uchun hamma mamlakatlarning boyqushlari va boyqushlari, barcha xalqlar va hamma vaqtlar yorqin fikrni, yorqin bilimlarni sevmagan va sevmaydi. Men, sobiq ko'cha bolasi, xalqimiz daraxtidan savodsiz yaproq, o'zimning tajribamdan bilamanki, odamlar ziyolilarga qanday muhtoj. Shu bois, men sizga, ziyolilarga jasorat bilan aytaman: - Sizning aqlingiz sizning imtiyozingiz emas. Hokimiyatga, hurmatga, to'yimli hayotga huquq yo'q. Sizning aqlingiz sizning burchingiz, xizmatigingizdir. Siz - u yonmoqda - odamlarga chiroq, va u yoqilganda, sham qopqoq ostida saqlanmaydi, balki shamdonga baland qilib qo'yiladi, shunda u atrofni yoritadi. -Sizlar, mening o'qituvchilarim porlaydilar va porlaydilar, ammo yuzlab va minglab boshqa ziyolilar deb atalganlar - ular millionlab odamlarga bilim berish uchun nima qilmoqdalar? Ular aql va bilimning sof olovi bilan yonadimi? Ular o'z xalqlariga porlaydilarimi? Xushxabarda farziylar o'z xalqlari haqida aytgan dahshatli, jinoiy so'zlari yozilgan. Farziylar Iso Masihni nega U doimo odamlar bilan suhbatlashayotgani va ular bilan kitobli odamlar bilan o'rganilgan nutqlarni o'tkazmayotgani uchun haqoratladilar. Bu qavmga la'nat! U qonunlardan bexabar. Va shunday edi va har doim va hamma joyda. Xalqning ma'lumotli yuqori tabaqalari o'zlarining quyi tabaqalarini xor qiladi. Ular: - Xalq johildir. Odamlar qo'pol. Odamlar ichkilikboz. Xalq dangasa. Ochko'zlik. Nopok. Yolg'on. Hasad. Odamlar million boshli hayvon. Bu erkinlik berib bo'lmaydigan yovvoyi hayvon. "Agar xohlasangiz, odamlar haqidagi bu yovuz so'zlarning 90 yoki hatto 95 foizi haqiqatdir. Ammo bunga kim aybdor? Tashlandiq tashlandiq joylarda na atirgul, na olma, na bodring va kartoshka o'smaydi. U erda qichitqi o'ti, dulavratotu va qushqo'nmas o'sadi. Xuddi shu narsa ommaning boshida va yuragida. Ommaviy atrofda nimalarni ko'rmoqda? - Ularga qanday muolaja qilinadi? - Kim va nima ularga aqliy va axloqiy tarbiya beradi? - Universitetidan keyin madaniyatli deb

ataladigan odamlar uchun - har doim va hamma joyda kitoblar, rasmlar, musiqa, ma'ruzalar, teatrlar, jurnallar, san'at, ko'rgazmalar, dunyoning turli burchaklaridan kelgan yozuvchilar, klublar, uchrashuvlar. Va ommaga nima beriladi? Eng yaxshi holatda, ikki yoki uch, ko'p yoki besh yillik davlat maktabi. Odatda o'rtacha maktab mutasaddilari tomonidan yozilgan zerikarli, o'rtacha, o'lik darsliklar mavjud. Bolalarda bilimga chanqoqlik yo'q. Ularning fikrlari va hissiyotlari qamrab olinmagan. Ko'pincha, kitobga va har qanday fikrga qiziqish o'ldiriladi. Undan keyin? Maktabdan keyin nima bo'ladi? Millionlab odamlar o'zlarini boqish uchun qoldi. Ular ular uchun yozishmaydi. Va ular yo'q. Adabiyot, teatr, fan, ko'rgazmalar, kontsertlar va ma'ruzalar ular uchun emas. Masihning kunlaridagi kabi, bizning zamonamizning ulamolari ko'pchilikni kamsitib gapirishmoqda: - Bu xalqning la'nati! U hamma narsadan bexabar. Hamma narsadan kar va soqov. Qorin, cho'ntak va aroqdan tashqari u hech narsaga qiziqmaydi. - Janoblar, Muqaddas Kitobning boshidagi voqeani eslaysizmi? Qobil ukasi Hobilni o'ldirdi. Xudoning ovozi Qobilning vijdonidan so'raganida: Sizning ukangiz Hobil qani? - Qobil javob berdi: Hobil menga nima ahamiyat beradi? Men akamning qo'riqchisimanmi? Muqaddas Kitobning ushbu sahifasi xalqlar hayotida minglab marta takrorlangan. Yoshi ulug', madaniyatli birodarlarga, odamlarning aqlli qatlamiga vijdon ovozi shunday savol beradi: millionlab odamlar, sizning ukalaringiz, ma'naviy - aqliy va axloqiy jihatdan qanday yashaydilar? Bunga javoban odatdagi Qobilning nutqlari: - Menga nima ahamiyati bor? Men bu birodarlarimning qo'riqchisi emasman. Mening o'z biznesim va tashvishlarim bor. Ular o'z xalqlarining ta'lim-tarbiyasi haqida qayg'urishni xohlamaydilar va ... natijada ular ichkilikbozlar, kasallar, qo'pol, g'azablangan, johil xalq ommasi haqida dahshatli xavotirga tushishdi. Agar xohlasangiz, omma ta'limsiz qolmaydi. Ular kuchli, faqat, afsuski, salbiy tarbiya oladilar ... Qarangki,

odamlar qandaydir g'alati, dushmanona uyda bo'lgani kabi, yuqori sinf vakillari bilan uchrashganda qanday qilib uyalishadi. Nega bunday? Chunki hamma hamma joyda ularga baqirmoqda. Taxminan quvg'in qilingan. Ularga kibr bilan munosabatda bo'lishadi. Shuningdek, ular usta kabi kiyingan odamlardan qochishadi. Ular chetga chiqishgan. Yoqmaydi. Qo'rqaman. Ular qalbida g'azabni, nafratni, qasos olishga chanqoqlikni yashiradilar va to'playdilar. Bir millatning bolalari, ular eng yuqori darajadagi birodarlar emas, balki hasad qiluvchi dushmanlardir. Ular atrofdagi hashamatli, kiyim-kechaklarni, shovqinli o'yin-kulgini ko'rishadi. Bularning barchasi avistni uyg'otadi. Bundan ham xafa bo'lgan. Odamlar hasad va umidsizlik, ularning yashash sharoitlaridan norozilik muhitida tug'iladi, o'sadi va yangi hayot kechiradi. Ijtimoiy hayotning o'zi ularni qo'pol va hatto yoritib turadi. Odamlar orasidagi qo'pollikni yumshatish, ommani tarbiyalash haqida hech kim o'ylamaydi. Hech kim hech narsa qilmaydi. Olimlar o'z bilimlari bilan ommaga kirish imkoni bo'lmagan balandlikda o'tirishadi. Kitoblar va gazetalar odamlar uchun tushunarsiz bo'lgan murakkab tilda gapirishadi. Qadimgi yunonlar orasida dono Suqrot butun yil davomida ko'p odamlar bilan maydonlarda hayotning eng yuqori haqiqati va go'zalligi haqida suhbatlashdi. Bizda qayerda shunday xalq tarbiyachilari bor? Millionlab aholi bitta maktab-aroq bilan qoldi, odamlarning ongi va vijdonining zaharini sotish deyarli har bir uyda davom etmoqda va yillar davomida odamlar aqlli so'zni, yaxshi hayot haqidagi jonli nutqni eshitmaganlar butun mintaqa. Va keyin barcha ko'plab janoblar odamlarning quyi qatlamlari qo'pol, ichkilikboz, dangasa, hasadgo'y, hammaga va hamma narsaga g'azablanganiga hayron, g'azablangan va g'azablanadilar. taverna. Rabbimni sotyapman! "Deydi Jarvinen Milliy universitet professorlariga." Siz nihoyatda ulkan ish qilyapsiz. Siz hayot donoligini ko'chaga, olomonga olib chiqasiz .. Lekin siz nima bilasiz: olomon ham sizning hayotingizning donoligini

bilmaydigan oliy o'quv yurtlaringizni tark etishadi. Ularning boshlari kitobiy bilimlarga to'la, lekin ular hayot donoligiga ega emaslar. Ular ziyolilar emas. Ular ziyolilarga taqlid qilishadi ... Bu erda qimmatbaho mebellar mavjud: qora, qizil, palma daraxti va soxta qora, mahobat mavjud. Eman ostida. Yong'oq. Bu emanga o'xshaydi, lekin eman emas, balki faqat eman ostida. Bu palma daraxtiga o'xshaydi, lekin palma daraxti emas, balki faqat palma daraxti ostida. O'rta maktab diplomiga ega bo'lgan minglab odamlar bilan ham shundaydir. Bular ziyolilar emas, balki ziyolilar uchun odamlardir ... O'quvchilaringizga aytingki, oliy o'quv yurtlari diplomlar tayyorlash ustaxonasi emas, balki bu tirik sham ishlab chiqaradigan zavodlar, ular butun mamlakat bo'ylab aqliy va axloqiy nurlarning markaziy stantsiyalari. - Agar shunday bo'lsa, Karokepps kamdan-kam uchraydigan, og'riqli istisnolar bo'lishiga va Jarvinenlar har qadamda bo'lishiga ishon. Butun xalq bir boshli Jarvinenga aylanadi. Hamma joyda o'tin shohlari, qog'oz, temir, shisha, sut va pishloq, mehnat, aql, bilim podshohlari bo'lar edi. Butun mamlakat aqlli ijod shohligiga, xalqning to'yinganligiga, vijdon shohligiga aylanadi. Faqat ommaga dono tirik so'zni bering. Odamlarga dono hayotning go'zalligi haqida aytib bering. Aqlli mehnat, aholining yorqin va quvnoq hayoti uchun ishtahani, chanqog'ini, irodasini rivojlantir. - Men, tilanchi etim, ko'cha bolasi, bizning Suomida ajoyib va aytmoqchimanki, yaxshi kuchga aylandim. Bu qanday sodir bo'ldi? Bitta dono ma'ruza tufayli. Baxtli imkoniyat tufayli. - Men allaqachon kichik bir shirinlik do'konining egasi edim va aytganimdek, oldimda shunday tor va zerikarli hayot tarzim borligidan juda zerikardim ... ozgina foyda ... Ba'zan bayramlarda men ichishni boshladi. Ammo bir kuni bizning taniqli olimlarimizdan biri shahrimizga keldi va ko'chalarning burchaklarida: Keksalarni chaqirish, qo'ng'iroq qilish va bolalarni chaqirish. Men olimlarni chaqiraman, savodsizlarni chaqiraman. Men butun hayotimni Suomimizga ishlashga bag'ishladim. Yakshanba kuni menga

bepul soatlaringizdan birini bering. Sizning ushbu bepul soatlaringizdan, umringizning ko'p yillarini aziz Suomi uchun foydali bo'lishiga umid qilaman. Men hayotimda ikki-uch marotaba ma'ruzalarda qatnashganman. Mening tanishlarim ham bor edi. Va biz yurishni to'xtatdik. Hech qanday nuqta yo'q edi. Lekalarni minbarga kirishga ruxsat etilmagan odamlar o'qishdi. Ba'zilar eski ilmiy krakerlar edilar, ba'zi bir ilmiy axlatlar haqida tishsiz norozi edilar. Boshqalar, yoshroq, narsisistik johil charlatanlar edi. Aqlli fikrlar o'rniga xom xamir. Boshqalar esa Ta'lim vazirligi rasmiylari edi. Biz trekka yugurish va yozilgan ma'ruzalar sonini olish uchun bordik. Ularning ma'ruzalarida cho'l bor edi. Ko'pchilik olimning g'ayrioddiy taklifiga qiziqish bildirishdi. Xona to'la edi. Men ham u erda edim. Ma'ruza meni yoqib yubordi. Uyqudan uyg'ongan. U menga hayotning ma'nosini ko'rsatdi. U menga buni qanday qilishni o'rgatdi. Ma'ruza "O'g'irlangan kitob" deb nomlangan va olim ... Robinzon Kruzo haqida gapirdi. Ammo u aytganidek! Bu Suqrotning nutqi edi: faylasufning donoligi va tilning bolalarcha soddaligi. Professor shunday dedi: - Insoniyat hali ham katta bolaga o'xshaydi. Ahmoq va kichik bolalar singari, ular o'zaro kelishmovchiliklarni jang (urushlar) orqali hal qilishadi. Aqlsiz bolalar singari, ular Xudo va hayotning muqaddasligi to'g'risida tortishuvlarda injiq va o'jardirlar. Ular Xudoni tayoq, tosh, qatl va gulxan bilan himoya qilmoqchi. Aqlsiz bolalar singari, donolik tufayli ular o'zlarini o'yinchoq va kulgili qilishadi. Barchangiz Robinzon Kruzo haqida eshitgansiz yoki hatto o'qigansiz. Siz qachon o'qidingiz? Biz bolaligimizda. - Robinzonning hayoti haqidagi hikoyadan ular kichik bolalar uchun qiziqarli qilishdi. Bu shuningdek, buyuk bo'lishni istagan xalqlar uchun donolik qo'llanmasi. Robinzon Kruzo - dunyoning eng buyuk qahramoni. Barcha qahramonlarga qahramon. Qahramon Romul, Sezar, Napoleonlardan balandroq. Bu madaniy ishning qahramoni. Buzilmas xayrixohlikning jonli namunasi. Robinzon Kruzo Shimoliy Amerikaning qudrati va

ulug'vorligini anglash kaliti. Robinson er yuzidagi quvonchning payg'ambari va havoriyidir. Leopardi, Shopenhauer va Xartmandan yuz bosh baland Sage. 0 Bu insoniyatning yaxshiroq hayot uchun kurashidagi g'alabaning voizidir. - Erni boshqaruvchi va erdagi hayot, - Robinsonga o'rgatadi. U so'zlar bilan emas, balki hayotidagi faktlar bilan dars beradi. Inson, insonning dahosi, uning irodasi va dono aqli tabiatning barcha qora kuchlaridan kuchliroqdir. - Charchagan yoki og'riqli darajada zaif miyaning nozik uydirmalarini qoldiring, - deydi Robinzon.- Keling, tirik haqiqatni olaylik. Mana mening misolim. Dengizdagi bo'ron kemani qulab tushdi. Nafaqat vatan, balki umuman madaniy erlar ham olisda. Noma'lum dengiz atrofida. Barcha sun'iy yo'ldoshlar o'ldirildi. Bitta yigit tirik qoldi. Uni kimsasiz orolga tashlashdi. Yalang'och, och ochib tashladi. U nima? O'ldirilganmi? Umidsizligidan o'zini o'ldirdimi? .. Og'ir harakatlar natijasida Robinzon orolda halokatga uchragan kemadan olinadigan barcha narsalarni yig'di. O'zimni yashash uchun joy ajratdim. U non plantatsiyalarini yoydi. Yovvoyi echkilarni boqish. Keyinchalik u yirtqichni uyg'otdi. Uni mening madaniy yordamchim va do'stimga aylantirdi. Men o'zim uchun qoniqarli, farovon hayot yaratdim. - Va bu bitta! .. Yigit! .. Kimsasiz orolda! Birodarlar Finlar! - so'zini yakunladi ma'ruzachi. Umuman olganda, ikki million Finlyandiya, biz haqiqatan ham yarim o'g'il Robinzonga qaraganda kuchsizroq, ojizroq va vasatroqmizmi? - Janoblar, professorlar, ruhoniylar, sudyalalar, muhandislar, amaldorlar, huquqshunoslar, bizning ziyolilarimizning gullari bo'lgan yosh Suomining o'g'illari Angliya qudrati va shon-sharafini anglashning kalitidir. Bu haqiqatan ham bizning xalqimizmi_nega siz o'z xalqingiz orasida Robinsons bo'lishni xohlamaysiz? Kimsasiz orolda Robinzon odamxo'r yovvoyi odamdan madaniy do'st va hamkasbini tarbiyaladi. Va sizning katta shaharlaringizda, oliy maktablar, tahririyatlar, teatrlar va muzeylar devorlari yonida siz millionlab odamlaringiz johil, ichkilikboz, qo'pol, deyarli ibtidoiy yovvoyi

ekanligidan shikoyat qilishingiz mumkin. - Robinzon qiyofasi oldida yuzma-yuz turing va atrofdagi hayotga munosabatingiz haqida o'ylang. Ushbu ma'ruza ko'zlarimni ochdi, - davom etdi Jarvinen. - Men orqamdagi dumg'aza o'rniga katta va kuchli qanotlar birdan o'sib chiqqanini his qildim. Ma'ruzani ma'naviy qahramon sifatida tark etdim. Men katta va kuchli bo'lishni xohlardim. Bizning kichkina Suomi uchun katta bir narsa qilishni xohlardim. - Men nima qila olardim? Men, oddiy konfet sotuvchimi? Ming yoki ikkita brendga teng mahsulot bilanmi? Menga bu ma'ruzaga majburan sudrab borishga majbur bo'lgan uch o'rtog'im aytdilar. Ular quyidagilar edi: - biri poyabzal ishlab chiqaruvchisi - boshqasi temirchi - uchinchisi bozorda tovuq tuxumini sotgan. Yaxshi qahramonlar! - Ular ma'ruzadan qaytishda achchiq kulishdi. - Bittasi tovuq tuxumini sotadi. Ikkinchisi poyabzalchi, siz esa bolalarga asal pishiriq sotasiz. U erda qanday Robinsonlar bo'lishi mumkin! Ilhom meni qamrab oldi. Men, gingerbread, shoir bo'ldim. Mening nutqim toshqin kabi oqdi. Men dedim: - Nega men, zanjabil, o'z biznesimda Robinzon bo'la olmayman? Men faqat asal pishiriqlarini sotishdan ko'proq narsani qila olaman. Men asal savdosini rivojlantira olaman. Men butun mamlakat bo'ylab asal ishlab chiqarishni rivojlantirishim mumkin. Men shirinliklarni hashamatli mahsulotlar va nozikliklar emasman. Men ularga ovqat tayyorlayman. Men shirinliklarni ham ishchiga, ham kambag'al dehqonga taqdim etaman. Men shirinliklarning shohi bo'laman. - Xo'sh, bizmi? - deb o'rtoqlarim kulib yuborishdi. - Va siz bo'lishingiz mumkin: biri - poyabzal shohi, boshqasi - shoh, uchinchisi - temir shohi. Bizni tush ko'rdi. Men oldimga bordik va tong otguncha suhbatlashdik. Va nima? Yillar o'tdi va biz yoshlik rejalarimizni amalga oshirdik. Poyafzal pul yig'di va uch yil Parijdagi eng yaxshi ustaxonada ishladi. Poyabzal ustasi bo'ldi. Endi uning ikki o'g'li bor. Ikkalasi ham o'rta maktablarni bitirgan. Ulardan biri, kimyogar, uning Finlyandiyadagi eng yirik teri zavodining rahbari. "Ukkonen &

Sons" brendi butun Evropaga mashhur.6! Ukkonen do'konlari nafaqat Finlyandiyaning har bir shahrida. Siz Londonning Pikadili va Parijdagi D'Opera bulvarida mag'rur Ukkonen Shoes yozuvini ko'rishingiz mumkin. Ularni va ularning ustaxonalarini Ukkonenning kenja o'g'li boshqaradi. Jena universitetini tugatgan. U frantsuz tilida parijlik kabi gapiradi va inglizlar taxtining yosh merosxo'ri, trendning yo'nalishi bo'yicha Viktoriya o'g'li, shahzoda Edvard62 faqat Ukkonendan poyabzal buyurtma qiladi, yoshroq va yarim hazil bilan, yarim jiddiy do'stona suhbatda uni "Hamkasb". Og'zaki: Siz va men ikkita qirol merosxo'rmiz. Men Angliyaman, siz fin poyabzal qirolining o'g'lisiz. Va menimcha - quvnoq shahzoda Eduard - siz o'zingizning unvoningizga ko'proq loyiqsiz. Bu ikki eng yosh Ukkonen har yili butun Finlyandiyaning o'nta taniqli yigitlarini tanlab oladi va o'z mablag'lari bilan ularga imkoniyat yaratadi - qirolichaning o'g'li Germaniyadagi Virchow, Parijdagi Paster, Amerikadagi Edison laboratoriyalarida oliy ma'lumot olish uchun qo'shimcha qildi. Robinzon haqidagi dono ma'ruza nimani yaratganiga qarang. Ammo bu hammasi emas. Bozorda tuxum savdosi bilan shug'ullangan Tomas Gulbe tuxum shohi bo'ldi, 63 yoshda, uning nomi Angliya, Frantsiya va Germaniya poytaxtlarida ham tanilgan. Tomas Gulbe qishloqlardan tuxum sotib olishni boshladi. Kulbalarda yig'iladi, 2-3-7-10 tuxum. U mayda tovarlarni ishlab chiqarishga almashtirdi, so'ng qutilarga yig'ilgan minglab tuxumlarni xorijiy tuxum omborlariga sotdi. Men faqat ikki-uch kundan katta bo'lmagan yangi tuxum sotib oldim. Va har bir tuxumga u o'zining brendini qo'ydi: "Tomas Gulbe". Bir yil o'tgach, London, Parij va Berlinning eng yaxshi restoranlari etkazib beruvchilardan "T. Gulbe" savdo belgisi bilan tuxum talab qildilar. Gulbe o'zini Suomining uzoq burchaklaridan haydashga ulgurmasdi. Va bu juda ko'p xarajatlarga arziydi. Shuning uchun T. Gulbe Finlyandiyaning barcha xalq o'qituvchilariga yozib qo'ygan. Ajoyib, ammo sodda reja tuzdi. U mamlakatni

raqamlar bo'yicha tumanlarga ajratdi: I, II, V, VII, X, XX va boshqalar. Raqamlar rim raqamlarida yozilgan. Har bir tumanda har bir maktab arabcha raqam bilan belgilanadi: 1, 2, 3, 5, 7, 10, 20. Olim-bolalar maktabga kelib, har biri yoki har 2-3-7 tadan tuxum olib kelishadi - bir kunda ularning uyida yoki qo'shnisining uyida qancha tovuq qo'yilgan. Shuning uchun tuxum eng yangi holatga keltiriladi va to'planadi o'qituvchida ularning yuzlari bor. O'qituvchi har bir tuxumga o'z tumani, maktabi va xatini qo'yadi, uning ostida har bir bekaning hisobini yuritadi. Nishonlar kimyoviy siyoh bilan joylashtirilgan. Yuzlab tuxumlar qadoqlanib, o'sha kuni Aboga, T.Gulbe omborlariga yuboriladi. U erdan, kelgan kuni qutilar paroxodga yuklanadi. 3-4 kundan so'ng fin tuxumi Parij, London, Bryussel, Antverpendagi restoranda allaqachon stolda. Agar biron bir mistress eskirgan tuxumni siljitgan bo'lsa va Londondagi bir restoranning mehmoni norozi bo'lganida, unda Gulbening Abodagi omborlariga ochiq xabar yuborilgan bo'lar edi: "Tuxum Na VII, 15, H 5 aprelda chirigan edi. . " Abodagi Gulbe omborlarida 2-3 daqiqada ular quyidagilarni bilib olishdi: Kuopioning N VII-tumani, 13-da u erda o'qituvchining belgisi bor, "N" harfi falonchining bekasini anglatadi. "Va xat o'qituvchiga ushbu manzilga uchib ketayotgani uchun: "E'tibor bering: 5-aprelda mister Makkinen sizga chirigan tuxum olib keldi." O'n yil o'tgach, Tomas Gulbe Finlyandiyada tuxum shohi bo'ldi. Finlyandiya tumanlari uning zotli tovuqlar bog'chasi, u qaerdan qabila uchun dehqonlarga o'z narxida sotadi Tuxum etishtirish tovuqchilikni keltirib chiqardi, parrandachilik savdosini tug'dirdi. Uy parrandalari uchun parrandalar savdosi keldi Tomas Gulbe azaldan millioner edi, lekin eng muhimi U har kuni hisoblanadi.U Finlyandiya dehqonlariga chet eldan o'n millionlab markalar beradi.Tomas Gulbe savdo uyining qoidasi shundan iboratki, har yili kompaniya foydasidan qishloqlarda joylashgan kutubxonalarga yuz ming marka ajratiladi. haqida bilish Daniya, Gollandiya va Shveysariyada namunali qishloq xo'jaligi. Va

nihojat, taniqli olimlar, yozuvchilar, rassomlar va rassomlarga chet elga sayohat qilish uchun yillik nafaqa berish uchun yana yuz ming marka. Har yili uch yuz ming marka! Va sakkiz yil davomida! Ikki yarim million! Va bu tuxumdan olingan daromadning ozgina foizidir! Sizni o'lchovsiz qiynamaslik uchun, men o'zimning "taxtim" haqidagi hikoyam bilan, qanday qilib ko'cha sotuvchisidan "shirin shoh" bo'lganim haqidagi hikoyam bilan yakunlayman. Robinzon haqidagi ma'ruzadan so'ng men o'z biznesimda Napoleon bo'lishga qaror qildim. Avval Finlyandiyani zabt etishga, so'ng Evropani 12 ga aylantirishga qaror qildi mening koloniyam. Savodsiz va kambag'al Fin uchun bu reja, o'zingiz ko'rib turganingizdek, ehtimol juda jasoratli edi. Ammo men o'zimga dedim: Rejani bajaring! Men maqsadimga erishaman! Va u shunday qildi. Men kichkina boshladim: kichik sirop ishlab chiqaradigan zavod ochdim. U hozir men uchun ishlaydi. Bu pichan yoki kartoshka saroyiga o'xshash yog'och bino. Moslashuvlar eng sodda edi. Ammo buning uchun ham pulim yo'q edi. Men bank direktorining oldiga borib: Finlyandiyani zabt etmoqchiman, dedim. Men "shirinliklar shohi" bo'lishni xohlayman. Men rejamni, orzularimni aytib berdim. - Sinab ko'ring, "taxt". - Aynan u, bank direktori, "shirin shoh" so'zini ishlatgan. Biznes yaxshi yurdi. Pekmez toza, qalin, shirin bo'lib chiqdi. Luch- - javob qildi direktor! - Keling, kelajakdagi shakar kokteylingizni xavf ostiga qo'yaylik. Men o'zim avval qishloqlar bo'ylab haydadim. Kartoshka uchun pekmez almashtirildi. Kartoshka pekmezga aylantirildi. Va yana o'zgardi. Ikki yil o'tgach, menda Finlyandiyaning turli qismlarida beshta shunday fabrika bor edi. Keyin yangi ish boshladim. Bizda o'rmonlarda juda ko'p malina bor. Qishda dehqonlarga malinaga ming kilo pekmez tarqatdim. Yozda bolalar malinali aravalarni olib ketishdi. Malinadan pekmez bilan murabbo tayyorlashni boshladim. Bu men uchun kulgili darajada arzon edi. "Bug'langan sholg'omdan arzonroq", deb aytgan asosiy ustam. Dehqonlar va ishchilar Jarvinenning

murabbotlarini non bilan iste'mol qilishdi va bu ko'pincha ularning butun ovqatlari va kechki ovqatlari edi. Bu shirin, mazali, arzon va qoniqarli edi. Yana bir yil davomida o'rmon malinasi men uchun etarli emas edi. Men Rossiyadan va Germaniyadan eng yaxshi malinani buyurtma qildim. Men Rossiyadan mashhur "Vladimir" gilosiga buyurtma berdim. Kartoshkaning eng qandli navlari Irlandiyadan kelgan. Men qishloqlarga bordim: o'qlarni tarqatdim. U qanday qilib ekishni, qanday ishlashni o'rgatdi. Butun Finlyandiya mening katta tanamga aylandi. Minglab nervlar, qon tomirlari, mushaklar va tomirlar meni aholi bilan bog'lab turardi. Men o'z ishimning sadoqatiga aylandim. Yashadi. Mening xayolimdan faqat melas, kartoshka, malina va gilos tushgan. Ularni pishirish haqida. Mening yordamchilarim rassomlar, melas va murabbo shoirlari edi. Har bir yaxshilanishdan xursand bo'ldik. Men bir narsaga g'amxo'rlik qildim: har yili qaynatilgan Jarvinen tobora arzonlashib boraveradi - va undan ham yaxshiroq. Järvinen markali qalaylar fin dehqonlarining har bir kulbasiga kirib bordi. Ular bilan birga raftorlar daryolar va ko'llar bo'ylab o'rmonni haydashdi. Oyning qatroni - Mi o'rmonda yashagan. Ingliz yog'och ishlab chiqaradigan kompaniyaning direktori Finlyandiya edi. Men ishchilarimizning taomlarini tatib ko'rdim. Mening murabbotligimni tanib oldim. Said: "Bu ishchining ovqatlari emas, balki shohona taomdir". Men narxga ishonishni xohlamadim. U so'radi: "Agar sizga 50 ming quti buyurtma qilsam, ularni menga bergan narxda etkazib bera olasizmi?" Men o'yladim. Men buni miyamda hisoblab, javob berdim: "Unday bo'lsa, men sizga ikki foiz chegirma bera olaman". Jarvinen murabboti Angliyaga yo'l oldi. Keyin Daniya, Gollandiya, Belgiya, Germaniya, Frantsiya va hatto Amerikaga. Menda turli bo'limlar boshliqlarida kimyogarlar va mutaxassislar bor. Uchta olim-agronom va bog'bonlar Finlyandiya bo'ylab sayohat qilib, dehqonlarga kartoshka, malina, gilos va boshqa mevalarni etishtirish to'g'risida

ma'ruzalar o'qiydilar. Mening o'zimning muzlatgichli mashinalarim (yoz uchun) va isitish mashinalari (qish uchun). Chet elda o'z omborlari va do'konlari. Ularning uchtasi okean paroxodlari. Men har yili Italiyaning Messina shahrida apelsin paroxodini sotib olaman. Singapurda guruchli paroxod. Menga rahmat, Finlyandiyadagi ko'cha bolalari bananni xohlaganicha iste'mol qilishadi. Mening melas, konservalar va kompotlar qutilarim rom, shved shtampi, viski, absint, porter va likyor shishalariga qarshi muvaffaqiyatli kurash olib bormoqda. Aholi yaxshiroq ovqatlanishni va kam ichishni o'rganmoqda. Janoblar, olimlar! - Jarvinen professorlarga murojaat qildi. Siz mendan yaxshiroq bilasizki, shakar nafislik emas, shakar ovqatlanish asoslaridan biridir. To'yish va sog'liqning asoslaridan biri. To'ygan odam va to'ygan xalq kamroq ichadi. Shuning uchun shirin har doim achchiqning dushmani bo'lgan. Achchiq - shirinning dushmani. Ichkilikbozlar shirinliklarni, shirinliklarni sevadiganlar achchiq ichimliklarni yoqtirmaydilar. Shuning uchun, Jarvinen banklari aholini sog'liq bilan ta'minlaydi. Ularning har biri dehqon yoki ishchining oilasiga quvonchli quyosh nurlari bilan kiradi, u erda egasi uni olib keladi - bular hushyorlik missionerlari. Ular uyda emas. Kelgan oila boshlig'ining qo'lidagi har bir yangi qutini ko'rib, bolalarning yuzlari quvonchdan yorishadi. Styuardessa oldida eriga bo'lgan minnatdorchilik mehri porlaydi: demak, erning qimmat ish pullari ichkilikbozlik uchun zahar uchun meyxanaga ketmagan, balki quvonch va oilaning to'yinganligi bilan uyga kelgan. Shuning uchun, - Jarvinen so'zini yakunladi, - omborlarimda millionlab qutilarni ko'rganimda, doklarda Jarvinen markasi tushirilgan minglab qutilarni ko'rsam, qalbim g'urur, quvonch va baxtga to'ladi. Menimcha: "Bular mening jangchilarimning qo'shinlari, tinchlik jangchilari, mashhur to'yinganlik jangchilari, tinch oilaviy quvonch jangchilari. Va men ularni ruhan duo qilaman. Men har bir jarga baraka beraman: boring, muborak, hayotga! O'zingizning ko'zga tashlanmaydigan, ammo

mehribon, "shirin" ishingizni qiling. Men uzoq yillik mehnatimni quvonch bilan baraka qilaman. Men baraka beraman - butun hayotimni yaxshi ko'raman: bilaman - men er yuzida ma'nosiz yashamaganman. Men Finlyandiya hayotiga va boshqa uzoq xalqlarning hayotiga o'zimning shirinligim bilan qo'shganman. Va men bularning hammasida Xudoning olovining uchquni menda porlagan yorqin yozuvchining aqlli kitobi tufayli qarzdorman. Keyin u sizga, omma orasida dono ma'rifat sepuvchilarga majburdir. Uzoqdan chiqib ketish uchun kelgan professor tomonidan meni tasodifan yoqib yuborgan yorqin uchqunga yo'l qo'ymadingiz. Siz bu uchquni yorqin va katta olovga solib qo'ydingiz. Siz yangi va yangi yonuvchan moyni qalbimning chirog'iga quydingiz ... Raxmat! .. Sizga katta rahmat! Va buyuk madaniy ishingiz uchun mening minnatdorchiligim sizning mukofotingiz bo'lmasin. Yo'q, bu sizga yangi, hatto kengroq va hatto qat'iyatli ish uchun yangi turtki bo'lsin. - Men xalqlar tarixini o'qidim. Keyinchalik men sizdan va boshqa ko'plab bilimdon odamlardan so'radim. Men o'zim juda ko'p o'ylardim. Va menimcha, er yuzidagi aksariyat xalqlar odamxo'rlik holatidan hali chiqmagan, ular odamlarni faqat yangi usullarda iste'mol qilmoqdalar. Va nima uchun bu shohliklar va xalqlarni bosib olganlar haqida bunday hurmat bilan aytilganini tushunmayapman. Makedoniyalik Aleksandralar, Ganniballar, Skiggionlar, Qaysarlar, Buyuk Karl, Napoleonlar, Moltke, Bismarklar va boshqa minglab odamlar nima qildilar va nima qilmoqdalar? Ular chet ellarni egallab olishadi, talashadi, lekin ularni etishtirishmaydi. Ular millionlab sub'ektlarini ko'paytiradilar va ularni shaxsiy va davlat hayotining aqlli, olijanob quruvchilari sifatida tarbiyalamaydilar. Ulkan davlatlar tashkil etilmoqda va ulardagi aholi qashshoqlikda, ochlikda. Millionlab odamlar johil, aqlan ahmoq, axloqiy qo'pol. Hamma joyda ichkilikbozlik, o'g'irlik, qo'pol axloqsizlik, vahshiy zo'ravonlik, qashshoqlik, umumiy o'zaro achchiqlanish .. Va hamma tinch. Tasodifan merosni yoki

maktab diplomini bu badbaxt va butun mamlakat bo'ylab botqoqdan quruq, toza va yumshoq joyga tanlaganlar millionlab odamlarini zulmatdan tortib olish uchun barmog'ini ko'tarishmaydi. Va ular johil, ichkilikboz va och odamlar bo'lgan katta davlatlar suyuq loy ustida ulkan tosh minoralariga o'xshaydi, deb o'ylashni xohlamaydilar. Ushbu mavzular bo'yicha eng yaxshi kitoblar uchun mavzular bayon qilindi va sovg'alar topshirildi. Mualliflarga ularni chop etishga yordam berildi. Xalq orasida arzon narxda keng tarqatilgan. "Bilasizmi, nima?" - deb hayotining keyingi yillarida do'stlariga quvonch bilan aytdi Snellman. - Finlyandiyamizni eslaganimda, bu mening bolaligimda qanday bo'lgan va hozir qanday bo'lganini ko'rsam, shunday rasm chizilgan. menga. Katta eski uy bor edi. Undagi deyarli barcha derazalar yopilgan edi. Va tashqaridagi uy o'lik bo'lib tuyuldi, lekin ichkarida qorong'i va tiqilib qolgan, nam va zerikarli edi. Xira. Bu katta va katta qabrlar shifrlanganiga o'xshardi. Ammo keyin yosh, baquvvat va kuchli odamlar keldi. Ular quvnoq kelishdi. Ochiq, aqlli yuzlar bilan. Va birinchi navbatda ular panjurlarni ochdilar. Pardalar ko'tarildi. Derazalar ochildi, quyosh, yorug'lik, toza havo, yangi gullarning hidi xonalarga kirib keldi. Uydagi hamma narsa jonlandi, ko'nglini ko'tardi. Va tashqaridagi uyning o'zi yosharib ketdi. Begonalar endi undan, xuddi avvalgidek, arvohtar kabi qochishmadi, balki mamnuniyat bilan yaqinlashdilar. Ko'rib chiqilgan. Biz hayratda qoldik. - Ammo bunday o'zgarish mo'jizasiga har bir mamlakatda erishish mumkin; har bir okrugda. Har bir eng chekka burchakda, - deb xulosa qildi Snellman, - faqat sehtgarlar kerak: tirik fikrlaydigan odamlar, buyuk qalb odamlari, doimiy madaniy ish bilan shug'ullanadigan odamlar. Snellmanning maktabdan bo'lgan dehqoni, bolaligi jinoyatchini g'azablantirgan yoki u aytganidek, milliy va dunyo voqealarini yomon-qullik, lakey-sud tushunchasi. Barcha maktab tarixi darsliklarida, keyin professorlarning ma'ruzalarida shohlar va podshohlar, ularning vazirlari haqida, aristokrat

oilalar kurashi, knyazlar, generallar haqida, eng yaxshisi, yuzga yaqin buyuk olimlar, mashhurlar haqida hech narsa aytilmagan. yozuvchilar va daholar.nal rassomlari. Ularning tarjimai hollari aytib berildi, urushlar va janglar, sud fitnalari, diplomatik hiylanayranglar, fitnalar va g'alayonlar batafsil bayon etildi. Xuddi shu narsa, qanday qilib avlodlardan avlodlarga, yuzlab va ming yillar davomida barcha mamlakatlarda millionlab odamlar yashagan va yashamoqda, ular buni bir zumda eslashadi yoki umuman gapirmaydilar. Millionlab dehqonlar, millionlab ishchilar, yuz minglab hunarmandlar va yana asrlar davomida millionlab kichik shahar aholisi qandaydir tarzda tarix nuqtai nazaridan tashqarida yashab yashadilar. Ko'pchilikning ongini rivojlantirish, ularning qalbi va irodasini tarbiyalash, millionlab asosiy aholining ma'rifati haqida ozgina o'ylardi. Eng muhimi, hech kim xalqlarning tashqi yoki ichki ma'naviy hayotini yaxshilash haqida qayg'urmagan. Ular o't ekishni yaxshiladilar, chorvachilikni rivojlantirdilar, g'isht, qog'oz, mato ishlab chiqarishni takomillashtirdilar, ammo millionlab mehnatga yaroqli aholining boshini yaxshilash, ruhini yaxshilash, sog'lig'ini yaxshilash, to'qlik va hayotning qulayligini o'ylashmadi. va o'ylashni xohlamadi. Ular quyi sinflarning hayoti, axloqi, xarakteri va farovonligini o'z taqdirilariga topshirdilar. Go'yo hech kimga tegishli emas edi. Go'yo hamma abadiy qaror qilganidek: -Ular o'zlari bilganicha yashashsin. Agar yaxshi yoki yomon narsa sodir bo'lsa, ular sabr qilsin. Va hamma joyda va har doim ko'pchilikka chidash kerak edi. Sabr-toqat, ehtiyojga bo'ysunish va qiyinchiliklar, go'yo ko'pchilikning burchiga aylandi. Ko'p va ko'p narsalar uchun xalq ommasi tanbeh va nafratga uchragan. Ular har doim va hamma joyda shunday deyishgan: odamlar ichkilikboz. Xalq dangasa, ishlashni xohlamaydi. Xalq qo'pol, ochko'z, shafqatsiz. Ammo ular qo'shimcha qildilar: Bir narsada odamlar buyuk, sabr-toqat bilan. Ochlik, sovish, harom yashash va har narsaga yomonliksiz chidash. Va hamma odamlarning sabr-toqatini maqtashdi.

Ular odamlarning sabr-toqatiga qoyil qolishdi. Ularga tegishdi. Ular odamlarning sabr-toqatidan din yasashgan. Masihning ta'limotining o'zi sabr-toqat diniga aylantirildi. Snellman g'azablandi - ularning baxti. Agar bu sabrga sig'inish bo'lsa. U ikki xilda g'azablandi va g'azablandi: o'zlari har qanday erkinlik, qulaylik va farovonlikni talab qiladigan va o'zlari uchun qidiradigan yuqori sinflarga qarshi va odamlarga eng shafqatsiz va eng qorong'i, ko'pincha yovvoyi ehtiyojlarga bardosh berish zarurligi to'g'risida gapirib berildi. U, shuningdek, ommaning chidashiga qarshi g'azablangan. U ularning aqliy qish uyqusidan norozi bo'ldi. U xalq ommasi ularning qashshoqligiga, qo'pol johilligiga, ichkilikbozlik va huquqlarning yo'qligiga, hayotlarining barcha tashqi va ichki iflosliklariga o'rganib qolganidan g'azablandi. "Millionlab odamlar ikki oyoqli cho'chqalar kabi yashaydilar, - dedi Snellman g'azablangan paytlarda." Grub haqida o'ylash. Ammo bu ularning aybimi? Snellman. -Bu ularning baxtsizligi. Nopok, ahmoq, shahvatparast. U faqat o'zini tuzatdi Va u ikkita rasmni taqqosladi: bog 'va o'rmon. Bog'ning hamma joylarida yo'llar bor. Yo'llar qum bilan sepiladi - toza, quruq, chiroyli. Yo'llar bo'ylab gullar, mevali daraxtlar va butalar. Yam-yashil o'tlar kesilgan, u har kuni kechqurun sug'oriladi ... Bog'ning turli burchaklarida arborlar tarqab ketgan, ularning atrofida atirgullar va visteriyalar o'sib chiqadi. Bu erda va u erda favvoralar mavjud. U erda haykallar mavjud. Soyali xiyobonlarda qulay o'rindiqlar mavjud. O'ychan, g'amxo'r qo'l har bir kichik narsada, har bir daraxt va gulda ko'rinadi. O'rmondagi boshqa rasm. Bu erda hamma narsa yovvoyi, qarovsiz. O'ziga chap. Daraxtlar va butalar urug'i tushgan joyda o'sadi. Ba'zi joylarda o'tib bo'lmaydigan cho'l. Agar bo'ron daraxtni ag'dargan bo'lsa, u erda chirigan holda yotadi. Qaerda treklar bo'lsa, ular chalkashib ketgan. Hech kim ularni hech qachon tozalamaydi yoki to'g'rilamaydi. Bog ' - aholining yuqori qatlamlari. Ular uchun aql madaniyati va hayot farovonligi, san'atdan zavqlanish

va sog'liq uchun gigiena. Xalq o'rmoni ko'proq tirik tabiatda yashaydi. Agar u himoya qilinsa ham, himoyalangan bo'lsa ham, bu aniq tirik o'rmon, zarur hayotiy materialdir ... Ammo millionlab massalar tirik bog'dagi odamlar bilan bir xil odamlardir. Ular tabiatan xuddi aqlli. Ular shuningdek iste'dodli va iste'dodli. Ular, shuningdek, eng yuqori ma'naviy rivojlanishga qodir. Siz ular bilan shug'ullanishingiz kerak. Ushbu millionlarning har biriga so'zning to'liq ma'nosida inson bo'lish imkoniyatini berish kerak. Snellman o'z hayotining asosiy vazifasini - keng xalq ommasi: dehqonlar, ishchilar, kichik shahar aholisini ma'rifat va har tomonlama o'qitish vazifasini qo'ydi. U Finlyandiyada milliy ta'limning Pyotri Amiensga aylandi. U hamma joyda va hammaga takrorladi: - Mamlakat aholisining ko'pchiligining johilligi va qo'polligiga chidash sharmandalik. Bu o'zlari o'qigan, o'zlarini madaniyat quyoshi bilan yoritadigan barcha kishilarning jinoyati. Davlat baland minoraga o'xshab ketishga jur'at etolmaydi, uning yuqori qavatlarida keng derazali, baland shiftli katta, yorug 'xonalar, pastda esa deyarli hech qanday derazasiz nam, gessian zindonlari joylashgan. "Aholining asosiy qismi ma'rifatining etishmasligi, bu davlatning shafqatsizligi: o'z-o'zini talon-taroj qilish, o'z-o'zini yo'q qilish va o'z-o'zini suiiste'mol qilishdir", dedi Snellman. "Ular yovvoyi odamlar haqida kambag'al, kambag'al deb aytishadi. va o'z erlarining boyliklaridan foydalanmasliklari sababli yo'q bo'lib ketmoqdalar. Eng dahshatli vahshiylik - bu mamlakatdagi har bir insonning jismoniy, aqliy va ma'naviy kuchlaridan foydalana olmaslik yoki istamaslik. Eng yaxshi, eng qimmat o'rmonning millionlab ushrlarini tasavvur qiling. Hech kim rivojlanmasa, uni saqlamasa va xiralashmasa, undan nima foyda, - deb davom etdi Snellman, - yo'q - * Piter Amiens Iso Masih yashagan joylarni ozod qilish uchun Evropaning Falastinga qilgan salib yurishlarining ruhiy otasi edi. , o'rgatgan va musulmonlarning kuchidan aziyat chekkan ... Amiens Butrus Falastinda bo'lgan, u erda xristianlar va avliyolarning haqoratli

holatini ko'rgan. U Evropaga qaytib keldi va ehtirosli va'z bilan ketdi: - Muqaddas joylarning xorlanishiga dosh berish sharmandalik. Ziyoratgohlaringizni zo'ravonlik va zo'ravonlikdan ozod qiling bu o'rmonni tozalaydi. Dovuldan ulkan daraxtlar qulab tushadi. Chirish. Chirish yomg'ir suvini yutadi. O'rmonni botqoqqa, bezgakning ko'payishiga aylantiradi. Qimmatbaho qurilish materiali o'rniga botqoq chirishi olinadi. Sog'lom o'rmon havosi o'rniga isitma atrofida yuzlab kilometr nafas oladi. Katta yaxshilik, katta yovuzlik o'rniga. Tushuning, tushuning, tushuning, - deb ta'kidladi Snellman, - mamlakatdagi har bir sog'lom, rivojlangan ishchining qadri katta. Hech bo'lmaganda pul uchun hisoblang: mamlakatda har bir kishini boqish qancha turadi! Bunga qancha mablag 'sarflandi! Va agar ular tirik, yaxshi kuch sifatida tarbiyalangan bo'lsa, ularning har biri odamlarga qanchalik foyda keltirishi mumkin! Endi mamlakatda qancha ichkilikbozlar borligini hisoblang, ular ommaning oqilona ma'lumotiga ega bo'lib, hushyor mehnatkashlar bo'lishadi. Mamlakatda qancha johil, dangasa odam, qancha, nihoyat, jinoyatchini hisoblang. Ularning aksariyati, agar bolaligidan, keyin esa yoshligida, insonning fe'l-atvori rivojlanayotgan paytda, agar ular bu vaqtda aql bilan tarbiyalangan bo'lsa va qorong'ida ko'rsatmalarsiz qolmagan bo'lsa, o'z vatanining foydali o'g'illari bo'lar edi. hayot o'rmoni. Snellman bunday paytlarda Evropada qilgan sayohatlaridan qiziq voqeani aytib berishni yaxshi ko'rardi. Snellman Germaniyada, Berlinda, buyuk avstriyalik yozuvchi bilan uchrashgan. Ushbu yozuvchi tug'ma slavyan edi, lekin u faqat nemis tilida yozgan. 68 Va o'nlab yillar davomida u cheksiz gazeta maqolalari va yorqin siyosiy risolalarida katta mahorat bilan iste'dodli sofist sifatida Germaniya Avstriyasining janubiy slavyanlar ustidan hukmronlik qilish uchun siyosiy va madaniy huquqini isbotladi: Galisiya qutblari ustidan, ustidan chexlar va slovaklar, Voyvodina, xorvatlar va slovenlar serblari ustidan. - Slavlar yumshoq, ayollarga xos irqdir, deb yozgan bu radikal.

Ular xayolparastlar, xayolparastlar, lekin ular xayolparast-shoirlar emas. Ular dangasa bo'lib tug'ilishadi. Turkiyalik tajovuzkorlar orasida uzoq asrlik qullik davomida ular mehnatdan nafratlanib, suyak iligiga singib ketgan. Bu bekorchilar qabilasi. Agar ular muvaffaqiyatsiz bo'lsa, ular qashshoqlikda va axloqsizlikda yashashni tanlaydilar, bu esa inson qadr-qimmatini kamsitadigan va madaniy evropaliklarni bezovta qiladigan narsadir. Boylik bilan, ayniqsa savdo va siyosatda ular uyatsiz, aldamchi, buzuq, tajovuzkor, hiylanayrangchi. Oson yirtqichlarga ochko'zlik va osonlikcha va tez sarflanadigan mablag'larga beparvolik mablag'lar. Ularga aqlli va qat'iy nemis maktabi kerak, - deb yozdi jamoat - Slavizm - bu buzuq va iflos qo'y terisidir, bu ksenist kist bilan. qalin va uzun yumshoq sochlar. Ushbu qo'y terisini qayta ishlash uchun nemis mo'ynasiga berish kerak, keyin ajoyib iliq mo'yna po'sti chiqishi mumkin. Qayta yozuvchi juda iste'dodli va ko'p qirrali, ajoyib ma'lumotli edi. U Evropaning barcha asosiy tillarini yaxshi bilardi. U osongina, jozibali, hazilkashlik bilan yozgan. Har doim barcha mamlakatlar va asrlar yozuvchilarining falsafiy, tarixiy va adabiy iqtiboslari bilan. Ammo bu oyatlarning barchasi insofsiz edi. Avstriya hukumati yaxshi yig'ladi. Qayta yozuvchi yovuz odam emas edi. Bu beparvo, bo'sh ruh edi. Yozuvchi ajoyib kashfiyotchi edi. U kartalarni yaxshi ko'rardi, aziz ayollar. Bularning barchasi juda ko'p pulni talab qildi. Uning shubhasiz ajoyib iste'dodi va katta ma'lumoti tufayli u halol yo'l bilan ko'p pul topishi mumkin edi. Ammo buning uchun ruhning kuyishi kerak edi. Bu aqliy va axloqiy poklikni va go'zallikni talab qildi. Bu idealizmni talab qildi. Bularning barchasi radikal yozuvchi uchun begona edi. Avstriya chegaralarida bo'lgan talabalik yoshlik yillari Metternichning bo'g'uvchi reaksiyasi hukmronligi ostida edi.⁸ Metternich, eski saroy tulkisi, Vizantiya sudi evroni va turk poshnasi o'rtasida Evropa vaziri shaklida xoch, o'zining butun siyosatini qurdi, Evropa xalqlarining ongli ravishda qasddan korruptsiyalashga

qarshi shaxsiy hokimiyat va shaxsiy boyitish siyosati. U odamlarni o'ziga jalb qilishning bir usulini - poraxo'rlikni bilar edi. Uning maxsus kotiblari, poraxo'rlik bo'yicha mutaxassislari bor edi. Bular ham qandaydir iste'dodlar edi: ular kimni, nimani va qachon sotib olishni bilishardi. Umumiy naflilik va foydaga chanqoqlik, oson va tez foyda Metternich davridagi dinga aylandi. Jamiyat axloqiy kislorodga ega emas edi. Hatto intellektual sinflarning aksariyati metternichizm g'azabidan zaharlangan. Odatda, har bir narsaga sezgir, yoshlar, va ular endi qandaydir ma'naviy tushishdi. U printsiplingsiz, printsiplsiz bo'lib o'sdi. Hech qanday buyuk ideallar yo'q edi. Toza chiroqlar yo'q edi. Ziyoratgohlar bo'lmagan. Qahramon-rahbarlar yo'q edi. Ushbu yolg'onchi yozuvchi shunday bo'g'uvchi ruhiy muhitda tarbiyalangan. Uning axloqiy tuyg'usi yo'q edi. U yoshda idealizmning har qanday turtkisi kulgili, samimiy emas, uydirma va teatr edi. Va u har qanday shillerizmga xiyonat bilan kulib yubordi, chunki u hayotning haqiqati va go'zalligini qidirishni chaqirdi. Ko'p yillar davomida u ishonchli kinikka aylandi. Va u slavyan bo'lib, nemislarni rozi qilish uchun slavyan xalqlarining ruhiga, ongiga va erkinligiga tupurganidan chinakam mamnun edi. U o'zining jinoiy adabiy ishini, o'zi aytganidek, "vijdonan" bajargan. - Nemislar menga yaxshi maosh berishadi, men ularni yaxshi yozaman. Mendan nima istaysan? - bu yolg'onchi yozuvchi vatanparvar slavyanlar oldida uyatsiz kuldi. - Florentsiya va Venetsiyada ikki buyuk italiyalik haykaltarosh Donatello va Verrokkioning ikkita mashhur yodgorligini ko'rganmisiz. Venetsiya va Florensiya ushbu yodgorliklarni yollanma kuchlarning ikkita yollanma rahbarlari bo'lgan ikkita yordamchiga o'rnatdilar. Venetsiyaliklar va florensiyaliklar bu konditsionerlarga yaxshi haq to'lashdi - va konditsionerlar "vijdonan" o'z ish beruvchilariga yaxshi xizmat qilishdi. Ular ish beruvchilarning dushmanlari bilan qahramonona kurashdilar, Venetsiya va Florensiyaga katta xizmatlar ko'rsatdilar. Va Italiyaning ikkita buyuk respublikasi

o'zlarining qahramonlari, yordamchilariga yodgorliklarni o'rnatdilar. Agar Milan, Genuya, Pisa, Verona yoki Rim bu ikki konditerga ko'proq pul to'lashgan bo'lsa, u holda bu konditsionerlar Milan, Genuya yoki Rimga xuddi Venetsiya va Florensiya singari qahramonlik bilan xizmat qilishadi. - Men adabiy kondoterman, - deb muttahamlik bilan yuz o'girgan yozuvchi slavyan birodarlariga murojaat qildi.-Menga butun umr nemislar beradigan shunday va hatto undan yuqori yillik to'lovni taqdim et - va men sen uchun kurashaman .. ? Va xohlamaysizmi? Keyin mening zarbalarimni oling va himoya qiling, men kuchli va epchil raqib bilan qilichbozlikni yaxshi ko'raman. Slavlar bu adabiy ilonni xo'rlashdi, ammo nemislar "ajoyib yozuvchi" va "jasur slavyan faylasufi" ni yuqori baholadilar. Snellman Berlinda bo'lganida, bu yolg'onchi yozuvchi ham o'sha erda bo'lgan. Snellman bu yozuvchining Finlyandiyadagi adabiy faoliyati haqida hech qachon eshitmagan edi. Uning ismini ham eshitmaganman. Bu erda, Berlinda, ular, nemislar aytganidek, slavyan va finni ziyorat qilgan ikki madaniy havoriylar ziyofat bilan taqdirlandilar. Ziyofat oxirida, mehmonlar oz qolganida, Snellman slavyan "madaniyat havoriyini" chetga oldi va u bilan uzoq vaqt madaniy yosh xalqlar mamlakatlarida madaniy ish vazifalari haqida suhbatlashdi.

Ochig'ini aytaylik, - dedi Snellman, - yuraklaridagi nemislar bizni xor qiladi: finlar ham, slavyanlar ham. O'tgan vaqt davomida ular to'g'ri, ammo kelajak uchun ular to'g'ri emas. Biz, finlar, bundan ham ko'proq siz, slavyanlar, biz buyuk kelayotgan kuchmiz. Ular allaqachon shudgor qilingan er, va biz hali ham tegmagan, chuqur, boy qora tuproqmiz .. Biz faqat ishlashimiz kerak. Biz yosh xalqlar nemislar, frantsuzlar va inglizlarga qaraganda ikki baravar, uch marta, o'n baravar ko'p ishlashimiz kerak. Biz ularga yetib olishimiz kerak. va bosib oling! - Va biz o'zimizga etib olamiz! - ilhomlanib gapirdi Snellman, - biz nafaqat shahar aholisini yoritamiz. Biz faqat boshlang'ich

maktab va qishloqdagi bechora kutubxona bilan cheklanib qolmaymiz. Biz dehqon, baliqchi va qatronning har bir kulbasini ilm olovi bilan yoritamiz. Biz kichkina bolalardan yangi bolalarni tarbiyalaymiz - baquvvat, rivojlangan, olijanob .. Va Snellman uzoq vaqt davomida va sevimli mavzusida jonkuyarlik bilan gaplashib, uning oldida slavyan xalqlari madaniyatining o'sha olovli havoriysi bo'lgan deb o'ylardi. Avstriyalik kinik avvaliga odatdagi yomon tabassum bilan ko'zlariga quloq solib, o'yladi: - Yana bir zerikarli ahmoq! Va u Snellmanni tark etish uchun uzr izladi, ammo keyin Snellmanning so'zlari, qalbining isishi kinik qalbidagi muzni eritib yubordi. U bir shisha konyakni talab qildi va katta stakanlarda ishtiyoq bilan ichishni boshladi. Snellman, odatdagidek, olib ketildi va suhbatdoshi shishani tezda ichganini sezmedi. Snellmanning deyarli ichkilikbozi kutilmaganda avlodi. joydan otilib chiqdi. U katta ayiq singari Finga yaqinlashdi va dedi: - Bo'ldi, aziz Snellman! Endi buyuk qalbingizning muqaddas olovini isrof qilmang. Uni xalqingiz uchun saqlang. Siz baxtli odamsiz. Baxtli va bunday odamlarga ega bo'lgan xalqingiz. Ertaga ertalab uyga ketayapsiz. Va yaxshi. Biz bu erda uchrashdik. Birinchi marta. Ilgari ular bilmas edilar: na sen, na men sen. Va u yaxshi. Ya'ni, siz bilmaganingiz va hozir meni tanimaganingiz yaxshi. Men sizni taniganim men uchun yaxshimi yoki yo'qligini bilmayman .. Eh, aziz Snellman, siz qayerdan shunday keldingiz. juda g'ayrioddiy. granit. Va nega endi siz bilan uchrashdim, allaqachon kech bo'lganida? ... Soat yarim tunda chimildiq qildi. Bugun kech emas, balki hayotimning kech qismida, - xo'rsindi Snellmanning suhbatdoshi. Agar men yoshligimda Snellmanni eshitgan va ko'rganimda, men ham, mening butun avlodim ham turli xil odamlar bo'lar edi ...endi kech, kech .. Yotoqqa boraylik. Bizning oramizda, aziz Snellman, kulgili va dahshatli tushunmovchilik, menga qo'lingizni bering. Snellman qo'lini uzatdi. Suhbatdosh kutilmaganda bu qo'lni o'pdi. Siz nima edingiz? - Snellman orqaga tortdi. Ket! - dedi xiralashgan

suhbatdosh.- Siz o'pmaysiz ... Inson qalbidagi Snellmanstvo ahmoqona qo'lini ... Men jonimdagi aziz o'lgan odamning qo'lini o'paman - Tushunmadim, - dedi Snellman xijolat bilan. Va tushunishingizga hojat yo'q, - dedi mast jilmayib.— Ha, ehtimol siz tushuna olmaysiz .. Agar xohlasangiz, mening slavyan ruhimning o'ziga xos xususiyati bilan tushuntiring! Snellman ertasi kuni ertalab Suomiga yo'l oldi va 15-20 kundan keyin Venadan xat keldi. Maktub g'alati edi. Va imzosiz. Unda beshta qisqa satr bor edi: Siz mening qalbimni ostin-ustun qildingiz .. Men yangicha yashay olmayman. Eski usulda yashash jirkanchdir. "Go'yo tasodifan, beparvolik tufayli" men o'zimni o'ldiraman. Itning o'lishi. Xatning qo'lyozmasi tanish emas edi. Snellman tushunmadi. So'nggi bir oyda men Vena gazetalarini qidirishni boshladim va u erda topdim: "fojiali voqea": beparvolik tufayli qayg'uli yo'qotish, o'zini o'ldirdi va 3 soatdan keyin to'liq ongda, kamdan-kam xotirjam bo'lib, taniqli vafot etdi. Slavyan yozuvchisi, chuqur va jasur mutafakkir .. va boshqalar. Keyin Snellman marhum kim va nima ekanligini so'radi. Men Berlindagi ziyofatda qo'l o'pishini ham, "tasodifiy o'lim" ni ham tushundim. Men marhumning so'zlarini esladim: - Agar men yoshligimda Snellman singari odamlarni eshitgan va ko'rgan bo'lsam, men ham, mening butun avlodim ham har xil odamlar bo'lar edi. Nima uchun Snellmanlar bizga aytmadi? Snellman ushbu qayg'uli voqeani aytib berganida, undan tez-tez so'rashardi: -Qaysi millat - chex, qutb, serb yoki xorvat - bu yozuvchi edi? Uning ismi nima? Odatda yumshoq Snellman bunga keskin javob qaytardi: bo'sh qiziqish! Buni nima uchun bilishingiz kerak? Erkak qo'pol gunoh qildi, lekin o'zini qattiq jazoladi. U o'zini yer yuzidan artib tashladi. Nega uning ismini yana uyg'otish kerak. Bu erda yana bir narsa muhimdir. O'ylang: g'ayrioddiy qobiliyatli odam. Ajoyib aql. Noyob, boy bilim. Yorqin adabiy iste'dod. Va .. oxirida: yonish -hayot tel, karusel, qimorboz, ozodlik, adabiy konditer, o'z qabilasining qadr-qimmatiga xoin ... Ammo u o'z xalqi orasida madaniyatning

havoriysi bo'lishi mumkin edi, agar u tarbiyalangan bo'lsa. agar uning yoshligida ular unga hayot davomida kuyish emas, balki ko'pchilikning ongi va qalbini yoqish quvonchi haqida gapirishgan bo'lsa. "Va bu universitet talabasi, ilm o'g'li, adabiyot ruhoniysi, metropoliten odam", - deya davom etdi Snellman, - nima istaysiz? Maktablar, kitoblar bo'lmagan, sog'lom, chiroyli va quvnoq hayot barpo etishga bironta aqlli va jonli da'vat eshitilmaydigan ommadan nimani kutishingiz va talab qilishingiz mumkin? .. Millionlab aholi jismoniy, ruhiy jihatdan chirimoqda va axloqiy jihatdan, va hech kim hidni sezmaydi: hamma hidni tortdi. Bunga odatlandim. Ular o'xshash edi. Bularning barchasi shunday bo'lishi kerak deb o'ylashadi. Shunday bo'lishi kerakmi? Millionlab odamlar yovvoyi, ahmoqona qashshoqlikda tug'iladi, yashaydi va o'ladi! Shunday bo'lishi kerakmi? Tabiatan ko'pincha aqlli bo'lgan millionlab odamlar va odamlar butun umrlari ahmoq shafqatsiz bo'lib qoladilar. Va shunday bo'lishi kerakmi? Millionlab ukalaringiz ma'naviy qo'pol, shafqatsiz, havaskor. Va u ham bo'lishi kerakmi? Va yuzlab shafqatsiz va jinoyatchi "bo'lishi" kerak bo'lgan narsalardan uyalmaysizmi? Bu sharmandali jamoat ahmoqligi va befarqligi ham "shart" bo'ladimi? Snellmanning bunday holatlarda nutqlari bashoratli ilhom darajasiga ko'tarildi. Ular sust boshlar va qablarga otashin tanbehni etkazishdi. Eng uyqusiragan, dangasa aqllar uyg'ongan. Ular tirik yuraklarning energiyasini yoqdilar. Shifokorlar, qishloq ruhoniylari, xalq o'qituvchilari, tuman mulozimlari keng omma hayotini har xil nuqtai nazardan sinchkovlik bilan o'rganishni boshladilar. Matbuotda, gazeta, jurnallarda, alohida kitoblarda xalq hayotidan hayotiy materiallarga boy eskizlar paydo bo'ldi. Ayniqsa, ikkita kitob e'tiborni tortdi. Bitta kitob "Qishloq shifokorining xotiralari", ikkinchisi "Qishloq ruhoniysi yozuvlari". Ushbu ikkala kitob ham tanqidda, ham bosma nashrda haqiqiy bo'ronni keltirib chiqardi. Ba'zilar kitoblarga qoyil qolishdi, ularni osmonga ko'tarishdi.

Ular: "Ikkala kitobni ham o'z xalqi haqida o'ylash va yuragi bilan og'riq keltira oladigan har bir savodli odam o'qishi kerak. Kitoblar ko'rlarning ko'zlarini ochadi. Ular hali ham ma'naviy ahmoq bo'lib qolmagan har bir kishining yuzida yonib turgan sharmandalik rangini keltirib chiqaradi. Boshqalar bundan g'azablandilar. Mualliflarga chaqmoq va momaqaldiroq otish. Biz ularni toshbo'ron qilishga tayyor edik. Ular yozuvchilarni o'z xalqining geeksleri deb atashgan. Ular shunday dedilar: - Ikkala kitob ham fin xalqini haqorat qiladi. Yolg'onlarga to'la. Ranglar chirkin qalinlashgan. Hamma narsa karikatura bilan bo'rttirilgan. Birinchi baho adolatli edi. G'azabning hamma qichqiriqlari - bu o'z vataniga bo'lgan muhabbat bilan o'zlarining hamma uchun xayrat bilan hayratlanishni anglatadigan, hatto qo'pol va xunuk bo'lsa ham, yolg'onchi, ochko'z vatanparvarlarning nutqi edi. Ular, xuddi sahrodagi tuyaqush kabi, xavfni ko'rmaslik uchun boshlarini qumga ko'mdilar. Ular qumdan boshlarini tortib olishganda g'azablandilar. Bu ikki kitobning paydo bo'lishi bilan ham shundaydir. Mualliflar, ruhoniylar, o'z kitoblarining har bir sahifasidan fin xalqining tepasiga qadar baqirishgan: Uyg'oning! O'zingizning xalqingizning najotini oling! Mamlakatingizda aholining to'rt dan uch qismining hayoti dahshatli. Dehqonlar va ishchilar yo'q bo'lib ketishmoqda. Ular jismoniy va ma'naviy jihatdan tanazzulga uchraydilar. Ham shifokor, ham ruhoniylar, ham iste'dodli yozuvchilar ixtiro qilmadilar. Bir tomonlama material olmadi. Ular asablarni engishga urinishmadi. Ular saf tortib, o'z tumanlari aholisining kundalik hayotini xotirjamlik bilan bo'yashdi. Bu haqiqatan ham dahshatli, hayratga soladigan rasm bo'lib chiqdi. Ko'plab o'quvchilar: - Bir yarim million birodarlarimizning bunday hayotiga qanday bardosh beramiz? Siz o'zingizni jinoyatchidek his qilasiz, qandaydir jim hamkasb va ishtirokchi, ommaviy shafqatsizlikni yashirasiz. Boshqalar dahshatga tushishdi, so'rashdi: - Odamlar bunday hayotga qanday chidashadi? Ular kimlar: avliyolar yoki ikki

oyoqli ahmoq mollarmi? Bu Dantening do'zax haqidagi ta'riflaridan ham yomoni. Dantening do'zaxida odamlar gunohlari uchun jazo sifatida azob chekishgan, ammo bu erda nima uchun ular azob chekishmoqda? Va nihoyat, Dante jahannamining boshidan oxirigacha bo'lgan dahshatlari faqat shoirning ixtiro qilingan ixtirosi, ammo bu erda hamma narsa haqiqatning dahshatli nasridir. "Qishloq shifokori xotiralari" ning muallifi xizmatining birinchi kunidan boshlanadi. U tibbiyot fakultetini qanday tugatganligi va qanday qilib, qanday rejalar bilan xizmat ko'rsatgan joyiga kelganligi haqida hikoya qiladi. Uning o'zi hayotning sevgilisi emas edi; u bolaligi va o'spirinligini qattiq o'tkazgan kichkina shaharchada poyabzalchining o'g'li edi. U o'z-o'zidan hayot hamma uchun tabassum qilmasligini bilar edi, lekin bu erda ko'rganlari uni ham hayratga soldi. U o'z tumani atrofida aylanib yurganida, unga bu qandaydir yovvoyi orzu, shiddatli kabusning deliriusi tuyuldi. Birinchi taassurot shundaki, u tarixdan oldingi davrlarga, g'or aholisi kunlariga ko'chirilgan. Uning tumani tasodifiy istisno bo'lishi mumkin deb o'ylardi. Keyin u qo'shni tumanlarga bordi, lekin u erda u xuddi shu narsani ko'rdi. Joylarda bu yanada yomonroq edi. Hamma joyda g'or aholisi davridan taassurot qoldirgan. Relyefi toshloq bo'lgan joyda, qo'pol va kam qurilgan toshlar uy-joy bo'lib xizmat qilgan. Eshiklari past, derazalari kichkina edi. Kadrlar ingichka va yomon muhrlangan, u hamma joyda puflagan, yomg'irda yog'ayotgan, qishda qor yog'gan. Ko'zoynak kam edi. Ko'zoynak o'rniga latta, moylangan qog'oz va kamdan-kam hollarda cho'zilgan qabariq bor edi. Ko'pincha shisha o'rniga ochiq teshik bor edi. Qoida tariqasida, biron bir joyda bacalar yo'q edi. Faqat tosh va loydan yasalgan o'choqlar bor edi, u erdan tutun butun uy bo'ylab, shiftdan polgacha, tomning teshigiga tushguncha tarqaldi. Ko'zlarim ovqatlanardi. Odamlar bo'g'ilishgan. Hamma kuya bilan qoplangan edi. Odamlar xuddi shu kiyimda ishladilar, ovqatlandilar va uxladilar.

Yillar davomida yuvinmaganmiz. Hech qachon kir yuvilmagan. Parazitlar bilan qoplangan. Ular traxoma kasalligiga chalingan. Ular tez-tez sovuq bo'lib qolishdi, natijada iste'molga olib keldi. Quduqlar bo'lgan joyda, hojatxonalar bo'lgan. Suv ifloslangan. Shuning uchun tifus to'xtamadi. Bolalar orasida dizenteriya, difteriya, qizil olov va chechak keng tarqaldi. Minglab bolalar o'ldi. Butun aholi kasal edi. Buzilib ketgan. Biz yomon ovqatlandik. Ammo ular dahshatli, xunuk ichishdi. Ko'plab kar va soqovlar, kamburlar, ko'rlar, ahmoqlar, quruq qurolli va quruq oyoqlar bor edi. Shuningdek, moxovlar ham bor edi. Qishloqqa kirish dahshatli edi, deb yozadi muallif-shifokor. "Men o'zimdan, odamlardan, jamiyatdan, madaniyat deb ataladigan narsadan uyaldim. Men o'yladim: uzoq bir joyda va baland teatrlar, musiqa, rassomlar va yozuvchilar, parlamentlar va fan akademiyalari, mana bu erda millionlab odamlar jahannam. Siz bitta kulbaga kirasiz - uchta bola qizil olovda tuproqda yotibdi. Ularning orasidan onasi tug'ruq og'rig'ida nola qiladi. o'tirgan ota shafqatsiz mast. Unga ayting: uyalmaysizmi? Uyda juda ko'p azoblar bor, va siz mast bo'ldingiz !! Mast hums: Va siz bu erda yashaysiz, o'zingizni osib qo'yasiz, nafaqat mast bo'lasiz. Hayotimizda ichmaslik mumkin emas. Boshqa kulbada boshqacha rasm bor: ona qonni yo'talayapti, oxirgi iste'mol darajasida, yotgan holda, boshini ko'tarolmayapti. Ota tifus bilan bezovtalanmoqda. Ikkalasi ham karavotsiz, tuproqdagi polda yostiqda yotibdi. Ularning orasida ikkita qiz sudralib yurishadi: biri bir yoshda, boshqasi ikkitadir. Ikkala tirik skelet. Hech kim qo'shnilarga g'amxo'rlik qilmaydi: ular bunga odatlanib qolishgan va har kim o'z boshiga tushgan muammolarga etarlidir. Agar bu chechak yoki tif epidemiyasi bo'lsa va hokimiyat ikki yoki uchta shifokorni jangga jo'natsa - aholi g'azab bilan g'azablansa: - Emlashlar nima? Qanday dezinfektsiya? Xudodan kasallik! Va bolalarni davolamang, ular o'lsinlar: ochlik kamroq bo'ladi. Siz kattalarga yordam berasiz, bizni davolaymiz. Va deyarli har bir kulbadan ular sifiliz

yarasi, qoraqo'tir, ko'zlari yomon, tomchilar, saraton va boshqalar bilan birga keladi. Umidsizlik konvertlari, so'ng charchoqning zerikarli befarqligi. Men shunchaki mast bo'lishni yoki o'zimni bo'g'ib o'ldirmoqchiman, chunki mast er qaynonasiga aytgan edi. Janoblar! - shifokor-yozuvchi shahar aholisi, siyosatchilar, ilm-fan, san'at va matbuot ahliga murojaat qildi.- Qachon ko'r odamning peshonasini o'ynashni to'xtatasiz? Vatanparvarlik haqida, odamlarga bo'lgan muhabbat haqida, madaniyat uchun qilgan xizmatingiz to'g'risida va odamlar uchun, vatan uchun, kulgur uchun nima qilyapsiz? Ba'zilar, qaramay va uyatsiz holda, jinoiy kinizm bilan, bu "aziz Vatanni" talon-taroj qilmoqdalar, millionlab odamlar uchun "sevimli xalqini" talashmoqda. Boshqalar idoralarda, tahririyatlarda chalkashliklar qilishadi, maktablar va universitetlar rasmiylari ... va millionlab "o'zlarining sevimli odamlari" chirydi, buzilib ketishadi, mast bo'lishadi va xafa bo'lishadi. Aholining poydevori buzilmoqda. - Vatanni va odamlarni qutqar, kech bo'lmasdan, - doktor-yozuvchi.- Ommaga boring. Ularni davolang, o'rgating, o'rgating. ularni uy qurishni va uyda tartibni saqlashni o'rgating. Ularni quruqlikda samarali ishlashga o'rgating. Millionlab odamlarga gigiena, quyosh, toza havo, engil, quruq va iliq boshpana bering. Ularni odam kabi yashashga o'rgating. Ularga inson hayotini qurish uchun imkoniyatlar bering. Bunda ularga yordam bering.

Shifokor-muallif kitobning oxirida yozgan davlat - bu katta oila, ommaviylar esa sizning ukalaringiz. Ularning hayotidagi dahshatlar - bu aholining yuqori qatlamlari uchun sharmandalik va jinoyatdir. Esingizda bo'lsin: odamlar uzoq vaqt chidashlari mumkin, ammo hamma narsa oxiriga etadi. Xalq ommasi ham shafqatsiz bo'lib qolishi mumkin. Bunga yo'l qo'ymang! Adabiy davralarda yozuvchi-doktorning kitobi atrofida uzoq tortishuvlar bo'lgan, ammo jamoat doiralarida bu juda katta ish qilgan. Butun Finlyandiyadagi tibbiyot jamiyatlarida ularning hamkasbining kitobi ajratib olindi va deyarli sahifa-sahifa

muhoqama qilindi. Tuman hokimligi, mahalla vakillari yig'ilib, ushbu kitob paydo bo'lgan o'nlab masalalarni hal qildilar. Turli joylardan ma'ruzalar qilindi, maqolalar chop etildi, materiallar e'lon qilindi. Keksa odamlarning ular haqida sukut saqlagan, ular haqida o'ylashni xohlamagan yomonliklari ko'chaga olib chiqildi va barchaning ko'ziga tashlandi. Men partiyalardagi mojarolar bilan emas, balki shaxsiy fitnalar bilan emas, balki odamlarning sog'lig'ini saqlash va tiklash masalalari bilan shug'ullanishim kerak edi. Mamlakatda qancha odam sil kasalligiga chalinganligi, har yili bemor va oila uchun ushbu og'riqli kasallikdan qancha odam vafot etganligi hisoblab chiqilgan. Bezgak kasalligidan qancha odam azob chekdi. - Qancha traxoma shikastlandi. Qanchadan-qancha bolalar ularga beparvo qaramoqdan vafot etdi, qanchasi yuqumli kasalliklardan. - Bir yilda qancha odam tish og'rig'idan azob chekdi Qanchasi kar, qanchasi ko'r edi. Qancha nogironlar bor edi. Mamlakat bir yilda ichkilikka qancha pul sarfladi, qancha jinoyatlar sodir etildi: janjallar, tan jarohatlari, qotillik, yong'in, zo'ravonlik va o'g'irlik mast holatda. Bu dahshatli raqamlar chiqdi. Bu raqamlar bolg'a bilan boshiga urib, qichqirgan edi. Xalq uchun uyat uyg'otdi. Ular o'zlari bilan jang qilishni talab qilishdi. Hukumat, viloyatlar va alohida jamoalar kuchlarni birlashtirish uchun tibbiyot mutaxassislaridan iborat turli xil uchish guruhlarini chaqirishdi. Tish shifokorlarining otryadlari, ko'z, quloq, bolalar va ayollar kasalliklari bo'yicha shifokorlar otryadlari tuzildi. Ular bir qishloqdan ikkinchi qishloqqa ko'chib yurishda davom etishdi. Biz davolandik. Biz ko'zlar, tishlar, quloqlarni parvarish qilish, ayollar va bolalarning sog'lig'i haqida suhbatlashdik. Ular bolaning, ayolning va erkakning sog'lig'i va hayotini pulga tarjima qildilar: ularni boqish uchun qancha mablag 'sarflandi va ularning kasalligi va o'limi bilan qancha pul yo'qotildi. Dehqonlar inson hayotining iqtisodiy qiymatini tushuna boshladilar. Ularga: -Sen pulni tejab ol, ular o'g'irlanmasligi uchun, shunday qilib ular yonib ketmadi.

Farzandlaringiz, xotiningiz, o'zingiz hammasi eng qimmat pul, haqiqiy pul. Ularga g'amxo'rlik qiling. Isrof qilmang, balki ko'paytiring. Ko'pgina qishloqlarda namunali dehqon uylari qurilgan: pechka va mo'ri bilan, ikki qavatli romli katta derazalar bilan. Ishchilarning artellari yig'ildi, ular qishloqlarda dehqonlar uchun juda arzon narxda yangi uylar qurdilar. Hukumat ko'plab joylarda qurilish materiallari uchun omborlarni tashkil qildi, u yerdan eng qulay shartlar bilan dehqonlar jamoalari orqali ushbu yangi binolar uchun zarur bo'lgan barcha narsalar: shisha, menteşeler, tayyor ramkalar va eshiklar va uy-ro'zg'or buyumlari chiqarildi. texnika. 5-8-10 yil o'tgach, ko'plab qishloqlar o'zgartirildi. Uylar aslida chorvachilik uchun emas, balki odamlarning uyiga aylangan. Dehqonlar yaxshiroq va issiqroq kiyinishni boshladilar. Mamlakatdagi eng yaxshi odamlarning saylangan jamoat arboblari nazorati ostida maxsus ustaxonalarda minglab issiq kostyumlar, paltolar, minglab juft poyabzal va ichki kiyimlar tikildi. Hammasi eng yaxshi, bardoshli materialdan. Va hamma narsa mamlakat bo'ylab tashilgan. Eng arzon narxda sotiladi. Narxi bo'yicha. Aholi yangi, quvonchli, bayramona ko'rinishga ega bo'ldi. Yomon iflos lattalar va yuzlab yamaqlar yo'q edi. Qish va kuzda deyarli hech qanday jasad yo'q edi. Ular bilan birgalikda yo'tal, shamollash, bronxit va sovuqqonlik yo'qoldi. Sil kasalligi qurbonlari kamaydi - ikki baravar kamaydi, bolalar o'limi darajasi kamaydi. Traxoma etishtirildi. Ko'p joylarda aholi bunday kasallik borligini unutkan. Ayollar sog'lomroq. Bolalar tug'ilishi soni ko'paydi, bolalar sog'lom, katta tug'ildi. Mamlakatda aholining ishchi kuchi ko'paygan. Aholi ko'proq pul topar, yaxshi ovqatlanishlari mumkin edi. Doktor-yozuvchi vafot etganida, uning dafn marosimida yuzlab qishloqlardan vakillar qatnashgan. Ular yoshlar orasidan tanlangan. Hammasi uzun bo'yli. Keng elkalar. Yuqori ko'krak. Ruddy. Kuchli, kuchli qo'llar va oyoqlar bilan. Ular yelkalarida shahar bo'ylab "odamlar salomatligi" tobutini ko'tarishdi. Yuzlab gullab-yashnayotgan gigantlar, yosh

dehqonlar, tartibli qatorlarda, engil yurish bilan shahar ko'chalari bo'ylab yurishganda, shaharliklar quvonch bilan: - Butunlay tirik qarag'ay o'rmoni! Qaysi odam tirik bo'lsa ham, qudratli mast! Marhumning jasadini qabrga tushirish kerak bo'lganda, qishloq yoshlaridan biri oldinga chiqib: Biz qishloq dalalaridan va o'rmonlardan kelganmiz. Va ular sizning tobutingizga odatiy gullar va gulchambarlarsiz kelishdi. Ular shu yo'l bilan kelishgan, chunki bizning qishloqlar bizni Suomimizga ekan bog'ingizdan yangi gullar sifatida bizni xayrlashuvga yuborishdi. Tinchlik bilan dam oling, buyuk xalq bog'boni! Sizning olijanob, dono ishingizga baraka beramiz. Siz xalqning haqiqiy shifokori edingiz: yuz minglab dehqonlarni sog'lomlashtirdingiz. U odamlarning tomirlariga yangi, toza qonni to'kdi. U mushaklarimizni arqonday burab qo'ydi. U Vatanga qahramonlar avlodini berdi va bizga sog'lom mehnat quvonchini baxsh etdi .. Rahmatli odamlar sizga yodgorlik o'rnatmoqchi. Siz ham bunga loyiqsiz, lekin sizning eng yaxshi yodgorligingiz biz! Biz jonzotlarmiz va odamlarning yangi hayotini yaratuvchilarmiz. Bizning har birimiz, yangi, sog'lom yoshlardan tortib, tirik yodgorlik bo'lib, butun fin ziyolilariga o'z vataniga va xalqiga qanday xizmat qilish kerakligini eslatib turamiz. Va qancha vaqt o'tishi bilan, sizning ismingiz o'zingiz tomonidan davolangan odamlarning ongi va qalbida yonadi. Siz na Qaysar, na Napoleon edingiz. U begona yurt kaftini zabt etmadi. U bir tomchi qonini to'kmadi, balki Vataniga ko'plab minglab yangi sog'lom, kuchli, foydali ish qo'llarini berdi. Sizga shon-sharaf, buyuk g'olib va xalqingiz hayoti uchun buyuk kurashchi!

PASTOR MACDONALD

"Ruhoniy Makdonaldning kitobi bundan ham ko'proq taassurot qoldirdi. U butun mamlakat bo'ylab yozilgan va bu haqda bir necha yil davomida so'z yuritilgan. Yosh ruhoniylar va ilohiyotshunos talabalar ushbu kitobni o'zlarining qo'llanmalari deb hisoblashgan, ammo ular uni chuqur qiziqish va ateistlar

bilan o'qishgan va o'rganishgan. Odatda u dinga befarq edi. Uni quyoshli kitob deb atashgan. Yozuvchining shaxsiyati qiziq. Uning kitobi Finlyandiya ruhoniylari faoliyati va fin xalqining ma'naviy rivojlanishida chuqur inqilob qilgan shved edi. tug'ilgan, Finlyandiyadagi eng aristokratik shved oilalaridan birining o'g'li. Uning ota-bobolari diniy urushlar va katoliklar tomonidan protestantlarni ta'qib qilish paytida Shotlandiyadan bo'lganlar. Shotlandiyadagi Earls MakDonald oilasi har doim chuqur dindorligi va umuman balandligi bilan ajralib turardi. Maqdonald ruhoniylar har doim Shotlandiyadagi cherkovning eng yaxshi xizmatchilari bo'lib kelganlar, ammo ular doimo qo'l ostida edilar. papada va Angliyada papa kardinallarida shubha. Barcha MacDonald ruhoniylari o'ta ma'lumotli edilar. Xushxabarni chuqur biluvchilar. Ajoyib notiqlar, jonlantirilgan voizlar. Beg'ubor axloq ahli. Cherkov xizmatlari va cherkov talablari (suvga cho'mish, to'y, dafn marosimlari) ning oddiy ijrochilari emas, balki ularning suruvining ma'naviy tarbiyachilari ham. Ular har doim mamlakatda katolik ruhoniylarining to'yingan harakatsizligi va byurokratik befarqligiga qarshi kurashdilar. Ularni xalqning parazitlari, dangasa qullar, cherkov xaksterlari deb atashgan. ba'zan ular islohotlarni talab qiladigan olimlar bilan do'st edilar: poklanish, davolanish va cherkov ta'limotlarini hayotga tatbiq etish. Lyuterning islohot to'lqini Shotlandiyani qamrab olganida, Makdonald graflarining oilasi hammasi protestant cherkoviga o'tdilar. Achchiq katolik, qirolicha Meri Styuart Lyuterning izdoshlarini quvg'in qildi, 7? va MacDonald's ishga tushishi kerak edi. Ular qirol Gustav Adolfning mamlakatiga joylashdilar. 13 O'zlarining yuksak ma'naviy qadr-qimmatini va o'sha paytdagi kamdan-kam ma'lumotlari tufayli Makdonaldlar yangi vatanlarida katta ta'sirga ega edilar. Ularni shohlar sevib, ko'plab shved aristokratlari hasad qilishgan. Makdonaldlar Finlyandiyada joylashdilar va bu erda qo'pol, litsenziyali va ko'pincha yirtqich shved zodagonlari orasida oq qarg'alar edilar. Ular finlarga

o'xshab qolishdi. Ularni sevgan. Va ular o'zlarini yaxshi ko'rishardi. Eng uzoq o'rmon burchaklaridagi finlar Makdonald nomini bilishar va sevgi bilan: bizning MacDonald!

Lyuteranizmdagi Makdonaldlar o'zlarining chuqur dindorligini saqlab qolishdi. Ular oilada ma'lumotnoma sifatida Muqaddas Kitobga ega edilar. Ular eski oilada o'g'illaridan biri ruhoni bo'lish odatini saqlab qolishdi. Shunday qilib, Luka Makdonald Snellman davrida ruhoni bo'ldi. U shved va fin tillaridan tashqari nemis, frantsuz va ingliz tillarida ravon o'qiydi. Keyinchalik u rus tilini ham o'rgangan. U Germaniyaning ikkita universitetining doktori edi. U falsafa va iqtisodiy fanlarni yaxshi bilardi. U astronomiya va geologiyaga qiziqqan. Unga Xelsingfors universiteti ilohiyot fakultetida professorlik unvonini berish taklif qilindi va uni Xalq xun a'zosi etib saylashga qaror qilindi. Luca MacDonald ochiq edi. U qishloq ruhoniysi bo'lishni xohlashini qat'iy aytdi. Siz nima qilayotganingizni o'ylab ko'ringmi? ajoyib mansab! ... Sizda mensiz yetarlicha kariyerist-ruhoniylar bor, - dedi Luka Makdonald achchiq jilmayib. - Ha, cherkov mansabparastlar uchun joy emas. Cherkov havoriylik va havoriylarni talab qiladi. Ruhoniylar-siyosatchilar, ruhoniylar-demagoglar - bu cherkovning ham, odamlarning ham tanasida og'riqli o'sish. Men unutilgan, qo'pol, baxtsiz fin xalqi orasida yuqori "martaba" ni, havoriyning "martabasini" orzu qilaman. unga aytdi.-Siz ni buzayapsiz . Ammo o'ylab ko'ring, ular unga: siz graf, aristokrat, yuksak madaniyatli odamsiz va hokazo. siz qishloqqa borishni xohlaysiz! .. Aqliy, axloqiy va jismoniy iflosliklar, .. yarim skotkalar hayoti ... - U erga borish uchun yana ham zarur. Shifokorga sog'lom odam emas, kasal kerak.⁷⁴ Odamlar esa biz odatdagidan kasalroq .. Men bahor va yoz oylari yelkamga bir dasta bog'lab, Finlyandiyaning aylanib chiqdim. Men odamlar bilan tavernalarda ovqatlanib, uxladim. Men tunni olovda, raftorlar bilan, o'rmonda smola bilan o'tkazdim. Men boy qishloqlarimizdagi to'ylarda qatnashdim, ularda to'yib

boqiladigan chorvadorlar, o'zlari buqadek katta va semiz, cho'chqadek semiz, qoramol kabi ma'naviy ahmoq. Va men sizga aytaman: men odamlarim uchun qo'rqdim ... Va men o'zimdan uyalaman. Men hammamiz o'qimishli odamlardan uyalaman. Bu bizning butun madaniyatimiz uchun sharmandalik ... Aholining aksariyat qismining dahshatli, yig'layotgan iqtisodiy, aqliy va axloqiy holatini ko'radigan va hamma narsalarga nazar tashlaydigan minglab nasroniy ruhoniylari va turli mazhabdagi yepiskoplar uchun sharmandalik. dahshatlar, barcha azob-uqubatlar va har xil narsalarning chirib ketishi tabiiy narsa sifatida, nima bo'lgan va shunday bo'lishi kerak edi. - Men sukut saqlay olmayman, - deb davom etdi Luka Makdonald.- Men baqirishim kerak, signal beraman, uxlayotgan fikrni va hukmdorlar, yozuvchilar va olimlarning uxlab yotgan vijdonini, eng muhimi, ruhoniylarning fikri va vijdonini uyg'otishim kerak. uxlaydilar, uxlaydilar va uxlaydilar. O'lik uyqu kabi chuqur uxlaydi. Jinoyat bilan uxlaydi. Va vijdon qichqirig'i kabi, yordam so'rash kabi, Luqo Makdonaldning kitobi paydo bo'ldi. Kitob nafaqat animatsiya bilan yozilgan, balki badiiy tomondan ham iste'dodli edi. U ulkan kuch bilan tirik Dantening do'zaxidagi dahshatlarni aks ettirgan bir qator rasmlarni taqdim etdi, unda odamlar butun umri davomida azob chekishgan, azoblanishgan, yomon xulqli bo'lishgan, alkohol zahariga mast bo'lishgan, axloqsizlikka qasam ichishgan va o'zlarini harom qilishgan. va ularning farzandlari. Muqaddimada Luka Makdonald yoshligida, kemanding kabinasi bolasi sifatida Afrikaning g'arbiy qirg'og'iga tashrif buyurganida, u erda vahshiylar deb ataladigan hayotni ko'rganligi haqidagi taassurotlari haqida yozgan. "Bu yovvoyi afrikaliklar o'sha paytda menga odamsimon hayvonlardek tuyulardi, - deb yozgan edi L. Makdonald." Va men ularga achinish o'rniga ularni xo'rlaganimdek tuyuladi. Va men mag'rurlik bilan o'yladim: biz bu vahshiylardan qay darajada madaniy jihatdan uzoqlashdik. "Endi men bunday deb o'ylamayman", - deya afsus bilan qo'shib

qo'ydi L. Makdonald. Davom etar ekan, menga ko'proq hurmat qilishni boshlaganday tuyulmoqda.

O'z xalqining massasidan ko'ra Afrikaning vahshiylarini yig'ib oling. Menimcha, bizning massamiz qo'polroq, dabdabali va axloqiy jihatdan chirigan. Keyin MacDonald mahorat bilan xalq hayotining manzaralarini va turlarini chizdi. U o'quvchini dehqonlar kulbalariga, ishchilar ustaxonalariga, ularning uylariga, tavernalarga, yarmarkalar va bozorlarga olib bordi. Kichkina ochko'zlik, yolg'on, yolg'on, o'g'irlik, uyatsizlik, shafqatsiz yuraksizlik, sovuq mag'rurlik, ichkilikbozlik, o'zaro janjallar, bolalar bilan kurashish, ayollarga nisbatan shafqatsiz munosabat. Va bularning barchasi odatdagidek. Agar xohlasangiz, tabiiy g'azabdan emas, balki doimiy ehtiyojdagi g'azabdan. Odamlar qalbida yomon emas, yomon emas, yovuz emas - ular bostiriladi. "3-a-m-u - ch-en-s" mahrumlik, mehnatsevarlik, ularni umuman e'tiborsiz qoldirish va xo'rlash bilan. Ularning ruhlari yovuzlikka to'lgan va ular bu yomonlikni o'zlaridan kuchsiz bo'lgan har bir kishiga yirtib tashlashga tayyor. Ular qisqa vaqt bo'lsa ham unutishni xohlashadi va mast bo'lishadi. Mast holatda ular bir tiyinlik mehnatni sarflaydilar. Ular qo'pol hayvon instinktlari bilan yashaydilar. Har qanday yuksak, olijanob impulslarning begonasi. Ular na vijdon, na haqiqat, na axloq, na Xudo haqida o'ylashadi. - Men Xitoyda edim, xitoyliklarning hayoti va ruhiga diqqat bilan qaradim. Ajoyib, sirli va qo'rqinchli odamlar! Odamlar ishonch bilan ateist emaslar, xudolik g'oyasini inkor qilmaydiganlar: xudolar - va ularning ko'p xudolari bor. Ular ularga sig'inadilar. Ammo ularda xudolik hissi yo'q. Xudoning ruhga ehtiyoji yo'q. Ular yaxshi ishlab chiqarilgan mashinalar kabi ko'rinadi. Ular bug ', elektr, shamol, siz xohlagan narsalar bilan ishlaydi, lekin ruh bilan emas. Ular o'z vatanlarini sevadilar, lekin har bir Konstantinopol iti o'z ko'chasini yaxshi ko'rgani kabi, hayvonlarni ham sevadilar. Bo'ri qanday sevadi - deb yozgan L. Makdonald - Diqqat bilan - amaliy ateist. o'rmonda sizning

uyingiz. Xuddi shu tarzda, hayvonot shaklida ular o'z oilalarini va o'z xalqlarini sevadilar. Ammo bularning barchasi qo'pol, instinktiv, o'z-o'zidan paydo bo'ladi. Hech narsada ma'naviyat yo'q. Xuddi shu amaliy ateistlar va yuz minglab odamlar, - deb yozgan L. Makdonald - Ular Xudo va dinni inkor etish emas. Ular shunchaki Xudo haqida gapirishmaydi yoki o'ylamaydilar. Xudo va din ularning hayotida hech qanday rol o'ynamaydi. Ular nasroniylar deb hisoblanadilar va ularni o'zlaridan shunday deb chaqirishadi, lekin ular na nutq, na Masih va na Uning ta'limoti haqida so'z yuritadilar.

Negadir va qandaydir sabablarga ko'ra nom hech qanday tarkibsiz qoldi. Quruq daryolar bor: ularda anchadan beri suv yo'q edi, ammo ular "daryolar" deb nomlangan. Bizning "quruq" nasroniylarimiz ham shunday. Masihiylar Masihsiz, Xudosiz va dinsiz. Ularga ehtiyoj sezmasdan. - Va bundan ham ajablanarli narsa, - davom etdi L. Makdonald, yuzlab ibodatxonalar mavjud. Yangi ibodatxonalar qurilmoqda. Ularda minglab ruhoniylar bor. Har qanday ilohiy xizmat bayrami cherkovlarda nishonlanadi. Odamlar suvga cho'mishadi, toj kiyishadi, e'tirof etadilar, dafn etiladi. - Va bularning barchasi "behuda"! Cherkovlarga, keksa ayollardan tashqari, kam odam kiradi. Cherkov marosimlari hech qanday ahamiyatga ega emas. Ruhoniylar siyosat bilan shug'ullanishadi. Ular partiyalarni qo'zg'atishga rahbarlik qilishadi, ko'pincha qo'llarida qurol. Ular savdo bilan shug'ullanadilar. Ularda arra va g'isht zavodlari bor. Ko'plab yuzlab va minglab bochkalar mayda solod pivo va muhim arpa aroqlarini tayyorlab, odamlarga sotmoqda. Va bundan hech kim ajablanmaydi. Odamlar nasroniy ruhoniylari Masihning havoriylari ishining davomchilari ekanligini, ularning mavqei odamlarning diniy va axloqiy tarbiyasi ekanligini, o'z suruvining vijdoni va yuragi ustida ishlashini unutganga o'xshaydi. "Bilasizmi nima, - deb L. Makdonald yomon kuldi, - cherkovlarimiz, ruhoniylarimiz, qalin va zerikarli katexizmlar haqida o'ylar ekanman, doim yuzlab daryo tegirmonlarimizni

tasavvur qilaman. Sallarda yoki qayiqalarda uylar mavjud. Ularning ichida tegirmon toshlari bor. Tegirmon toshlari tegirmon g'ildiragi bilan katta va qalin log bilan bog'langan. "Suv g'ildirakni o'z oqimi bilan aylantiradi, g'ildirak tegirmon toshini aylantiradi, lekin hech kim tegirmon toshiga don quymaydi. Hech kim tegirmonga yaqinlashmaydi, u unutiladi, bo'sh qoladi. - Bunday bo'sh, unutilgan, foydasiz tegirmon menga va bizning fin cherkovimizga o'xshab ko'rinadi, - deb yozgan edi L. Makdonald.- G'ildirak aylanadi, tegirmon toshlari xirillagan holda aylanadi, lekin un yo'q: hech kim donni to'kmaydi. Iso Masih ulamolar va farziylar davrida aytganidek, u qurib qolgan, qurib qolgan anjir daraxti bo'lib chiqdi. "5 Men boshqa, zamonaviy, mahalliy, fin tilidan foydalanardim", deb davom etdi Makdonald. Nonning rangi va kolbasa eshiklariga xuddi o'sha yog'och jambon osilgan, xuddi nonga o'xshaydi va jambonga o'xshaydi, lekin ular taqqoslash, - bulochka eshiklari ustida Avval ilmiy, so'ngra ilm. Avval san'at, keyin esa san'at. Ilmiy va badiiy, bilim va go'zallikka chanqoqlik tuproqdir, fan va san'at esa ilmiy va badiiy tuproqda o'sadigan gullardir. - Bu din bilan ham xuddi shunday, - deb yozgan Makdonald: - avval dindorlik, tuyg'u, so'ngra din, bu tuyg'uning namoyon bo'lishi, uning ta'rifi. Va bundan tashqari, dinning mohiyati marosimlarda, formulalarda emas, muqaddas marosimlarda emas. Bizga bu ham kerak! Va bularning barchasi o'ziga xos chuqur va falsafiy va badiiy ma'noga ega! - Kimyo va fizika elektr energiyasi, yorug'lik va issiqlikni aniqlash uchun o'z formulalarini ishlab chiqdilar, ammo bizda yorug'lik, issiqlik va harakatlantiruvchi ishchi kuchi bo'lishi uchun avvalo elektrga ehtiyoj bor. "Bizdan tirik elektr energiyasi zaryadlanishi kerak", deb yozgan MacDonalld - qaysi stantsiya tomonidan. Birinchidan, elektr, yorug'lik, iliqlik, harakatlanish - Har bir inson tirik elektr kuchi bo'lishi kerak, keyin ularni aniqlang. Qisqasi, quyon, sizga quyon kerak. Qovonsiz qovurilgan quyon bo'lmaydi. Dinda ham shunday. Iso Masih Yahudiyada qo'lida

katexizm bilan yurmagan va na ibodat kitobi bilan yurgan. U odamlarning qalbida ibodat uchun chanqoqni, ibodatga bo'lgan ehtiyojni, haqiqatga bo'lgan ehtiyojni va sevgiga chanqoqlikni uyg'otdi, - deb xulosa qildi Makdonald: - vi ni qovurish uchun. Iso Masih uni chaqiradi, soliqlarni yig'uvchi, soliqchi, ehtimol odamlarning qaroqchisi. Va soliq yig'uvchi, Isoning bir necha so'zlaridan so'ng, xizmatini tark etib, to'yimli va sokin joydan chiqib, Isoning orqasidan ergashadi. Xushxabarni havoriy, voiz qildi. Xizmatchi, kichik va qo'pol daromadli odam, Xushxabarning havoriysi bo'ladi.⁶ Va biz bilan, qanday shaytoniy masxara! ... Bizda havoriylar unvoniga ega bo'lgan odamlar soliq yig'uvchilarga aylanishadi. Ular faqat to'lovlar, daromad haqida, to'yimli, bo'sh, dangasa hayot haqida o'ylashadi. Agar ularning nutqlari odamlarga hech qanday ta'sir ko'rsatmasa, ularni tinglashni istamasa, ajablanadigan narsa nima?! Bu odamlar dindorlikni odamlar qalbida qanday uyg'otishni bilishmaydi. Ular uyg'onishni xohlamaydilar! Va ular sizni uyg'otmaydi. Ular dindan o'lik aqidalar to'plamini yasashgan. Din yuzlab qoidalar, paragraflar, qoidalar bilan qandaydir imon grammatikasiga aylantirildi. Ular Xushxabarni o'zlarining zerikarli, kichik o'quv talqinlari o'rmoni bilan o'rab oldilar va Iso Masihning shaxsini butunlay unutdilar, Uning ta'limotining ma'nosini unutdilar.

yog'och, ularni eyish mumkin emas. Ular oziq-ovqat uchun emas, ular oziq-ovqat emas, ular faqat belgidir. - O'ylang, achchiqlanish bilan Makdonald qichqirdi: - kim haqida gapirish kerak? Fin cherkovimiz, uning xizmatchilari haqida: "bo'sh tegirmon! quruq, o'lik daraxt! yog'och simit! " - Va men bilaman, - Makdonald g'azablendi: - mening bu so'zlarimdan keyin minglab cherkov munofiqlari baqirishadi: "bu cherkovga haqorat", "ruhoniylarni haqorat qilish", "dinni yo'q qilish". Yolg'onchilar! Yangi farziylar! Men cherkovni aza tutyapman,

lekin siz Masihning tirik tanasi sifatida cherkovni falaj qilganingiz uchun qon ketayotganingizdan qayg'uraman. Va men "ruhoniylarni" ayblamayman, balki "haqiqiy" ruhoniylarni, tirik odamlarni, Xudoning ruhini izlayapman. Men ularni chaqiraman. Men jamiyatga, yoshlarga ibodat bilan murojaat qilaman: - Tirik Masih haqiqati donasini bering. O'zingiz shu urug 'bo'ling. Cherkov tegirmonlariga boring. Ma'baddagi qurbongohlardan chang va o'rgimchak to'rlarini silkiting. Rasmiy xizmatchilarni, siyosiy mansabparastlarni va bozor savdogarlarini havoriylik xizmatidan chetlashtiring. O'chgan dindorlik olovini odamlar qalbida yoqing. Millionlab odamlarning qotib qolgan, qattiq yuraklari bilan Xudoni uyg'oting. Din - bu mavhum kitob formulalarining chiroyli va ajoyib marosimlar bilan birikmasi emas, deb yozgan MakDonald.- MakDonald g'azablendi - -Oson emas - marosimlar tanadagi kiyim, ular har qanday kiyim singari tanaga kerak, ammo ular emas tana. Ular asosiy narsa emas, balki asosiy narsa emas. Shuningdek, e'tiqod formulalari, dinning dogmalari. Avvalo lymon, keyin ta'rif, uning formulasi bo'lishi kerak. Odamlarda uyg'onish, odamlarda ishonch tuyg'usini uyg'otish. Odamlarda Xudoga bo'lgan ehtiyojni uyg'oting, chunki ularda ovqatlanish, ichish, nafas olish va odamlar bilan aloqada bo'lish zarurati mavjud. Dindorlikni uyg'otish. "Bizda gimnaziya o'quvchilari imtihonlari tugaganidan keyin tez-tez uchraydi va maktab darsliklarini tantanali ravishda yoqib yuboradi. Nima uchun? Bu nimani anglatadi? - Chunki bizning ma'naviy o'lik maktabimiz tirik fikr o'rniga o'quvchilarga quruq va zerikarli maktab formulalarining o'lik changlarini berdi va berishda ham davom etmoqda. Ilmga chanqoqni uyg'otmaydi. Ilm-fan talabalarda uyg'onmaydi. Ularni ilmni tushunishga va qadrlashga o'rgatmaydi. Ilmiy bilimisiz, ilmga muhabbatisiz, ilmiy bilimga chanqoqsiz na ilm, na bilimdon odamlar bo'lishi mumkin. Xuddi shunday, badiiylisiz, badiiy tuyg'ularsiz, go'zallikka ehtiyoj sezilmasdan, san'at ham bo'lmaydi o'zini va

atrofdagi hayotni odatdagi beadablik, ahmoqlik va ahamiyatsizlikdan kamida bir millimetr yuqoriga ko'tarish uchun. Odamlar har qanday yo'l bilan qarzlarni to'lashdan qochadigan vijdotsiz qarzdorlarga o'xshaydi. - Mening kitobim hammaga etarlidir, qo'l bilan bo'lmasa, vijdon bilan. G'isht teruvchi va vazir, ruhoniylar va ofitser, advokat va savdogar, ota-onalar va bolalar, poyabzal va rassom, yig'ilish a'zosi va qishloq ustasi, xalq o'qituvchisi va gazeta muharriri, dehqon va yozuvchi. etarli. Ularni ushlab: - Siz nima qilyapsiz? Nega hech narsa qilmaysiz? Hayotni tartibga solish uchun qilmang. Nega siz parazit yoki qaroqchi, hayotni buzuvchi sifatida yashayapsiz? Va uyalmayapsizmi? Siz hayotni yaratuvchi rassom bo'lishingiz mumkin, va siz qandaydir go'ng qurti singari emaklab, hayotni hidli go'ng uyumiga aylantirasiz. Shuning uchun, - davom etdi L. Makdonald, - mening kitobim sizning yuzlab kechiktirilgan veksellariga to'la portfelga o'xshaydi. Va menga qiyin emas, ularni topshirishga vaqtim yo'q: biriga, ikkinchisiga, uchinchisiga - kimdir qo'pol, boshqalari iflos, kimdir dangasa, kimdir insofsiz va uyatsiz . - Va men bironing qo'lidan yoki savdogar, shifokor, ruhoniylar, qo'pol amaldorning vijdonidan ushlaganimda, hamma bir ovozdan sodda kichkina bolalarga o'xshaydi. Dangasa qullar makkor qulga aylanadi. O'zingizni ayblamang, balki kitobni, kitob muallifini ayblang. Norozimungli: - Hammangiz bizning kamchiliklarimiz, dangasalikimiz, hayotdagi parazitizmimiz haqida nima deysiz? Qanday qilib xunuk yashashimiz haqida ... Xo'sh, yaxshi, biz rozi bo'lamiz: biz dangasa va ahmoq, to'yimli qullarmiz. Ammo biz qanday qilib yaxshilanamiz? Qanday qilib hayotni yaratuvchi rassom bo'lishimiz mumkinligini bizga o'rgat. Bizga nima qilish kerakligini va buni qanday qilishni aytib bering. Bu savollar hayratlanarli: "Biz nima qilishimiz kerak?" - deb yozgan L. Makdonald. "Odamlar savdo-sotiq bilan shug'ullanadi, millionlab rubl pul aylanmasini amalga oshiradi, yirik fabrikalar, banklar, o'rmon xo'jaligi va boshqa korxonalarni boshqaradi, va

bu erda hech kim maslahat so'ramaydi, ular o'zlarining bizneslarini bilishadi, ular foyda ustalari. - Boshqalar kommunalarni, shaharlarni, tumanlarni, butun mamlakatni boshqaradi va boshqa siyosiy partiyalar odamlariga baland ovozda baqiradilar: faqat men odamlarni qanday boshqarishni bilaman. "Davlat maktablaridagi o'qituvchilar millionlab bolalarni o'qitadilar", deb davom etdi Makdonald. Universitetlarning professorlari minglab talabalarga yuzlab ma'ruzalar o'qiydilar. Ruhoniylar yovuzlik qiladilar, gazeta xodimlari vazirlar va shohlarga har kuni xalqlarni qanday boshqarishni o'rgatadilar.

- Iso o'rgatmagan: "Xudoni yodda tuting". U aytmagan: "Xudoning yuzlab ta'riflarini, Uning fazilatlarini, amrlarini yodlang". - Iso o'rgatgan va doimo takrorlagan: sevgi, sevgi, sevgi! Odamlarni seving! Har bir insonni seving! Har bir jonzotni seving! Butun dunyoni seving: daraxtni ham, toshni ham, daladagi qum donasini ham, osmondagi yulduzni ham seving. Barchasini seving! Hamma narsaga hayot beradigan Zotni seving. Iso alayhissalom Xudoni va qo'shningizni sevinglar va bu sevgi barcha amrlarning mazmuni va mazmuni, dinning mazmuni va mohiyati, payg'ambarlar ta'limotidir. Sevgi, atrofimizdagi hamma narsalar bilan chambarchas bog'liqlik hissi, birdamlik - bu odamni, odamlarni, millatlarni va insoniyatni dindor qiladi, - deb Luka MakDonald cheksiz takrorladi, turli yo'llar bilan takrorladi. L. Makdonaldning muxoliflari, ularni dangasalik, beparvolik va ma'naviy ahmoqlik uchun qoralash yoqimsiz odamlar, Makdonald kitobining dahshatli achchiq haqiqatini payqamaganga o'xshab, mayda-chuyda narsalarda, qoidabuzarliklarda yoki uslubning o'ziga xosligida ayb topdilar. Biz kitobning mohiyatidan o'tib, uning tashqi tomoni haqida ko'p baqirdik. Turli jurnal va gazetalarda, adabiy davralarda va shaxsiy suhbatlarda ular quyidagilarni yozdilar va aytdilar: -

Kitob o'ylanmagan. Eskirgan emas. Materiallar tizimlashtirilmagan, yaxlit birlashtirilmagan. Bu o'xshash bo'lmagan axlatlarning bir turi. Hammasi tasodifiy, juda ko'p takrorlashlar. O'n xil joy bir xil narsani aytadi. L. Makdonald o'z kitobiga qilingan bu hujumlarni mamnun tabassum bilan o'qidi va tingladi, lekin kitobining beshinchi nashrida muqaddimada u shunday deb yozgan edi: - Men kitobimni himoya qilmayman, lekin uning mohiyati va vazifasini tushuntiraman, nega men shunday yozgan va nega kitobni bir qator yangi nashrlarda tuzatmayman. Men roman yozuvchisi emasman va sizning kitobingiz sizning bo'sh vaqtingizda va kunlaringizda yoqimli o'qish uchun fantastika emas. Agar xohlasangiz, men ham ijtimoiy yoki xalq o'qituvchisi emasman. Men sizlarga hayot tomonidan yuzta to'lanmagan to'lovlar bilan yuborilgan xabarchi yoki ko'pchilik nomidan komissarman. - Har bir inson hayotdagi qiyinchiliklar, azob-uqubatlar va tartibsizliklardan shikoyat qiladi va hayotni yaxshiroq qilish uchun hech kim hech narsa qilishni xohlamaydi. Go'yo hayotdagi barchamiz qandaydir tashqi tomoshabin bo'lib, har birimiz hammaga va hamma narsaga hakam sifatida belgilanganmiz. Hamma buyuk ishlarni, buyuk insonlarni, katta quvonchni talab qiladi va chanqaydi va ozchilik o'ylaydi

Men din haqida emas, balki dindorlik haqida gapiryapman, L. Makdonald-Ko'p dinlar bo'lishi mumkin va haqiqatan ham mavjud, ammo dindorlik bu turli dinlarga mansub odamlar uchun odatiy narsadir. Xudoga qurbonlik sifatida o'g'lini yoki qizini yoqib yuborgan qo'pol vahshiy odam juda dindorlikka to'la, garchi u buni qo'pol, xunuk va xunuk shaklda namoyon etsa. U qo'pol shaklda qo'pol vahshiydir, lekin u dunyo boshqaruv kuchi bilan yaqin aloqani his qiladi. U unga uydagi eng qadrli narsani, ya'ni bolasini ta'kidlagan. Yerdagi xristian-quyosh quvonchining 7-havoriysi bo'lgan Frensis Assitsi boy florensiyalikning shovqinli, quvnoq, hashamatli hayotini tark etadi va kambag'al rohibning kassasida odamlarga va Xudoga bo'lgan muhabbatni

uyg'otish uchun olomonga boradi va osmondagi qaldirg'och uchun va o'rmondagi bo'ri uchun. U boshqa rohiblar tartibining asoschisi Dominik singari e'tiqod qoidalarining qat'iy qo'riqchisi emas. Dominikaliklar - "Dominikaliklar" ga ega bo'lganlar (Domini itlarining itlari, Veraning qo'riqchilari). Frantsiskanlar qo'riqchilar emas. Ular Xudoning bulbullari. Ular Yerdagi sof quvonch qo'shiqchilari. Ular dunyodagi mehr-oqibat birligining havoriylari. Nafaqat Yerda, balki dunyoda ham. Osmondagi quyosh va yulduzlar, teshikdagi qurt, uyda ona, mamlakatda vazir, dalada o't - bularning barchasi bitta buyuk ijodiy kuchning namoyonidir, bularning barchasi bitta oila. Hammasi va barchasi qarindoshlar, bir-biriga yaqin. Birodarlar, do'stlar, hamkasblar, bir-birlariga yordamchilar. Men senda, sen menda, biz dunyoda va dunyo bizda, biz hammamiz birmiz. Agar siz dunyoga zarar etkazsangiz, odamlarga yoki hayvonlarga yomonlik qilsangiz, o'zingizga zarar etkazasiz, qiyofangizni buzasiz, o'zingizni rasvo qilasiz. Dindorlik mana shu narsa, - deb yozgan L. Makdonald. har kimga va hamma narsaga toza, quyoshli, faol sevgi hissi bor: ham do'stga, ham dushmanga! Va Xudoga va qurbaqaga! - Va Rafaelga ham, g'isht teradiganga ham! Butun xalqlar bor, - deb yozgan kitobining oxirida L.Makdonald, - asrlar davomida avloddan avlodga, erta bolalikdan boshlab o'z qabiladoshlarida jasoratni, tiyilishni, oqsoqollarga itoatkorlikni tarbiyalashda tarbiyalashgan. qadimgi Sparta.yoki eng yuksak fazilat sifatida dushmanlarga g'azab, har qanday huquqbuzarga qarshi odamlarda tarbiyalangan odamlar bo'lgan.

Hamma aqlli, hamma dono, hamma hamma narsani biladi, lekin shunchaki ulardan so'rang: «Nega yomon yashayapsiz? Nega hayot quruvchi bo'lishni xohlamaysiz? " Hozir hammasini tajribasiz bolalar amalga oshirmoqdalar: - Hayotni bunyod etuvchi rassom bo'lish o'rniga, biz dangasa parazitlar yoki

yirtqich qaroqchilar ekanligimiz aybimiz emas. Bizga buni o'rgatishmadi. Siz o'rgatasiz! - Va ularga o'rgatilmagan barcha bu shikoyatlar, hayotni qurishni o'rgatish haqidagi barcha talablar - qo'pol ikkiyuzlamachilik, dangasa maktab o'quvchisining bezovta qiluvchi yolg'onchasi, - Makdonald g'azablendi - nima qilish kerak, faqat hamma buni qilishni xohlamaydi yoki qila olmaydi. Hamma ham yaxshi bilmaydi, bilishi mumkin, chunki ular rivojlanmagan, o'qimagan, rivojlanmagan qobiliyatlar va bunga ehtiyoj. Hamma nima yeyishni biladi, lekin kasallar bor, ular ishtahasi yo'q, ular yomon ovqat ham yemaydilar. Xuddi shunday, aksariyat odamlar "ishtahasi" yo'qligi, hayot quruvchisi bo'lish istagi yo'qligi sababli kasal. Ularni davolash kerak. - Qanday qilib va nima bilan? - Ularga "oziq-ovqat" ning afzalliklari, hayot qurilishi haqida gapirish uchun emas, balki ularda ushbu qurilishga bo'lgan ehtiyojni uyg'otish uchun. Chiroq to'la va yaxshi quvvatlanganda, u "Men nima qilishim kerak?" - Siz jonli lampalar bo'ling, - deb yozgan L. Makdonald, - har biringiz o'zingizning ishingiz bilan yonadi va porlaydi. Pechka suv bosganda va yaxshi yoqilg'iga to'la bo'lsa, u: "Nima qilishim kerak?" U uyni va uydagi odamlarni isitadi. Siz ham tez-tez sovuq bo'lib turadigan hayotimizga iliqlik baxsh etadigan tirik pechlar bo'ling. - Mening vazifam, - deb yozgan edi L. Makdonald, - har bir kishiga o'zi uchun maxsus retsepti berish, u aynan nima qilishi kerak, balki chanqog'ini uyg'otish, hammada va barchada (har birida) ehtiyoj: eng yaxshi yog'ga to'la jonli chiroq bo'l. Eng yaxshi yoqilg'iga to'la tirik o'choq bo'lish. Shuning uchun men dindorlik haqida o'nlab marotaba o'nlab marotaba gapiraman, - L. Makdonald kitobining asosiy mavzusiga qaytdi. - Agar odamlarda, odamlarda, millatlarda dindorlik bo'lmasa, na fan, na falsafa, na san'at, na siyosat, na texnika hayotni azobdan, odamlarni yovuzlikdan qutqarmaydi.

Xalqlar tarixida, masalan, Karakal va Komodusning chirigan Rimida yoki Napoleon II1 monarxiyasida bo'lgan davrlar bo'lgan,

80, jamiyatlar o'zaro talon-tarojga uchragan, arzon va qo'pol ko'ngilsiz ko'cha hashamati bilan. - Tizim sifatida hayotning vazifasi sifatida ko'pchilik qonuniylik va intizom, so'ngra vatanparvarlik, so'ngra kulgili ishtiyoq va shovinizm tuyg'ularida tarbiyalangan butun xalqlar bo'lgan yoki bo'lgan. O'z-o'zini boshqarish, aql kuchi, iroda, kuchli xarakterlar va boshqalar uyg'onadi va rivojlanadi, tarbiyalanadi va o'stiriladi. - Ammo qaerda, qaysi davlatlarda, qaysi davrlarda dindorlik inson ruhining asosi sifatida, inson va kelajak xalqlarining asosiy faol harakatlantiruvchisi sifatida tizimli, ilmiy rivojlandi? ular taziklarni virusga aylantiradi, chopiq otlarini o'stiradi, xushomadgo'ylikni rivojlantiradi, siyosiy g'azabni rivojlantiradi, partiyalarning janjallari, ko'pchilikni aldash. Kommunizm rahbarlari nafratni rivojlantirmoqdalar - L. Makdonald achchiq holda kult-proletariatdan mulk egalariga murojaat qildi. - Yuzlab va minglab madaniyatlar! Ikkala qoramolning madaniyati va hayvonlar madaniyati! ... Odamlarda dindorlik madaniyati haqida gapirmang yoki o'ylamang. Dunyo bo'ylab odamlar va millatlarda dindorlik madaniyati yuzlab dinlarning dogmalariga va marosimlariga sig'inish bilan almashtirildi », - deya xitob qildi L. Makdonald va:« Unday bo'lsa nima bo'ladi? Sizningcha, buni bir marta aytish kifoya qiladimi? Ming sahifadan iborat ajoyib falsafiy risolani yozing, keyin u mashhur marhum singari qabrga, Fanlar akademiyasining kutubxona javoniga joylashtiriladi? Sizens bunday o'nlab dono emas, balki hiyla-nayrangli odamlar bor. Agar sizga qabr yodgorliklari yoqsa, qabristonlarga boring, men o'liklarning oldiga emas, tiriklarning oldiga keldim. Va men o'limdan, ijtimoiy buzilishdan ruhiy qayta tug'ilishga chaqiraman. - Sizlarni engil Pasxa xizmatiga taklif qilaman! Men sizni dunyoning buyuk shoirining quvonchli qo'shig'ini qayg'u emas, balki muhabbat kuylash uchun chaqiraman: kelinglar, quvonch yaratuvchilari! Quvonchdan ishtiyoq bilan iching! Quyosh barchaning hayotini quvonch bilan yoritganidek! Uzoq vaqt oldin, Rim va Karfagen

o'rtasida O'rta er dengizi ustidan hokimiyat uchun kurash paytida, 8! - deb yozgan edi beshinchi nashrning muqaddimasi oxirida L. Makdonald, - ohang: har qanday qulay va noqulay vaziyatda u tinimsiz bir xil iborani takrorladi: Rim buyukligining qattiq qo'riqchisi, Karfagenni yo'q qilish kerak! Senat yangi bosib olingan mamlakatlarda bepul erlarni taqsimlash masalasini muhokama qildi, har qanday qo'shni xalq bilan urush yoki ittifoq to'g'risida nizolar bor edi, ular u yoki bu milliy qahramonni qanday mukofotlashni muhokama qildilar va Kato oxirgi o'rinda turib dedi: Bularning barchasi yaxshi, siz aql bilan qaror qildingiz, lekin asosiy narsa emas. Sizga aytaman: avvalo biz dushman Karfagenning kuchini sindirishimiz kerak. Karfagenni yo'q qiling. Shunday qilib, Kato o'z fikrini Rimning barcha hukmdorlariga urguncha takrorlayverdi. Va Karfagen yo'q qilindi. Rim dengizning to'liq xo'jayini bo'lib qoldi. - Shunday qilib, men sizga aytaman, - dedi L.Makdonald - men o'zimning asosiy g'oyamni yuz marta takrorlashga, talabni takrorlashga tayyorman: parazitlar emas, yo'q qiluvchilar emas, balki hayot quruvchilar bo'ling. Buni bilish etarli emas. Yodda tutish va doimo eslab turish kerak. O'z vazifangiz va ehtiyojingizni, hayot qurish quvonchini his eting. Agar odam revmatizm yoki malham bilan ishqalanish bilan davolanadigan boshqa kasallik bilan og'rikan bo'lsa, faqat og'riqli qo'l, oyoq, elkasi yoki ko'kragi malham bilan moylanmaydi. Malhamni silang. Uzoq vaqt davomida silang. Ko'p marotaba. Malham ishlamaguncha o'nlab marta, yuzlab. "Shunday qilib, men sizlarga o'z fikrlarimni, hissiyotlarimni va da'volarimni silamoqdaman, - dedi Makdonald." Siz o'zingiz, - deb davom etdi u, - shamolda sigareta yoki puro yoqsangiz, uch, besh, o'nta gugurt yoqasiz. u. Mening miyangizni, irodangizni qanday yoqishimni xohlaysiz, agar barchangiz nafaqat barcha halokatlarning "shamoli ostida" bo'lsangiz, balki atrofimizdagi barcha haqiqat o't o'chirish qiyin bo'lgan chuqur botqoqlik botqog'iga o'xshaydi. Shuning uchun, - dedi L. Makdonald

o'zining so'z boshida, - siz meni ayblayotgan mening "tasodifiyligim", mening "tizimim", mening pedagogik usulim bor, bir nuqtada chisling qilish ... Soliq to'lovchiga: - shuncha xotinni to'lang ! U o'n yigirma marta, har bir uchrashuvda, defoltga: - Qachon to'laysiz? To'lash vaqti keldi! Shunga o'xshab, men har bir o'quvchimga kitobimning har bir bobining oxirida, har bir sahifaning oxirida eslatib o'tmoqchiman: takrorlanishlarim tinimsiz. Siz kerak - Biz qachon hayot qurishni boshlaymiz? Xo'jayin yoki xonim, hayotga bo'lgan qarzingizni qachon to'laysizL. Makdonald kitobini shunday go'zal afsona bilan yakunladi. "Ikki ruh uchrashdi: 1.) yovuzlik, o'lim, zo'ravonlik, yolg'on va 2.) haqiqat, ezgulik, quvonch va hayot ruhi. Biz uchrashdik va ulardan qaysi biri kuchliroq ekanligi haqida bahslashdik. Qarama-qarshiliklar yovuzlik ruhini boshladi. U qo'pol masxara bilan u haqiqat, ezgulik, hayot va quvonch ruhiga hujum qildi: - Nega siz zerikarli soyadek er yuzida aylanib yuribsiz? Siz odamlarni bezovta qilasiz, ularni quvonch bilan hayvon bo'lishlariga to'sqinlik qilasiz, ular oxirzamongacha bo'lgan va shunday bo'lishadi. Agar odamlar va millatlar hayvonlar bilan gaplashmoqchi bo'lsalar, unda shunday bo'lsin. Agar ular qoramol o'rgatishmoqchi bo'lsa, ularni tinch qo'ying. Shunga qaramay, siz o'zgarmaysiz, ularni qayta tiklamaysiz. Ular seniki emas, balki mening suruvim ... Men ularga nima kerakligini bilaman. Men ularga qanday ta'sir qilishni, ularni qanday boshqarishni bilaman. Va ular meni tinglaydilar, menga ergashadilar. Ular ustidan hokimiyat uchun kurashda men sizdan kuchliroqman. Esingizda bo'lsin, uzoq, uzoq ming yillar davomida odamlarga qancha muqaddas insonlarni, qancha payg'ambarlarni, qancha olijanob donishmandlarni yuborgansiz. Ularning barchasi menga qarshi kurashgan. Va bu kurash qanday tugadi? Sizning mag'lubiyatingiz bilan. Men Yerdagi birinchi ikkita odam - Odam Ato va Momo Havoni Xudoga itoat qilishdan uzoqlashtirdim, - yovuzlik va o'lim ruhi ruh bilan gaplashdi. - Mening Qobilim Hobilingni o'ldirdi. Mening Dalilam

Sening Shimsho'nni ko'r qildi. 85 Mening ruhoniylarim payg'ambarlaringizni o'ldirishdi. Mening kuchim Suqrotni zindonda zaharladi. G'alvada Isoni xochga mixladim. Mening irodam bilan minglab eng yaxshi odamlar Rim sirkalarida vafot etdi. - Mening qo'llarim Gusni xavf ostida qoldirdi. -Men dinni inkvizitsiya qo'lga berdim. U Evropa siyosatini zulm va hiylanayrangga aylantirdi. U ozodlik uchun kurashchilarni jallod qildi va ularga kuch ishlatadigan gilyotin berdi. Cho'lda Masihning meditatsiyasi esingizdami? Keyin men ham qirq kun Masih bilan yonma-yon edim. 8 Men Isoga aytdim: O'zingizni aldamang, tush ko'rmang! Er yuzidagi odamlarni Xudoning Shohligining o'g'illari qilishni o'ylamang. Ularga ideal, haqiqat, yuksak g'oyalar emas, to'yish, dangasa dam olish va hayvonot, cho'chqaning zavqi kerak. Ularga qorin uchun "non", badanning quvonchi, ko'zlar uchun ko'zoynaklar bering - va ular sizniki. Ular sizning orqangizdan sahroga va tog'larga ergashadilar. Ular sizni podshoh deb tan olishadi. Ular siz uchun yashaydi va o'ladi."U" meni tinglashni xohlamadi ", dedi zulmat ruhi yomon jilmayib qo'ydi. Keyin men" Unga "yana bir maslahat berdim: Siz odamlarning jonini yasmiq güveç uchun sotib olmoqchimisiz? Ularga qorin orqali emas, balki ruh orqali ta'sir qilishni xohlaysizmi? Shuning uchun ularni ajablantiring! O'zingizning mo"jizaviy kuchlaringizning yorqinligi va qudrati bilan ularning onglari va qalblarini zabt eting. Sizda eng oliy mavjudotni ko'rsinlar va ko'r-ko'rona itoatkor, qullar, sizning orqangizdan ergashinglar. Va yana yo'q! - yana qorong'i ruh yomon va jirkanch jilmayib qo'ydi. - "U", ko'rayapsizmi, odamlarni to'yib sotib olmoqchi emas, yoki ularga qullik bilan ehtirom va hayrat bilan qarashni xohlamagan! U Yerning har bir parchasining ongli va erkin shaxsiy ulug'vorligini xohladi. - Keyin men "Unga" uchinchi maslahat berdim: Yaxshi! Odamlar o'zlarini ajoyib his qilishlarini xohlaysizmi? Shunday qilib, ular o'zlari o'zlarining kuchlari va kuchlari bilan boshqalarni hayratda qoldiradilar? Shunday qilib, Rimga va Rimliklarga qarang. Rimning irodasi er

yuzidagi xalqlarning qonunidir. Har bir rimlik mag'rurlik bilan aytadi: "civis romanus Sum" ("civis romanus Sum"), ya'ni: "Men Rim fuqarosiman". Va hech kim Rim fuqarosini xafa qilishga jur'at etolmaydi. Rim dunyoning hukmdori, hukmdori. Meni tinglang! - dedim men unga.- Mening maslahatimga amal qiling, mening yo'llarim bilan boring - shunda siz Rimdan kuchliroq bo'lasiz. Rim sizning xizmatchingiz, sizning xizmatchingiz bo'ladi. Butun dunyo sizning hukmronligingizda bo'ladi. Sizning shohligingizga aylanadi! Masihning Shohligi shaytonning qonunlari bilanmi? - muloyim tabassum bilan haqiqat ruhi yovuzlik ruhining ko'zlariga savol bilan qaradi. U ko'zlarini chetga burib, shiddat bilan xo'rsindi: - Va shunga qaramay? Uning ismi Uniki bo'ladi! Masihning Shohligi va Masihning hokimiyati! Ammo sizning ruhingiz! "Yorqin ruh yana muloyim jilmayib qo'ydi. Shunday qilib, "U" menga javob berdi va g'azab bilan meni ishdan bo'shatdi. Va mening ruhim "Uning ruhi" dan kuchliroq bo'lib chiqdi, dedi zulmat ruhi g'azab bilan. - Va Kalvarida men g'alaba qozongan edim. U har doim va hamma joyda g'alaba qozondi. Men hozir nishonlamoqdaman. Va men har doim g'alaba qozonaman, - dedi qorong'u ruh yovuz ekstaziyada momaqaldiroq qildi. - Siz qo'rqdingiz, men esa yo'q qilaman. Siz haqiqat va muhabbatni ekasiz, men sizning ekinlaringizni oyoq osti qilaman. Siz mashaqqatli va uzoq muddatli sa'y-harakatlar bilan engil ideallarning olovini yoqasiz. va men ushbu yong'inlarni bitta pleksmim bilan o'chirdim. Men hidlangan tutunlarga aylanaman. Yoshlik va qizlik muhabbatining gullarini shahvat balchig'iga aylantiraman. Men muomalani erkinlikdan, kuchimdan qilaman -zo'ravonlik va terror. Masihning sevgi haqidagi ta'limotidan boshlab, men odamlar orasidagi diniy nafratga sabab bo'ldim. Xalqlarning birodarligi har kimga qarshi urush o'rnini egalladi. - Men erning xo'jayiniman! Men insoniyatning xo'jayiniman! Ham odamlar, ham xalqlar mening ruhim bilan yashaydilar! - mag'rurlik bilan zulmat ruhi o'z so'zlarini engil ruhning yuziga tashladi. Va engil

ruh faqat yorqin jilmayib qo'ydi. Va u quvonchli nurlari bilan qorong'u ruhning qora yuzini yoritmoqchi bo'lganga o'xshardi. - Nega jimsiz? - jahl bilan so'radi yovuzlik ruhi, - sizga aytadigan gapingiz yo'qmi? ... E'tiroz bildirolmaysizmi? .. Mening g'alabamni tan olasizmi? - Siznikimi? ... Siz haqiqatan ham g'olibman deb o'ylaysizmi? Xudoga ham, Masihga ham, er yuzidagi buyuk va muqaddas narsalarga ham erishdingizmi? ... "Albatta!" Qorong'u ruh mag'rurlik bilan baqirdi. - Mening bechora dushmanim! Baxtsiz dunyo dushmani! Buzilgan, qo'pol va ahmoq bola singari, siz katta trubadan hidli tamaki tutunini osmonga quyib, quyosh nurini o'ldirgan deb o'ylaysiz! hayotdagi haqiqat ustidan! ... Siz Masihni Galqariyada o'ldirganingizni aytayapsizmi? Ammo Calvary xoch fidoyilik ramzi bo'lib, yaxshilikning yovuzlik ustidan g'alaba qozonishining ramzi bo'ldi. Ushbu xoch nomi bilan minglab odamlar haqiqat uchun azob va o'limga duchor bo'ldilar va ketmoqdalar ... Gus gulxanining olovi millionlab odamlarni haqiqatga olib boradigan yo'lni yoritdi .. Siz odamlarni, tashuvchilarni o'ldirdingiz va o'ldiryapsiz. buyuk g'oyalar, lekin siz g'oyalarni o'ldira olmadingiz va qila olmadingiz ham ... Shahidlarning qoni ekilgan yangi yorqin g'oyalar uchun eng yaxshi sug'orishdir. Sizning qotilliklaringiz g'oyaviy shahidlarni tug'diradi. YANGI odamlarni haqiqat va ezgulikning ajoyib g'oyalarga jalb qiling. - Keyin men sizning fikrlaringizni buzib tashladim, yovuzlik ruhini to'xtatdim. Siz buzuq qilasiz, lekin buzolmaysiz. Siz individual yorqin chiroqlarni o'chirasiz, lekin siz yorug'lik va olovni o'ldirishga ojizsiz. - Men kuchli! Men kuchliman! Men o'ldira olaman va o'ldiraman! Men er yuzidagi barcha yorug'liklarni o'ldiraman!" - dedi qorong'i ruh. - Kelinglar so'z bilan bahslashmaylik, - engil ruh dushmanni tinchgina to'xtatdi, - Amalda o'z kuchimizni o'lchaymiz. - Qanday? - Ammo mash'alani olaylik, uni maydon o'rtasida kuchaytiraylik ... - Xo'sh? - yovuzlik ruhi shoshildi. Men o'zimning ko'kragimga uraman, - davom etdi yengil ruh, - uchqun chiqib, mash'alani

yoqadi. Mash'ala uzoq vaqt yonib turadi va zulmatda odamlarga porlaydi. Siz shunday bir narsa qila olasizmi?

- A, bu sizning olov yoqish uchun qilgan abadiy harakatlaringiz! - qorong'u ruh nafrat bilan kulib yubordi.- Siz hamma narsani "yoqasiz"! Siz odamlarning ongini yoqasiz, vijdonini yoqasiz, ruhini yoqasiz! Hamma narsa "qahramonlar" da, odamlarning ulug'vorligida o'ynaydi! Ahmoqona bema'nilik! "Nega?" Hayot ruhi yana yorqin tabassum qildi. - Chunki odamlar qahramon emaslar. Ular yer deb nomlangan katta go'ng uyumining qurtlari. Ular mollardir, unga har qanday yorug'lik yoqimsiz, chunki u ko'zlarini chaqib oladi. Odamlar shirin yolg'onni yaxshi ko'radilar. Shohlar, vazirlar va barcha boshliqlar xushomadgo'ylikni yaxshi ko'radilar. Ularning o'zlari qo'pol zo'rlovchilar, qo'pol yirtqichlar va dangasa uchuvchisiz samolyotlar, lekin ular dono, saxiy, xalqning otalari deb hisoblanishni yaxshi ko'radilar. Millionlab individual odamlar ham ongning mohiyatidir, ham ma'naviy ravishda qorin uchun yashaydi. Ular ishdan nafratlanishadi. Ular o'zlarini sevadigan, ikkilanadigan, axloqiy jihatdan vijdonsizdirlar va ular ham aqlli, ham o'qimishli, ham manfaatsiz, hayotning g'oyaviy quruvchilari deb hisoblanishni yaxshi ko'radilar. Millatlar - bu ikki oyoqli qoramol podalari. Agar ular ish qilsalar, qullar singari tayoq ostidan: bosim ostida yoki hukmdorlar yoki muhtojlik ostida. Va bu ikki oyoqli shafqatsizlar qo'pol, shafqatsiz. Ular har doim o'zaro itlar singari janjal qilishadi. Ular bir-biridan tortib olmoqchi bo'lgan ortiqcha er qoldiqlari ustida tortishmoqdalar. Ular o'zlarining "e'tiqodlari" orasidagi farq tufayli janjal qilishadi va janjal qilishadi: nega bir suruv boshqa podada mavjud emas, Xudo va Uning qonunlari to'g'risida o'z tushunchasiga ega. Ular qabilaning farqi, qarindoshlik xususida janjal qilishadi. Xatlar yozilishidagi farq tufayli ular tez-tez janjallashishadi ... - Va bu so'zlashuvchi buqalar, qo'chqorlar va bo'rilarining hamma podalari Xudo tomonidan insoniyatni qutqarish uchun yuborgan deyarli yagona odam deb hisoblanishni yaxshi ko'radilar, -

zulmat ruh yomon kuldi. suruv eng iqtidorli, eng madaniyatli va eng olijanob odamlar borligiga amin. Ularning barchasi qo'pol. Ular har kimga: chet el xalqlariga nisbatan qo'pol munosabatda bo'lishadi. Hamrohlar bilan. Oilada o'zlari bilan: xotinlari bilan, erlari bilan, bolalari bilan. Achchiq holda soqovni erkalatmoqda. balandroqdan oldin xushomadgo'ylik, pastdan esa mag'rurlik bilan qo'pollik. - Ular aldamchi va insofsizlar. Ular yolg'onda yashaydilar. Yolg'onsiz yashash imkoniyatini tasavvur qilib bo'lmaydi. Ularning savdosi talonchilikdir. Ularning siyosati - sotib olish yoki sotish. Ular fikrni, so'zlarni va amallarni sotadilar. Ular vijdonlarini, vatanlarini va xudolarini sotadilar. "Va hamma chiroyli kostyumlarda kiyingan: ular qalbning olijanoblighi, buyuk g'oyalar, qahramonlik, odamlarning birodarligi, Vatanga va insoniyatga muhabbat haqida gapirishni yaxshi ko'radilar. "Insoniyat tarixining mazmuni va xarakterini aniqlash uchun har doimgi minglab ahmoq kitob qurtlari boshlarini sindirib tashlaydilar", - ruhni chalg'itdi. yovuzlik va hayotning mazmuni va mohiyati oddiy va tushunarli. Odamlar hayoti, millatlar hayoti, butun insoniyat hayoti - bu turli o'lchamdagi maskarad ... Siz kostyumlarni maskaradda ko'rib chiqasiz: hammasi donishmand-faylasuflar, keyin ritsarlar-qahramonlar, keyin shohlar, sultonlar, xudo nafasi, keyin ruhoniylar, keyin ma'buda aql, go'zallik, musiqa, keyin she'riyatning o'zi, haqiqat, daho, ammo bularning barchasi ... faqat kostyumlar, ma'budalar, shohlar va donishmandlarning liboslari ostida oshpazlar, bozordagi savdogarlar, o'zlarini qoniqtiradigan soqovlar yoki mayda firibgarlar. - Mening butun hayotim, mening sodda xayolparastim, - qorong'u ruh engil ruhning ko'zlariga nafrat bilan qaradi, - butun hayot - bu bitta katta ko'rgazma teatri kabinasi. Undagi hamma narsa soxta: ko'zgular o'rniga - qalay choyshablari. Marmar, olmos, rangli shisha o'rniga .. - Va siz bu erga yorug'lik keltirmoqchimisiz? Nima uchun? Xunuk yuzlardan chiroyli niqoblarni yulib olish uchun? .. Odamlarni tinch qo'yinglar: ahmoqlar rangli qog'ozni

o'ylab ko'rsinlar va ular donishmandlar, qullar deb dunyoning xo'jayinlari deb aytish o'rniga Sen "mash'alalaring bilan" nur », dono fikr mash'alasi, vijdon mash'alasi bilan hayotdagi quvonchlarimizni buzasiz. Siz odamlarning ham, millatlarning ham xotirjamligini buzasiz ... Mash'alalaringizni yoqish bilan ushbu "fokuslar" ni to'xtating. Ular yer yuzida hech kimga kerak emas. Ha, va ... befoyda, qora ruh kuldi. Xo'sh, siz ayyorsiz, ayyor ruh! "Yengil ruh o'z navbatida kulib yubordi. - Siz, mening murosasiz dushmanim, o'zingizning kuchli "makkor" mantiqqa egasiz. Siz egri oynaga o'xshaysiz: siz hamma narsani egri aks ettirasiz. Va buzadigan oynangiz bilan qancha odamni aldadingiz! - O'zingizning buzuq oynangiz bilan qanchadan-qancha tabiatli olijanob yigit-qizlarni umidsizlikka tushirdingiz! U odamga, odamlarga bo'lgan ishonchni, hayotning buyukligi va go'zalligiga bo'lgan ishonchini o'ldirish, haqiqat va ezgulik kuchiga bo'lgan ishonchni o'ldirish orqali ularni o'z joniga qasd qildi. Ular hayotni quruvchilar bo'lishi mumkin edi, va siz o'zingizning oynangiz bilan ularni qayg'uli xarobalarga aylantirdingiz ... Ko'ryapsizmi, ko'rasiz, ko'rasiz, qora ruh zararli xursandchilikdan quvondi. - O'zingiz tan olasiz, men sizning quruvchilaringizni mening xarobalarimga aylantiraman, demak, men sizdan kuchliroqman! Men sizning barcha binolaringizni yo'q qilaman! - Shovqin qilmang, qorong'i ruh! so'zlaringizning quruq axlatlari bilan ko'zlarimga chang. Bularning barchasi sizning odatangiz, - dedi xotirjamlik bilan hayot ruhi.- emaska demagog, olomonni aldovchisi. Men sizning zulmat falsafangizni uzoq vaqt tingladim, sizni to'xtatmadim. Siz aytgan "sodda" falsafamning oxirini tinglang .. Men sizning kuchingizni inkor etmayman. Men o'zimni yoki men chaqirganlarni aldamayman. Sizning kuchingiz, aniqrog'i, sizning kuchli tomonlaringiz ajoyib va xilma-xil! Sizga shuni aytmoqchimanki, siz ko'plab yosh idealistlarni o'ldirdingiz va o'ldirmoqdasiz. Ammo siz ularni sizning kuchlaringiz buzilmasligi uchun emas, balki qurbonlaringizning yosh ongi

etuk emasligi, ularning mantig'i hali ham zaif bo'lgani uchun o'ldirasiz. Siz, mening qasam ichgan dushmanim, bahsdagi xavfli raqibsiz, xuddi o'yinda kartani keskinlashtiruvchi kabi. Sizning mantiqingiz uchun, hiyla-nayrangning qo'llariga kelsak, siz o'tkir va tajribali ko'z bilan qarashingiz kerak, aks holda siz darhol "urasiz". - yengil ruh kulib yubordi. - Unday bo'lsa, demak, barchasi, agar ular yorqin, skeptiklar va pessimistlar bo'lsa ham, sizning fikringizcha, firibgarlar, olomonni aldaganlarmi? - yovuzlik ruhi mag'rurlik bilan e'tiroz bildirdi. - Shunday qilib, Volter va Rabelais va yorqin Svift, qadimgi Petroniy va Lukretsiy hamda Sokrat, Gorges va Aristofan va zamonaviy Leopardi va Shopengauerning irodali raqiblari, sizning fikringizcha 87, asosiy demagoglar, aldovchilar edi. olomon, o'tkirroq pelerin - bo'ladimi? .. Achinarli oddiy odam! Shunday qilib, barchangiz, sodda yaxshilik xizmatchilari: e'tirozlar o'rniga siz faqat qasam ichishni bilasiz. O'g'il bolalar toshlar va axloqsizliklarni tashlayotganda, siz haqoratli laqablarni tashlayapsiz. - Bilasizmi, siz bilan bahslashish hatto yoqimli, - dedi yana kulib yubordi yorqin ruh, - siz fikr va so'z bilan ham ajoyib mohir qilichdorsiz. Siz kartalarni shunchalik mohirlik bilan aylantirasiz. Siz aldashda deyarli dahosiz. Nima bo'ldi? - qorong'i ruh hayron bo'ldi. - Bu allaqachon sizning ojizligingiz, - dedi yorqin ruh.- Siz yolg'on gapirayotganingizni bilasiz. Bilasizmi, siz kartochkalarni silkitib, tushunmaganday qilib ko'rsatasiz .. Ammo, takror aytaman, men har narsada sizdan kuchliroqman. Va sizlarga shuni aytmoqchimanki, siz o'zingiz nomlagan odamlarni o'zingizning jamiyatingizda ro'yxatdan o'tkazmadingiz. Men siz kabi Yunonistonning buyuk skeptiklarini ham bilaman: sofistlar Gorgias, Prodikus va Protogoralar. 88 Men eski Rim skeptiklarini ham bilaman: Lukretsiy va Petroniy. Men Rabelais, Svift va Volterni bilaman. Men Dekart% falsafasini asosiy pozitsiyasi bilan ham bilaman: omnia dubitanda sunt, - hammasiga shubha qilish kerak. - Ko'ryapsizmi, ko'rayapsizmi, ko'rasiz: "shubha", hech narsaga

ishonmaslik uchun hamma narsadan shubhalanishingiz kerak. Demak, haqiqat yo'q. Hech qanday shubha yo'q, - deb yana yovuz ruh chinqirdi. "O'zing o'g'il bo'lma va meni bola deb bilishga jur'at etma" - yorqin ruh dushmanini yana to'xtatdi. tsatel, va "shubha qilish" "qabul qilmaslik", "hamma narsani rad etish" degani emas. "Shubha" degani ko'r-ko'rona "qabul qilmaslik", yopiq ko'z bilan qabul qilmaslik, tekshirmasdan qabul qilmaslik demakdir. Tarixiy va huquqiy hujjatlarning haqiqiylikini tekshiring. Dalillarning to'g'riligini tekshiring. Ular sut va non etkazib beruvchilarning vijdonanligini tekshiradilar. Oltinning tozaligini tekshiring. Va agar tekshirgandan so'ng, ular ob'ektlar va odamlarning shubhasiz qadr-qimmatiga ishonch hosil qilsalar, unda ular qabul qiladilar. Qabul qilish, tashlamaslik. - Xuddi shunday, Dekart hammasini inkor etmaslikni, balki hamma narsani "qat'iy tekshirish bilan" qabul qilishni o'rgatadi. U "toza" haqiqatni, "toza" yaxshi, "toza" mantiqni sevadi. Ham ongli, ham ongsiz yolg'onning aralashmasisiz ... - Ammo Gorgias, Prodik, Protagoralar haqiqat uchun hech narsa olmadilar. Ular er yuzida ijobiy va aniq haqiqatlar yo'qligini o'rgatishdi - barchasi nisbiy. - yovuzlik ruhiga tushishdi .. - Ular - O'z vaqtida odamlar havoda uchishmagan, - nur ruhiga qarshi chiqishdi, - faqat qushlar va hasharotlar uchib ketishdi, endi esa BU YERDA odamlar havoni ham egallab olishmoqda er. Bu shuni anglatadiki, Gorgias va Prodikuslar, faylasuflar sifatida, mantiq egalari sifatida: "bizning davrimizda, bizning kunlarimizgacha, odamlar hali hammasi uchun ishonchli haqiqatni topa olmadilar". Ammo bu insoniyat hech qachon topa olmaydi degani emas ... Ham odamlar, ham xalqlar er ichidagi barcha oltinlarni topa olmadilar. Barcha ko'mir topilmadi. Yog 'topilmadi. Odamlar tabiatning barcha qonunlari, hayot sirlari haqida izoh topmadilar. Biz tabiatning barcha kuchlaridan foydalanish yo'llarini topmadik ... Ko'p narsa hali topilmagan. Ammo ular shu sababli umidlarini uzishmadi. Ular taslim bo'lmadilar, ammo kelgusida ular yanada kuchliroq

va bu masalani yaxshi biladigan ko'rinishga ega. Va har kuni ular yangi va yangi boyliklarni topadilar: boylik va er, boylik va aql va bilim, inson qalbining haqiqatlari va boyliklari. Ular bu boyliklarni yaxshiroq va yaxshiroq qadrlashni va ulardan foydalanishni o'rganadilar ... Mening olovlarim - aql olovi, bilim olovi, vijdon olovi yangi va yangi joylarda paydo bo'lib, yanada porlayapti ... - Ko'ryapsizmi , qorong'i ruhmi? Mening nurim yerni, hayotni va odamlarni asta-sekin, ammo tinimsiz yoritadi. Sizning zulmatingizni tarqatadi ... Yaxshi tarqaladi! Yaxshi porlaydi! - yovuzlik ruhi xushchaqchaqlik va kulgili kulib yubordi ... Satirik yozuvchi Yuvenal, 0 komediyachi Aristofan, barcha mamlakatlar va zamonlarning sizga sodiq axloqchilari, xushchaqchaq Rabela, safsar Svift va masxara qiluvchi Volter yuzlab jahldor va u ular odamlarning ahmoqligi, ahmoqligi, razilligi, ahamiyatsizligi, yolg'onlariga qarshi zarba berishadi. Ularning ikkalasi ham qayg'uradi va odamlarni masxara qiladi. Ular odamlardan uyaladilar va o'zlari ulardan uyaladilar. Ular insoniyatni qamchilaydilar, nafratlanadilar, xor qiladilar. Va siz mash'alalaringiz yonmoqda, chiroqlaringiz yonmoqda deysiz ... Albatta, - yorqin ruh ishonch bilan e'tiroz bildirdi.- Siz, ayyor ruh, men bilan boshqalarning kartalarini o'ynashni xohlaysiz. Juvenallar, Moliyer, Svift va Volter va g'azablangan katoonlar, 91 va qo'pol va iflos axloqni shafqatsizlar bilan qoralashgan payg'ambarlar do'stlar ... Ular mening hamkasblarim! Ular mening mash'alalarim! Ular odamlarning va millatlarning iflosliklarini, yolg'onlarini, qo'polliklarini va pastkashliklarini fosh etadilar. Ammo bu ularning tashqi qiyofasi, yovuzlikdan nafratlanishlari, ular aniq aytadiki, agar butun dunyo hali haqiqat va ezgulik quyosh nuri bilan yoritilmagan bo'lsa, unda uning turli uchlarida, tez-tez va kosada yorqin chiroqlar yoqmoq. Va bu yorqin chiroqlar odamlarga ularning hayotining ko'p va ko'p qirralarini chirigan va chirkinligini ko'rsatadi ... - Yer yuzida, haqiqat g'alabasining yorqin quyoshli kunidan ancha oldin - ular hammasi sizniki, muhabbat va donolik emas, balki odamlar

boshi ustida endi dahshatli tun yo'q, sizning sovuq shafqatsiz zulmatingiz, yolg'onning ruhi, degan xulosaga keldi engil ruh, - lekin minglab yorqin yulduzlar, ba'zi joylarda esa, juda uzoq, uzoqdan osmon qirg'og'ida, tong deyarli sezilmasdan pushti rangga aylana boshlaydi. Tong,. qorong'u osmon ,. yulduzlar ,. Yovuzlik ruhi ,. - zulmat bilan xirilladi qora ruh, - bularning barchasi eskirgan she'r va she'rdir. Arzon - nasr yozuvchisi, haqiqat odami, tush emas. Men hayotni qanday bo'lsa shunday qabul qilaman va bu sizning mash'alangizdan yiroq! U mening katta trubaim. Va bu men aytayotgan narsa emas. Buni Leopardi ham, pessimizm faylasuflari SHopenhauer ham aytishadi. Yuzlab axloqshunoslaringiz, yuzlab turli xil Savonarolalaringiz haqida gapiring ,? odamlar ham, hayot ham, qancha vaqt o'tgan sayin, ular shunchalik yoqimsiz bo'lishini ming yillar davomida aytib kelganlar. Ular Vedalar - men emas, yovuzlik va yolg'onning ruhi emas. Ular yigitlarning jozibasi uchun xayoldir. Men donishmandlar, cherkov ustunlari, haqiqatni izlovchilar, fikr daholariman! ... - Siz yana aldayapsiz! Siz yana kartalarni burasiz, - yengil ruh kulib yubordi. Siz buyuk narsani tan olmaysiz, hech narsaga ishonmaysiz, hech kimni hurmat qilmaysiz va kaltaklanganingizni ko'rishingiz bilan, siz boshqalarning orqasiga yashirinasiz, boshqalarning hokimiyatiga murojaat qilasiz. Yashirishga ijozat bering! Boshqalarning hokimiyatiga yo'l qo'ying, yovuzlik ruhi g'azablendi, ammo ularning barchasi bir xil hokimiyatdir! Ular bu dunyo ko'r elementar kuchlarning ahmoqona va qo'pol hazilidir, yoki er va odamlar Xudoni haqorat qilishadi, ular halok bo'lishga mahkum deb o'rgatishadi. men emas, ularga javob bering. Bu donolik xulosalari, solihlardan dunyoga o'lim hukmidir! .. - Hali charchamadingizmi? Yana qilichbozlik qilyapsizmi? - yengil ruh jilmayib qo'ydi. Yaxshi, biz panjara qilishni davom ettiramiz. Siz quyonning dumi nima ekanligini eslaysizmi? Bunga quyruq va quyonning nima aloqasi bor! - qorong'i ruh xafa bo'ldi. - Shu bilan birga, - yengil ruh tabassum

qilishni davom ettirdi, - sizning mantiqingiz, aqlingiz va ayyorligingiz quyoning dumi eslatadi. Yo'lbarsning dumi, sherning, otning yoki sigirning dumi bor - dumlari uzun, quyoning dumi bor. Quyoning dumi ham dumdir, lekin dumi kalta, kalta, xuddi dumga o'xshaydi, dumga ishora qiladi. - Ko'pgina odamlarning fikrlari, ularning ongi, iste'dodi, vijdoni, sevgisi ko'pincha quyoning dumidek juda qisqa, ozgina. - Donolik va daho kalta, kam bo'lishi mumkin ... Uzoqni ko'ra oladiganlar ham, uzoqni ko'ra olmaydiganlari ham bor. Shunday qilib, aql bilan va hatto donolik bilan. U erda katta, keng aqlga ega odamlar bor, shubhasiz aqlli, ammo bir tomonlama aqlli, tor aqlli odamlar, xuddi tor muhabbatli odamlar kabi, tor qalbli odamlar, qisqa vijdonli odamlar. O'z manfaati uchun odam o'g'irlamaydi, aldamaydi, pashshani o'ldirmaydi, balki partiyasining muvaffaqiyati uchun, o'z sinfining yoki g'oyasining manfaatlari uchun "yaxshilik vatan»odamlar ikkalasi ham yolg'on gapirishadi, aldashadi, sharmanda qilishadi, qiynoqqa solishadi va o'ldirishadi ... Ularda faqat shaxsiy faoliyati chegaralarida vijdon, halollik, muhabbat bor. Kengroq maydonda ularga vijdon etishmaydi ... Bunday kalta, kamgap aql va ruh egasi frantsuz inqilobining "qahramoni", "buzilmas" Robespierre edi.⁹ Bunday aqlan va ma'naviy jihatdan kalta odam qat'iy cherkov xodimi Loyola edi. Bunday tor fikrli va tor ko'ksli odamlar barcha siyosiy, diniy, adabiy va badiiy mazhab tarafdorlari bo'lgan va shunday bo'lishadi. Shunday qilib, "qisqa", bir tomonlama dono, ham buyuk faylasuflar, ham Savonarolaning ashaddiy dindorlari, odamlarning gunohlari uchun erni yo'q qilish payg'ambarlari. Pessimistik faylasuflar ham, g'azablanish payg'ambarlari Savonarola ham ko'rdilar va er va odamlar hayoti va faoliyatining bir tomonini ko'rishadi: - Xaos! Ammo ular uzoqni ko'ra bilishmaydi, bu betartiblikda ijodkorlik ruhini, uyg'unlik ruhini sezmaydilar. Bizning dunyo, globus - bu buyuk san'at, qurilish ustaxonasi va bu ustaxonadagi odamlar, millatlar,

insoniyat rassomlar, quruvchilar Yaxshi quruvchilar! Afrikaning yovvoyi yirtqich hayvonlari, Fors Kambizi zolimlari, Rimning jahon poytaxti boshida joylashgan 95 ta fiend-Karakalla, "Xudoning balosi" Attila% va Masihning er yuzidagi noibi% Borniya, - Bularning barchasi tartibsizlikning o'g'illari va kuchlari, - yorqin ruh tinchlik bilan e'tiroz bildirdi. - tartibsizlik kuchlari - dahshatli bo'ronlar, tsiklonlar va tayfunlar kabi yoki zilzila yoki toshqin kabi. Uyg'unlik kuchlari, qurilish kuchlari ... - Zilzilalar yumshoq bo'ladimi? - Balki bunga ham, - javob qildi hayot ruhi, - shunday paytlar bo'lganki, butun koinot bitta katta erigan, cho'g'langan atmosfera bo'lgan. Endi er endi qizdirilgan dunyo massasining ko'pikli bo'lagi emas. U qobiqning kuchli zirhida dunyoning uyg'unligi bilan zanjirlangan. Er qobig'ida hayot avjida: dalalar yashil rangga aylanadi, bog'lar gullaydi, shaharlar barpo etiladi, Mikelanjelo qonun chiqaruvchi Musoning haykalini haykaltaroshlik qiladi, Betxovenlar Qahramonlik simfoniyalarini yaratadilar. Ko'pikli elementlarning kuchlari - qaynoq lava va uning gazlari - er osti dunyosiga suriladi. Ular erni chayqagan latta singari silkitib, yirtib tashlagan joydan, yovuzlik ruhi qaqshatishda davom etdi. - U qamalgan qamoqdan qochgan mahkum sifatida yorqin ruh davom etdi ... Haqiqat saqlanib qoldi: siz ming yillar davomida shaharlarni qurasiz, tuproqni yaxshilaysiz va lavalalar shoshilib, gazlar bosilib ketadi - va hamma narsa qulab tushdi. . Xaos g'alaba qozonmoqda ... Qisman! Qisman va vaqtincha! Ya'ni, bu qanday qilib "vaqtinchalik"? - qorong'u ruh hayron bo'ldi. Ya'ni, hozircha, odamning ongi ham lavani, ham zilzilani bo'ysundirmaguncha ... - Tushunmadim, - qorong'u ruh hayron bo'ldi. - Va bu qiyin, va .. tushunish oson, - dedi yorug'lik ruhi ba'zi bir yorug'lik aks ettirishida. - Bilasizmi, chaqmoqlar bor. Odamlarning dahosi elektr energiyasining yovvoyi elementini o'zlashtirgan. U chaqmoq chaqishini xuddi otning yugurishiday odamning buyrug'i bilan yubordi. Xuddi chaqmoq kabi, odamlar do'l tayoqchalari, qor tayoqchalari, yomg'ir tayoqchalarini ixtiro

qilishadi. Burg'ilash quvurlari ixtiro qilinadi. Issiq va quruq cho'llar uchun yomg'ir haydovchilari ham ixtiro qilinadi. Ular turli mamlakatlarning haroratini nazorat qilishadi, chunki hozirda avtoulavlarning qozonxonalaridagi bug 'bosimini yoki elektr tokining kuchliligini nazorat qilishadi ... Odamlar zilzilalarning sabablarini bilib, bu sabablarni oldindan yo'q qilish yo'llarini topadilar . Fantaziya! - dedi zulmat ruhi nafrat bilan. Nima uchun xayollar? - hayot ruhi jonlanib davom etdi. - Vabo, vabo, chechak, yuqumli kasallik xalqlarning ofati edi, butun mintaqalarni vayron qildi va ularning dahshatli kuchi hozir qayerda? Ular ni tortib olishadi tirnoqlar, tishlar, singan shoxlar. Biz sariq isitmani yo'q qildik. Difteriya zararsizlantirildi. Boshqa kasalliklarning dahshatlarini susaytiring ... Va odamlar, qadimgi zamonlarda bo'lgani kabi, kasal bo'lib, ochlikdan azob chekishadi, .. millionlab odamlar tug'ilgan kunini va soatini la'natlaydilar, - qorong'u ruh yana gapni to'xtatdi. - Chunki hali ham hayot olovlari oz, haqiqat va yaxshilikning jonli mash'alalari oz. Hayot quruvchilar oz, uyg'un odamlar kam. Qor va muz ostidan chiqqan yangi bahor o'tlari singari, kamdan-kam hollarda va dastlab qiyinchilik bilan odamlarning engil fikrlari, hissiyotlari va xayrixohligi insoniyatdagi o'layotgan betartiblik yoriqlarini yorib o'tmoqda. "Boshqacha qilib aytganda, mening betartibligim, halokatim kuchliroq", dedi zulmat ruhi. - Etarli so'zlar va og'zaki fextavonie, - engil ruh bahsni tugatdi. - Bu zerikarli. Men yoqgan mash'alni ko'rayapsizmi? Mana mening javobim, kim kuchliroq. Mening uchqunim olovni yoqib yuboradi ... - Mana mening javobim! - Va shu so'zlar bilan yovuzlik ruhi alanga ustiga otilib, mash'al o'chib qoldi.- Dunu va ... chiroqlar o'chadi va .. sizning nuringiz ketdi. Yorqin ruh, so'zsiz, ikkinchi marta o'zini ko'kragiga urdi. Yana bir uchqun sakrab chiqdi, birinchisidan yorqinroq, mash'ala yangi olov bilan yondi. Qorong'i ruh yana olovda pufladi va yana zulmat qoplandi. Yengil ruh uchinchi marta ko'kragiga urdi va uchinchi marta alanga birinchi ikkisidan yorqinroq, yorqinroq yondi.

Qorong'u ruh uchinchi marta uchib ketdi. Qarang, men sizning chiroqlaringiz bilan nima qilaman? alanga Shunday qilib, to'rt, besh, o'n, o'ttiz,. yuz marta. Yengil ruh chiroqlarni yoqdi va har safar ularni yanada yorqinroq yoritib turar, qorong'u ruh esa o'chib, o'chib ketdi. Har safar qattiqroq va qattiqroq puflashim kerak edi. Yuzlab otashinlar tugagach, qorong'i ruh yorqin olovni o'chirganda, yonoqlari pufladi, shunda ular yorilib ketmoqchi bo'lishdi. Uning ko'zlari qonga to'lgan, peshonasida tomirlar chiqib turgan. Yuzidan ter to'kdi. Yengil ruh o'z-o'zidan bir yuz bir, bir yuz ikki, yuz uch uchqunlarni o'yib topdi ... Qorong'i ruh hali ham o'chib, o'chib ketdi. Avvaliga u kulib yubordi, keyin g'azablandi. Olovda bo'ron kabi nafaqat pufladi, balki mash'alaga tupurdi. Yengil ruhga g'azab bilan pichirladi: ahmoq va maqsadsiz ishingizni to'xtating! Men darhol sizning chiroqlaringizni o'chirganimda, yorug'likning nima keragi bor? Engil ruhning ko'zlari tobora ko'proq ishtiyoq bilan yondi. U o'zi yonib ketganday tuyuldi. Barmoqlaridan uchqunlar yog'di. Yelkalarining harakatlari, uchqun dastalari har tomonga uchib, o'nlab, so'ngra yuzlab yangi olov chaqnadi. Qorong'u ruh bo'ron kabi aylandi. U g'azabdan g'ijirladi. U shunchaki pufladi, u nafaqat chiroqlarni o'chirdi, balki sindirdi, yonayotgan mash'alalarni parchalab tashladi. U g'azab, vayronagarchilik va barcha yorug'likning yo'q qilinishiga chanqoq edi. Baqirdi: Nurga o'lim! Chiroqlarga o'lim! Men yulduzlarni, oyni va quyoshni o'chiraman! Yer, butun dunyo mening zulmat shohligim bo'ladi! Mening yo'limdan chiq, ahmoq ateşleyici! Vaqtingizni yoki kuchingizni behuda sarflamang! Olti yuzinchi, etti yuzinchi va undan ko'p mash'alalar uchun nur ruhi allaqachon yoqilgan. Va ming allaqachon tugagandan so'ng, u dushmaniga baqirdi: - Siz zulmat, siz o'lim, siz yo'q qiluvchisiz! SIZNING vazifangiz va sizning quvonchingiz hayot va ezgulik olovini o'chirishdir, schik! ... Va men hayotning tashuvchisiman, uni yaratuvchiman. Men nurman, men olovman, men - va o'ch! .. O'chir, o'ch, quvonch. Va men hayotni ekaman. Chiroqlarni

yoqing Haqiqat emas, men - bugun biz siz bilan birgamiz, qorong'u ruh, biz kurashni boshladik - bugun emas va tugatamiz. Siz qorong'u ishingizni davom ettirasiz: chiroqlarni o'chiring, hayot mash'alalarini sindiring va yirtib tashlang! Va men va mening quroldoshlarim, biz o'zimizning yorqin ishimizni yaratamiz. Yangi kuch bilan yorqin ruh o'zini ko'kragiga urdi. Yer nafas olganday bo'ldi. Echo tog'larga yugurdi va u erda baland ovozda yangradi, quvnoq bahor momaqaldiroqlari bilan o'nlab marta dumalab ketdi. Uchqun emas, minglab yorqin chaqmoqlar ko'kragidan, ko'zlaridan, og'zidan, cho'zilgan qo'llaridan, yorqin ruh boshidagi har bir sochning uchidan chaqnadi ... va bir lahzaga hamma yonib ketdi, atrofida yoritilgan. Qorong'u ruh nafas olishni, butun havoni yutishni xohladi, shunda barcha chiroqlarni o'chirib, erdan nur ruhini uchirib yubordi. U zo'riqishdan binafsha rangga aylandi. U temirchining mo'ynasiday shishib, kuchsiz g'azabdan yiqilib tushdi. Boshqa puflay olmadim. Charchagan. U faqat shivirladi: - Siz haqsiz: bizning kurashimiz abadiydir. Siz bilan yana uchrashamiz. Yorqin ruhning olovlari yondi. Osmon pushti va pushti rangga aylandi. U olovli qizil, so'ngra yorqin oltin rangga aylandi. Quyosh bulutsiz osmonga ko'tarilayotgandi. Ushbu afsonaning ma'nosi shundaki, - deb xulosa qildi Luka Makdonald, - hayotning har qanday qurilishi, afsuski, ko'pincha qorong'u, buzg'unchi kuchlar bilan kurash tufayli yanada murakkablashadi. Luqo Makdonald Bobil yahudiylar asirligidan keyin Quddus va Quddus ma'badining qurilishi haqidagi hikoyani Muqaddas Kitobdan esga oldi. 98 Yahudiylar o'z vatanlarini dushman tomonidan dahshatli mag'lubiyatga uchraganlaridan keyin qaytib kelishdi va o'zlarining poytaxti va uning ziyoratgohlarini xarobalar ichida topdilar. Qurish kerak edi va atrofda dushmanlar bor edi. Dushmanlar ish bilan aralashib, yahudiylar qo'shishga vaqtlari bo'lgan narsalarni tarqatib yuborishdi. Keyin yahudiylar belkurak bilan yoki qo'lida tanlab, orqasida nayza va kamon

bilan ishladilar. Agar kimdir hujum qilsa, ishiga aralashsa, ular belkurakni nayzaga almashtirib, dushmani haydab chiqaradilar. "Kamdan kam hollarda, hozir ham mafkuraviy xodim jamoat hamdardligi bilan uchrashadi", deb yozgan L. Makdonald. - Har qanday yaxshi va katta jamoat va ommaviy ishlarda, ham siyosatda, ham matbuotda, ham jamoat, ular odatda beg'araz, vijdon va uyatsiz, iste'dodsiz firibgarlar, mayda ambitsiyali, ochko'z yirtqich-parazitlar. Ular spekulasyonlari siyosatdan, odamlarning hayoti qurilishidan, vijdonsiz boyish va shaxsiy yuksaltirish vositasi qilishadi. Cherkov, maktab, jamoat xizmati ular uchun pullik bekorchilik joylari. Ular hayot quruvchilar emas, balki xalqning vijdonli xizmatchilari emas, balki dangasa byurokratik dronlardir. Turli xil ijtimoiy va madaniy muassasalarda ular o'zlarining mayda-chuyda narsalari uchun mamnuniyat izlashadi. Ular faxriy unvonlarni yoki hatto insofsiz daromadni qidirmoqdalar va ishlashni xohlamaydilar. Bundan ham yomoni: ular g'amxo'rliksiz va ma'naviy jihatdan jamiyat va odamlar manfaati uchun ishlashni istaganlarga "g'ildirakka gapirishdi". Ular mafkuraviy ishchilarga qarshi fitna uyushtirishadi. Ular ularga tuhmat qilishadi. Ular "mashhurlik" izlayotgani aytilmoqda. Va bu hali ham yomonroqdir. Insofsiz va yirtqich parazitlar, odamlarni talon-taroj qiluvchilar va hayotni yo'q qiluvchilar ko'pincha dahshatli yovuzlik qiladilar. Ular odamlarning ongi va irodasini o'ldiradi, jamiyat vijdonini zaharlaydi, ayyorlik yoki aldov, yoki pora yoki tahdid bilan, hiylanayrang bilan yoki hatto ochiq zo'ravonlik bilan yoshlarning ideallari va idealizmini o'chiradi. Ular atroflariga ruhiy zulmat sepadilar. Ular g'azabni tarqatishdi. Ular odamlarning qayg'u va azoblarini ko'paytiradilar. Bularning barchasi zulmatning ixtiyoriy va ko'pincha jonlantirilgan xizmatkorlari, deb yozgan edi L. Makdonald, ularning hammasi sovuq kiniklar, yuraksiz, vijdonsiz va uyatsiz odamlardir. Ular hayotning yorqin chiroqlarini o'chiruvchilardir. Va ular bilan kurashish qiyin. Ular bilan bahslashish ko'pincha oson emas. Ularning o'ziga xos

shaytoniy, tashqi tomondan ishonchli mantig'i bor. Ularning o'ziga xos, tashqi jozibali psixologiyasi bor. O'zining yolg'on, xudbinlik va zo'ravonlik falsafasi. Uning cho'zilishi ga teng kauchuk, axloq. Ularda, agar xohlasangiz, o'zlarining poraxo'rlik va qo'rquv dinlari bor. Ular bilan kurashish hazil va kulgili emas. Sportning oson va yoqimli turi yo'q. Bu erda otashin ilhom va o'jar qat'iyat, qat'iy va buzilmaydigan iroda va o'z idealiga beg'ubor sadoqat zarur. Sizning ishingiz, qorong'u ruh, uni o'chirishdir! - Yengil ruhni ayting va o'chiring! Va men hayot olovlarini ko'taraman: fikr olovi, vijdon olovi, dushmanga - yaxshilik olovi. Men uni yoqaman. Men yonaman va sönümüyorum. Ko'chaga chiqmang va siz, hayot quruvchilar! - deb yozgan L. Makdonald. O'zingizni yoqing va boshqalarni yoqing! Qaerda "qurilish" qilsangiz: qishloqda yoki shaharda, parlamentda, armiyada, cherkovda, ta'lim vazirligida yoki boshqa joyda siz doimo va hamma joyda yonasiz. Bir lahzaga alanganmang: bir kun, bir hafta yoki bir oy davomida. Siz kuyasiz! Kuying va yoqing. To'siqlar bo'ladi, muvaffaqiyatsizliklar bo'ladi, agar sizning dushmanlaringiz, sizning ishingiz dushmanlarining g'alabasi siz chiqmasangiz! Yengilma! Hech qachon o'zingizni tashlamang! Qachon muvaffaqiyatsizlikka uchraganimizda yoki to'siqlarga duch kelsak, demang: "Biz harakat qildik, boshladik, kurashdik - va hech qanday yordam bo'lmadi. Biz har qadamda to'siqlar va dushmanlikni ko'rdik. " Bunday demang. Zulmat ruhi o'chadi - siz alanganasiz! Agar u bir marta o'chib qolsa, uni ikkinchi marta yoqing ... Uchinchidan, .. beshinchi, .. ettinchi, .. yuzinchi, .. minginchi. - Yoritishdan charchamang! L.Makdo jonli ravishda xulosa qildi - O'zingizni yoqing va atrofingizdagi yorug'lik bo'lguncha boshqalarni yoqing. Yo'lingizda tezda muvaffaqiyat kutmang. Sizni ma'qullash va unga hamdard bo'lish o'rniga, masxara qilish mumkin. Shuhrat va shon-sharaf, tuhmat va nafrat o'rniga. Yordam o'rniga, yashirin fitnalar va hatto sizga qarshi ochiq kurash. O'nlab, yuzlab, minglab qora kuchlar

sizning engil ishingizni o'chiradi - siz kuyasiz! Kuying va yoqing! Nald. - Ular "Doktorning eslatmalari" kitobidan ko'ra ko'proq suhbatlashishdi va L. Makdonaldning kitobi haqida yozishdi. Makdonaldning kitobi butun aholining ongi va vijdoniga ta'sir qildi. Men har biridan so'radim: - Siz kimsiz: rassomlar, hayot quruvchilarmi? yoki ahmoq va yaxshi ovqatlanadigan mukus qurtlari? yoki yirtqichlar va yo'q qiluvchilarmi? Ko'pchilik g'azablandi. Makdonald va uning kitobidan g'azablandim. Bu ularga 159 yilda tasvirlangan Makdonald kabi tuyuldi Uning kitobiga 158. MacDonald's kitobi ularni yoqib yubordi. Ular uchun uyatli ustun bo'lgan. Va ular kitobni "portlatishga", tupurishga harakat qilishdi. Ular demoqchi edilar. Ular yozishdi va aytishdi: - Bu bizning fin xalqimizga tuhmat. Makdonald - shved, shuningdek, aristokrat. U bizni finlardan xor qiladi. Uning finlar haqida yozishga haqqi yo'q. Bular qora kuchlarning ovozlari edi: siyosiy chayqovchilarning chiqishlari va maqolalari, har xil parazitlar, maktab, idora va cherkov ruhsiz formalistlari. Tirik jonli odamlar, aksincha, L. Makdonaldning kitobidagi iliqlik va yorug'lik haqida yozishgan va gaplashishgan. Ular aytdilar va yozdilar: L. Makdonald fin emas, balki shved ekanligidan! Bizning Finlyandiya ham uning vataniga aylandi va u o'z iste'dodi, mehnati va olovli qalbining issiqligini fin xalqimizga berdi. Biz finlarning ma'naviy uxlaganimiz va fin yozuvchilarimizdan hech kim fin xalqining ma'naviy uyqusi haqida o'ylamagan va yozmaganlikda aybimiz yo'q. Boshqalar qo'shib qo'ydi: Oldin, finlar Shvetsiya hukmronligi ostida bo'lganida, biz shvedlar bizni finlarni ruhiy uyqusida qasddan ushlab qolishayotganidan shikoyat qilardik. Endi oliyjanob shved (ehtimol shvedlar tomonidan ilgari finlarni zulm qilgani uchun uyat azobi bilan) bizga baland ovoz bilan baqirdi: - Uyg'on! Aqlingiz va vijdongingiz olovini yoqing! Odamlar fin gilidir va usta rassomning qo'li bilan sayqallanmagan. Ushbu yorqin, quyoshli diniy kitob alangasida qora kuchlar puflamoqda. Ular uchqunlar va uning olovlarini o'chirmoqchi. Kechqurun yoshlar

(talabalar va gimnaziya o'quvchilari), xalq o'qituvchilari va qishloq ruhoniylari, savodli dehqonlar va ishchilar, amaldorlar va savdogarlar L.Makdonaldning kitobini sotib oldilar, bir necha kishi ovoz chiqarib o'qishdi. Ular buni roman singari, to'xtovsiz o'qishmadi. Ular birma-bir bobni, bitta bobni o'qidilar, so'ngra o'zaro tabiiydan tozalanmagan qimmatbaho olmosni uzoq va qizg'in muhokama qildilar. Kitob Suomining barcha joylarida minglab eng yaxshi odamlarning fikrlarini uyg'otdi. Hayot qurilishiga tayinlanganlarning vijdoni uyg'ondi. U minglab minglab yaxshi impulslarni tug'dirdi, bu impulslarni hayotiy faoliyatga aylantirdi. U fin xalqiga yuzdan ortiq iste'dodli, g'ayratli, fidoyi, g'oyaviy hayot quruvchilarini berdi. L. Makdonaldning vatanida, ajdodlari mulkining oxirida, tosh ustida, dengizning baland qismida, skerrylardan chiqish joyida, endi yodgorlik o'rnatildi. 13:32 2_51995 ... 8105733 kitob muallifiga. Jarlikning eng burchagida granitdan yasalgan chiroyli minora bor. Minora tepasida, qorong'i tushganda, yorqin chiroq chiroq yonmoqda. Minora MacDonald Lighthouse deb nomlangan. Ammo ruhoniy L. Makdonaldning eng yaxshi yodgorligi, shuningdek, o'qituvchi Snellman, savdogarlar: Jarvinen, Tomas Gulba va Ukkonen yodgorligi - bu yangi Finlyandiyaning o'zi, aholisi kichik va zaif, ammo ruhida buyuk va kuchli. o'z xalqining madaniyati. Davlat ahamiyatiga ega bo'lgan u yoki bu katta binoni qurish rejasini ishlab chiqishda turli xil "uslublar" muhokama qilinadi: Uyg'onish uslubi, Rokoko uslubi, Yunon-Rim, Vizantiya, Gotik va boshqalar. Yangi, birlashgan davlatning milliy va davlat hayotini qurish davrida S.X.S. shuningdek, turli xil rejalarni, ko'pchilikni tarbiyalashning turli xil "uslublari" va mamlakatning madaniy rivojlanishini puxta va sinchkovlik bilan o'rganishga ehtiyoj bor. O'ylaymanki, bu erda ham odamlar hayotini madaniy qurish "fin uslubi" bilan jiddiy tanishish ortiqcha bo'lmaydi. Har kim, kim va qanday qilib ular bizning buyuk slavyan ongimiz va ruhiyatimizga: bizning ruhiy yangiligimiz va qalbimiz sezgirligiga, bu qimmatbaho va

olijanob, ammo baribir xom ashyoga munosib muomala qiladi! Biz o'zimizda va ko'pchilik orasida mehnatda chidamlilik va qat'iyatlilikni, iroda intizomini rivojlantiramiz. Keling, slavyan liklarini, beqarorlik va beqarorlikni, vaqt va kuch sarflaydigan iqtisodni va mablag'larimizni singdiraylik. Biz odamlarga, tabiatga, dunyodagi engil va go'zal narsalarga bo'lgan buyuk slavyan sevgimizning kam rivojlangan va ko'pincha yashirin zaxiralarini qayta ishlaymiz. Qadimgi Yunoniston, Ellada, marmarning bir nechta konlariga boy bo'lgan. Hellas eng buyuk haykalni yaratdi. Dahiy haykaltaroslarni tarbiyalagan. Biz, slavyanlar, tabiatan saxovatli ruhning buyuk kuchlariga ega edik: aql, badiiy iste'dodlar, buyuk yurak va sezgir vijdon. Shuning uchun, biz hayotni quruvchi rassomlar, buyuk slavyan madaniyatini yaratuvchilar bo'lishimiz mumkin. Pancevo, 1923 yil dekabr. Petrov 1 Germaniya Bismark va Vilgelm -Otto von Bismark (1815-1898), Germaniyani birlashtirish rejasini amalga oshirgan nemisning taniqli davlat arbobi. 1871-1890 yillarda - Germaniya imperiyasining reyx kansleri. Hohenzollernning Wilhelm I (1797-1888), 1861 yildan Prussiya qiroli va 1871 yildan Germaniya imperatori Germaniyani birlashtirgan. Germaniyaning qulashi haqida gapirganda, Petrov Birinchi Jahon urushi va inqilobdagi mag'lubiyat natijasida 1918 yilda uning imperatorlik sulolasining qulashini anglatadi. 2 Olovli harflar: "Mene, tekkel, perez" .. - Eski Ahdda (Doniyor payg'ambarning kitobi, 5) Shoh Belshazor saroylarida ziyofat paytida "odam qo'lining barmoqlari qanday chiqib ketgani va qiroli saroyining ohaktosh devorlaridagi chiroqqa bosilgan "degan so'zlar" MENE, MENE, TEKEL, UPARSIN ". Hech bir donishmand bu so'zlarni izohlay olmadi va faqatgina Doniyor to'g'ri talqin qildi: "ME - Xudo sizning shohligingizni sanab chiqdi va unga nuqta qo'ydi; TEKEL - siz tarozida tortilgansiz va juda yengilsiz; PERES (ko'plik - "PARSIN") sizning shohligingiz Midiya va forslarga berilgan. " 3 Qadimgi Rimning taqdiri, Filippning buyuk ispan monarxiyasi va Alba gersogi, Lyudovik

XIV va XV frantsuz monarxiyasi, Romanovlar Rossiyasining fojiasi, Xogensollerlar uyi Germaniyasi va Xabsburglarning Avstriyasi. Qadimgi Rim - VII asrdan beri mavjud bo'lgan qadimiy davlat. Miloddan avvalgi. 476 g gacha Rim imperiyasining qulashiga barbarlar qabilalarining bosqinlari va ularning davlat qismlarini egallab olishlari sabab bo'lgan. Filipp - Men Ispaniya qiroli Filipp 1ni (1527-1598) nazarda tutayapman, mutaassib katolik va ko'plab urushlarning ishtirokchisi. Uning hukmronligi natijasi Ispaniya iqtisodiyotining to'liq tanazzulga uchrashi va Niderlandiyaning shimoliy viloyatlarini yo'qotish edi. Fernando Alvares de Toledo Alba (1507-1582) harbiy rahbar va siyosatchi. 1567-73 yillarda. Niderlandiyaning gubernatori, u erda mamlakatni talon-taroj qilish va uni Ispaniyaga to'liq bo'ysundirish uchun ayniqsa shafqatsiz siyosat olib bordi. Lui XGV (1638-1715) - Burbon sulolasidan bo'lgan Frantsiya qiroli, uni zamondoshlari "Quyosh qiroli" deb atashgan. Lyudovik XV (1710-1774) - Frantsiya qiroli; uning tartibsiz boshqaruvi ostida mamlakat shaharga keldi va uning boshqaruvi ostida Ispaniyaning parchalanishi sodir bo'ldi - bo'linib ketdi. Prussiya qirollarining gogensollerlari (1701-1918), Germaniya imperatorlari (1871-1918). Hohenzollern uyidagi Germaniya fojiasi deganda, Petrov Birinchi Jahon urushi va inqilobdagi mag'lubiyat natijasida 1918 yilda Germaniyaning imperatorlik sulolasining qulashini anglatadi. Brandenburg saylovchilari sulolasi (1415-1701), Avstriyada (1282-1918) va turli vaqtlarda Avstriya-Vengriya imperiyasining turli qismlarida hukmronlik qilgan Habsburglar sulolasi. 1918 yilda Birinchi Jahon urushi va inqilobiy harakatdagi mag'lubiyat natijasida Avstriya-Vengriya imperiyasi quladi va Xabsburg sulolasi ag'darildi. 4 Karlyl o'zining "Qahramon, qahramonlarga sig'inish va tarixdagi qahramonlik" kitobida qahramonlarni idealizatsiya qiladi, ularga sig'inishni targ'ib qiladi ... Tomas Kar- 161 - ingliz publitsisti, tarixchisi, faylasufi. Leyl (1795-1881) 1841 yilda nashr etilgan va 1908 yilda rus tiliga tarjima qilingan "Qahramonlar,

qahramonlarni hurmat qilish va tarixdagi qahramonlik" ma'ruzalar tsiklida u dunyo taraqqiyotining qonunlari faqat "tanlanganlarga" ochib berilishini ta'kidladi. ", " Qahramonlar ". Peter Amiens Quddusni musulmonlardan ozod qilish uchun butun katolik Evropani ko'tarmoqda. Piter Amiens (Ermit, taxminan 1050-1115) - Quddusni "kofirlar" dan ozod qilish maqsadida Muqaddas erdagi kambag'allar kampaniyasining rahbari (1096 yil mart-oktyabr). Birinchi salib yurishi o'sha yili bo'lib o'tdi, ammo birozdan keyin va unda ritsar qo'shini qatnashdi. Lyuter islohotni yaratadi, Neron va Karakalla Qadimgi Rimni yo'q qiladi. Martin Lyuter (1483-1546) - nemis rohib, ilohiyotshunos, Vittenberg universiteti professori, cherkov islohoti harakatiga rahbarlik qilgan mafkurachi. Reformatsiya - XVI asrda katolik cherkovini "tozalash", isloh qilish uchun keng ijtimoiy harakat. Germaniya, Shveytsariya, Skandinaviya davlatlari, Chexiya, Vengriya, Polsha, Gollandiya, Angliya, Frantsiyada. Reformatsiya boshlanishi uchun signal Lyuterning 1517 yil 31 oktyabrda Vittenberg tomonidan papa indulgentsiyalari savdosiga qarshi 95 ta tezis bilan qilgan nutqi edi. Islohot katolik cherkovining bo'linishiga va qator protestantlik diniy oqimlarining shakllanishiga olib keldi. Lyuteranizm, kalvinizm va anglikanizm. Saksoniyalik Neroy shahri, Klavdiy Tsezar (mil. 37-68) - Milodiy 54 yildan boshlab Rim imperatori. U repressiya va musodara qilish siyosatini olib bordi, bu unga qarshi aholining deyarli barcha qatlamlarini tiriltirdi. O'z joniga qasd qildi. va viloyat qo'zg'oloni. Caracalla, Marcus Aurelius Antoninus (milodiy 186-217) 211 yildan buyon imperator akasining o'ldirilishidan keyin yolg'iz o'zi shafqatsiz terrorizm rejimini o'rnatdi. Rim harbiy yurishlaridan birida o'ldirilgan. 7 Bismark va Hohenzollern siyosati Germaniyani katta zarbalarga olib keladi .. Bismark - taxminan qarang. 13; Hohenzollerns - qarang taxminan. 3. Ramses, Romulus, Feminstoklarda. Ramses (Ramses, miloddan avvalgi 1317-1251), Misr fir'avni, uning ostida Misr katta kuchga ega bo'ldi.

Romulus - Rimning afsonaviy asoschisi va birinchi Rim shohi. Themistocles (miloddan avvalgi 525-y. 460 y.) - Afina davlat arbobi va qo'mondoni, uning faoliyati natijasida Afinaning harbiy iqtisodiy qudrati o'sdi. Bu erda G. Petrov Tolstoyning "Urush va tinchlik" romanidan tarix falsafasi haqidagi mulohazalarini keltiradi (4-jild, Epilog, 2-qism). Tolstoy, xususan, shunday deb yozadi: "Kema bir yo'nalishda ketganda, xuddi shu oqim uning oldida bo'ladi; u tez-tez yo'nalishni o'zgartirganda, uning oldida yugurayotgan samolyotlar ham tez-tez o'zgarib turadi. Kema qayerga yo'naltirilmasin, reaktiv harakatni boshqarmasdan yoki kuchaytirmasdan, uning oldidan kelib chiqadi va uzoqdan bizga nafaqat o'zboshimchalik bilan harakat qilgandek ko'rinadi. va kema harakatiga rahbarlik qilish ». (Leo Tolstoy. To'plam, lekin o'n ikki jildda ishlaydi, 6-tom., Moskva, 1984, 333-bet) 10 Men Germaniyani jahon urushiga itarib yubormadim, ammo Germaniyaning qo'pol, yirtqich ruhi Bismark timsolida o'z ifodasini topdi. , Viligelm, Xindenburg va Rorbax. Bismark-qarang. taxminan. 1% 3B Vilgelm I (1859-1941) - Birinchi Jahon urushi boshlanishiga hissa qo'shgan Germaniya imperatori. Pol fon Xindenburg (1847-1934) - Birinchi Jahon urushi davrida nemis harbiy rahbari va davlat arbobi. Pol Rorbax (1869-1939) - nemis olimi, ilohiyotshunos va geograf. Germaniya iqtisodiy imperializmi mafkurachisi, asosiy mehnat va Prussiya qiroli faol ravishda "Dunyoda nemis tafakkuri" (1912). va Neron emas, Caracalla, Commodus, Qadimgi Rimni yo'q qildi. Neron - eslatmani ko'ring. 6. Karakalla (161-192), Rim imperatori. Komod va Karakalla hukmronlik qilgan davr Buyuk Rim imperiyasining chuqur inqirozi bilan kechdi, bu iqtisodiyotning pasayishi, fuqarolar urushi va qo'shni davlatlarning bosqini bilan bog'liq edi. 6. Lucius Aelius Aurelius Xalqlar qo'mondoni. 12 Ispaniya har qanday shaklda ehtirosli bo'lib, Loyola va inkvizitsiyani tug'dirdi. Ignatius Loyola (1491-1556) - lezuitlar tartibining asoschisi, uning asosiy tamoyillaridan biri quyi qismning shubhasiz bo'ysunishi va eng

qat'iy iyerarxiya bo'lgan. Inkvizitsiya - bid'atlarga qarshi kurashadigan politsiya idorasi. U 13-asrdan 19-asrgacha Evropaning katolik mamlakatlarida mavjud bo'lib, shafqatsiz va murakkab qiynoqlarning keng qo'llanilishi bilan ajralib turardi. Germaniyadagi ruhoniy sud ekspertizasi Kantga - bir tomondan, Krupa - ikkinchi tomondan ... Immanuel Kanr (1724-1804) - nemis mumtoz falsafasining asoschisi hisoblangan buyuk nemis faylasufi. Fridrix Krupp (1787-1826) Germaniyaning eng yirik harbiy-metallurgiya kontserniga asos solgan nemis sanoatchisi edi. 14 "Suomi" ning fin tiliga tarjimasida; Petrov davrida B bu nom ikki so'zga asoslangan: suo (botqoq) va taa (er, mamlakat). Ushbu etimologik imtiyoz endi eskirgan deb hisoblanadi. Suomi so'zining kelib chiqishi aniq aniqlanmagan; ushbu balda bir nechta etimologik nazariyalar mavjud. 15 Linnankoski dramasi muallifi, iqtidorli fin yozuvchisi ... Yoxannes Linnankoski (taxallusi; asl ismi Juho Vihtori Peltonen, 1869-1913) taniqli fin yozuvchisi va jurnalisti. Petrov haqida gapiradigan uning "Abadiy kurash" dramasi 1903 yilda nashr etilgan. Petrov, uni premerasi bo'lib o'tgan 1909 yil oldin, Xelsingforsdagi Finlyandiya milliy teatrida ko'rgan. 16 Fin Turku shahridagi Abo shahri Finlyandiyaning o'ta janubi-g'arbiy qismida joylashgan va 1812 yilgacha, poytaxt Xelsingforsga (Xelsinki) ko'chib o'tgan paytgacha uning asosiy shahri bo'lgan. fin tilidan bu "botqoqlar mamlakati" .. O'zining ismi "Abo shahridagi San'at muzeyi (Turku, 17-izohga qarang) 1904 yilda me'mor Gustav Nystrom tomonidan milliy romantizm uslubida qurilgan. Vikstrom haykali - allegorik figuralardan biri Emil Vikstrom (1864-1942) haykalidir. Elias Lyonrot haykali uchun (1902) 19 fin rassomi Edelfeldt, Gebhart, Enkell, Vesterxolm, Halonen Albert Edelfeldt (1854-1905) - tarixiy rassom, portretchi, tematik rasm va landshaft ustasi, uning tashqarisida mashhur bo'lgan birinchi fin rassomi. Yoxannes Fredrik Albert Gebxard (1894-1937) faqat portret va natyurmort janrida Magnus Einkell (1870-1925) - Finlyandiyaning eng yirik

simvolistlaridan biri Viktor Vesterxolm (1860-1919) Pekka Halonen (1865-1933). .. Bu, ehtimol, fin peyzaj rasmlarining eng yorqin vakillaridan birida ishlagan 18 rassomni anglatadi va Edelfeld "oltin" ning eng taniqli ustalari tomonidan fin rasmining asrlaridan biri hisoblanadi (1880-). 20 ta Afina - gla Finlyandiyaning Milliy san'at muzeyi, 1887 yilda qurilgan va 1888 yilda ochilgan. Bino me'mor KT tomonidan qurilgan. Heyer neo-Uyg'onish uslubida. 21 Jarnfeld, Halonen, Blomstedt va Rissanen (1863-1937) asrlar »fin rasmlari (20-izohga qarang). Pekka Halonen-sm. taxminan. 19. Vayno Blomstedt (1871-1947) - fin ramziy rassomi. Juho Rissanen (1873-1950) rasm, uning asosiy asarlari xalq hayotidan soyabonga bag'ishlangan. Eero Jarnefelt - bu "oltin asr" ning eng taniqli rassomlaridan biri, fin "oltin asrining" taniqli rassomi ... Ikki million uch yuz ming fin va to'rt yuz ming shved ... Finlyandiya haqidagi statistik ma'lumotlar bu erda va bundan keyin GPetrov tomonidan 1910 yilda nashr etilgan "Botqoqlar mamlakati" kitobidan 23 Finlyandiyaning Vyborg, Kuopio, Uleabor, Basa, Tavastus shaharlaridan olingan. Mamlakatning har bir shahri, qoida tariqasida, ikkita nomga ega - fin va shved; Vyborg shahrining fincha nomi (Vyborg, 1939 yildan beri SSSR tarkibida, hozirda Rossiyada) -Viipuri (Viipuri), Uleaborg (Uleaborg) Oulu (Oulu), Vasa (Vasa) -Vaasa (Vaasa), Tavastus Xamenlinna. Shuningdek, Finlyandiya milliy teatri, Afiney, badiiy maktab bilan va Xalq parhezining binosi ham yaqin. 1906-1914 yillarda qurilgan me'mori Saarinen Gesellius va Lindgren bilan qo'shma loyihasi asosida. Xuddi shu maydonda joylashgan Milliy teatr binosi 1902 yilda qurilgan. me'mor Onni Tarjanne tomonidan Vena Jugend uslubida. Qarama-qarshi tomonda Afina muzeyi binosi joylashgan (20-yozuvga qarang). Finlyandiya parlamenti 21-da Yangi temir yo'l stantsiyasidan boshlanadi .. Xelsinki. 165 00 akrabr temir yo'l stantsiyasi binosi / 1905 yil 4-noyabr, Petrov davrida u maxsus xonaga ega bo'lmagan va avval o't o'chirish brigadasi binosida (1907-1910), keyinroq esa 1911

yildan 1930 yilgacha deb nomlangan binoda uchrashgan. Vokzal maydonidan uncha uzoq bo'lmagan joyda joylashgan "Heimol". 1910 yilda Onni Tarjanne tomonidan qurilgan Heimola, poytaxtning so'nggi Art Nouveau me'moriy asarlaridan biri bo'lgan. Hozirda ushbu bino yo'q. 25 Xelsingforsda men bilan birga bolgariyalik yozuvchi bor edi ... - Petrov katta ehtimol bilan bolgariyalik publitsist va kitoblarining tarjimoni Dinho Bojkovni anglatadi, u keyinchalik Petrov bilan Finlyandiyada bo'lib o'tgan uchrashuvlarini "Bolgarcha" kitobining bolgarcha tarjimasiga kirish maqolasida tasvirlab bergan. Belkh Lilyumlar mamlakati "va uning xotiralari (qarang: Dinho Bojkov. Shaxsiyatdan ruhga va perotodan aloqalar. Sofiya, 2000). Masalan, Aboda badiiy muzey bor, Tamerforsda protestant cherkovi ... Abodagi san'at muzeyi - - Tammerfors shahridagi 18-soborga (Finlyandiyaning Tampere) izohiga qarang - me'mor Lars Sonkning taniqli asarlaridan biri, - yangisi 1902-1907 yillarda qurilgan milliy romantizm uslubida. Abo shahrida, shaharning yuqorisida, tog'da, kanal bo'yida, uy-qal'a, uy-minorasi bor. Bu yelkanli maktab ... - Petrov 1817 yilda nemis me'mori Karl Lyudvig Engel tomonidan Abo (Turku) shahrida qurilgan binoni anglatadi. Engel imperatorlik uslubining Finlyandiya'dagi eng yirik vakili edi, keyinchalik u Xelsinki imperiyasi uslubini markazining (Senat maydoni va unga tutash binolar) yaratuvchisi bo'ldi. Petrov haqida gapiradigan bino Engelning Finlyandiya'dagi ilk ishidir. U baland tepalikda joylashgan va haqiqatan ham arxitekturasida minoraga o'xshaydi. 1836-1967 yillarda. bino dengiz maktabi, keyinchalik dengiz muzeyi joylashgan. Hozirda u erda Turku san'at muzeyi joylashgan. - tijorat maktabi ... 28 va Abodagi (Fin. Turku) tijorat maktabining ushbu maktabi 1908 yilda me'mor Xindersson tomonidan Jugend uslubida qurilgan. Uch qavatli bino 20 Aksel Gallening chiroyli tivali namoyish etilgan. Abo muzeyi ..- Petrov, shubhasiz, A. Gallen-Kallelanning "Birinchi dars" (1887) ning eng taniqli asarlaridan biriga ishora qiladi, u

hozirda Xelsinki, Afina muzeyida. 30 Minna Sillanpää (1866-1952) siyosatchilari. Yoshligida u xizmatchi bo'lib ishlagan, fabrikada ishchi bo'lgan. 1905-1906 yillarda. U "Xizmatkor" gazetasining mas'ul muharriri bo'lib, 1907 yildan 1916 yilgacha, 1907 yildan 1947 yilgacha qisqa tanaffus bilan parlament dekutasi bo'lgan. 1926-1927 yillarda. U ijtimoiy xavfsizlik vaziri, Finlyandiyada birinchi ayol vazir bo'lgan. birinchi fin ayollaridan biri - "Rabotnitsa" gazetasining ijrochi muharriri. Bilan ... ayollar xalqning saylangan vakillari. - 1906 yildan beri Finlyandiyada parlament saylovlari uchun umumiy saylov huquqi mavjud. Uni kiritish uchun zarur shart deb atalgan. «Noyabr pullari - 31festival », Nikolay I tomonidan 1905 yil 22 oktyabrda / 4 noyabrda imzolangan bo'lib, Senatga yangi parlament nizomi loyihasini tayyorlashni buyurgan. 1906 yil yozida podsho tomonidan yangi saylov qonuni tasdiqlandi va Evropada o'sha paytdagi eng radikal vakillik tizimi Finlyandiyada shakllandi - umumiy va teng saylov huquqi asosida saylangan bir palatali parlament. Ushbu qonunga binoan ayollar ovoz berish va saylanish huquqiga ega bo'ldilar. O'tgan yili Finlyandiya parlamenti butun mamlakat bo'ylab alkogolli ichimliklar sotilishini butunlay taqiqlash to'g'risidagi qonunni ishlab chiqdi. Tez orada uni ma'qullash kutilmoqda .. Finlyandiyada alkogolli ichimliklar savdosini cheklashga qaratilgan qonunlar 19-asrning ikkinchi yarmida tizimli ravishda ishlab chiqila boshlandi. Ushbu siyosatning asosiy printsipi alkogolli ichimliklarni sotishni qonunchilikda cheklash edi. Alkogolli ichimliklarni sotishni to'liq taqiqlovchi qonun (taqiq deb ataladigan) parlament tomonidan 1907 yilda tasdiqlangan, ammo Senat tomonidan tasdiqlanmagan va 1909 yilda yana shunga o'xshash boshqa qonun ishlab chiqilgan. Va ushbu qonun savdo siyosati asosida Senat tomonidan rad etilgan. Taqiqlash faqat 1917 yilda tasdiqlangan va 1919 yilda kuchga kirgan, ammo amal qilgan yillar davomida u faqat kontrabanda va yer osti distillashining rivojlanishiga olib keldi. 1931 yilda

referendumdan so'ng Finlyandiya quruq qonun bekor qilindi. 3 1811 yilgacha finlar Shvetsiya tasarrufida bo'lgan ... - Petrov ikki yil davomida yanglishdi, Finlyandiyaning Rossiyaga qo'shilishi 1809 yilda Rossiya uchun g'alaba qozongan 1808-1809 yillardagi Rossiya-Shvetsiya urushi natijasida yuz berdi. va Aleksandr I o'z armiyasi bilan Finlyandiya hududining yarmini egallab olgan holda, Borgo shahrida barcha Suomining vakillari kengashini chaqirib, ulardan so'radi: - Sizlar avvalgidek, shvedlar hukmronligi ostida qolishni xohlaysizmi? Yoki Rossiya bilan birlashishga rozi bo'larmidingiz? Finlyandiya xalqining vakillari Finlyandiyaning Rossiyaga birlashtirishga rozi bo'lishdi ... - 1809 yil voqealarining mazmuni bu erda Petrov tomonidan juda o'zboshimchalik bilan taqdim etilgan. Shvetsiya bilan urush paytida rus qo'shinlari Finlyandiyaning bosib olgandan so'ng, Rossiya xorijiy davlatlarga Shvetsiya Finlyandiyaning uni abadiy qo'shib olishini e'lon qildi. Fin xalqi vakillaridan hech kim bunga rozi bo'lishni so'ramagan. 1809 yil mart oyida Borgo shahrida (Finlyandiya Porvoo) Seym chaqirildi, unda o'zini Finlyandiya Buyuk Gersogi deb e'lon qilgan Aleksandr I bilan "hukumat kelishuvi" ni imzolash uchun Finlyandiya mulklaridan vakillar qatnashdilar. . Bundan tashqari, mulk vakillari imperatorga Buyuk knyazlik hayotining kelajakdagi tuzilishi to'g'risida o'z tilaklarini bildirdilar. Seym paytida Borgos soborida tantanali marosim bo'lib o'tdi, unda Aleksandr 1 ning manifesti e'lon qilindi: "Xudoning marhamati bilan biz Birinchi Aleksandrmiz, Butun Rossiyaning imperatori va avtokratimiz va boshqalar va boshqalar. Qudratli Xudoning irodasi bilan Finlyandiya Knyazligiga kirganimizdan keyin biz uni din, asosiy qonunlar, huquqlar va afzalliklarni tasdiqlash uchun yana bir bor tasdiqladik va Buyuk egalik qilganmiz. 167 1916 yil Manifest e'lon qilindi, unda Aleksandr 1 Finlyandiyaning bergan konstitutsiyasi qoidalarining daxlsizligini tasdiqladi va shuningdek boshqaruv kengashini tasdiqladi. Xususan, Manifestda shunday deyilgan: "Finlyandiya xalqining bilimi va

ruhiyati uzoq vaqt davomida o'z fuqarolik erkinligi va uyushganligi uchun asos bo'lib xizmat qilganiga ishonch hosil qilib, ularni buzmasdan cheklab bo'lmaydi va bekor qila olmaydi, biz ushbu mintaqa ustidan hukmronlik tushunchasi nafaqat har bir Finlyandiya fuqarosiga tegishli bo'lgan maxsus huquq va imtiyozlar bilan Konstitutsiya va ushbu qonunlarni tantanali ravishda ma'qulladi, balki ushbu darajadagi yig'ilgan zemstvo mintaqalari bilan oldindan muhokama qilingandan so'ng, ular mahalliy Finlardan tuzilgan Boshqaruv Kengashi deb nomlangan maxsus hukumat »va qonunlar, urf-odatlar, konstitutsiya 4 Yangi tashkil etilgan parlamentning ochilishida butun Finlyandiya hukumat amaldorlari Xelsingforsga yig'ildilar. Spelma. Hisobotni o'qidim va o'qidim ... Uzoq tanaffusdan so'ng (1809 yildan beri Fin Seymi uchrashmadi), 1863 yil 15 sentyabrda Xelsingforsda Seym ochildi, unga barcha sinflarning deputatlari qatnashdilar. Uning ochilishida Aleksandr 1 ishtirok etdi va u Finlyandiya ba'zi liberal islohotlar dasturini o'z ichiga olgan ma'ruza qildi. Snellman Dietda gapirmadi, lekin aynan u Aleksandr II nutqining loyihasini ishlab chiqdi, unda Dietga uning majlislarini o'tkazishda qat'iy davriylikning qonuniy huquqlarini berish to'g'risidagi g'oyalari mavjud edi. u erda mil bor va "Hatto shvedlar davrida ham konstitutsiyaga ko'ra Finlyandiyaning o'z pochta aloqasi va o'z pul tizimi mavjud edi. Uning o'ziga xos armani ham bor edi ... Petrovning bu gaplari haqiqatga to'g'ri kelmaydi. Finlyandiya Shvetsiyaning bir viloyati bo'lgan va mamlakatdagi har qanday viloyat singari o'z pullari, pochta aloqasi yoki armiyasiga ega bo'lish imkoniyatidan mahrum bo'lgan. Finlyandiya joylashgan va mintaqa aholisidan iborat bo'lgan harbiy tuzilmalar Shvetsiya armiyasining bir qismi edi. Shunday qilib u Finlyandiyaning Rossiyaga qo'shilishidan keyin qoldi. Pul tizimi, pochta aloqasi bo'limi, keyinchalik temir yo'llar, mintaqaviy va mahalliy boshqaruv, barchasi Finlyandiya bo'lib qoldi. Kichik Finlyandiya armiyasi ham omon qoldi ... Finlyandiya pul tizimi

mamlakatning Rossiyaga qo'shilishidan ancha keyin, 1865 yilda shakllangan (Qarang: Kirish, "Yoxan Vilhelm Snellman" bo'limi). Mintaqaviy va o'zini o'zi boshqarish tizimi haqiqatan ham Rossiya hukumati tomonidan saqlanib qoldi. 1862 yilda Buyuk knyazlikda qurila boshlangan temir yo'llar dastlab Finlyandiya xazinasiga tegishli edi. Viloyat Rossiyaga qo'shilgandan so'ng Finlyandiya qo'shinlari tarqatib yuborildi va Napoleonning Rossiyaga bostirib kirishi va Qrim urushi bilan vaqtinchalik harbiy qismlar tuzildi (ulardan biri, xususan, Borodino jangida qatnashdi). Tinchlik davrida Finlyandiya faqatgina kichik harbiy qism mavjud bo'lib, u mahalliy aloqa vositalari tomonidan tantanali tadbirlarda foydalanilgan. 4 Shvetsiya shohi Gustav-Adolf islohot davrida, shuningdek Karl XII Rossiyada Buyuk Pyotr davrida 169 yilda Snellman sportida shved qo'shinini ulug'ladi. 166 ushbu Knyazlikning har bir shtati, xususan va konstitutsiyalariga binoan, unda yashovchi barcha yosh va qari sub'ektlar shu paytgacha ishlatilgan bo'lib, ularni o'zlarining daxlsiz va o'zgarmas kuchlari va harakatlarida saqlashga va'da berishgan; buning guvohi sifatida va bizning imzolashimiz bilan ular ma'qullashdi. Borgo shahrida. 1809 yil 15 mart ". 35 Yoxan Vilgelm Snellmann (1808-1881) - faylasuf, publitsist, davlat arbobi. Finlyandiya milliy formasiyasining mafkurachisi (u haqida ko'proq ma'lumot oling: Kirish, "Yoxan Vilgelm Snellman" bo'limi) ushbu maktubni o'z qo'li bilan 36 Snellman qishda chang'ida, bahorda va yozda qayiqda, hatto piyoda sayohat qilgan ikkinchisidan keyin Fnlandiyaning mintaqalari haqiqatga to'g'ri kelmaydi. Snellman Finlyandiya bo'ylab targ'ibot safarlarida bo'lmagan (Kirish, "Yoxan Vilgelm Snellman" bo'limiga qarang) 37 Rasmiylar, shifokorlar, ruhoniylar, kabinalar, o'qituvchilar, ofitserlar bo'lgan joyda Snellman har doim va hamma joyda ilhom bilan gapirgan ... - eslatmani ko'ring. ... 36. * Keksalar va bolalar, yoshlar va qariyalarning jonli irodasini uyg'oting va Xushxabar o'rgatganidek yashang ... Bu erda Petrov Snellmanning og'zida

"Masihga muvofiq" yashash zarurligi to'g'risida fikrlarini bayon qildi. Xushxabar ruhi (qarang. Kirish, "Grigoriy Petrov to'g'risida" bo'lim) Snellman imon va cherkov masalalari to'g'risida bir necha bor maqolalarida va ilmiy ishlarida so'zlagan, ammo uning bayonotlarining asosiy qismi unga tegishli bo'lganidan boshqacha yo'nalishga ega edi Getrov tomonidan. Xususan, Snellmanning e'tiqodlari papalikni to'liq inkor etish, din erkinligi g'oyalariga sodiqlikni o'z ichiga olgan. Snellman, shuningdek, davlat cherkoviga qarshi bir necha bor chiqish qilib, davlat har doim cherkovni o'ziga bo'ysundiradi va uni o'ziga xos bo'lmagan funktsiyalarni bajarishga majbur qiladi, deb hisoblaydi. Bunda Snellmanning idlari Petrovning davlat va cherkov o'rtasidagi munosabatlar haqidagi fikrlariga yaqinlashadi. Snellman o'z asarlarida cherkov davlat bo'lmagan va iymon, uning fikriga ko'ra, Finlyandiyaga qaraganda kuchliroq bo'lgan Angliya va Amerikani misol qilib keltirdi. 38 Snellman o'zining ma'ruzasi bilan kengashda nutq so'zlash uchun ruxsat so'radi ... Snellman cherkov kengashlari Seymi yig'ilishlarida bo'lib o'tgan cherkov to'g'risidagi yangi qonunni hech qachon gapirmagan yoki muhokama qilmagan. Biroq, u 1863-1864 yillarda edi. Xususan, u Finlyandiyaga muvofiq barcha xristian imtiyozlarini Lyuteran cherkovi bilan bir xil huquqlarga ega bo'lishini tasdiqlashni taklif qildi. Bundan tashqari, jamoatni cherkovdan va maktabni cherkovdan ajratish bo'yicha takliflar berildi, ammo ular qabul qilinmadi va vijdon erkinligi to'g'risidagi nizom tasdiqlanmadi.⁴⁰ 1816 yilda qo'shilish to'g'risidagi shartnomaga muvofiq. Finlyandiyaning Rossiyaga, yangi konstitutsiya - parlament qabul qilindi.- Petrov bu erda nimani nazarda tutgani to'liq aniq emas. 1816 yilda Finlyandiya hech qanday konstitutsiya qabul qilinmadi. 9 fevralda yangi qoidalarni o'z ichiga olgan 168 Evropa ... Gustav 1 Adolf (1594-1632) - Skepep qiroli mashhur 168 yil Evropa ... Gustav I Adolf (1594-1632) - Shvetsiya qiroli, yirik qo'mondon va harbiy islohotchi sifatida tanilgan. Bir qator urushlar va janglarda u Shvetsiya qudratini

mustahkamladi. Rossiya bilan urush (1613-1617) Shvetsiya uchun foydali Stolbovskiy tinchligi bilan yakunlandi. 1620-yillarda. Polsha-Litva Hamdo'stligi bilan urush paytida Shvetsiya Livoniya va Prussiya portlarining aksariyat qismini egallab oldi va Boltiq bo'yini nazorat qilish imkoniyatini qo'lga kiritdi. 1630 yilda Gustav 11 Adolf o'ttiz yillik urushda yorqin g'alabalarni qo'lga kiritdi va "Shimoliy sher" laqabini oldi. Charlz XII (1682-1718) - Shvetsiya qiroli, yirik harbiy rahbar sifatida tan olingan. Rossiyaga qarshi Shimoliy urushda (1700-1721) dastlab u bir qator yirik g'alabalarni qo'lga kiritdi, ammo 1709 yilda Poltava yaqinida mag'lubiyatga uchradi. 45 yoshida Napoleon Rossiyani urush bilan tahdid qildi. Shuning uchun 1808 yilda Rossiya Napoleon bilan urushganda qo'llarini bo'shatish uchun Shvetsiya bilan urushni tugatishga shoshildi ... - 1805 yildan boshlab Rossiya uchinchi anti-Napoleon koalitsiyasining a'zosi bo'ldi, uning tarkibiga Angliya, Shvetsiya ham kirdi. va Neapol Qirolligi ... Biroq, 1805 yil 20-noyabrda Austerlitzdagi mag'lubiyatdan so'ng, 1807 yilda ham mag'lub bo'lgan anti-Napoleon koalitsiyasi, Shundan so'ng Rossiya Frantsiyaga (1807 yilda Tilsitda) ittifoq shartnomasini imzoladi, unga ko'ra Frantsiyaga yordam berish uchun , 1808 yilda Rossiya qo'shildi Rossiya-Frantsiya munosabatlari yana keskinlashdi va ikkala mamlakat ham 1811 yildan urushga tayyorlana boshladilar. koalitsiya parchalanib ketdi. 1806 yildan boshlab Shvetsiya bilan to'rtinchi urush rivojlandi. Biroq, tez orada futbol moda bo'lib, butun avlodning fikrlari va qalbini egallab oldi ... Futbol Finlyandiyada faqat 20-asrning boshlarida paydo bo'ldi. Aftidan, finlar ushbu o'yinni port shaharlarida paydo bo'lgan ingliz dengizchilaridan qabul qilishgan. Xelsinkiyada birinchi futbol uchrashuvlari 1906 yilda bo'lib o'tgan va Finlyandiya futbol assotsiatsiyasi 1907 yilda tashkil etilgan. Aytilganlardan ko'rinib turibdiki, 1881 yilda vafot etgan Snellman na Finlyandiyada futbolning gullab-yashnagan davrini ko'rdi va na. har qanday bayonotni bajaring. Ammo, umuman

olganda, jismoniy tarbiya va sportning rivojlanishi uni qiziqtirgan va u, xususan, maktab o'quvchilarining jismoniy rivojlanishi, maktab o'yinlarida sport o'yinlarini joriy etish zarurligi to'g'risida yozgan, shuningdek milliy sport turlarini rivojlantirish tarafdori bo'lgan. 47 Endi Snellman davrida sil kasalligiga qarshi kurash ham bo'lgan ... Petrov Snellmanning silga qarshi kurashdagi rolini bo'rttirib ko'rsatgan. O'n to'qqizinchi asrning oxirigacha. silga qarshi kurash katta muvaffaqiyatga erishmadi va ushbu kasallikdan o'lim darajasi tub burilish nuqtasini 1890-yillarda boshlagan edi. 1893 yilda Finlyandiya shifokorlari jamiyati sil kasalligiga qarshi kurash dasturini ishlab chiqdi, 1897 yilda Seym sil kasalligi uchun sanatoriylar qurish dasturini tasdiqladi va 1903 yilda dastlabki ikkita sanatoriya qurildi. Aynan shu davrda sil kasalligidan o'lim darajasi pasayishni boshladi. statistika hatto o'sish tendentsiyasi. 45 Snellmanning o'zi tanlovda ishtirok etgan eng yirik jamiyatlardan birining faxriy raisi bo'lgan ... Snellmanning 169 Atletik jamiyatlarni sertifikatlash bo'yicha faxriy raisi. , ... Suqrot, Fidiy va Periklning zamondoshlari ... Suqrot (miloddan avvalgi 470-399) - qadimgi yunon faylasufi. Fidiys (miloddan avvalgi V asrning boshlari - miloddan avvalgi 432-431 yillar) - qadimgi yunon haykaltaroshi, yuqori klassik davr. Perikl (miloddan avvalgi 490-429 yillarda) davlat va harbiy arbobi. ... Esxil va Aristofan ... Esxil (miloddan avvalgi 525-456 yillarda) - qadimgi yunon shoiri va dramaturg, "fojining otasi". Aristofan (miloddan avvalgi 445-y. Taxminan 385 y.) - 8 "Ahmoqlikni maqtash" o'lmas satirasining buyuk muallifi ... "Ahmoqlikni maqtash" O'rta asr gumanisti Rotasdamlik Erazmus (1496-1536) tomonidan yozilgan. Ushbu satirada u zamonaviy jamiyatning illatlari - jaholat, beparvolik, ikkiyuzlamachilikni masxara qildi. qadimgi yunon (afina) qadimgi yunon shoiri va dramaturgi, "komediyaning otasi". ... Suqrot tasvirini mashhur Gerakl haykali bilan taqqoslang ... Petrov, shubhasiz, qadimgi yunon faylasufi Suqrotning Rimdagi Milliy muzeydan va "Gerakl va

Xau" haykaltaroshlik guruhidan haykaltarosh qiyofasini anglatadi (B. Bandinelli, 1534).), Florentsiyadagi Piazza della Signoria-da joylashgan. Suqrot - qarang. taxminan. 49. Gerkules - qadimgi yunon afsonalarining qahramoni Gerkulesga mos keladigan Rim mifologiyasining xudosi va qahramoni. U ajoyib jismoniy kuch bilan ajralib turardi. "Tugendbund", "Fazilatlar ittifoqi" ... 1808 yilda Prussiyada, Kenigsbergda paydo bo'lgan "axloqiy-ilmiy jamiyat". Uning rasmiy maqsadlari qatorida qiyin ahvolda bo'lgan odamlarga ma'naviy yordam ko'rsatish, ma'naviy va moddiy qashshoqlikni kamaytirish, yoshlarni to'g'ri tarbiyalash, Prussiya armiyasini qayta tashkil etish uchun kurash, vatanparvarlik va qirolga hurmatni tarbiyalash edi. sulola. Jamiyat oldida ham maxfiy vazifa - frantsuz imperializmiga qarshi kurash bor edi. Jamiyatning 400 a'zosi bor edi, ammo 1809 yil 31-dekabrda Frantsiya bosimi ostida u taqiqlandi. 51 Injilda yahudiy xalqining etakchisi Monsining Xoreb tog'i yaqinidagi suruvni boqqani va qandaydir tarzda yonmay, yonib turgan butani ko'rgani haqida bir rivoyat bor ... Moiseevning ikkinchi kitobi. Chiqish, 3-bob. 55 Shunday qilib, yuzta sayohatchi o'qituvchisi bo'lgan o'ziga xos xalq universiteti yaratildi - Xalq ta'limi tizimi 19-asrning ikkinchi yarmida Finlyandiyada shakllana boshladi. Snellman olovda, olovda va uning mafkurachilaridan biri edi, lekin to'g'ridan-to'g'ri yaratuvchisi emas. U dehqonlar ma'rifatiga, odamlarning ma'rifatiga chaqirdi, shunda odamlar mamlakat farovonligi uchun o'z ishlarini ongli va maqsadli bajarishlari kerak edi. Biroq, Finlyandiya xalq ta'limi tizimining etakchi mafkurachisi va yaratuvchisi kutubxonalar, xalq maktablarini yaratishni o'z ichiga olgan butun dasturni ishlab chiqqan va taklif qilgan tarix professori Juryo Koskinen (asli Georg Sakarias Forsman, 1830-1903) hisoblanadi. va butun mamlakat bo'ylab sayohat ma'ruzalarini o'qish. U, xususan, shunday yozgan: "Ma'rifat nafaqat kitoblar tufayli tarqaladi, aksincha, u odamdan odamga o'tadi".170 1874 yilda Finlyandiyada Xalq ta'limi Jamiyati

(Kansanvalistusseura) tashkil topdi, u maktablar ustida ish boshladi, ularning birinchisi 1891 yilda tashkil topdi. 1894 yilda Xalq maktablari jamiyati (Kansanopistoseura) tashkil etildi. Xalqning mahalliy ta'limini yaratish jamiyati butun respublika bo'ylab kitoblarni tarqatish, kutubxonalar yaratish va ma'ruzalarni tashkil qilish bilan shug'ullangan. Ma'ruza dasturini ma'ruzalar tarmog'ining tinimsiz va faol yaratuvchisi bo'lgan tarixchi Henrik Leopold Melander (1819-1890) ishlab chiqqan. Ma'ruza faoliyati 1870-yillarda va 1880-yillarning birinchi yarmida butun mamlakat bo'ylab keng tarqaldi, ammo asr oxiriga kelib u asta-sekin yo'q bo'lib ketdi. Ushbu asarning qisman tiklanishi 1905 yildan keyin sodir bo'ldi, ammo 1908 yildan boshlab, Rossiya hukumati bosimi ostida bu faoliyat to'xtatildi. Bundan tashqari, 1859 yilda Finlyandiyada paydo bo'lgan va dastlab Moderatsiya Jamiyati deb nomlangan Sobriety Jamiyatining ma'ruza faoliyati haqida gapirish kerak. Uning ma'ruza faoliyati bilan yuzlab, hattoki minglab ma'ruzachilar jalb qilingan, tinimsiz mamlakat bo'ylab sayohat qilib, uning eng chekka burchaklariga kirib borishgan. 56 Xalq Universitetining 25 yillik mashaqqatli va tinimsiz mehnati nishonlanganda, Snellmanning vatani Kuopioda ulkan xalq sayli bo'lib o'tdi, Kuopio shahri Snellmanning vatani emas edi, bu erda u 1843 yildan 1846 yilgacha faol bo'lgan (qarang: Kirish, "Yoxan Vilgelm Snellman" bo'limi). 57. Boy savdogar Jarvinen mamlakati .. Biz ma'lumotnomalar adabiyotida Petrov ta'riflagan "shirin" ning prototipi deb hisoblanishi mumkin bo'lgan, o'rta maktab rektori bo'lib ishlagan va shug'ullangan bitta belgi topmadik. "shirin shoh" ni nashr etish, uni Finlyandiyaning butun savdo tarixi aytganidek, shoh yo'q. " 58 Yohann Karoketning ismini eslaysizmi, u 25 yil oldin, deyarli butun Finlyandiyada momaqaldiroq bo'lgan ... Yohann Karokep ismli taniqli jinoyatchi Finlyandiyada yo'q edi. Biroq, 19-asrning ikkinchi yarmida finlarning eng taniqli ikki jinoyatchisi Haapoja (1845-1895) va Antti Isotalo (1831-1911) qamoqdagi masihiylar

bo'lishdi. Karokep voqeasi ko'p jihatdan butun Finlyandiya tarixidagi eng yomon qotil bo'lgan Haapojaning hikoyasiga to'g'ri keladi. Mashhur missioner Matilda Vrede (1864-1928) uning konvertatsiyasi bilan shug'ullangan, uning tasvirida Petrov kitobidan ruhoniy bilan o'xshashlikni ko'rish mumkin (biz Anya Kaushalga ushbu o'xshashlikni taklif qilgani uchun minnatdormiz). Biroq, Karokepdan farqli o'laroq, Haapoyning hikoyasi fojiali tarzda tugadi - qamoqxona ma'muriyati uni Sibirga, u sodir etgan qotillikda aybsiz sudlangan odamlarga yordam berish uchun borishga ruxsat bermadi. Muvaffaqiyatsiz qochishga urinishdan so'ng, u o'z joniga qasd qildi. Isotaloning hikoyasi boshqacha tarzda tugadi - konvertatsiya qilinganidan so'ng, bu afsonaviy qaroqchi farovon dehqonga aylandi. 59 Xushxabarda farziylar o'z xalqlari haqida aytgan dahshatli, jinoiy so'zlari yozilgan. Farziylar Insus Masihni haqoratladilar, nega U Mattini o'tgan boshliq 5:47 2_51995..8105733 doimo odamlar bilan suhbatlashadi va ular bilan, kitobdolar bilan o'rganilgan nutqlarni olib bormaydi.- Matto Xushxabarida qarang: "Buni ko'rib, farziylar shogirdlariga: nega sizning ustozingiz soliq yig'uvchilar va gunohkorlar bilan birga yeb-ichasizlarmi?" (Mat. 9:11). ... Leopardi, Shopengauer va Xartmandan yuz bosh baland Sage ... Djakomo Leopardi (1798-1837) - italiyalik romantik shoir; Artur Shopenhauer (1788-1860) Xartmann (1842-1906) - nemis idealist faylasufi, mashhur "Ongsiz falsafa" asarining muallifi. 61 "Ukkonen & Sons" brendi butun Evropada mashhur ... "Ukkonen & Sons" poyabzal kompaniyasi Finlyandiyada mavjud emas edi. emas - emas. Nemis faylasufi-irratsionalist; Edvard unga 6-chi ... ingliz taxtining yosh merosxo'ri, Viktoriyaning o'g'li, trendlar namoyandasi, shahzoda Edvard ... Edvard VIII (1894-1972), ingliz taxti merosxo'ri, 20-yanvardan Angliya qiroli. 1936 yil 11 dekabrigacha taxtdan o'tirdi. 6 soat Bozordagi tuxum savdogari Tomas Gulbe tuxum qiroliga aylandi ... - Finlyandiyaning savdo tarixi haqidagi adabiyotlarda ham,

ma'lumotnomalarda ham tuxum savdogari Gulbe haqida so'z yuritilmaydi. Finlyandiya tuxum savdosi tarixidan ko'rinib turibdiki, umuman olganda, Birinchi Jahon Urushigacha Finlyandiya eksport qilmagan, aksincha Rossiyadan tuxum olib kelgan. Bu Finlyandiya tuxum ishlab chiqarishining o'sishiga to'sqinlik qildi. Finlyandiya muntazam ravishda tuxum eksporti faqat 1920-yillarda boshlangan. Petrovning tuxum yig'ish va eksport qilish tizimi haqidagi hikoyasi uning Skandinaviya davlatlari Shvetsiya, Norvegiya va Daniyaga qilgan taassurotlariga asoslangan deb taxmin qilish mumkin. Petrov o'zining inqilobgacha bo'lgan maqolalaridan birida ushbu tizimni "Oq zambaklar o'lkasida" kitobidagi kabi deyarli bir xil so'zlar va xuddi shu tafsilotlar bilan tasvirlaydi (qarang G. Petrov. Skandinaviya bo'ylab. - Birovning derazasi ostida. Sat. Art. M., 1913). 61 .. Kuopio shahrining VII tumani, 15-uyda u erda o'qituvchining ishorasi bor, "N" harfi falonchining ma'shuqasini anglatadi ... Petrov inqilobgacha bo'lgan maqolalarida tuxumlarni sotish va sotishning o'xshash tizimini tasvirlab bergan (63-yozuvga qarang). Makedoniyaliklar, Ganniballar, Skipnonlar, Sezarlar, Buyuk Karl, Napoleonlar, Moltke, Bismarklar .. Buyuk Aleksandr (miloddan avvalgi 356-323) - 336 yildan Makedoniya podshosi, daryo bo'yigacha bo'lgan erlarni bosib olgan eng yirik qo'mondon. Indus va antik davrning eng katta chiyu-ni kim yaratgan. Gannibal (miloddan avvalgi 247 yoki 246-183) - 2-Punik urushi paytida ko'plab g'alabalarni qo'lga kiritgan Karfagen qo'mondoni. Stsion Afrikalik Petrov, kichik yoki katta. Katta Skipio Afrikan (taxminan 235 - miloddan avvalgi 183) - 2-Punik urushi paytida Gannibal qo'shinlarini mag'lub etgan Rim qo'mondoni. Kichik Skipio Afrikan (miloddan avvalgi 185-129 yy.) - Karfagenni qo'lga kiritgan va yo'q qilgan Rim qo'mondoni, Rim diktatori va qo'mondoni, butun Alp tog'li Galliyani Rimga bo'ysundirgan. Buyuk Karl (742-814) - franklar qiroli, uning zabt etilishi ulkan imperiyaning shakllanishiga olib keldi. Napoleon I 65-monarx -

ularning qaysi biri 146 degani ma'lum emas. Miloddan avvalgi. Gay Yuliy Tsezar (miloddan avvalgi 102 yoki 100-44) 5:47 Tahrirlangan Bonapart (1769-1821) - g'alaba qozongan urushlar tufayli imperiya hududini sezilarli darajada kengaytirgan frantsuz imperatori va qo'mondoni G'arbiy va Markaziy Evropa davlatlarining aksariyatini Frantsiyaga qaram qildi. Moltke (oqsoqol) Helmut Karl fon (1800-1891) - nemis feldmarshali va harbiy nazariyotchi, Prussiya militarizmi mafkurachilaridan biri. Bismark - eslatmani ko'ring. 1. ... hiyla-nayrangli Metternichlarning ham, Albning zolim knyazlarining ham zabt etilishi .. Klements Veschel Lotar Metternich (1773-1859) davlat arbobi, diplomat, 1821-1848 yillarda. Avstriya kansleri. Muqaddas birlashmaning tashkilotchilaridan biri. manevr taktikasi, hisoblangan va uzoq taktik harakatlar. - Avstriyalik Siyosatda, Fernando Alvares de Toledo Albaning tarafdori - eslatmani ko'ring. 3. "... keksa dehqon-qatronlar ishchisi Torsten-Forsten, uning uch o'g'li Xelsinforsda professor bo'lgan ... Finlyandiyada Torsten-Forstenning er-xotin familiyasi yo'q, Torsten - ism, Forsten - familiya. In Xelsingfors (Xelsinki) XIX - 20-asr boshlarida Forsten ismli biron bir professor yo'q edi. Mashhur veterinar, Finlyandiyada hayvonlar farovonligining kashshofi Torsten Karl Forsten (1855-1927). , Professor Georg August August Forsten (1857-1910) 1906 yildan 1910 yilgacha tarixda dars bergan va 1894 yildan beri konservatoriyada bo'lgan qo'shiqchi va qo'shiq o'qituvchisi Avgust Karl Forsten (1852-1932) bo'lgan. Biz ularning birodar ekanliklarini bilmaymiz va ularning ota-onalari haqida bizda ma'lumot yo'q. Peterburg universiteti. Shuningdek 1929 yil Vena professori bo'lgan. Yozuvchi asli kelib chiqishi slavyan bo'lgan, ammo faqat nemis tilida yozgan ... Snellman 1840-1841 yillarda Germaniyaga tashrif buyurgan. asosan Germaniyadagi universitetlar va akademik hayot bilan tanishish edi. L'man «1840-1841 yillardagi Germaniya sayohati. Evropadagi Finlyandiya muxbirlari pochta murabbiylari uchun. Biroq,

Snellmannning Germaniyaga bag'ishlangan sayohat insholarida Petrov tomonidan tasvirlangan slavyan kelib chiqadigan nemis yozuvchisi bilan uchrashgani haqida hech qaerda eslatilmagan. Hech qanday Snellman biografiyasida ham ushbu epizod mavjud emas. Shubhasiz, ushbu epizod butunlay hayoliy xarakterga ega yoki Petrovning hayotidagi ba'zi noma'lum voqealarga asoslangan. 6o Avstriya chegaralarida bo'lgan talabalik yoshligi Metternichning bo'g'uvchi reaksiyasi hukmronlik qilgan vaqt edi ... 66-izohga qarang. 70 Bitta kitob "Qishloq shifokori xotiralari"; yana bir "Mamlakat ruhoniyligining eslatmalari". -XX asrda Finlyandiya bunday nomdagi kitoblar nashr qilinmadi. Biroq, taxmin qilish mumkinki, Petrov qishloq shifokori haqida gapirganda, epidemiya, kasalliklar va tibbiy savodsizlikka qarshi ko'p yillar davomida fidokorona kurashgan tuman shifokorlaridan birini yodda tutgan. Ehtimol, qishloq shifokorining prototipi 1833-1853 yillarda Elias Lyonrot bo'lgan. u Kajaani tumanida tuman shifokori bo'lgan va yillik hisobotlarida Petrovning kitobdagi barcha muammolarini bayon qilgan. Shuningdek, 174 PDF-dan DOC Tools-ga mobil ko'rinishni almashish5:46 Lyonrot tomonidan tahrir qilingan 1839 yilda Finlyandiya dehqonining uy shifokori kitobi nashr etilgan bo'lib, unda u davolanish va asosiy gigiena bo'yicha batafsil tavsiyalar bergan va fin dehqonlari orasida keng ommalashgan. 71 Ruhoniy MakDonald ... Finlyandiya da na shu ismga ega ruhoniy va na MacDonald ismli zodagonlar oilasi mavjud edi. 72 ashaddiy katolik, qirolicha Marne Styuart Lyuterning izdoshlarini quvg'in qildi ... - Meri Styuart (1542-1587) katoliklik va katolik kuchlariga faol yo'nalishi hamda Angliya Angliya va Angliya qirolichasi Yelizaveta bilan kurashish bilan mashhur. ... qirol Gustav Adolfning mamlakatida. Shvetsiyada. Bu, ehtimol, Gustav 1 Adolf (1594-1632), 1611 yildan beri Shvetsiya qiroli, 1561 yildan 1567 yilgacha Shotlandiya malikasi degan ma'noni anglatadi. Shifokorga sog'lom odam emas, kasal kerak ... Xushxabardan bir parcha (Matto, 9: 12; B Luqo

5:31 dan). c Qurtilgan o'lik anjir daraxti bo'lib chiqdi, ulamolar va farnilar davrida Masih .. Anjir daraxti (anjir) - Yahudiyada o'sgan daraxt. Matto Injilida Iso qanday mevalar bo'lgan, faqat barglar bo'lgan anjir daraxtini ko'rib, unga: "Sizdan abadiy meva bo'lmasin", deb aytgani va anjir daraxti qurib qolgani haqida hikoya qilinadi. Ushbu mo"jizaviy suhbatda Iso ularga ham imon bilan mo"jizalar yaratishga qodir ekanliklarini va'da qildi (Matto Xushxabari 21: 19-22). Iso hali ham shogirdlari aytganidek, u undan 76 ta Publican haqida so'ragan, kichik va qo'pol daromadli odam Xushxabarning havoriysi bo'ladi ... Bu Havoriy Matto haqida gapiradi, Iso bilan uchrashishdan oldin u soliqchi (soliq yig'uvchi) edi (Matto Injili, 9: to'qqiz). 77 Assisiyadagi Frensis - Assisiyadagi avliyo Frensis (1181 yoki 1182-1226), italiyalik diniy etakchi, shaxsiy mulkdan voz kechgan va qashshoqlikni ruhni qutqarish uchun zarurat sifatida targ'ib qilgan rohib. U a'zolari mulkiga ega bo'lmagan va odamlarga voizlik qilgan Frantsisk monastirlari tartibini asos solgan. 1228 yilda Assisi Frensis avliyo sifatida kanonizatsiya qilindi va O'rta asrlarda u boshqa barcha avliyolarga qaraganda ko'proq hurmatga sazovor bo'ldi. 7 Dominik, rohiblarning yana bir tartibini asoschisi ... - Sankt-Dominik (1170-1221), dominikaliklarning "mendikant" tartibining asoschisi, uning asosiy vazifasi "jonlarga g'amxo'rlik qilish" deb hisoblangan. 1234 yilda avliyo sifatida kanonize qilingan 78 ... qadimgi Spartada bo'lgani kabi .. Miloddan avvalgi VI-I asrlarda Sparta qadimgi yunon davlatlaridan biridir. U maxsus zo'ravonlik, intizomga sig'inish, sport, qattiqlashuv va harbiy ruh bilan ajralib turadigan maxsus, harbiylashtirilgan tizim bilan ajralib turardi. Rotten Rimda Caracallus va Commodus yoki Napoleon monarxiyasida Sh ... Marcus Aurelius Antoninus Caracalla Aurelius Commodus-qarang. taxminan. 11. Napoleon II (Charlz Lui Napoleon Bonapart, 1808-1873), 1852-1870 yillarda Frantsiya imperatori. Napoleonning o'gay qizi 1 Hortense yozuvni ko'ring. 6; Lucius Elius 175 Tools Mobile View Share

PDF-ni DOC-ga Petrov. Shuningdek, 174 Boharnais va uning ukasi Lui. Uning hukmronligi "Ikkinchi imperiya" deb nomlangan va qattiq reaksionizm bilan tavsiflangan. Napoleon III ning butun davrida tobora kuchayib borayotgan inqiroz, shuningdek, Frantsiya-Prussiya urushidagi muvaffaqiyatsizliklar avval uning taxtdan tushirilishiga, so'ngra Frantsiyada respublika e'lon qilinishiga olib keldi. 81 Uzoq, qadimgi davrlarda, Rim va Karfagen o'rtasida O'rta er dengizi ustidan hokimiyat uchun kurash paytida ... Karfagen Shimoliy Afrikadagi shahar-VII-I asrlarda. Miloddan avvalgi. bu eng yirik jahon kuchlaridan biri edi. Karfagenning Rim bilan O'rta er dengizi ustidan hukmronlik qilish uchun Punik deb nomlangan uchta urushi 264-241, 218-201 va 149-146 yillarda bo'lib o'tdi. Miloddan avvalgi. Uchinchi Punik urushi natijasida Karfagen butunlay yo'q qilindi. ... Rim buyukligining qattiq qo'riqchisi Kato .. Markus Porcius Kato oqsoqol (miloddan avvalgi 234-149) - Qadimgi Rim davlat arbobi va yozuvchisi. Uchinchi Punik urushi arafasida u Karfagenni yo'q qilishni talab qildi. 83 Mening Dalnla sizning Shamshoningizni ko'r qildi. Shimsho'n - Filistlar bilan jang qilgan Injil qahramoni. Uning sevikli Delilasi dushmanlarga o'zining ajoyib kuchining sirini ochib berdi, u asirga olindi va ko'r bo'ldi (Hakamlar kitobi, 13-16-boblar). 84 Mening qudratim Sokratni zindonda zaharladi .. - Qadimgi yunon faylasufi Suqrot (49-yozuvga qarang), o'limga mahkum etilgan, bir piyola zahar ichishga majbur bo'ldi. 8 Monning qo'llari Xusni xavf ostida yondirdi ... Yan Xus (1371-1415) - Chexiya islohoti mafkurachisi, tiriklayin xafagarchilikda yoqib yuborildi. 86 Masihning sahroda mulohaza yuritishi esingizdami? Men o'sha paytda qirq kun MASIH bilan yonma-yon edim ... Xushxabarda "Iso sahroga Ruh tomonidan boshqarilgan" deb aytilgan, u erda qirq kun ro'za tutgan va kechalari va shayton tomonidan vasvasaga solingan. (Matto 4: 1-12; B Luqo 4: 1-13 ga qarang). 87 ... va Volter, Rabelais va general Svnft, qadimgi Petroniy va Lukretsiy hamda Sokrat, Gorgias va Aristofan va zamonaviy Leopardi va

Shopengauerning kuchli fikrlovchilari ... Volter (1694-1778) fransuz yozuvchisi va faylasufi, ma'rifatparvarlarning etakchi mafkurachilaridan biri. Francois Rabelais (1494-1553) - frantsuz yozuvchisi, besh tomlik "Gargantua va Pantagruel" romanining muallifi, frantsuz Uyg'onish davri adabiyotining ajoyib yodgorligi. Gay Petronius (? -66) - Rim yozuvchisi, Rim jamiyatining urf-odatlarini tasvirlangan; Titus Lukretsiy Karus (miloddan avvalgi 1-asr), Rim shoiri va faylasufi, "Narsalar tabiati to'g'risida" didaktik she'ri muallifi; Sokrat - qarag. eslatma 49% B Gorgias (miloddan avvalgi 483-a. 375 y.) Qadimgi yunon shoiri Leopardi (1798-1837) -talyan romantik shoiri; Artur Shopenhauer (1788-1860) Yunonistonning buyuk skeptiklari: sofistlar Gorgias, Prodikus va Protagoralar ... 87; Prodik (miloddan avvalgi V asr oxiri), Aberde Protarori (miloddan avvalgi 480-y. 410 y.) - qadimgi yunon faylasuflari-sofistlari. Yunon faylasufi-sofist3B Aristofan (miloddan avvalgi 445-y. Taxminan 385 y.) Va dramaturg, "komediya otasi"; Jakomo nemis irratsionalist faylasufidir. v Men Dekart falsafasini ham bilaman .. Rene Dekart (1596-1650) - frantsuz faylasufi, matematik, fizik va fiziolog. Satirik JuYuvenal .. Decimus Junius Juvenal (taxminan 60-v. 127) - Rim shoiri-satirik. ... va g'azablangan katoonlar Izohga qarag. 82. ... yuzlab turli xil Savonarolalar .. Girolamo Savonarola (1452-1498) - Florentsiya cherkovi va siyosiy arbobi, erta xristianlik tamoyillariga qaytishga, hashamatni rad etishga va axloqni poklashga chaqirgan rohib. 91 ... frantsuz inqilobining "qahramoni", "buzilmas" Robespierre .. Maksimilien Robestier (1758-1794) - Buyuk Frantsiya inqilobining etakchilaridan biri, aslida u 1793-94 yillarda boshchilik qilgan. Inqilobiy hukumat. ... Loyolaning qat'iy cherkov xodimi ... Izohga qarag. 12. Persni Kambiz zolimlari .. Kambizlar (Kambiz, Kambujiya; miloddan avvalgi 530-522) - Ahamoniylar davlati qiroli, miloddan avvalgi 525 yildan - Misr qiroli, bu erda 94 qo'zg'olonlar shafqatsizlarcha bostirilgan. ... "Xudoning balosi"

-Attila Attila (453-yilda vafot etgan) - Evropaning vayronkor bosqiniga rahbarlik qilgan xunlarning etakchisi. Uning shafqatsizligi tufayli u "Xudoning balosi" laqabini oldi. ... Masihning er yuzidagi noibi bo'lgan xor Borgiya ... Bu erda Petrov Borgiya oilasidan kim aniq o'ylaganini aytish qiyin. beri XV asrda ushbu ispan zodagonlar oilasidan ikkita papa tanilgan. Italiyaga ko'chib o'tganlar: Alonso B. (Papa Kalixtus P1, 1378-1458) va Rodrigo B. (Papa Aleksandr VI, 1431-1503). Ikkala papa ham shafqatsizlik va buzuqlik bilan ajralib turardi. Quddus qurilishi tarixi va yahudiylarning Bobil asirligi Injil, Eski Ahd, Nehemiya kitobiga qarang, ch. 3, 4. S.X.S.ning yangi, birlashgan davlati ... Petrov - Serblar, Xorvatlar va Slovenlar Qirolligi deb atalgan zamonaviy Yugoslaviyani anglatadi. Ushbu davlat 1918 yilda bir nechta Yugoslaviya erlarining birlashishi bilan tashkil topgan. 177 yil natijalaridan keyin Rusalim bo'lmagan ma'badKEYINGI Grigoriy Petrovning Finlyandiya haqidagi kitobi so'nggi sakson yil ichida dunyoning turli mamlakatlarida nashr etildi va qayta nashr etildi. U bolgar va turk, serb va fin, kurd va arab tillarida mavjud va faqat muallifning vatandoshlari, ruslar, bu vaqt davomida uni o'qish imkoniyatidan mahrum bo'lishgan. Besh yil oldin biz hatto qaysi tilda ham bilmas edik - Petrov "Oq zambaklar mamlakati" ni yozgan va qo'lyozmaning joylashuvi biz uchun sir bo'lib qoldi. Faqatgina har xil baxtli baxtsiz hodisalar zanjiri, topilmalar va, albatta, ko'p odamlarning fidokorona yordami ushbu rus yoki serb kitobining paydo bo'lishiga imkon berdi - qo'lyozmani xandaq va tinimsiz qidirish. Ushbu qidiruv ishlari uni Yugoslaviyaga olib keldi, u erda Matica Serbskaya madaniy-ma'rifiy jamiyati katta va xilma-xil yordam ko'rsatdi. Aynan uning arxivida Pekka Kauppala yozuvchining arxiv materiallarini topdi, eng muhimi, jamiyat xodimlari orqali Petrovning 2002 yil Myunxendagi vafotigacha yashagan qizi Mariya Grigorievnani topdi. Marina Grigorievna bilan uchrashish, u bilan bir necha bor otasi haqida suhbatlashish baxtiga muyassar bo'ldik, biz

uning ko'plab hujjatli materiallari va fotosuratlarini oldik, ammo u qo'lyozmalarini saqlamadi va ularning qaerdaligini bilmas edi. Bolgariya-Finlyandiya munosabatlari bilan shug'ullanadigan Jivaskyla universiteti o'qituvchisi Liliya Syiberg kitobning qo'lyozmasini topishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Petrovning ko'plab materiallari uning do'sti va tarjimoni Dinho Bojkovning nabirasi bilan Bolgariyada saqlanayotganini biz undan bilib oldik. Ular orasida "Oq zambaklar yurti" (afsuski, to'liqsiz) qo'lyozmasi ham topildi. Mini Finlyandiya Ta'lim bo'limi bizga Bolgariyaga sayohat qilish va qo'lyozma sotib olish uchun stipendiya ajratdi va bu bizga kitobni nashr etish uchun haqiqiy imkoniyat yaratdi. Biroq, qo'lyozmani tayyorlash jarayoni va nashrning o'zi, agar Xelsinki shahridagi Rossiya va Sharqiy Evropa institutining moliyaviy ko'magi va ma'naviy ko'magi va institut direktori Valdemar Melankoning shaxsiy ishtiroki uchun bo'lmasa, uzoq yillar davom etishi mumkin edi. bu jarayon. Kitobni tayyorlashda yozuvchi, tarjimon va muhandis, Yugoslaviyadagi rus muhojirlarining avlodi Aleksey Borisovich Arseniev katta qo'lyozmaning etishmayotgan qismini kitobning birinchi Serbo-Xorvatiya nashridan tarjima qilgan. Doktor Miroslav Iovanovich, professor Slavenko Terjits va me'mor Bratislav Totskovich, shuningdek, uning birinchi o'quvchilari va tanqidchilari, Rossiya va Sharqiy Evropa instituti va Rossiya Fanlar akademiyasining Sankt-Peterburg tarix instituti xodimlari bizga yordam berishdi. qo'lyozma. Ushbu odamlarga samimiy va samimiy minnatdorchiligimizni bildiramiz. * * * Ushbu nashr turli mamlakatlardagi ko'plab odamlarning samimiy qiziqishi va yordami tufayli paydo bo'ldi. O'quvchi bilan xayrlashib, ushbu kitobning ajoyib hodisasiga yana bir bor qaytmoqchimiz. Nima uchun u sakson yil davomida qayta-qayta nashr etildi? Bolgariya, Yugoslaviya, Turkiyada muvaffaqiyat qozonishining sababi nimada? Axir, Petrov tomonidan ulug'langan Finlyandiya nashr etilgan ushbu kitob bu erda juda ko'p savollarni tug'dirdi: "Petrov buni qaerdan oldi?", "Snellman buni

aytmadi!", "Jarvinenning prototipi kim edi, yoki Gulbe? " Ammo "Oq zambaklar" barcha yutuqlaridan ko'proq qarzdor bo'lgan mamlakatda, Turkiyada ular narsalarga mutlaqo boshqacha qarashgan. Ba'zi turk nashrlarining so'zboshisida shunday deyilgan: "Kitobning asl qiymati u Finlyandiya haqida aytadigan narsada emas, balki ushbu voqea tufayli biz kim ekanligimizni va qanday bo'lishimiz mumkinligini anglashda". .. Turkiyalik jurnalist 1928 yilda, Otaturk islohotlari arafasida, bu kitob haqida o'zini yanada aniqroq ifoda etgan: «Go'yo ikki million fin xalqi bu tajribani biz uchun qorni yengil qilish uchun o'tkazdi. Sarayev, 1923. bizning yo'limizdan yurish va biz, katta birodarimiz, biz yurgan yo'lni ishonch bilan va ikkilanmasdan davom ettirishimiz mumkinligini ko'rsatish. Bu nafaqat misol, balki biz ham g'alaba qozonishimizning dalilidir. " Oq zambaklar bilan hayratga tushgan Turkiyada va boshqa Bolqon mamlakatlarida bu kitob avvalo boshqa xalqlarning tajribasidan foydalanib, millatning tarixiy jarayonda o'z rolini ta'kidlash uchun o'zini topishiga yordam berdi. Va bu erda, tabiiyki, afsona yordamga keldi. Biroq, Petrovning Finlyandiya haqidagi hikoyasining afsonaviy xususiyati uning haqiqiy tarixiy asosga ega emasligini anglatmaydi. Bu shuni anglatadiki, zambaklar haqidagi haqiqiy voqealar o'zgartirilgan, badiiy jihatdan qayta ishlangan xarakterga ega bo'ladi va natijada ob'ektiv tarixiy voqealarning ruhi va mohiyatini yorqin aks ettiradi. Petrovning "fin mo'jizasi" haqidagi asosiy g'oyasining tasdiqlanishini, masalan, taniqli nemis sotsiologi va rivojlanish nazariyalari bo'yicha mutaxassisi Diter Sengaxazning "Evropadan o'rganing" asarida ko'ramiz. Senghaazning yozishicha, 19-20-asrlarda Finlyandiya taraqqiyoti Evropaning eng qashshoq burchaklaridan biri uning eng boy va ijtimoiy himoyalangan mamlakatlaridan biriga aylanganda Evropada rivojlanishning burilish nuqtasining eng yorqin namunasidir. Shunisi e'tiborga loyiqki, Senghaazdan olingan ushbu ilmiy iltifot Finlyandiya xuddi shu g'oyani ta'qib qilgan Petrov

tomonidan yaratilgan afsona kabi kam ma'lum bo'lgan. Taniqli rumin-amerikalik sotsiolog Mircha Eliade tarixiy haqiqat va afsona o'rtasidagi bog'liqlik haqida shunday yozadi: «Tarixning tafsilotlari va ularning aniq aks etishi muhim emas, bu ba'zan rasmni xiralashtiradi. Eng muhimi, tarixni afsonaga aylantirishdir .. "Shuning uchun" Oq zambaklar "ning markaziy qiyofasi, Snellman obrazining Yoxan Snellmanning haqiqiy tarixiy shaxsiga mos kelishi muhimmi yoki aksincha Petrovning o'zi yoki ehtimol Kamol Otaturkning portreti? Ehtimol, bu obraz, biz kitobda uchraydigan boshqa obrazlar va hodisalar singari, jonli, ishonarli, ilhomlantiruvchi rasmda to'planganligi muhimroqdir. Bir millatning yuksalishi va butun bir xalqning orzu-umidlari hayotga tadbiq etilishi tasviridir.

Pekka Kauppala Marina Vituxnovskaya 2003 yil 20-yanvar